

BİLİŞİM HUKUKU DERGİSİ

DIGITAL LAW REVIEW

Cilt 7 Sayı: 2 | Vol. : 7 Issue: 2 | 2025

BİLİŞİM HUKUKU DERGİSİ

DIGITAL LAW REVIEW

Cilt: 7

Sayı: 2

Aralık 2025

Vol.: 7

Issue: 2

December 2025

ASBÜ Yayınevi

Ankara 2025

BİLİŞİM HUKUKU DERGİSİ

DIGITAL LAW REVIEW

e-ISSN: 2667-6109

Cilt: 7 Sayı: 2

Vol.: 7 Issue: 2

Aralık 2025

December 2025

Dergi İletişim Bilgileri/Review Contact Information:

ASBÜ Hukuk Fakültesi Dekanlığı

Hükümet Meydanı No: 2, 06030 Ulus, Altındağ, ANKARA Tel: +90

312 596 44 44-45 Fax: +90 312 311 86 00

E-mail: bilisimhukukudergisi@asbu.edu.tr

<https://dergipark.org.tr/bilisimhukukudergisi>

Bilişim Hukuku Dergisi hakemli bir dergidir. Yayımlanan eserlerden doğan sorumluluk yazara/yazarlara aittir.

Digital Law Review is a peer-reviewed journal. The liability of the published work lies with the author/authors.

Bu dergideki eserler, Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License ile lisanslanmıştır.

The works contained herein are licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Yayına Hazırlayan/Prepared by:

Mizanpaj/Layout: Bilişim Hukuku Dergisi Editör Kurulu

Kapak Tasarımı/Cover design: Basın Yayın Daire Başkanlığı

Hükümet Meydanı No: 2, 06030 Ulus, Altındağ, ANKARA

Tel: +90 312 596 44 46 Fax: +90 312 311 86 00

Bilişim Hukuku Dergisi TR Dizin' in yanı sıra aşağıda belirtilen indekslerde/veritabanlarında taranmaktadır.

Digital Law Review is indexed by the indexes/databases given below.

İMTİYAZ SAHİBİ:

Prof. Dr. Musa Kazım ARICAN Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Rektörü

Sorumlu Müdür:

İsmail ÖZCAN Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk
Fakültesi Sekreteri

Editörler

Doç. Dr. Talat KAYA Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk
Fakültesi

Dr. Öğr. Üyesi Merve ÜNAL
AÇIKGÖZ Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk
Fakültesi

Dil Editörleri

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Emir
GÖKA (İngilizce) Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk
Fakültesi

Dr. Öğr. Üyesi Çiler Damla
BAYRAKTAR (Almanca) Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk
Fakültesi

Dr. Öğr. Üyesi Fethullah
BAYRAKTAR (Fransızca) Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk
Fakültesi

Editör Yardımcıları

Arş. Gör. Furkan AYDIN Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk
Fakültesi

Arş. Gör. Melik Ahmet AKÇINAR Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk
Fakültesi

Arş. Gör. İsmail Hakkı ADA Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk
Fakültesi

Danışma Kurulu:

Prof. Dr. Bülent KENT	Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Prof. Dr. Mehmet Emin BİLGE	Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Prof. Dr. Hayrunnisa ÖZDEMİR	Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Prof. Dr. Mustafa ATEŞ	İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Prof. Dr. Olgun DEĞİRMENÇİ	TOBB ETÜ Hukuk Fakültesi
Prof. Dr. Cemil KAYA	İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Prof. Dr. Yücel OĞURLU	Balıkesir Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Prof. Dr. Erdal YERDELEN	Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Prof. Dr. Jürgen BRÖHMER	Murdoch Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Prof. Dr. Julia HÖRNLE	Queen Mary Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Doç. Dr. Armağan Ebru BOZKURT YÜKSEL	Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Doç. Dr. Gülsün Ayhan AYGÖRMEZ UĞURLUBAY	İstanbul Gedik Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Doç. Dr. Erman BENLİ	Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Doç. Dr. Hasan SINAR	Altınbaş Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Doç. Dr. Mehmet Bedii KAYA	İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Barış ERMAN	Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Fatih KAPLANHAN	İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi İşletme ve Yönetim Bilimleri Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Yuhani YUSOF	Utara Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Dr. Ahmet KILIÇ	Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu
Dr. Mustafa KÜÇÜKALİ	Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu

YAZIM KURALLARI

Başlangıç

1. Makale başlığı: Amerigo Md BT, 15 pt., Tüm harfler büyük, Kalın, Ortalanmış.
2. Yazar adı: Amerigo Md BT, 13 pt., Kalın, Sağa yaslı, İlk harfler büyük, yıldız ile dipnotta yazarın mesleği.
3. Öz, Abstract ve Anahtar Kelimeler: Kalın, İlk harfler büyük.

Metin

1. Metin içi başlıklar: Amerigo Md BT, 12 pt.
2. Başlık başındaki işaretler için yeni liste stili tanımlanması (Word’de Giriş sekmesinde paragraf kutucuğunun içinde üst sıradaki liste işareti/numaralandırma işaretlerinden çok düzeyli liste başlığı altında yeni liste stili tanımla daha sonra sol alttan biçimden numaralandırma seçeneği seçilecek) sıralaması:
 1. **Seviye:** Numaralandırma stili: I, II, III... Kalın, Tümü büyük harfler
 2. **Seviye:** Numaralandırma stili: A, B, C... Kalın, İlk harfler büyük
 3. **Seviye:** Numaralandırma stili: 1, 2, 3... Kalın, İlk harfler büyük
 4. **Seviye:** Numaralandırma stili: a, b, c... Kalın, İlk harfler büyük
 5. **Seviye:** Numaralandırma stili: i, ii, iii... Normal, İlk harfler büyük, İtalik.
3. Ana metin: Palatino Linotype, 11 pt.
4. Metin paragrafları: İlk satır 0,75 cm içeride, her iki tarafa yaslanmış, sağ ve sol girinti 0, paragraf öncesi 5nk paragraf sonrası 0 nk aralık, satır aralığı 1.

Dipnotlar

1. Dipnot: Palatino Linotype, 9 pt.
2. Dipnot paragrafları: Asılı 0,5 cm içeride, her iki tarafa yaslanmış, sağ ve sol girinti 0, paragraf öncesi 2 nk paragraf sonrası 0 nk aralık, Aynı stildeki paragraflar arasına boşluk ekleme seçeneği seçilmemiş, satır aralığı 1. Ancak aynı dipnotta birden çok paragraf verilecekse bu durumda söz konusu iki paragraf arasında aralık 0 olmalıdır (üstteki paragrafın paragraf ayarlarından “sonra” kısmı 0 nk, alttaki paragrafın ise “önce” kısmı 0 nk yapılmalıdır).
3. Dipnottaki cümle ile dipnotta sol baştaki numara arasında 1 boşluk bırakılmalıdır.
4. Dipnotta sonu nokta ile biten bir ifade varsa tekrar nokta konulmasına gerek yoktur, bunun haricinde herhangi bir işaretten sonra mutlaka nokta konulmalıdır.
5. Metin içerisinde gösterilen dipnot numaraları şayet bir noktalama işareti varsa onun hemen ardından boşluk bırakılmaksızın belirtilecektir.

Yanlış: verilecektir¹.

Doğru: verilecektir.¹

Kaynakça

1. Kaynakça ayrı sayfada başlayacaktır.
2. Alfabetik sıralı, Palatino Linotype, 11 pt.
3. Kaynakça paragrafları: 0,75 cm asılı (ilk satırdan sonraki satırlar 0,75 cm içeride), her iki tarafa yaslanmış, sağ ve sol girinti 0, paragraf öncesi aralık 3 nk paragraf sonrası aralık 0 nk, Aynı stildeki paragraflar arasına boşluk ekleme seçeneği seçilmemiş, satır aralığı 1.
Yazım şekline ilişkin kurallara uygun olarak hazırlanmış örnek word formu için bkz. <http://dergipark.org.tr/download/journal-file/14917>

Yazım-İmla Kuralları ve Atıf Usulü

1. Derginin yazım ve imla kurallarında Türk Dil Kurumunun yayınları ve kararları esas alınmaktadır.
2. Dipnot ve kaynakçalarda "The Chicago Manual of Style" atıf sistemi benimsenmiştir. Atıf sistemine ilişkin detaylı bilgi için bkz. <https://librarybestbets.fairfield.edu/citationguides/chicagonotes-bibliography#BookwithTwoorThreeAuthors>
<https://www.chicagomanualofstyle.org/book/ed17/frontmatter/toc.html>
3. Eserin yayın dilinin Türkçe olması halinde atıf yapılırken;
 - ◊ "and" yerine "ve"
 - ◊ "unpublished" yerine "yayımlanmamış" veya "yayınlanmamış"
 - ◊ "Anonymous" yerine "Anonim"
 - ◊ birden fazla ciltten oluşan eserlerde "volume/vol." yerine "Cilt."
 - ◊ "see" yerine "bkz."
 - ◊ "in" yerine "iç."
 - ◊ "accessed" yerine "erişim tarihi"
 - ◊ "trans." yerine "çev."
 - ◊ "edited by" yerine "editör"
 - ◊ "translated by" yerine "çeviren"
 - ◊ "interview by" ifadesi yerine "röportajı yapan"
 - ◊ "PhD diss." yerine "doktora tezi"
 - ◊ "thesis" yerine "tez"
 - ◊ "last modified" yerine "son değiştirilme"
 - ◊ "filmed" yerine "çekim" ifadeleri kullanılmalıdır.
 - ◊ Tarih belirtirken kullanılan ay isimleri Türkçeleştirilmiştir ancak yazım formatı korunmuştur. Örneğin; Mayıs 8, 2019 şeklinde yazılmalıdır.
 - ◊ Dergi sayısını ifade eden "no." ifadesi korunmuştur. Keza "ed." ifadesi aynen korunmuştur.
 - ◊ Sayfa numarasında "vd." kullanılmamalıdır. Bunun yerine ilgili numara ile arasına boşluk konulmaksızın "ff." ifadesi konulmalıdır. Eğer "ff." dan sonra "." gelecekse kullanılmaz ancak ":", "?" vb. gelecekse onlar "ff." deki noktaya bitişik yazılır.
 - ◊ Metin içerisinde dipnotta gösterilen mevzuat veya mahkeme kararı kaynakçada gösterilmeyecektir. Yargı kararlarına yapılan atıflarda aşağıdaki kural ve kısaltmalar dikkate alınmalıdır:

- ◊ Mahkemenin/kurumun adı varsa dairesi, E. esas numarası K. karar numarası tarih [gün.ay.yıl formatında], (kararın ulaşıldığı kaynak, varsa ulaşıldığı kaynaktaki sayfa numarası veya URL veya DOI numarası).
- ◊ Yabancı kararlarda ilgili mahkemenin veya kurumun kendisinin benimsemiş olduğu karar atfı usulü kullanılabilir. Tercih edilirse Türk kararları için kullanılan sistem de uygun düştüğü ölçüde uygulanabilir. Ancak, bir eserde aynı mahkemenin veya kurumun bir kararı için hangi sistematik kullanılmışsa diğer kararlarında aynı sistematik kullanılması gerekir.

Anayasa Mahkemesi	AYM
Bireysel Başvuru	BB
Bölge Adliye Mahkemesi	BAM
Ceza Dairesi	CD
Ceza Genel Kurulu	CGK
Daire	D
Danıştay	Dan.
Esas	E.
Hukuk Bölümü	HukukB
Hukuk Dairesi	HD
Hukuk Genel Kurulu	HGK
İçtihadı Birleştirme Kurulu	İBK
İçtihatları Birleştirme Büyük Genel Kurulu	İBK
İdari Dava Daireleri Kurulu Kararı	İDDK
Karar	K.
Uyuşmazlık Mahkemesi	UM
Vergi Dava Daireleri Kurulu Kararı	VDDK
Yargıtay	Yar.

Örnekler:

AYM, E.2017/172, K.2018/32, 28.03.2018.

Yar. 1. HD, E.2015/1456, K.2017/7086, 05.12.2017, (Kazancı İçtihat ve Bilgi Bankası).

Ankara BAM 2. HD, E.2016/113, K.2017/21, 23.01.2017,
(<https://legalbank.net/belge/ankara-bolge-adliye-mahkemesi-2-hd-e-2016-113-k-2017-21-t-23-01-2017-bosanmadan-kaynaklanan-tazminat/3040600>).

Rekabet Kurulu, K.19-12/136-60, 13.3.2019,
(<https://www.rekabet.gov.tr/Karar?kararId=c4268558-edce-48b5-996d-152defb6a7e4>).

5. Resmi Gazeteye yapılacak atıflar şu şekilde belirtilmelidir: RG. 02.01.2019, S. 30643.

WRITING FORMAT

Beginning

1. Title of the works: Amerigo Md BT, 15 pt., bold and capital letter, centered paragraph style.
2. Names(s) of author(s): Amerigo Md BT, 13 pt., bold, first letter capital, right justified. job of author(s) shall be written with an actinoid footnote.
3. bstract and Keywords: Bold and first letter capital

Text

1. Titles in the text: Amerigo Md BT, 12 pt.
2. Authors should arrange the text utmost with five-degree heading and the number of the titles has a style as follows:
 - First level:** Numbering style: I, II, III... Title: bold and capital letter.
 - Second level:** Numbering style: A, B, C... Title: bold and first letter capital.
 - Third level:** Numbering style: 1, 2, 3... Title: bold and first letter capital.
 - Fourth level:** Numbering style: a, b, c... Title: bold and first letter capital.
 - Fifth level:** Numbering style: i, ii, iii... Title: italic and first letter capital.
3. Main text: Palatino Linotype, 11 pt.
4. Paragraphs: 0,75 cm first line indent, justified alignment, left/right indent: 0 cm, pre/post-paragraph spacing: 5/0 nk, 1 line spacing

Footnotes

1. Style: Palatino Linotype, 9 pt.
2. Footnotes paragraphs: 0,5 cm hanging indentation, justified alignment, left/right indent: 0 cm, pre/post-paragraph spacing: 2/0 nk, 1 line spacing. The box for adding space to same styled paragraphs should not be filled. If there are more than one paragraph in a footnote, pre/post-paragraph space should be 0 nk in this footnote.
3. Between the footnote number and footnote text one character space should be left.
4. All footnotes should be completed with a dot.
5. Footnotes numbers should be demonstrated after punctuations.

Wrong: given¹. **Right:** given.¹

Bibliography

1. Bibliography should start on a separate page.
2. Style: alphabetically ordered, Palatino Linotype, 11 pt.
3. Bibliography paragraphs: 0,75 cm hanging indentation, justified alignment, left/right indent: 0 cm, pre/post-paragraph spacing: 3/0 nk, 1 line spacing. The box for adding space to same styled paragraphs should not be filled.

For the sample word form edited per the writing form rules of the Journal, please see <http://dergipark.org.tr/download/journal-file/14917>

Spelling and Footnotes

1. The works should be prepared per official spelling and orthographic rules.
2. "The Chicago Manual of Style" is accepted for footnotes and bibliography. For further information please see
<https://librarybestbets.fairfield.edu/citationguides/chicagonotes-bibliography#BookwithTwoorThreeAuthors>
<https://www.chicagomanualofstyle.org/book/ed17/frontmatter/toc.html>

İÇİNDEKİLER/

CONTENTS

Araştırma Makaleleri/Research Articles

KRİPTO VARLIK HİZMET SAĞLAYICILARDA ZİMMET SUÇU 1

The Crime of Embezzlement in Crypto-Asset Service Providers
Emre İkbāl AÇIKGÖZ

KRİPTO VARLIK ALACAĞINA DAİR CEBRÎ İCRA TAKİBİ59

Enforcement Proceedings For Crypto Asset Claims
Ömer Faruk DEMİR

DİJİTAL HİZMETLER YASASI'NDA (DSA) DEZENFORMASYONLA MÜCADELEYE YÖNELİK DAVRANIŞ KURALLARI 113

*Codes of Conduct on Countering Disinformation in The Digital
Services Act (DSA)*
Sena KONTOĞLU TAŞTAN

GÜNCEL GELİŞMELER IŞIĞINDA KRİPTO VARLIKLARIN ANONİM ŞİRKETLERE SERMAYE OLARAK GETİRİLEBİLMESİ 153

*The Contribution of Crypto Assets as Capital to Joint Stock
Companies in Light of Recent Developments*
Furkan ÖKSE

**İNTERNETTE GÜVENLİK Mİ İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ MÜ?
TÜRKİYE VE HİNDİSTAN ÖRNEĞİNDE
KARŞILAŞTIRMALI BİR DEĞERLENDİRME 194**

*Internet Security or Freedom of Expression? A Comparative Analysis
of Turkey and India*

Mert DEMİR

**GELİR VERGİSİ KANUNU'NUN MÜKERRER 20/B MADDESİ
KAPSAMINDA SOSYAL İÇERİK ÜRETİCİLİĞİ, İNTERNET
VE BENZERİ ELEKTRONİK ORTAMLARDA SUNULAN
HİZMETLER İLE MOBİL CİHAZLAR İÇİN UYGULAMA
GELİŞTİRİCİLİĞİNDE KAZANÇ İSTİSNASI 241**

*Earnings Exemption for Social Content Production, Services Provided on
the Internet and Similar Electronic Platforms, and Mobile Application
Development Under Article 20/B of the Income Tax Law*

Muhammed Faruk GÜLMEZ

KRİPTO VARLIK HİZMET SAĞLAYICILARDA ZİMMET SUÇU

The Crime of Embezzlement in Crypto-Asset Service Providers

Emre İkbal AÇIKGÖZ*

Öz

Bu çalışma, 7518 sayılı Kanun ile 02/07/2024 tarihinde Türk hukuk sistemine dahil edilen kripto varlık hizmet sağlayıcılarda zimmet suçunu, ceza hukuku dogmatikliği temelinde ve gerek Türk Ceza Kanunu'nda gerek Bankacılık Kanunu'nda düzenlenen zimmet suçuyla karşılaştırmalı bir perspektifle incelemektedir. Makale, başlangıçta merkeziyetsizlik amacı üzerine kurulu olan kripto varlık ekosisteminin, pratikte kripto varlık hizmet sağlayıcılar gibi merkezi güven kurumları oluşturmalarının yarattığı paradoksu ve bu kurumların kripto varlıkları kötüye kullanımının finansal sistem için taşıdığı önemi başlangıç noktası olarak almaktadır. Bu bağlamda, ilgili suç, yalnızca bir malvarlığına karşı işlenen suç olarak değil, aynı zamanda yeni gelişen bu piyasaya duyulan kamusal güveni ve sistemin bütünlüğünü korumayı amaçlayan önemli bir araç olarak ele alınmıştır.

* Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Ana Bilim Dalı, e-posta: eiackgoz@aybu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-7643-2297.

Makale Gönderim Tarihi/Received: 31.10.2025

Makale Kabul Tarihi/Accepted: 10.12.2025

Atıf/Citation: Açıkgoz, Emre İkbal. "Kripto Varlık Hizmet Sağlayıcılarda Zimmet Suçu." *Bilişim Hukuku Dergisi* 7, Sy. 2 (2025): 1-58.

Çalışma, suçun unsurlarını analiz etmeden önce, suçun üzerine inşa edildiği teknolojik ve hukuki zemini aydınlatmayı metodolojik bir zorunluluk olarak görmektedir. Zira kripto varlık kavramının gayri maddi doğası ve "özel anahtar" üzerinden kurulan tasarruf ilişkisi, zimmet suçunun klasik unsurlarını yeniden yorumlamaya zorlamaktadır. Bu doğrultuda, suçun temel unsurları, saklama hizmetlerinin yapısı, off-chain kayıtlar ve multisig teknolojisi gibi teknik gerçekler ışığında yorumlanmıştır. Çalışma, kripto varlıkların fiyat istikrarsızlığının "değer azlığı" ve "etkin pişmanlık" gibi kurumların uygulanmasını nasıl zorlaştırdığını ve "lekelenmiş kripto varlıklar" gibi yeni sorunları ortaya koyarak, kanuni düzenlemenin pratik uygulamada karşılaşılabilecek zorluklara dikkat çekmektedir.

Anahtar Kelimeler: kripto varlık, kripto varlık hizmet sağlayıcı, kripto para, kripto varlık zimmeti, zimmet, blokzincir, Bitcoin, SerPK m. 110/A.

Abstract

This study examines the crime of embezzlement in crypto-asset service providers, introduced into the Turkish legal system on July 2, 2024, by Law No. 7518. The analysis is conducted on the basis of criminal law dogmatics and through a comparative perspective with the embezzlement offenses regulated in both the Turkish Criminal Code and the Banking Law. The article takes as its starting point the paradox created by the crypto-asset ecosystem—initially founded on the objective of decentralization, yet in practice leading to the formation of centralized trust institutions such as crypto-asset service providers—and the significance that the misuse of crypto-assets by these institutions holds for the financial system. In this context, the offense in question is treated not merely as a crime against property but also as a critical instrument aimed at

protecting public trust in this emerging market and preserving the integrity of the system.

The study considers it a methodological necessity to first illuminate the technological and legal groundwork upon which the crime is built before analyzing its elements. The intangible nature of the crypto-asset concept and the dispositive relationship established via the "private key" compel a reinterpretation of the classic elements of embezzlement. Accordingly, the fundamental elements of the crime are interpreted in light of technical realities such as the structure of custodial services, off-chain records, and multisig technology. Furthermore, the study highlights the practical challenges the legal regulation will face in its application by demonstrating how the extreme price volatility of crypto-assets complicates the implementation of institutions like "lesser value" and "effective remorse," and by bringing forth new issues such as "tainted crypto-assets."

Keywords: crypto-asset, crypto-asset service provider, cryptocurrency, crypto-asset embezzlement, embezzlement, blockchain, Bitcoin, CML Art. 110/A.

GİRİŞ

2008 yılında Bitcoin ile ortaya çıkan ve merkeziyetsizlik felsefesine dayanan kripto varlıklar, blok zincir teknolojisi sayesinde dijital varlıkların kopyalanma sorununu çözmüştür.¹ Ancak bu ekosistemin yaygınlaşması, pratikte Kripto Varlık Hizmet Sağlayıcıları (KVHS) gibi merkezi araçların doğmasına yol açmış, bu durum da bu kurumlara duyulan güvenin kötüye kullanılması riskini beraberinde getirmiştir.

Kripto varlıklar, 2017 yılındaki fiyat artışından bu yana finansal piyasaların vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir. Bugün için kripto varlıklardan biri olan Bitcoin'in piyasa değeri yaklaşık 2,16 Trilyon ABD dolarıdır.² Finansal sistemin bu denli önemli bir parçası haline gelen kripto varlıklar açısından bu varlıklara ilişkin hizmet sağlayan kuruluşlar için bazı hukuki yükümlülükler getirilme ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

İlgili yükümlülüklerin özellikle kara para aklama ve terörizmin finansmanının önlenmesinde yoğunlaştığı görülmektedir. Nitekim Finansal Eylem Görev Gücü (FATF),³ kripto varlık hizmet sağlayıcılarının da dahil edilebileceği, sanal

¹ Johannes Baur vd., *Kryptowährungen*, 4. Auflage, ed. Andreas Leupold vd. (C.H. Beck, 2021), kn. 2. Kripto para birimi fikrinin tarihçesi için bkz. Deniz Alp İmamoğlu, *Kripto Para Birimleri ve Türk Hukukunda Düzenlenmesi*, 5. Baskı (Seçkin, 2024), 22 ff.

² CoinMarketCap, (coinmarketcap.com/currencies/bitcoin) erişim tarihi: 07.02.2024.

³ Finansal Eylem Görev Gücü, kara para aklama, terörizmin finansmanı ve kitle imha silahlarının finansmanı ile mücadele etmek amacıyla 1989 yılında G7 ülkelerinin girişimiyle OECD bünyesinde kurulmuş dünya genelinde finansal suçlarla mücadelede standartlarını belirleyen ve üye ülkelerin bu standartlara uyumunu denetleyen uluslararası bir organizasyondur. Türkiye 1991 yılından bu yana organizasyonun üyesidir. Bkz., fatf-gafi.org/en/the-fatf/who-we-are, erişim tarihi: 04.08.2025.

varlık hizmet sağlayıcıları açısından müşterinin tanınması ve kara para aklanmasının önlenmesi için yayınlanan prosedürlere uyma yükümlülüğü getirmiştir.⁴ FATF'ye ye olan Türkiye de bu yükümlülükleri sağlama açısından 7518 sayılı Sermaye Piyasası Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun⁵ ile 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu (SerPK)'na⁶ kripto varlık hizmet sağlayıcı (KVHS) olarak isimlendirilen sjelere ilişkin hükümler eklemiştir.

Bu hükümlerden biri de, kripto varlık hizmet sağlayıcı yönetim kurulu başkan ve yeleri ile diğer mensuplarına görevleri gereği tevdi edilen veya koruma, saklama ve gözetimle yükümlü oldukları kripto varlıklar ve diğer malların korunması amacıyla bir suç ihdas edilmesidir. Kripto varlık hizmet sağlayıcılarda zimmet suçu, 02/07/2024 tarihinde 32590 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 7518 sayılı Sermaye Piyasası Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile yürürlüğü girmiştir. Bu Kanun, 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'na *“kripto varlık hizmet sağlayıcılarda zimmet”* başlıklı 110/A maddesi eklemiştir. Suçun bu maddede düzenleniş biçimine bakıldığında 5411 sayılı Bankacılık Kanunu md. 160'ta düzenlenen zimmet suçuna ve 6493 sayılı ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, deme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları

⁴ Finansal Eylem Görev Gücü'nn Sanal Varlıklara ve Sanal Varlık Hizmet Sağlayıcılarına Risk Temelli Yaklaşım Kılavuzu için bkz. FATF (2021), Updated Guidance for a Risk-Based Approach to Virtual Assets and Virtual Asset Service Providers, FATF, Paris, <https://www.fatf-gafi.org/publications/fatfrecommendations/documents/Updated-Guidance-RBA-VA-VASP.html>, erişim tarihi: 04.08.2024. Detaylı bilgi için bkz. Murat Volkan Dülger, “Kripto Varlıkların Suç Gelirlerinin Aklanmasında Kullanılması ve Alınması Gereken nlemler”, *İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 10, no. 1 (2024): 64-68.

⁵ RG, 02/07/2024-32590.

⁶ RG, 30/12/2012-28513.

Hakkında Kanunu md. 36'da⁷ düzenlenen zimmet suçuna paralel bir düzenlemenin yer aldığı görülmektedir.⁸

I. SUÇ TİPİ HAKKINDA GENEL BİLGİ

SerPK md. 110/A'nın birinci fıkrasında suçun temel hali yer almaktadır. İkinci fıkrada suçun, zimmetin açığa çıkmamasını sağlamaya yönelik hileli davranışlarla işlenmesi cezayı artıran bir nitelikli hal olarak düzenlenmiştir. Üçüncü fıkrada ise faaliyet izni kaldırılan kripto varlık hizmet sağlayıcılarda özel bir zimmet haline yer verilmiştir. Dördüncü ve beşinci fıkralarda suça ilişkin etkin pişmanlık hükümlerine yer verilmiştir. Altıncı fıkrada ise suçun konusunun değerinin azlığı cezadan indirim nedeni olarak kabul edilmiştir. Son olarak SerPK md. 115/A'da bu suç için özel soruşturma usulü düzenlenmiştir.

KVHS'lerde zimmet suçu, özellikle fiziki varlığı olmayan kripto varlıkların suçun konusuna dahil edilmesi noktasında önem arz etmektedir. Zira kripto varlıklar ancak dijital ağlar üzerinden saklanıp transfer edilebildiğinden, kripto varlıklarda zimmet olgusunun ne şekilde tezahür edeceği teknik bir değerlendirmeyi gerekli kılmaktadır. Bu doğrultuda makalede, özellikle Türk hukukunda ilk kez doğrudan bir suçun konusu olarak düzenlenen kripto varlıklar bağlamında, SerPK'da yer alan zimmet suçunun nasıl meydana gelebileceği ve SerPK'nın bu konudaki düzenlemelerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Ancak bu suçun unsurlarını dogmatik açıdan incelemeden önce, suçun üzerine inşa edildiği teknik ve hukuki zemini aydınlatmak

⁷ Bu suça ilişkin bilgi için bkz. Murat Balcı ve Kerim Çakır, *Dijital Ceza Hukuku*, 2. Baskı (Adalet Yayınevi, 2025), 506-510.

⁸ İlgili suçun ihdasından önce *Başbüyük* kripto varlıklar açısından bankacılık zimmetine benzer bir suçun ihdas edilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bkz. İsa Başbüyük, "Blokzincir-Kripto Varlık Bağlantılı Yaygın Sahtekarlık Türlerinin Dolandırıcılık ve İlişkili Suçlar Yönünden Analizi", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 25, no. 2 (2023): 817-818.

gerekir. Zira kripto varlık ve kripto varlık hizmet sağlayıcı gibi kavramların soyut ve teknik doğası, suçun fail, konu ve fiil gibi temel unsurlarının anlaşılmasında doğrudan bir etkiye sahiptir. Bu nedenle, çalışmanın devamında öncelikle bu temel kavramlar ve yasal çerçeveleri ele alınacak, ardından suçun ihdas gerekçesi ve unsurlarının detaylı analizine geçilecektir.

SerPK md. 110/A'nın üçüncü fıkrasında, faaliyet izni kaldırılan kripto varlık hizmet sağlayıcılarda işlenebilecek özel bir zimmet haline yer verilmiştir. Bankacılık Kanunu'ndaki benzer düzenlemede (md. 160/3) olduğu gibi, bu suç tipi de temel zimmet suçunun nitelikli bir hali olmayıp, müstakil bir suç olarak düzenlenmiştir.⁹ Bu suçun öne çıkan unsuru, çalışmamızın odak noktasını oluşturan kripto varlığın dijital ve gayri maddi doğası değil, hizmet sağlayıcının faaliyet izninin kaldırılmış olması şeklinde bir statü değişikliğidir. Diğer bir deyişle, bu düzenleme, teknolojinin getirdiği bir soruna çözüm bulmaktan ziyade, regülatif bir boşluğu doldurmaya yönelik bir norm niteliğindedir. Bu suçun merkezinde kripto varlığın teknolojik niteliği değil, sağlayıcının hukuki durumu ve yöneticilerinin eylemleri yer aldığından, makalenin temel sorunsalı olan kripto varlıklarda zimmetin teknik tezahürü konusundan uzaklaşmamak adına, söz konusu müstakil suç tipi inceleme kapsamı dışında bırakılmıştır.

⁹ Bankacılık Kanunu md. 160/3'ün müstakil bir suç tipi olmasına ilişkin bkz. Onuralp Atay, "Bankacılık Zimmeti Suçu", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, no. 49 (2022): 618; Devrim Güngör, "5411 Sayılı Bankacılık Kanununda Zimmet Suçu", *Ankara Barosu Dergisi*, no. 4 (2009): 27. Faaliyet izni kaldırılan veya fona devredilen bankaya ilişkin özel bir zimmet düzenlemesine yer verilmesine ilişkin eleştiriler için bkz. Süheyl Donay, *Bankacılık Ceza Hukuku* (Beta Basım, 2007), 116; İzzet Özgenç, *Zimmet Suçu*, 2. Baskı (Seçkin Yayıncılık, 2012), 133-136.

II. KRİPTO VARLIK VE KRİPTO VARLIK HİZMET SAĞLAYICI

A. Kavramların Mevzuattaki Yeri

Kripto varlık, SerPK md. 3'te *“dağıtık defter teknolojisi veya benzer bir teknoloji kullanılarak elektronik olarak oluşturulup saklanabilen, dijital ağlar üzerinden dağıtımı yapılan ve değer veya hak ifade edebilen gayri maddi varlıkları ifade eder”* şeklinde tanımlanmıştır.¹⁰ Bu şekilde Türk hukukunda kripto varlıklar ilk kez kanuni bir tanıma kavuşmuştur. Benzer şekilde kripto varlık hizmet sağlayıcı da SerPK md. 3 ile birlikte ilk kez kanuni bir tanıma kavuşmuştur. Buna göre kripto varlık hizmet sağlayıcı *“platformları, kripto varlık saklama hizmeti sağlayan kuruluşları ve bu Kanuna dayanılarak yapılacak düzenlemelerde kripto varlıkların ilk satış ya da dağıtımı dâhil olmak üzere kripto varlıklarla ilgili olarak hizmet sağlamak üzere belirlenmiş diğer kuruluşları”* ifade etmektedir.

Her ne kadar bu kavramlar Türk hukukunda bir kanun seviyesinde ilk kez tanımlanmış olsa da ilgili düzenlemeyle kripto varlıklara ilişkin temel bir kanun hazırlanmamıştır. Nitekim SerPK md. 35B/8'de belirtildiği üzere *“bu maddenin altıncı fıkrasında belirtilen nitelikteki kripto varlıklar ile 35/C maddesinin ikinci fıkrasındaki esaslar dâhilinde platformlarda işlem gören kripto varlıklar dışındaki kripto varlıklara bu Kanun uygulanmaz”*.

¹⁰ Avrupa Birliği Kripto Varlık Piyasaları Tüzüğü'nün (The Markets in Crypto-Assets Regulation – MiCAR) 3.maddesin kripto varlık *“değer veya hak ifade eden ve dağıtık defter teknolojisi ya da benzer bir teknoloji kullanılarak elektronik ortamda saklanabilen ve transfer edilebilen dijital bir temsil”* olarak tanımlanmıştır. Dikkat edileceği üzere bu tanım ile yukarıda açıklanan SerPK'daki tanım paralellik arz etmektedir. Bkz. Avrupa Birliği, Kripto Varlık Piyasalarına İlişkin 31 Mayıs 2023 Tarihli ve 2023/1114 Sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü, Resmi Gazete, L 150, 9.6.2023, p. 40–205.

Diğer taraftan gerek kripto varlık kavramı gerek kripto varlık hizmet sağlayıcı kavramı mevzuatımızda SerPK'daki değişiklikten önce de yer almıştır. Kripto varlık kavramı ilk kez Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından 16.04.2021 tarihinde yayımlanan *Ödemelerde Kripto Varlıkların Kullanılmamasına Dair Yönetmelik*¹¹ ile mevzuatımızda yer almıştır.¹² Yönetmeliğin 3. maddesine göre “*kripto varlık, dağıtık defter teknolojisi veya benzer bir teknoloji kullanılarak sanal olarak oluşturulup dijital ağlar üzerinden dağıtımı yapılan, ancak itibari para, kaydi para, elektronik para, ödeme aracı, menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracı olarak nitelendirilmeyen gayri maddi varlıkları ifade eder*”.

Kripto varlık hizmet sağlayıcı kavramı ise ilk kez *Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmelik*¹³ kapsamında 01.05.2021 tarihinde yapılan değişiklikle yer almıştır.¹⁴ Bu değişiklikle 5549 sayılı *Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun*’un uygulanmasında yükümlü olarak sayılanlara kripto varlık

¹¹ RG, 16.04.2021-31456.

¹² Yönetmeliğin amacı 1. maddede şu şekilde ifade edilmiştir: “*Ödemelerde kripto varlıkların kullanılmamasına, ödeme hizmetlerinin sunulmasında ve elektronik para ihracında kripto varlıkların doğrudan veya dolaylı olarak kullanılmamasına ve ödeme ve elektronik para kuruluşlarının kripto varlıklara ilişkin alım satım, saklama, transfer veya ihraç hizmeti sunan platformlara veya bu platformlardan yapılacak fon aktarımlarına aracılık etmemesine ilişkin usul ve esasların belirlenmesidir*”. Yönetmeliğe ilişkin detaylı bir inceleme için bkz. Asuman Yılmaz, *Türk Sermaye Piyasası Hukuku Açısından Kripto Para Birimi Bitcoin*, 2. Baskı (Seçkin, 2023), 35-41.

¹³ RG. 09.01.2008 S. 26751.

¹⁴ *Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik* RG: 01.05.2021 S. 31471.

hizmet sağlayıcılar da dahil edilmiştir.¹⁵ Fakat yönetmelikte kripto varlık hizmet sağlayıcısının tanımına yer verilmemiştir. Yönetmeliğin uygulanması bakımından ise Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı (MASAK) resmî web sitesinde kripto varlık hizmet sağlayıcılar için bir rehber yayımlamıştır.¹⁶ Rehberde kripto varlık hizmet sağlayıcı, kripto varlıkların alım satımlarına elektronik işlem platformları üzerinden aracılık edenler olarak ifade edilmiştir.

B. Kripto Varlık

Kripto varlıkları, genel çerçevede, dijital ağlar üzerinden saklanıp transfer edilebilen ve değer veya hak ifade eden dijital varlıklar olarak tanımlamak mümkündür. Kripto varlıkların temelinde dağıtık defter teknolojisi (Distributed Ledger Technology – DLT) olarak ifade edilen bir teknoloji yatmaktadır.¹⁷ Bu teknoloji, araçlara ihtiyaç duymaksızın

¹⁵ Bu kapsamda kripto varlık hizmet sağlayıcılara temelde iki yükümlülük verilmiştir. Birincisi müşterinin tanınması ve ikincisi şüpheli işlem bildirimidir. İlgili yükümlülükler için bkz. 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun'un 3. ve 4. maddeleri.

¹⁶ Bkz. Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı, Kripto Varlık Hizmet Sağlayıcıları İçin Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Dair Yükümlülüklerle İlişkin Temel Esaslar, Mayıs 2021, <https://ms.hmb.gov.tr/uploads/sites/12/2021/05/Kripto-Varlik-Hizmet-Saglayicilar-Rehberi.pdf>, erişim tarihi: 11.10.2024.

¹⁷ Johannes Baier, “Kriminalpolitische Herausforderungen durch Bitcoin und andere Kryptowährungen – Teil 1”, *Corporate Compliance Zeitschrift*, no. 3 (2019): 124; Timothy G. Massad, “Regulation and innovation: The challenge of crypto-assets”, içinde *Understanding Cryptocurrency Fraud*, ed. Shaen Corbet (De Gruyter, 2022), 22; Joerg Andres vd., “Private Veräußerungsgeschäfte mit „virtuellen Währungen“ – Des Kaisers neue Kleider? – Grundlagen (Teil I)”, *Deutsches Steuerrecht*, no. 43 (2022): 2178.

doğrudan kişiler arası (*peer-to-peer*) değer veya hak ifade eden dijital varlıkların transferine imkân sağlamaktadır.

Dağıtık defter teknolojisi, birden çok katılımcı arasında eşzamanlı olarak dijital verilerin saklanması ve güncel tutulmasını sağlayan bir sistemdir. Dijital veriler tüm kayıtları tutan bir aracı olmaksızın dağıtık defter ağındaki bilgisayarlar tarafından yönetilir. Dağıtık defter teknolojisinin kullanıldığı farklı sistemler¹⁸ olmakla birlikte bu teknolojinin en çok bilinen ve en yaygın kullanıma sahip olan türü blok zincir teknolojisidir.¹⁹ İlk kripto para Bitcoin de blok zincir teknolojisi üzerine kuruludur. Blok zincir teknolojisinde veriler, bloklar halinde düzenlenir ve her blok, kendisinden önceki blokla bağlantılıdır.²⁰ Buradaki bloktan maksat ağ üzerindeki dijital bilgilerin veya işlemlerin toplandığı veri gruplarıdır. Blok zincir teknolojisinde bu bloklarda üç bilgi yer alır: İşlem verileri, zaman damgası ve önceki bloğun *hash* değeri.²¹ İşlem verisi içeriğinde ağ üzerinde gerçekleşen işlemlerin bir listesi vardır. Zaman damgası içeriğinde bloğun oluşturulduğu zaman bilgisi vardır. Zaman damgası sayesinde blokta yer alan verilerin değiştirilemezliği ve doğrulanabilirliği sağlanmış olur.²² Önceki blok *hash* değeri içeriğinde ise ilgili bloğun kendinden önceki bloğun benzersiz kodu vardır. Böylece her blok doğrusal şekilde, bir zincir halinde, her biri öncekine bağlı olacak şekilde

¹⁸ Blok zincir dışında dağıtık defter teknolojisini kullanan sistemlere şunlar örnek verilebilir: Hashgraph, Holochain, Tangle, Tempo. Detaylı bilgi için bkz. Emre Şafak vd., “Dağıtık Defter Teknolojileri ve Uygulama Alanları Üzerine Bir İnceleme”, *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*, no. 29 (2021): 38-40.

¹⁹ Baur vd., *Kryptowährungen*, kn. 8.

²⁰ Arvind Narayanan vd., *Bitcoin and Cryptocurrency Technologies* (Princeton University Press, 2016), 46.

²¹ Baier, “Kriminalpolitische Herausforderungen durch Bitcoin und andere Kryptowährungen – Teil 1”, 124.

²² Narayanan vd., *Bitcoin and Cryptocurrency Technologies*, 22.

sıralanır.²³ Nitekim blok zincir teknolojisi de ismini bu işleyiş biçiminden almıştır.²⁴ Kripto varlık kavramındaki kripto kelimesi de blok zincir teknolojisindeki şifreleme işlemine işaret etmektedir.²⁵

Blok zincir teknolojisinin dağıtık defter teknolojisinin bir türü olmasının sebebi ise söz konusu bloklarda yer alan verilerin tutulduğu ve yönetildiği bir otoritenin, bir merkezin bulunmamasıdır.²⁶ Bunun yerine blok zincir ağının bir parçası olarak çalışan ve zincir üzerinde veri depolayan, işlemleri doğrulayan, yayınlayan birbirinden bağımsız farklı bilgisayarlar söz konusudur. Bu işlevi yerine getiren bilgisayarlara düğüm (*node*) ismi verilir.²⁷ Her düğüm, blok zincir üzerindeki tüm blokların bir kopyasının tutulmasını sağlayarak blok zincir ağının güvenilirliğini ve bloklarda yer alan verilerin değiştirilmesini engeller. Diğer bir ifadeyle düğümler hem ağın merkeziyetsiz yapısını korur hem de ağdaki işlemlerin güvenli şekilde kaydına imkân sağlar.²⁸ Blok zincir teknolojisinde yer alan bu düğümler, ağdaki her işlemin doğruluğunu ve bütünlüğünü sağlamak için farklı konsensüs mekanizmaları kullanır. Konsensüs mekanizmaları, blok zincir ağındaki

²³ Narayanan vd., *Bitcoin and Cryptocurrency Technologies*, 46.

²⁴ Baur vd., *Kryptowährungen*, kn. 11.

²⁵ Mesut Serdar Çekin, “Borçlar Hukuku ile Veri Koruma Hukuku Açısından Blockchain Teknolojisi ve Akıllı Sözleşmeler: Hukuk Düzenimizde Bir Paradigma Değişimine Gerek Var mı?”, *İstanbul Hukuk Mecmuası* 77, no. 1 (2019): 321.

²⁶ Baier, “Kriminalpolitische Herausforderungen durch Bitcoin und andere Kryptowährungen – Teil 1”, 124.

²⁷ Thomas Eckhold ve Ulrike Schäfer, “Kryptowerte, Kryptowährungen und Kryptowertpapiere”, içinde *Handbuch des Kapitalanlagerechts*, 6. Auflage, ed. Heinz-Dieter Assmann vd. (C.H. Beck, 2024), kn. 5.

²⁸ Stefan Möllenkamp, “Blockchain, Kryptowährungen und Token”, içinde *Handbuch Multimedia-Recht*, 61. Ergänzungslieferung, ed. Thomas Hoeren vd. (C.H. Beck, 2024), kn. 5.

katılımcıların belirli kurallar çerçevesinde anlaşmalarını ve her bir işlemin onaylanmasını sağlar. Bitcoin gibi büyük blok zincir ağlarında kullanılan konsensüs mekanizması iş kanıtı (*Proof of Work*) mekanizmasıdır.²⁹ İş kanıtı mekanizması, madencilik adı verilen bir süreçle çalışır. Bu süreçte, ağdaki düğümler karmaşık matematiksel problemleri çözerek işlemleri doğrular ve yeni blokların oluşturulmasını sağlar.³⁰ Ağdaki düğümler, yani madenciler, bu sorunları çözmek için güçlü bilgisayar donanımları kullanır ve problemi ilk çözen madenci, yeni bloğu blok zincire ekleme hakkı kazanır. Bu süreç aynı zamanda madencilik ödülleriyle de teşvik edilir; madenciler, buldukları her yeni blok için belirli bir miktar kripto para ile ödüllendirilir.³¹ Bu ödül sistemi, madencilerin blok zincir ağının güvenliğini sağlamak için sürekli olarak çalışmasını teşvik eder.

Kripto varlıklarda saklama ve işlem yapma süreçleri, kripto varlık cüzdanları aracılığıyla gerçekleşmektedir. Kripto varlık cüzdanları, kullanıcıların dijital varlıklarını güvenli bir şekilde saklamasına, göndermesine ve almasına olanak tanıyan yazılım veya donanım tabanlı araçlardır. Ancak geleneksel anlamda bir cüzdan gibi fiziksel olarak varlıkları saklamak yerine, kripto cüzdanları aslında özel anahtarları (*private key*) ve açık

²⁹ Bitcoin iş kanıtı mekanizması için bkz. Satoshi Nakamoto, *Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System*, 2008, 3. Blok zincir teknolojisi açısından farklı konsensüs mekanizmaları geliştirilebilir. Diğer konsensüs mekanizmaları için bkz. Gautami Tripathi vd., “A comprehensive review of blockchain technology: Underlying principles and historical background with future challenges”, *Decision Analytics Journal* 9 (2023): 5.

³⁰ Yılmaz, *Türk Sermaye Piyasası Hukuku Açısından Kripto Para Birimi Bitcoin*, 26; Baur vd., *Kryptowährungen*, kn. 20; Şafak vd., “Dağıtık Defter Teknolojileri ve Uygulama Alanları Üzerine Bir İnceleme”, 38.

³¹ Baur vd., *Kryptowährungen*, kn. 6.

anahtarları (*public key*) yönetir.³² Bu anahtarlar, kullanıcının blok zinciri üzerindeki varlıklarına erişimini, bunlar üzerinde işlem yapmasını sağlayan temel bileşenlerdir.³³ Kripto cüzdanları iki temel bileşenden oluşur. Birinci bileşen, yani açık anahtar, blok zinciri üzerindeki bir adres olarak işlev görür ve bir banka hesap numarası gibi düşünülebilir. Kullanıcılar, varlık transferlerinde bu açık anahtarlarını karşı tarafla paylaşarak kripto varlık alabilirler. Açık anahtar, diğer ağ katılımcıları için bir adres ve tanımlayıcı işlevi görür.³⁴ İkinci bileşen, özel anahtar ise kullanıcının cüzdanındaki varlıklara erişmesini ve işlem yapmasını sağlayan, sadece kendisine ait olan şifreleme bilgisidir.³⁵ Özel anahtar olmaksızın dijital cüzdanda işlem yapılması, kripto varlıkların başka cüzdanlara aktarılması mümkün değildir.³⁶ Bu durum aşağıda görüleceği üzere KVHS'lerde zimmet suçunda, suçun unsurlarının tespiti bakımından önem arz edecektir.

Kripto varlık (*crypto asset*) kavramı, blokzincir teknolojisi üzerine inşa edilen tüm dijital değerleri kapsamına alan üst bir kavramdır. Bu kavrama sadece bitcoin, ethereum gibi -genellikle kripto para (*cryptocurrency*) olarak anılan- değişim araçları dahil

³² Tom Barbereau ve Balázs Bodó, “Beyond financial regulation of crypto-asset wallet software: In search of secondary liability”, *Computer Law & Security Review* 49 (Temmuz 2023): 2; Louise Damkjær Christensen, “Preventing fraud in crypto payments”, *Journal of Economic Criminology* 7 (2025): 2.

³³ Rainer Böhme vd., “Bitcoin: Economics, Technology, and Governance”, *Journal of Economic Perspectives* 29, no. 2 (2015): 216.

³⁴ Barbereau ve Bodó, “Beyond financial regulation of crypto-asset wallet software: In search of secondary liability”, 2.

³⁵ Yuxi Chen vd., “A Review of Crypto-Trading Infrastructure”, *SSRN Electronic Journal*, advance online publication, 2023, 20.

³⁶ Baur vd., *Kryptowährungen*, kn. 30; Möllenkamp, “Blockchain, Kryptowährungen und Token”, kn. 47.

değildir.³⁷ Bunun yanı sıra kripto varlık kavramına; bir platform, ağ veya hizmette belirli haklar sağlayan (*hizmet tokeni*, örneğin ilgili platformda indirimli işlem yapma, hizmet alma vb.) varlıklar ile emtia, taşınmaz veya başka bir somut ya da soyut değer üzerindeki mülkiyet veya hakları temsil etmek amacıyla kullanılan (*varlık temsil eden token* örneğin “tokenize edilmiş gayrimenkul payı”) varlıklar ve pay (hisse senedi), borçlanma araçları (tahvil) veya diğer menkul kıymet türlerini temsil eden varlıklar (*menkul kıymet tokeni*)³⁸ da dahildir.

Nitekim SerPK md. 3-bb'deki kripto varlık tanımında da kripto varlığın “değer veya hak ifade edebilen” gayri maddi varlıklar olduğu belirtilmiştir.³⁹ Kanun koyucunun bu geniş ve teknolojiden bağımsız tanımı, kripto varlıkların farklı işlev ve niteliklere sahip olabileceğini göstermektedir. Ancak Türk hukukunda, uluslararası literatürde sıkça rastlanan “menkul kıymet tokeni”, “hizmet/fayda tokeni” veya “ödeme tokeni” gibi ayrıntılı bir sınıflandırmaya gidilmemiştir. Bunun yerine kanun koyucu, SerPK'nın 35/B maddesinin 6. fıkrasında, bu varlıkların tabi olacağı hukuki rejimi belirlemek üzere işlevsel bir ayrımı tercih etmiştir. Bu yaklaşımda ilk kategoriyi, “sermaye piyasası araçlarına özgü haklar sağlayan” kripto varlıklar

³⁷ SerPK md. 35/B'nin 6. fıkrasında bu grup kripto varlıklar için şu ifade kullanılmıştır: “*sermaye piyasası araçlarına özgü haklar sağlayan kripto varlıklar dışında, dağıtık defter teknolojisinin veya benzer bir teknolojik altyapının geliştirilmesi suretiyle oluşturulan, değeri bu teknolojiden ayrıştırılamayan nitelikte olan kripto varlıklar*”.

³⁸ SerPK md. 35/B'nin 6. fıkrasında sermaye piyasası araçlarına özgü haklar sağlayan kripto varlıklar açısından özel bir düzenleme söz konusudur. Buna göre “*sermaye piyasası araçlarına özgü haklar sağlayan kripto varlıklara ilişkin olarak düzenleyici işlemler tesis etmek, özel ve genel nitelikte kararlar almak ve tedbir ve yaptırım uygulamak konusunda Kurul yetkilidir*”.

³⁹ MiCAR'ın 3. maddesinin 1. bendinde kripto varlık (crypto asset) değer veya hakların dijital temsili olarak ifade edilmiştir.

oluşturmaktadır. Bu kategori, özü itibarıyla bir şirketin kârından pay alma, yönetimde oy kullanma veya faiz gibi bir finansal getiri vaat eden ve bu yönüyle dijital bir hisse senedi veya tahvile benzeyen varlıkları kapsar. Kanun, bu tür varlıklar üzerinde SPK'ya geniş bir yetki tanıyarak, bunların ihracından alım satımına kadar tüm süreçlerin klasik sermaye piyasası araçlarıyla aynı denetime tabi olmasını sağlamıştır. Ayrımın ikinci kategorisinde ise “değeri bu teknolojiye ayırtılamayan nitelikte” olan kripto varlıklar yer alır. Bu ifade, varlığın değerinin arkasındaki bir şirketin finansal performansından ziyade, doğrudan kendi teknolojik altyapısının işlevselliğine ve ağının yaygınlığına bağlı olduğu hizmet veya değişim odaklı varlıkları tanımlamaktadır. Kanun koyucu, bu varlıkları SerPK'nın halka arz hükümlerinden muaf tutmakla birlikte, tamamen denetimsiz bırakmamıştır. Kurul'a, bu varlıkların yalnızca “platformlar nezdinde satış ya da dağıtım” için yatırımcıyı koruyucu asgari “esaslar” belirleme yetkisi verilmiştir. Düzenleme, bu hukuki çerçeveyi iki önemli sorumluluk ve risk ilkesiyle tamamlamaktadır: Birincisi, bir projeye satış izni verilmesinin “kamuya tekeffülü anlamına gelmeyeceği” belirtilerek yatırımcıya nihai riskin kendisine ait olduğu ifade edilmiştir. İkincisi ise, satışta kullanılan bilgilendirme dokümanlarındaki yanlış veya eksik bilgilerden kaynaklanan zararlar için dokümanı imzalayanlara “müteselsil sorumluluk” yüklenerek, proje sahipleri üzerinde şeffaflık ve dürüstlük baskısıyla yatırımcıyı koruma amaçlanmıştır.

C. Kripto Varlık Hizmet Sağlayıcı

Kripto varlık hizmet sağlayıcıyı, SerPK md. 3-cc'deki tanıma göre üç ana kategoriye ayırmak mümkündür. Bunlar (i) kripto varlık platformları, (ii) kripto varlık saklama hizmeti sağlayan kuruluşlar ve (iii) bu Kanun'a dayanılarak yapılacak düzenlemelerde kripto varlıkların ilk satış ya da dağıtımını dâhil olmak üzere kripto varlıklarla ilgili olarak hizmet sağlamak üzere belirlenmiş diğer kuruluşlardır.

Kripto varlık platformlarının, uygulamada kripto para borsaları olarak anılan ve kripto varlık ekosisteminde hizmet sağlayan en yaygın süjenin de dahil olduğu kategori olduğu ifade edilebilir. SerPK md. 3-dd'de platformların kripto varlık alım satım, ilk satış ya da dağıtım, takas, transfer işlemlerini yerine getirebilmesinin yanı sıra bu işlemler için gerekli kripto varlık saklama hizmeti işlemini de yerine getirebileceğini kabul etmiştir.

Kanun, kripto varlık saklama hizmeti sağlayan kuruluşları ayrıca ifade ederek esasen kripto varlık alım, satım, transfer gibi işlemlerini yerine getirmeyen kuruluşların, salt kripto varlık cüzdanlarının özel anahtarlarının saklanması şeklinde hizmet verebileceğini de düzenleme altına almıştır. SerPK md. 3-çç'de kripto varlık saklama hizmeti *“platform müşterilerinin kripto varlıklarının veya bu varlıklara ilişkin cüzdandan transfer hakkı sağlayan özel anahtarların saklanmasını, yönetimini veya Kurulca belirlenecek diğer saklama hizmetleri”* şeklinde tanımlanmıştır. SerPK md. 35/C-6'da ise müşterilerin kripto varlıklarının kendi cüzdanlarında bulundurulması esas kabul edilmiş, saklama hizmeti sağlanmasının ancak Kurul tarafından yapılacak düzenlemeye göre yetkilendirilmiş ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu tarafından uygun görülen bankalarca veya Kurul tarafından kripto varlık saklama hizmeti sunma konusunda yetkilendirilmiş diğer kuruluşlarca yapılabileceğine hükmedilmiştir.

Kripto varlık hizmet sağlayıcıların üçüncü kategorisi olan *“bu Kanun'a dayanılarak yapılacak düzenlemelerde kripto varlıkların ilk satış ya da dağıtımını dâhil olmak üzere kripto varlıklarla ilgili olarak hizmet sağlamak üzere belirlenmiş diğer kuruluşlar”* Kanun'da açıkça tanımlanmamıştır. Ancak ilgili düzenlemeden bu kategorinin oldukça geniş bir çerçeveyi kapsadığı ifade edilebilir. Örneğin, bu kuruluşlara, akıllı sözleşme altyapısı geliştiren teknoloji firmaları, blok zincir analitiği ve uyumluluk hizmeti sunan kuruluşlar, soğuk cüzdan üreticileri, kurumsal düzeyde anahtar yönetimi ve çoklu imza sistemleri sunan kuruluşlar, siber

güvenlik danışmanlığı yaparak kripto varlıklarla ilgili güvenlik açıklarının kapatılmasını sağlayan veya saldırılara karşı koruma hizmeti veren kuruluşlar dahil edilebilir. Ancak önemle belirtmek gerekir ki örnek olarak sayılan kuruluşlar yalnız SerPK'ya dayanılarak yapılacak düzenlemelerle kripto varlık hizmet sağlayıcı kategorisine dahil edilebilecektir.

III. SUÇLA KORUNAN HUKUKİ DEĞER

Çalışma konusu suçu ihdas eden 7518 sayılı Kanun'un genel gerekçesi incelendiğinde kripto varlıklara ilişkin düzenleme ihtiyacının temelde kripto varlıkların hızla yaygınlaşması ve bu varlıkların geleneksel finansal sistemden farklı özellikler taşıması nedeniyle yatırımcıları korumak, finansal sistemin bütünlüğünü sağlamak ve olası kötüye kullanımları önlemek amacıyla kripto varlık hizmet sağlayıcılarının faaliyetlerini düzenlemek ve denetlemek olduğu ifade edilebilir. 7518 sayılı Kanun'un 13. maddesinin (SerPK md. 110/A) gerekçesinde ise somut olarak ulusal ve uluslararası bazı olaylara dikkat çekilmiştir. Uluslararası planda Japonya'da yaşanan MT.GOX olayına⁴⁰ ve Amerika Birleşik Devletleri'nde FTX platformunda yaşanan olaya⁴¹ dikkat çekilmiştir. Ülkemiz açısından ise Thodex

⁴⁰ MT.GOX, 2014 yılında yaklaşık 600.000 Bitcoin'in kaybolması nedeniyle iflas eden Japonya merkezli bir kripto para platformudur. İlgili dönemde dünya Bitcoin işlemlerinin %70'ini gerçekleştiren platform, güvenlik açıkları ve kötü yönetim nedeniyle çökmüş, borsa yöneticisi zimmet ve veri manipülasyonu ile suçlanmış ancak gerçekte ne olduğu ortaya çıkarılamamıştır. Detaylı bilgi için bkz. Marcel Morisse ve Claire Ingram, "A Mixed Blessing: Resilience in the Entrepreneurial Socio-Technical System of Bitcoin", *Journal of Information Systems and Technology Management* 13, no. 1 (2016): 6.

⁴¹ Kasım 2022'de Binance şirketinin yöneticisi FTX platformunun yerel tokeni olan FTT'yi satacağını açıklamasıyla birlikte piyasalarda panik başlamış ve yatırımcılar milyarlarca dolarlık fonlarını

platformunda yaşanan olaya⁴² dikkat çekilmiştir.⁴³ Söz konusu olaylardan da yola çıkarak kripto varlıkların dayandığı teknolojinin merkezi bir otoriteye ihtiyaç duymadan işlemeye imkân vermesi, işlem taraflarının anonim kalmasına olanak tanınması ve yine bu teknolojiye yapılan işlemlerin geri döndürülemez olmasının kripto varlık işlemlerine aracılık eden kuruluşların, müşterilerinin varlıklarının kötüye kullanımını kolaylaştırdığını bunun önüne geçilmesi adına ilgili suç tipinin ihdas edildiği ifade edilmiştir.

Ayrıca gerekçede suç tipinin düzenlenmesinde 19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanununda öngörülen zimmet hükümlerinin esas alındığı ifade edilmiştir. Ancak KVHS'lerde zimmet suçunun cezasının Bankacılık Kanunu'ndaki düzenlemeye nazaran daha ağır belirlendiği ifade edilmiştir. Bunun gerekçesi olarak da özellikle kripto varlıklara ilişkin işlemlerin geri döndürülemez olması öne sürülmüştür.

borsadan çekmeye çalışmıştır. Bunun üzerine FTX platformunun likidite sorunu yaşadığı ve müşteri çekimlerini durdurduğu ortaya çıkmış; müşteri fonlarının ise bağlı şirketi Alameda Research'ün zararlarını kapatmak için kullandığı ifşa edilmiştir. Bu gelişmeler sonucunda şirket 11 Kasım 2022'de iflas başvurusu yapmıştır. FTX'in yöneticisi ise dolandırıcılık suçundan 25 yıl hapis cezası ve 11 milyar dolar para cezasından sorumlu bulunmuştur. Bkz. US Department of Justice, "Samuel Bankman-Fried Sentenced to 25 Years for His Orchestration of Multiple Fraudulent Schemes" 28.03.2024, <https://www.justice.gov/archives/opa/pr/samuel-bankman-fried-sentenced-25-years-his-orchestration-multiple-fraudulent-schemes>, erişim tarihi: 19.02.2025.

⁴² 2017 yılında kurulan kripto para platformu Thodex 2021 yılına kadar faaliyet göstermiştir. Nisan 2021'de platform aniden işlemleri durdurmuş ve kullanıcıların hesaplarına erişimini engellemiştir. Kısa süre içinde şirket yöneticisinin yaklaşık 2 milyar dolarlık kripto varlıkla yurt dışına kaçtığı tespit edilmiştir.

⁴³ Kripto varlık ekosisteminde güven sarsıcı diğer olaylar için bkz. İmamoğlu, *Kripto Para Birimleri ve Türk Hukukunda Düzenlenmesi*, 31ff.

7518 sayılı Kanun ile kripto varlıklar açısından getirilen düzenlemeler ve özel olarak suçun ihdasının gerekçesinde öne sürülen hususlar göz önüne alındığında bu suçla korunan hukuki değer bir yandan finansal sistemin bir parçası haline gelen kripto varlık hizmet sağlayıcıların yükümlülüklerine uygun davrandığı yönündeki toplumdaki güven diğer yandan hem kripto varlık hizmet sağlayıcıların hem de bunların müşterilerinin malvarlıkları olduğu ifade edilebilir.⁴⁴ Ancak burada KVHS'lerin yükümlülüklerine uygun davrandığı yönündeki toplumdaki güvenin korunan hukuki değer bakımından ön planda olduğunu ifade etmek gerekir. Zira kanun koyucu KVHS'lere yönelik getirdiği hükümlerle, bu kurumları da bankalar gibi birer güven kurumu olarak şekillendirmiş ve böylece finansal sistemin bütünlüğünü ve güvenilirliğini sağlamayı amaçlamıştır.

IV. SUÇUN UNSURLARI

A. Maddi Unsurlar

1. Fail

KVHS'lerde zimmet suçu, KVHS yönetim kurulu başkan ve üyeleri ile diğer mensuplarının işleyebileceği özgü bir suçtur.

İlgili maddede suçun oluşumu bakımından yönetim kurulu başkan ve üyeleri ile diğer mensupları ifadesi yer alsa da KVHS'lerin kuruluş şekline ilişkin bir belirleme yapılmamıştır. Ancak SerPK md. 35/B'de KVHS'lerin kurulabilmesi ve faaliyete başlaması için SPK'dan izin alınmasının zorunlu olduğu

⁴⁴ Erkam Yılmaz, *Ceza Hukuku Boyutuyla Blokzincir Teknolojisi ve Kripto Varlıklar* (On İki Levha Yayıncılık, 2024), 341. Müşterilerin malvarlıklarının korunan hukuki değere dahil olmadığına ilişkin görüş için bkz. Dilara Kankoç Aydın, "Türk Ceza Kanunu ve Bankacılık Kanunu'ndaki Zimmet Suçları ile Karşılaştırmalı Olarak Kripto Varlık Hizmet Sağlayıcılarda Zimmet Suçu", *TBB Dergisi*, no. 178 (2025): 327-330.

bunların kuruluşlarına ve faaliyete başlamalarına ilişkin esasların Kurul tarafından belirleneceği hüküm altına alınmıştır. SPK, Kanun'da öngörülen bu yetkiye dayanarak Kripto Varlık Hizmet Sağlayıcıların Kuruluş ve Faaliyet Esasları Hakkında Tebliğ (III-35/B.1)⁴⁵ md. 5, KVHS'lerin anonim ortaklık şeklinde kurulmasına karar vermiştir. Bu açıdan yönetim kurulu başkan ve üyeleri ile diğer mensuplarının anonim şirket bağlamında değerdendirilmesi gerekir.

Faillik açısından önemli olan nokta KVHS anonim şirketindeki diğer mensupların tespitidir. Zira ne TTK'da ne de SerPK'da anonim şirket açısından diğer mensuplar şeklinde bir kategorizasyona gidilmiştir.

Anonim şirketin diğer mensuplarının tespiti noktasındaki mesele bankacılık zimmeti suçu açısından da mevcuttur. Zira Bankacılık Kanunu'nun 160. maddesinde de failin banka yönetim kurulu başkan ve üyeleri ile diğer mensupları olabileceği hüküm altına alınmıştır. Bu anlamda kripto varlık hizmet sağlayıcılarda diğer mensupların tespit edilebilmesinde bankacılık zimmeti suçu kapsamında doktrinadaki görüş ve yargı kararlarının yol gösterici olacağı ifade edilebilir.

Doktrinde, bankacılık zimmeti suçu açısından banka mensupları kavramına bir sözleşme gereği bankaya bağlı olan herkesin,⁴⁶ bankada çalışan herkesin⁴⁷ bankayla bir hizmet sözleşmesi ilişkisi içerisinde bulunan ve bu sözleşmeye göre banka organizasyonuna dahil olan personelin⁴⁸ dahil olduğunu ifade eden görüşler yer almaktadır.

⁴⁵ RG, 13/03/2025-32840.

⁴⁶ Donay, *Bankacılık Ceza Hukuku*, 110.

⁴⁷ M. Emin Artuk vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 21. Baskı (Adalet Yayınevi, 2024), 1052. Aynı yönde bkz. Atacan Köksal, "Bankacılık Zimmeti Suçu", *TBB Dergisi*, no. 169 (2023): 60.

⁴⁸ Davut Gürses, *Bankacılık Kanunu'na Göre Zimmet Suçu*, 2. Baskı (On İki Levha Yayıncılık, 2018), 40.

Bankacılık zimmeti suçu açısından Yargıtay ise pek çok kararında bankanın diğer mensupları değerlendirmesinde “banka çalışanı” ifadesini kullanmıştır.⁴⁹ Yargıtay’ın banka çalışanı olarak kabul ettiği ve bu suretle ilgili suç bakımından bankanın diğer mensuplarına dahil ettikleri çalışanlara şunlar örnek verilebilir: müşteri ilişkileri yöneticisi,⁵⁰ servis görevlisi,⁵¹ özel bankacılıktan sorumlu genel müdür yardımcısı,⁵² merkez

⁴⁹ Örneğin bkz. “5411 sayılı Kanunun 160 ıncı maddesinden de anlaşılacağı üzere bu maddede düzenlenen suçun oluşabilmesi için banka çalışanlarının banka malını kendisine mal edinmesinin gerektiği, diğer bir ifadeyle failin (banka çalışanının) görevi gereği kendisine devredilen veya korumak ve gözetmekle yükümlü olduğu para, para yerine geçen evrak veya senetler ile diğer malları zimmetine geçirmesinin gerektiği” Bkz. Yar. 7. CD, 2023/6679 E., 2024/9210 K., (karararama.yargitay.gov.tr) erişim tarihi: 30.01.2025. “5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nun 160. maddesinde düzenlenen ve 5237 sayılı TCK’nın 247. maddesinden kısmen farklılık arz eden bankacılık zimmet suçu özgü suç vasfında olup ancak banka yönetim kurulu başkanı ve üyeleriyle, diğer mensupları bu suçun faili olabilir. Dosyanın sanığı ..., katılan bankanın müzekkere cevabına göre suç tarihlerinde ... Bankasının ...Şubesi’nde Kobi Bankacılığı Müşteri İlişkileri Yönetici sıfatıyla çalışmakta olup yasa da belirtilen ‘bankanın diğer personeli’ tanımında değerlendirilmesi gerektiğinden suçun faili konusunda herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır.” Bkz. Yar. CGK, 2020/299 E., 2022/664 K., (karararama.yargitay.gov.tr) erişim tarihi: 30.01.2025

⁵⁰ Yar. CGK, 2020/299 E., 2022/664 K., (karararama.yargitay.gov.tr) erişim tarihi: 30.01.2025.

⁵¹ Yar. CGK, 2020/134 E., 2022/441 K; Yar. CGK, 2008/7-151 E., 2009/9 K., (karararama.yargitay.gov.tr) erişim tarihi: 30.01.2025.

⁵² Yar. 7. CD, 2023/6679 E., 2024/9210 K., (karararama.yargitay.gov.tr) erişim tarihi: 30.01.2025.

şube müdürü,⁵³ kişisel bankacılık portföy yönetmeni yardımcısı.⁵⁴

Bankacılık zimmetine ilişkin bu açıklamaların ardından KVHS'nin "diğer mensubu"ndan ne anlaşılması gerektiğine gelince, bu özgü suçun fail çevresini belirlerken keyfiliği önleyecek ve suçun niteliğiyle uyumlu, objektif bir kriterle başvurmak zorunludur. Kanaatimizce, bankacılık zimmeti suçu açısından doktrinde de kabul gören hizmet sözleşmesi kriteri, bu noktada en isabetli ölçüttür.⁵⁵ Bu kriterin temel alınmasının birkaç önemli gerekçesi bulunmaktadır. Birincisi, zimmet suçu özü itibarıyla bir güven ve görev ilişkisinin kötüye kullanılmasıdır. Bir kişiyi KVHS'nin "mensubu" yapan temel bağ, kurumla arasındaki organik ve sürekli ilişkidir. Hizmet sözleşmesi, bu sürekli ilişkiyi, tarafların hak ve yükümlülüklerini ve en önemlisi çalışanın kuruma olan sadakat ve bağlılık borcunu hukuki olarak somutlaştıran en temel unsurdur. "Mensup" kelimesinin sözlük anlamı olan "bağlı kimse" ifadesinin hukuki karşılığı da bu sözleşmesel bağlıdır. İkincisi, hizmet sözleşmesi, çalışanı kurumun hiyerarşik yapısına dahil eder ve kurumun emir ve talimat yetkisi altına sokar. Bu hiyerarşik yapı, "mensup" sıfatının ayırt edici özelliğidir ve kuruma dışarıdan hizmet veren bir bağımsız danışman veya eser sözleşmesiyle çalışan bir yazılımcıdan temel farkını oluşturur. Son olarak, suçun maddi unsurunda yer alan "görevi nedeniyle tevdi edilme ve koruma, saklama ve gözetimle yükümlü olma" şartı da bizi hizmet sözleşmesi kriterine yönlendirmektedir. Bir kişiye "görevi nedeniyle" bir varlığın

⁵³ Yar. CGK, 2021/399 E., 2023/476 K., (karararama.yargitay.gov.tr) erişim tarihi: 30.01.2025.

⁵⁴ Yar. 7. CD, 2022/7379 E., 2023/5392 K., (karararama.yargitay.gov.tr) erişim tarihi: 30.01.2025.

⁵⁵ Bankacılık zimmeti suçu açısından ifade edilen bu kriter için bkz. Gürses, *Bankacılık Kanunu'na Göre Zimmet Suçu*, 40.

emanet edilebilmesi, o kişinin kurum içinde tanımlı bir "görevinin" bulunmasını gerektirir. Bu görev tanımı, yetki ve sorumluluklar ise en net şekilde hizmet sözleşmesiyle ortaya konulabilir. Bu gerekçelerle, KVHS ile arasında bir hizmet sözleşmesi bulunan ve bu sözleşme uyarınca kurumun organizasyonuna dahil olan herkesin "diğer mensup" olarak kabul edilmesi gerektiği sonucuna varılır. Bu kapsamda, finans ve muhasebe personeli, bilgi teknolojileri personeli, uyum ve risk yönetim personeli, operasyonel personel, denetçi ve iç kontrol personeli ile müşteri yöneticileri gibi çalışanlar bu kavrama şüphesiz dahildir. Ancak önemle ifade etmek gerekir ki KVHS'lerde zimmet suçunun oluşabilmesi için diğer mensup sıfatını taşımak yeterli değildir aşağıda suçun konusu başlığında görüleceği üzere mal veya kripto varlığın KVHS çalışanına şirket kapsamındaki görevi nedeniyle tevdi edilmesi veya bu kişilerin mal veya kripto varlığı koruma, saklama ve gözetimle yükümlü olması gerekir.⁵⁶

Diğer mensup fail çerçevesi açısından önem arz eden bir başka konu ise KVHS'nin üçüncü taraflardan dış kaynak kullanmak suretiyle hizmet sağlamasıdır. Dış kaynak durumunda üçüncü kişinin çalışanı olan bir kimsenin KVHS mensubu olarak kabul edilmemesi gerekir. Örneğin güvenlik hizmetleri veya temizlik hizmetleri açısından farklı bir şirketten hizmet alan KVHS'de bu kişiler KVHS'nin diğer mensubu olarak kabul edilemeyecektir. Ancak belirtmek gerekir ki dış kaynak da bir kripto varlık hizmet sağlayıcı (örneğin kripto varlık saklama hizmeti sağlama) olabilir. Bu halde ise hizmet alınan şirketin mensuplarının zimmet suçundan sorumlu olabilecekleri konusunda bir şüphe yoktur.

⁵⁶ Kankoç Aydın, "Türk Ceza Kanunu ve Bankacılık Kanunu'ndaki Zimmet Suçları ile Karşılaştırmalı Olarak Kripto Varlık Hizmet Sağlayıcılarda Zimmet Suçu", 333; Yılmaz, *Ceza Hukuku Boyutuyla Blokzincir Teknolojisi ve Kripto Varlıklar*, 339.

Faillik açısında diğer bir husus ise kripto varlık hizmet sağlayıcının SPK'dan kurulma ve faaliyete başlaması için izin almasıdır. Kurul tarafından izin alınmaksızın kripto varlık hizmet sağlayıcı olarak faaliyet yürüten kuruluşlarda KVHS'lerde zimmet suçunun gündeme gelmeyeceğini düşünüyoruz. Zira öncelikle zimmet olgusunun gerçekleşebilmesi için mal veya kripto varlığın görev nedeniyle tevdi edilmiş olması veya koruma, saklama ve gözetimle yükümlü olunması gerekir. Kurul'dan izin alınmaksızın faaliyet gösterilmesi halinde mal veya kripto varlığın görev nedeniyle elde edildiğinden ya da SerPK'da düzenlenen kripto varlık rejimi kapsamında koruma, saklama ve gözetim yükümlülüğünden bahsedilmeyecektir. Esasen bu durum zaten SerPK md. 109/A kapsamında izinsiz kripto varlık hizmet sağlayıcılığı faaliyeti suçuna vücut verecektir.⁵⁷

2. Mağdur

KVHS'lerde zimmet suçunun mağdurunun tespiti, suçla korunan iki yönlü hukuki değerle doğrudan ilişkilidir. Yukarıda açıklandığı üzere suçla korunan hukuki değer bir yandan kripto varlık piyasasına ve bu piyasadaki kurumlara duyulan kamusal güven, diğer yandan ise hem KVHS'lerin hem de müşterilerinin malvarlığı olduğu kabul edilmelidir. Ancak kanun koyucunun KVHS'leri bankalar gibi birer güven kurumu olarak konumlandığı ve finansal sistemin bütünlüğünü amaçladığı düşünüldüğünde, kamusal güvenin korunmasının ön planda olduğu söylenebilir. Bu durum, suçun mağduru ve suçtan zarar görenin belirlenmesinde de göz önüne alınmalıdır.

⁵⁷ SerPK md. 109/A: “İzin almaksızın kripto varlık hizmet sağlayıcı olarak faaliyet yürüttüğü tespit edilen gerçek kişiler ve tüzel kişilerin yetkilileri üç yıldan beş yıla kadar hapis ve beş bin günden on bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılırlar”. Bu suça ilişkin bilgi için bkz. Yılmaz, *Ceza Hukuku Boyutuyla Blokzincir Teknolojisi ve Kripto Varlıklar*, 317 ff.

Bu açıklamalardan hareketle suçun mağduru toplumu oluşturan herkestir.⁵⁸ Zira bir KVHS nezdinde işlenen zimmet suçu, sadece o kuruma ve müşterilerine zarar vermekle kalmaz, aynı zamanda tüm kripto varlık piyasasına yönelik genel güveni ihlal eder. Suçun koruduğu bu kamusal menfaat, kanun koyucunun SerPK md. 105/A'da, SPK'ya bu suçla ilgili soruşturma ve kovuşturmada özel yetkiler tanıma iradesinin de temel gerekçesi olduğu ifade edilebilir.

Diğer taraftan korunan hukuki değer kapsamında malvarlığı hakkının ihlali, toplumu oluşturan herkesin yanı sıra suçun belirlenebilir olan mağduruna işaret eder. Bu noktada, SerPK md. 35/C-7'de yer alan *"müşterilere ait nakit ve kripto varlıklar, kripto varlık hizmet sağlayıcıların mal varlığından ayrı olup, kayıtlar da bu hükme uygun olarak tutulur"* şeklindeki hüküm önem arz etmektedir. Bu hüküm uyarınca, zimmete geçirilen bir kripto varlık, KVHS'nin değil, doğrudan müşterinin mülkiyetindeki bir varlıktır. Dolayısıyla, malvarlığından bir değer eksilen müşteri, suçun doğrudan mağdurdur.

Uygulamada, saklama hizmeti veren platformların müşteri varlıklarını toplu cüzdanlarında tutması, zimmete geçirilen misli nitelikteki bir kripto varlığın hangi müşteriye ait olduğunun tespitini zorlaştırırsa da, bu durum müşterinin mağdur sıfatını ortadan kaldırmaz.⁵⁹ Toplu cüzdandan zimmete geçirilen

⁵⁸ Balcı ve Çakır, *Dijital Ceza Hukuku*, 469; Kankoç Aydın, "Türk Ceza Kanunu ve Bankacılık Kanunu'ndaki Zimmet Suçları ile Karşılaştırmalı Olarak Kripto Varlık Hizmet Sağlayıcılarda Zimmet Suçu", 282; Yılmaz, *Ceza Hukuku Boyutuyla Blokzincir Teknolojisi ve Kripto Varlıklar*, 336. Bankacılık zimmeti suçu açısından toplumu oluşturan herkesin suçun mağduru olduğuna ilişkin olarak bkz. Artuk vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 1053; Özgenç, *Zimmet Suçu*, 112.

⁵⁹ Aksi yönde görüş için bkz. Kankoç Aydın, "Türk Ceza Kanunu ve Bankacılık Kanunu'ndaki Zimmet Suçları ile Karşılaştırmalı Olarak Kripto Varlık Hizmet Sağlayıcılarda Zimmet Suçu", 336.

varlıklar, tüm müşterilerin o cüzdandaki oransal paylarına yapılmış bir saldırı olarak kabul edilmelidir.

Tüzel kişiler suçun mağduru olamayacağından KVHS'nin tüzel kişiliği çalışma konusu suç kapsamında suçtan zarar gören olarak değerlendirilmelidir.⁶⁰ KVHS, hem ticari itibarının zedelenmesi hem de SerPK m. 99/B uyarınca müşterilerinin zararlarını tazmin etme yükümlülüğü altına girmesi nedeniyle suçtan zarar gören konumundadır. Diğer taraftan zimmete geçirilen varlık müşterilere değil doğrudan KVHS'ye aitse şirket ortakları bu suçta mağdur olarak kabul edilmelidir.

3. Suçun Konusu

Kripto varlık hizmet sağlayıcılarda zimmet suçunun konusu kripto varlık hizmet sağlayıcı yönetim kurulu başkan ve üyeleri ile diğer mensuplarına görevleri nedeniyle kendilerine tevdi edilmiş olan veya bu kişilerin koruma, saklama ve gözetimiyle yükümlü olduğu para veya para yerine geçen evrak veya senetler, diğer mallar veya kripto varlıklardır.⁶¹ İfade etmek

⁶⁰ Bankacılık zimmeti suçu bakımından banka tüzel kişiliğini mağdur olarak kabul eden aksi yönde görüşler için bkz. Nur Centel, “Zimmet Suçu ile Karşılaştırmalı Olarak Bankacılık Zimmeti”, *Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 4, no. 8 (2018): 232; Güngör, “5411 Sayılı Bankacılık Kanununda Zimmet Suçu”, 23; Gürses, *Bankacılık Kanunu'na Göre Zimmet Suçu*, 55. Diğer taraftan tüzel kişilerin suçun mağduru olamayacağını kabul eden yazarlar bankacılık zimmeti suçunda suçun konusu malvarlığı değerlerinin mülkiyetine göre ayırım yapmakta ve buna göre banka müşterilerinin veya banka ortaklarının suçun mağduru olacağını kabul etmektedir. Bkz. Özgenç, *Zimmet Suçu*, 129.

⁶¹ Yargıtay Ceza Genel Kurulu bankacılık zimmeti suçu açısından aynı unsurları suçun konusu olarak kabul etmiştir: “5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 160. maddesinde yazılı suçun maddi konusunu ise görevi nedeniyle zilyetliği kendisine devredilmiş olan veya koruma ve gözetimiyle yükümlü olduğu para veya para yerine geçen evrak, senetler ve diğer

gerekir ki para veya para yerine geçen evrak ve senetlerin maddede ayrıca zikredilmesi gerekli değildir.⁶² Zira bu unsurlar da birer mal niteliğindedir. Nitekim 5237 sayılı TCK'da zimmet suçu mülga 765 sayılı TCK'dan⁶³ farklı olarak suçun konusu olarak yalnız “mal” ibaresi kullanılmıştır.⁶⁴

Bu noktada suçun konusu açısından öncelikle “görev nedeniyle tevdi olunma ve koruma, saklama ve gözetimle yükümlülük” kavramlarından ne anlaşılması gerektiği belirlenmelidir.

Tevdi etme ifadesi ne TCK'da düzenlenen zimmet suçunda ne de Bankacılık Kanunu'nda düzenlenen zimmet suçunda yer almaktadır. Her iki kanunda da tevdi ifadesi yerine zilyetliğin devri ifadesi esas alınmıştır. Hukukumuz açısından zimmet suçu

mallar oluşturmaktadır” Bkz. Yar. CGK, 2020/299 E., 2022/664 K. Aynı yönde bkz. Yar. CGK, 2020/134 E., 2022/441 K., (karararama.yargitay.gov.tr) erişim tarihi: 30.01.2025.

⁶² Güneş Okuyucu Ergün, *Türk Ceza Hukukunda Zimmet Suçu*, 1. Bası (Çakmak Yayınevi, 2008), 152; Mahmut Koca ve İlhan Üzülmöz, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 11. Baskı (Adalet Yayınevi, 2025), 1083; Özgenç, *Zimmet Suçu*, 112.

⁶³ 765 sayılı TCK md. 202/1: “Görevi sebebiyle kendisine tevdi olunan veya muhafaza, denetim veya sorumluluğu altında bulunan para veya para yerine geçen evrak veya senetleri veya diğer malları zimmetine geçiren memura altı yıldan oniki yıla kadar ağır hapis ve meydana gelen zararın bir misli kadar ağır para cezası verilir”.

⁶⁴ Bankacılık Kanunu'nda düzenlenen zimmet suçu bakımından benzer şekilde “mal” ifadesinin yanı sıra “para veya para yerine geçen evrak ve senetler” ifadesi de kullanılmıştır. Özgenç, 5237 sayılı TCK'dan farklılık arz eden bu durumun 22. Yasama Dönemi'nde bankacılık zimmeti suçunun TCK'nın görüşüldüğü TBMM Adalet Komisyonu'nda değil TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu'nda görüşülerek son hali verilmesinden kaynaklandığını, iki kanun arasında içerik farklılığı bulunmadığını belirtmiştir. Bkz. Özgenç, *Zimmet Suçu*, 112-113.

bağlamında tevdi etme ifadesine 765 sayılı TCK'nın 202. maddesinde⁶⁵ yer alan zimmet suçunda yer verilmiştir.⁶⁶

KVHS'lerde zimmet suçu açısından zilyetliğin devri yerine tevdi etme ifadesinin kullanılması 7518 sayılı Kanun'un gerekçesinde ifade edilmemiştir. Kanaatimizce bu farklılığın sebebi ilgili suçta kripto varlıkların da suçun konusuna dahil edilmesinden kaynaklanmış olabilir. Yukarıda ifade edildiği üzere kripto varlıkların fiziki varlıkları bulunmadığından zilyetlik ifadesinin kullanılmasının uygun olmayacağı düşünülmüş olabilir. Gerçekten kripto varlıklar dijital cüzdanlar aracılığıyla transfer edilebilen, saklanabilen soyut varlıklardır.⁶⁷

⁶⁵ 765 sayılı TCK'nın 202. maddesinin 1. fıkrasına göre “*kendisine tevdi olunan veya vazife dolayısıyla muhafazası altında bulunan para veya para hükmündeki evrak ve senetleri ve sair malları zimmetine geçiren veya mal edinen memur üç aydan üç seneye kadar hapis olunur ve hasıl olan zarar kendisine ödettirilir*”. Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun md. 36'da düzenlenen zimmet suçunda ise “görevi nedeniyle zilyetliği kendisine devredilmiş” ifadesi kullanılmıştır.

⁶⁶ Önder'e göre 765 sayılı TCK'daki tevdi ifadesinden görev sebebiyle zilyet olma anlaşılmalıdır. Bkz. Ayhan Önder, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 4. Baskı (Filiz Kitabevi, 1994), 114.

⁶⁷ Kripto varlıkların taşınır bir mal statüsünde olmadığını kabul eden görüşler için bkz. E. Eylem Aksoy Retornaz, “Ceza Hukuku Perspektifinden Blokzincir”, içinde *Gelişen Teknolojiler ve Hukuk I: Blokzincir* (On İki Levha Yayıncılık, 2020), 297; Murat Volkan Dülger ve Onur Özkan, “Kripto Para Suçları: Kripto Para Birimlerinin Hukuki Boyutu ve Türk Ceza Kanunu Bakımından Değerlendirilmesi”, içinde *Prof. Dr. Mehmet Emin Artuk'a Armağan* (Seçkin Yayıncılık, 2020), 982. Belirtmek gerekir ki *Balcı/Çakır*, güveni kötüye kullanma suçu bağlamında suçun konusunun taşınır veya taşınmaz mal ayrımı yapılmaksızın belirlendiği, malın mutlaka maddi bir bünyeye sahip olmasının gerekmediği, bu açıdan kripto paraların kişinin

Dolayısıyla kripto varlıklar taşınır veya taşınmaz bir mal statüsünde olmadığından zilyetlik konusu olamayacağı da ileri sürülebilir.

Bu anlamda kanun koyucunun “tevdî” ifadesini hem fiziki malları hem de kripto varlıkları kapsayacak şekilde geniş ve fonksiyonel bir anlamda kullandığı ifade edilebilir. Gerek mal gerek kripto varlık açısından tasarruf imkânı sağlayan her türlü devir tevdi olarak kabul edilmelidir. Şayet zimmet suçu bir mal üzerinde işleniyorsa, bu malın fiilen faile teslim edilmesi gerekir. Diğer taraftan kripto varlıklar bakımından, kullanıcının kripto varlığın üzerinde tasarrufta bulunma yetkisine sahip sayılabilmesi için, failin o varlığın yer aldığı dijital cüzdanın özel anahtarına sahip olması veya platformun yönetim paneline erişim imkânı bulunması gerekir.

Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, kripto varlıklar için saklama hizmeti sunmayan (*non-custodial*) platformlarda “tevdî” olgusundan bahsedilemez. Zira bu platformlarda, kripto varlığın doğrudan aracı platforma aktarılması yerine, akıllı sözleşmeler aracılığıyla kripto varlık işlemleri kullanıcı cüzdanları arasında (peer-to-peer – P2P) gerçekleşir.⁶⁸

Aynı durum, failin görevi gereği koruma, saklama ve gözetim yükümlülüğü bakımından da geçerlidir. Zira platform, ilgili varlığın özel anahtarını ele geçirmediği için müşteri kripto varlıkları üzerinde bir “saklama, koruma veya gözetim”

malvarlığının aktifinde ve pasifinde değişiklik meydana getiren malvarlığı değeri olarak güveni kötüye kullanma suçunun konusu olabileceğini belirtmektedir. Detaylı açıklama için bkz. Murat Balcı ve Kerim Çakır, “Kripto Para Borsaları ve Güveni Kötüye Kullanma Suçu”, içinde *Prof. Dr. Selçuk Öztekin’e Armağan, Cilt I* (Filiz Kitabevi, 2022), 460-466.

⁶⁸ Akıllı sözleşmelerin işleyiş biçimi için bkz. Çekin, “Borçlar Hukuku ile Veri Koruma Hukuku Açısından Blockchain Teknolojisi ve Akıllı Sözleşmeler: Hukuk Düzenimizde Bir Paradigma Değişimine Gerek Var mı?”, 322-324.

yükümlülüğü de doğmamaktadır. Zira saklama hizmeti sağlamayan bir platformda, kripto varlıkların platform cüzdanında bulunmaması nedeniyle, platformun bu varlıklar üzerinde koruma veya saklama yükümlülüğüne sahip olduğu da söylenemez. Dolayısıyla, kripto varlığın zimmete geçirilmesi fiili, pratikte daha çok saklama hizmeti sunan nitelikteki hizmet sağlayıcılar açısından gündeme gelebilecektir.

Bu noktada, suçun konusunu oluşturan “kripto varlıklar” ifadesinin kapsamını belirlemek, yukarıda “Kripto Varlık” başlığında açıklanan SerPK’nın getirdiği ikili ayrım çerçevesinde önem taşımaktadır. Kanaatimizce, Kanun’un 35/B maddesinde yapılan ve bir varlığın ilk arz rejimini belirlemeye yönelik olan “sermaye piyasası aracı niteliğindeki kripto varlıklar” ile “diğer kripto varlıklar” ayrımının, zimmet suçunun uygulanabilirliği açısından bir fark yaratmaması gerekir.⁶⁹ Zira SerPK’nın 110/A maddesi, suçun konusunu tanımlarken bu ayrıma işaret etmeksizin, Kanun’un üçüncü maddesinde yer alan geniş ve kapsayıcı “kripto varlık” tanımına atıf yapmaktadır. Kanun koyucu, bu suçu yalnızca menkul kıymet niteliği taşıyan kripto varlıklarla sınırlamak isteseydi, madde metninde bu yönde açık bir ifade kullanırdı. Bu durumun temelinde, iki düzenlemenin farklı amaçlara hizmet etmesi yatmaktadır. SerPK md. 35/B, bir varlığın piyasaya nasıl sunulacağını düzenleyen bir piyasa kuralıdır; oysa SerPK md. 110/A, piyasaya sunulduktan sonra müşterinin güvenerek bir hizmet sağlayıcıya tevdi ettiği varlığın korunmasını amaçlayan bir ceza normudur.

Müşterinin, faaliyet izni almış bir platforma varlığını tevdi etmesiyle kurulan güven ilişkisi, o varlığın hukuki niteliğinden bağımsızdır. Platform yöneticisi, müşteriye ait bir Bitcoin’in (değişim aracı) yanı sıra, bir platforma erişim sağlayan hizmet tokeni veya dijital bir hisse senedi (menkul kıymet tokeni)

⁶⁹ Aynı yönde bkz. Kankoç Aydın, “Türk Ceza Kanunu ve Bankacılık Kanunu’ndaki Zimmet Suçları ile Karşılaştırmalı Olarak Kripto Varlık Hizmet Sağlayıcılarda Zimmet Suçu”, 339.

üzerinde de malikmiş gibi tasarrufta bulunabilir. Her üç senaryoda da KVHS'ye duyulan güven ihlal edilmektedir. Dolayısıyla, suçun konusu olan "kripto varlık" ifadesi, kanunda yapılan işlevsel ayrıma bakılmaksızın, bir KVHS'nin görevi gereği koruma, saklama ve gözetimi altındaki tüm kripto varlıkları kapsayacak şekilde geniş yorumlanmalıdır.

4. Fiil

SerPK md. 110/A kapsamında cezalandırılan eylem kripto varlık hizmet sağlayıcının görevi dolayısıyla kendisine tevdi edilen veya koruma, saklama ve gözetimi altında bulunan kripto varlıkların zimmete geçirilmesidir. Zimmete geçirmeden maksat failin suçun konusu olan varlıklar üzerinde malikmiş gibi tasarrufta bulunması⁷⁰ bu varlıkları mal edinmesidir.⁷¹

KVHS'lerde zimmet suçu, kanuni tanımında fiilden ayrı bir netice aranmadığı için sırf hareket suçudur. Suç, failin zimmete geçirme eylemini tamamladığı anda oluşur. Bununla birlikte, suçun bir zarar suçu olduğu da unutulmamalıdır.⁷² Zira zimmete geçirme fiili, KVHS'nin veya müşterilerin malvarlığında bir azalmaya neden olarak somut bir zarar meydana getirir.⁷³ Suçun kanuni tanımında neticeye yer verilmemiş olması zarar suçu belirlemesinde önem arz etmeyecektir.

Kripto varlıkların, fiziki bir niteliğe sahip olmaması, zimmet suçunun fiil unsurunu açıklarken hem hukuki hem de teknik bir değerlendirmeyi gerekli kılar. Zira klasik anlamda zimmet

⁷⁰ Özgenç, *Zimmet Suçu*, 21.

⁷¹ Adem Sözüer, "Yeni Bankacılık Kanununda Suçlar ve Yaptırımlar", *Hukuki Perspektifler Dergisi*, no. 5 (2005): 176.

⁷² Yılmaz, *Ceza Hukuku Boyutuyla Blokzincir Teknolojisi ve Kripto Varlıklar*, 347. Aksi yönde bkz. Kanköç Aydın, "Türk Ceza Kanunu ve Bankacılık Kanunu'ndaki Zimmet Suçları ile Karşılaştırmalı Olarak Kripto Varlık Hizmet Sağlayıcılarda Zimmet Suçu", 345.

⁷³ Zimmet fiilinin suçtan zarar görenin malvarlığında bir eksilme meydana getirmesine ilişkin bkz. Özgenç, *Zimmet Suçu*, 29.

fiilinde, failin hukuka uygun biçimde elde ettiği veya korumakla görevli olduğu “mal” üzerinde malikmiş gibi tasarrufta bulunması söz konusudur. Kripto varlıkta ise “mal” kavramının dijital düzlemde yer aldığı, *zilyetlik* ve *tasarruf* ilişkilerinin “özel anahtar” üzerinden kurulduğu unutulmamalıdır.

Kripto varlıklar, blok zincirde kaydedilmiş dijital unsurlar olduğundan bunların tasarruf yetkisinin devrinden bahsedilmesi için dijital cüzdanın özel anahtarına sahip olunması gerekir. Dolayısıyla, kripto varlıklarda, varlığı fiziken elde bulundurmaktan değil, dijital cüzdanın özel anahtarını elde bulundurmaktan yahut ilgili kripto varlık platformunun dijital cüzdan yönetim sistemi üzerinde yetki sahibi olmaktan söz edilebilir.⁷⁴

Zimmet için gerekli olan malikmiş gibi tasarruf etme unsuru ise kripto varlıkların fail tarafından kendisinin veya bir başkasının dijital cüzdanına aktarılmasıyla somutlaşır. Diğer bir ifadeyle bu durum saklama hizmeti sunan bir platformda saklanan kullanıcı kripto varlıklarının, fail tarafından özel anahtarla yönetilen başka bir cüzdana transferi şeklinde gerçekleştirilebilir.

Saklama hizmeti sunan hizmet sağlayıcılarda cüzdanların özel anahtarı platform yetkililerindedir. KVHS, tek bir “havuz cüzdan” kullanabileceği gibi, her kullanıcıya ayrı bir cüzdan adresi tanımlayıp yine özel anahtarı kendi elinde tutabilir. Önemli olan, kullanıcının özel anahtar kontrolünün olmamasıdır. Bu noktada, kullanıcılar varlıklarını platforma tevdi etmiş sayılır; çünkü platform bu çalışma biçiminde kripto varlıkları, koruma ve saklama yükümlülüğünü üstlenir. Bu anlamda örneğin, KVHS’nin yetkili personeli veya yöneticisi,

⁷⁴ Özel anahtar ve kripto varlık üzerinde tasarrufta bulunma ilişkisi için bkz. Kankoç Aydın, “Türk Ceza Kanunu ve Bankacılık Kanunu’ndaki Zimmet Suçları ile Karşılaştırmalı Olarak Kripto Varlık Hizmet Sağlayıcılarda Zimmet Suçu”, 322-324, 341; Yılmaz, *Ceza Hukuku Boyutuyla Blokzincir Teknolojisi ve Kripto Varlıklar*, 344.

müşterilerin Bitcoin veya Ethereum gibi kripto varlıklarını elindeki özel anahtarlar vasıtasıyla kendi kişisel cüzdanına veya bir başkasının cüzdanına aktarırsa, suçun fiil unsuru gerçekleşmiş olur.

Bazı kripto varlık platformlarında, kripto varlıklar çevrimdışı, soğuk cüzdanlarda tutulur. Bu cüzdanın özel anahtarları ya donanım cüzdanında (*hardware wallet*) ya da kâğıt gibi fiziksel bir nesnede saklanabilir.⁷⁵ Soğuk cüzdandan transfer yapma yetkisi genellikle ilgili platformdaki üst düzey yöneticilerle sınırlıdır. Bu durum, suçun fail çevresini daraltırken, “koruma, saklama ve gözetim” unsurunu da somutlaştırır. Bu yetkiye sahip bir yöneticinin, soğuk cüzdanda yer alan kripto varlıkları kendisinin veya bir başkasının dijital cüzdanına geçirmesiyle kripto varlığı zimmete geçirme fiili tamamlanmış olur.

Zimmete geçirme fiili, icrai veya ihmali bir hareketle işlenebilir.⁷⁶ Failin, müşteri varlıklarını aktif bir eylemle başka bir cüzdana transfer etmesi icrai harekete örnektir. İhmali hareket bakımında örneğin, platformun siber saldırı altında olduğunu ve varlıkların başka cüzdanlara transfer edildiğini fark eden bir yöneticinin, bu durumu önleme yönündeki hukuki yükümlülüğünü kasten yerine getirmemesi ve varlıkların bir başkasının zimmetine geçmesine izin vermesi halinde, suçun ihmali hareketle işlendiği kabul edilecektir. Nitekim SerPK m. 99/B kapsamında, kripto varlık hizmet sağlayıcılarının bilişim sistemlerinin işletilmesi, her türlü siber saldırı ve bilgi güvenliği

⁷⁵ Chen vd., “A Review of Crypto-Trading Infrastructure”, 20.

⁷⁶ Balcı ve Çakır, *Dijital Ceza Hukuku*, 467. TCK'daki zimmet suçu açısından aynı yönde bkz. Okuyucu Ergün, *Türk Ceza Hukukunda Zimmet Suçu*, 96.

ihlallerini engelleme yükümlülüğüne ilişkin garantör konumunda olduğunu ifade edilebilir.⁷⁷

B. Manevi Unsur

KVHS'lerde zimmet suçu kasten işlenebilen bir suçtur. Failin mal veya kripto varlığın görevi gereği kendisine tevdi edildiğini veya bunları koruma veya gözetmekle yükümlü olduğunu bilmeli ve bu mal veya kripto varlığın kendisinin ya da bir başkasının zimmetine geçirdiğinin bilincinde olması gerekir. Bu suçta kastın yanı sıra failin belirli bir amaç veya saikle hareket etmesi aranmamıştır.⁷⁸ Dolayısıyla bu suç kapsamında çoğunlukla failin kendisi veya bir başkasına yarar sağladığı sonucuna ulaşılsa da failin bu bilinçle hareket etmesi suçun oluşumu bakımından önem arz etmez.

Yargıtay'ın bazı kararlarında TCK'da düzenlenen zimmet suçu açısından failde "mal edinme kastının" varlığını aradığı görülmektedir.⁷⁹ Ancak bu mal edinme kastı, suçta kastın yanı sıra başkaca bir manevi unsurun arandığı anlamına gelmez. Bu

⁷⁷ Bu yükümlülük kapsamında kripto varlık kayıpları için KVHS'lerin, SerPK m. 99/B-4 kapsamında Türk Borçlar Kanunu m. 71 uyarınca tehlike sorumluluğuna tabi tutulduğuna ilişkin bilgi için bkz. Furkan Güven Taştan, "Strict Liability of Crypto-Asset Service Providers: Turkish Law's Sui Generis Response to MICA," *European Review of Private Law* 33, no. 5-6 (2025): par. 9 vd. KVHS'lerin siber güvenlik yükümlülüğü için bkz. 326 327 Mehmet Bedii Kaya, *Siber Güvenlik Hukuku*, Dijital Baskı v.1 (2025), 326-327, (mbkaya.com/hukuk/siber-guvenlik-hukuku.pdf).

⁷⁸ Benzer şekilde TCK ve Bankacılık Kanunu'nda düzenlenen zimmet suçlarında da amaç veya saik unsuru aranmamıştır. Bkz. Koca ve Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 1091; Okuyucu Ergün, *Türk Ceza Hukukunda Zimmet Suçu*, 103, 164; Özgenç, *Zimmet Suçu*, 61-62, 130; Durmuş Tezcan vd., *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 20. Baskı (Seçkin, 2022), 1290.

⁷⁹ Örneğin bkz. Yar. 5. CD, 2013/11238 E., 2015/14917 K.; Yar. 5. CD, 2009/546 E., 2012/6817 K. YCGK, 2015/284 E., 2018/384 K.

kast doğrudan suçun fiil unsuru olan zimmete geçirmeye ilişkin kasttır.⁸⁰ Nitekim yukarıda işaret edildiği üzere Kanun'da ifadesini bulan zimmete geçirmeden maksat mal edinmedir. Failin kastının bu mal edinmeye mi yoksa malın geçici süre kullanıldıktan sonra iade etme amacına mı yönelik olduğu sorusu ise, kullanma zimmeti konusu bağlamında ele alınmalıdır.

Failin, mal veya kripto varlığı geçici süre kullanıldıktan sonra iade etme amacı taşıması bu suçun oluşumuna engel teşkil etmez. Nitekim bilindiği üzere TCK'da yer alan zimmet suçunda malın geçici bir süre kullanıldıktan sonra iade edilmek üzere işlenmesi hali cezayı azaltan nitelikli hal olarak öngörülmüş, malı kullanıp iade etmenin zimmet fiiline dahil olduğu kabul edilmiştir.⁸¹ KVHS'lerde zimmet suçunda ise böyle bir nitelikli hal yer almamaktadır. Dolayısıyla KVHS bakımından failin mal veya kripto varlığı kullanıp iade etme amacının varlığı suçun

⁸⁰ Tezcan vd., *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 1290.

⁸¹ Belirmek gerekir ki malın kullanıldıktan sonra iade edilmesi amacının zimmet fiili kapsamında değerlendirilip değerlendirilmeyeceği esasen zimmet suçunun 765 sayılı TCK'nın 202. maddesinde yer alan düzenleme kapsamında yapılan bir tartışmaydı. 5237 sayılı TCK bakımından kanun koyucu kullanıp iade etme amacının cezayı azaltan bir hal olduğunu kabul ederek bu durumun zimmet fiilinin haksızlığına dahil olduğunu kabul ederek tartışmalara son vermiştir. İlgili tartışma için bkz. Koca ve Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 1090; Okuyucu Ergün, *Türk Ceza Hukukunda Zimmet Suçu*, 96-97. Özgenç'e göre "zimmet olgusu, suçun konusunu oluşturan malvarlığı değerleri üzerinde malikin bulunabileceği tasarruflarla ortaya çıktığına göre; kullanmanın malikin bulunabileceği tasarruf niteliğinde olup olmadığına bakmak gerekir. Bu itibarla, her bir kullanmanın, ilgili somut olayın şartları göz önünde bulundurulmak suretiyle, hakim tarafından yapılacak bir değerlendirmeye, zimmeti oluşturup oluşturmadığının tayin edilmesi gerekir". Bkz. Özgenç, *Zimmet Suçu*, 27.

oluşumunu engellemeyeceği gibi sorumlu olunan ceza çerçevesini de etkilemeyecektir.

TCK'da düzenlenen zimmet suçu ve bankacılık zimmeti suçunda olduğu gibi KVHS'lerde zimmet suçunun da olası kastla işlenmesi mümkündür.⁸² Örneğin, bir KVHS yöneticisi, platformun internete bağlı sıcak cüzdan yazılımında kritik bir güvenlik açığı bulunduğunu ve kripto varlıkların çalınma riskinin yüksek olduğunu bilmesine rağmen, ticari operasyonlarını aksatmamak adına müşteri varlıklarını bu cüzdana transfer etmesi, zimmetin gerçekleşebileceğini öngördüğünü ve kabullendiğini gösterir. Bu durumda yöneticinin olası kastla hareket ettiği kabul edilir ve kripto varlıkların üçüncü bir kişi tarafından ele geçirilmesiyle suç tamamlanmış olur.

C. Nitelikli Haller

1. Cezanın Artırılmasını Gerektiren Zimmet: Hileli Davranışlar

SerPK md. 110/A'nın 2. fıkrasında suçun zimmetin açığa çıkmasını sağlamaya yönelik hileli davranışlarla işlenmesi hali cezayı arttıran nitelikli hal olarak düzenlenmiştir. Bu nitelikli hal, hem TCK'da düzenlenen zimmet suçunda hem de bankacılık zimmeti suçunda yer almaktadır.

⁸² Balcı ve Çakır, *Dijital Ceza Hukuku*, 475; Kankoç Aydın, "Türk Ceza Kanunu ve Bankacılık Kanunu'ndaki Zimmet Suçları ile Karşılaştırmalı Olarak Kripto Varlık Hizmet Sağlayıcılarda Zimmet Suçu", 355; Yılmaz, *Ceza Hukuku Boyutuyla Blokzincir Teknolojisi ve Kripto Varlıklar*, 356. TCK'da düzenlenen zimmet suçu ve bankacılık zimmetinin olası kastla işlenebileceğini kabul eden yazarlar için bkz. Rezzan İtişgen, "Türk Ceza Hukukunda Zimmet Suçu", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* LXXI, no. 1 (2013): 647; Okuyucu Ergün, *Türk Ceza Hukukunda Zimmet Suçu*, 103; Özgenç, *Zimmet Suçu*, 61, 130; Tezcan vd., *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 1290.

Maddede ifade edilen hile, TCK md. 157'de düzenlenen dolandırıcılık suçundaki hileyle aynı anlama sahiptir.⁸³ Dolayısıyla, zimmetin açığa çıkmamasını sağlamaya yönelik davranışın aldatıcı nitelikte olması gerekir. Ancak dolandırıcılıktan farklı olarak zimmetin açığa çıkmamasını sağlamaya yönelik hilede malın veya kripto varlığın ele geçirilmesine yönelik bir aldatma söz konusu değildir. Bu açıdan dolandırıcılıktan farklı olarak genel anlamda zimmet fiilindeki hilenin ihmali davranışla işlenmesinin mümkün olmadığını ifade etmek gerekir. Eğer mal veya kripto varlık hile ile elde ediliyorsa, bu unsurların tevdi özgür iradeye dayanmadığından artık zimmetten değil dolandırıcılıktan sorumluluğun değerlendirilmesi gerekir.⁸⁴

KVHS'lerde zimmet suçuна paralel düzenleme arz eden bankacılık zimmeti suçunda Yargıtay'ın söz konusu nitelikli halin uygulanması bakımından uygulamada birtakım kriterler geliştirdiği görülmektedir. Yargıtay'a göre bankacılık zimmeti suçunda zimmetin açığa çıkmamasını sağlamaya yönelik hileli davranış bakımından basit bir iç denetimle ortaya çıkacak ve bankayı aldatacak nitelikte olmayan zimmet fiilinde bu nitelikli halin uygulanmaması gerekir.⁸⁵ Bankacılık zimmetine paralel bir düzenleme arz eden KVHS'lerde zimmet suçu bakımından da bu içti hadın geçerli olacağını öngörebiliriz.

⁸³ TCK'da düzenlenen zimmet suçu bakımından *"hile kavramının TCK.'nın diğer maddelerinde kullanılan 'hile' terimi (örneğin, md. 157, 235) ile aynı anlama sahip"* olduğuna ilişkin bkz. Artuk vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 1055.

⁸⁴ TCK'daki zimmet suçu açısından aynı yönde değerlendirme için bkz. Okuyucu Ergün, *Türk Ceza Hukukunda Zimmet Suçu*, 139.

⁸⁵ *"Eğer hileli davranışlar eylemin açığa çıkmamasını sağlamaya yönelik değilse ya da zimmet veya miktarı ilk bakışta olağan ve basit bir iç denetim, araştırma veya karşılaştırma ile kolayca ve kesin bir biçimde ortaya çıkabilecek durumda ise eylem basit zimmet suçunu oluşturacaktır."* Bkz. YCGK, 2011/7-210 E., 2011/218 K.

Kripto varlık özelinde bu ayrımı yansıtan iki örnek verebiliriz. Basit bir iç denetimle ortaya çıkacak hile bakımından, kripto varlık platformu, kullanıcı transferlerini blok zincirine yansıtmadan, yalnızca borsa içi veri tabanında (*off-chain*) güncelleme şeklinde çalıştığı durumlarda fail, iç kayıtları manipüle ederek belli kullanıcıların bakiyelerini düşürüp kendi veya başka kullanıcıların bakiyelerine ekleyebilir. Blok zincirinde aslında bir işlem yoktur; sahte bir “defter kaydı” yapılır. Bu manipülasyon bir müddet anlaşılmayabilir, çünkü kullanıcılar platform arayüzünde olması gerektiği kadar bakiye görürler. Ancak platform, aslında toplam kullanıcı bakiyesi kadar kripto varlığa sahip değildir. Fail, bu halde “bilgisayar/veri işleme sistemlerini kullanarak hileli şekilde” müşteriye ait kripto varlığı zimmetine geçirmiştir. Platform iflas ettiğinde veya kullanıcılar toplu çekim yapmak istediğinde, gerçek açık (eksik) ortaya çıkar. Bu tür bir zimmete geçirme platform kayıtlarından basit bir denetimle anlaşılabileceğinden, Yargıtay’ın bu halde ilgili nitelikli halin gerçekleşmediğini kabul etmesi muhtemel görünmektedir.

Diğer taraftan failin, platform kayıtlarından basit bir denetimle anlaşılamayacak şekilde zimmete geçirdiği kripto varlığı mixer/tumbler servislerinden⁸⁶ geçirerek “izini”

⁸⁶ Mixer/tumbler servisleri, farklı kullanıcılardan gelen kripto varlıkları büyük bir havuzda karıştırıp daha sonra hedef adreslere küçük parçalar halinde göndererek, fonların orijinal kaynağı ile nihai hedefi arasındaki zincir üstü (on-chain) bağlantıyı koparmayı amaçlayan gizlilik odaklı hizmetlerdir. Detaylı bir teknik analiz için bkz. Jan Zavşel vd., “Tumbling down the stairs: Exploiting a tumbler’s attempt to hide with ordinary-looking transactions using wallet fingerprinting”, *Forensic Science International: Digital Investigation*, DFRWS EU 2025 - Selected Papers from the 12th Annual Digital Forensics Research Conference Europe, c. 52 (Mart 2025): 301869. Öte yandan failin kimliğinin ve suçun işlendiği yerin tespitinde temel araç olan IP adreslerinin yapısı, dinamik/statik IP ayrımı ve failerin kimliklerini

kaybettirmesi de mümkündür. Bu hallerde teknik olarak transferler blok zincirinde kayıtlı olsa da, fail karıştırıcı kullandığı için hangi cüzdanın hangi kaynaktan geldiğinin tespiti zorlaşır. Burada failin amacı genellikle, suçun tespitini ve zimmete geçirilen miktarın kimde olduğunu gizlemektir. Kripto varlığın bu şekilde zimmete geçirilmesi durumunda platform kayıtlarından basit bir denetimle zimmet fiilini tespit mümkün olmadığından Yargıtay içtihatları doğrultusunda failin söz konusu nitelikli halden sorumlu olması gerekecektir.

2. Cezanın Azaltılmasını Gerektiren Zimmet: Değer Azlığı

SerPK md. 110/A'nın 6. fıkrasında suçun konusunun suçun işlendiği tarihteki değerinin azlığı cezanın azaltılmasını gerektiren nitelikli hal olarak düzenlenmiştir. Bu hüküm, zimmete geçirilen mal veya kripto varlığın değerinin az olmasının suçun oluşumunu engellemeyeceğini, yalnızca cezayı azaltan bir sebep teşkil edeceğini ortaya koymaktadır. Diğer taraftan bilindiği üzere suç teorisinde fiilin konusunu oluşturan değer "çok az" olmasının, fiilin haksızlık içeriğinin cezaya layık, cezayı gerektirici boyuta ulaşmayabileceği de tartışılmaktadır.⁸⁷ Öyle ki TCK'da düzenlenen zimmeti suçunda da 249. maddenin gerekçesinde bu durum ifade edilmiştir. Ancak suçun konusunun değerinin azlığına ilişkin her iki durumda da temel alınan sabit veya en azından öngörülebilir değer varsayımı, fiyat istikrarsızlığı olan kripto varlıklar için geçerli değildir.⁸⁸ Bu durum, kanuni düzenlemenin kripto varlık

gizlemek için kullandıkları teknik yöntemlerin (anonymizer vb.) yarattığı ispat zorlukları hakkında teknik ve hukuki analiz için bkz. Elif Hande Altıntaş Açıkgöz, İnternet Ortamındaki Kişilik Hakkı İhlallerinde Milletlerarası Yetki (Ankara: Yetkin, 2023), 36-40, 126.

⁸⁷ Koca ve Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 1089.

⁸⁸ TCK'da düzenlenen zimmet suçu açısından Tezcan/Önok'a göre Kanun'da malın değeri yerine elde edilen yarar dikkate alınmalıydı. Bkz. Tezcan vd., *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 1285.

zimmeti açısından adaletsiz ve işlevsiz sonuçlar doğurma potansiyelini beraberinde getirmektedir.

Bu uyumsuzluğun yaratabileceği adaletsiz sonuçları bir örnekle açıklamak mümkündür. Bir KVHS yöneticisi, ileride değerlendirme potansiyeli taşıdığını bildiği ve o anki toplam piyasa değeri yalnızca 1.000 TL olan 10 milyon adet yeni çıkmış bir "altcoin"i zimmetine geçirmiştir. Kanunun lafzına sıkı sıkıya bağlı kalındığında, suçun işlendiği tarih esas alındığında bu eylem "değer azlığı" indirimi kapsamına girecektir. Ancak bu coinlerin değeri, yargılama sürecinde 1 milyon TL'ye ulaştığında, failin eyleminin yarattığı gerçek haksızlık içeriği ile kanunun öngördüğü indirim arasında bariz bir orantısızlık ortaya çıkacaktır. Tersine, değeri yüksek bir kripto varlığın suç işlendikten sonra aşırı değersizleşmesi de failin lehine benzer bir orantısızlık yaratabilir. Kanunun suçun işlendiği anki değeri esas alması, kripto varlıkların spekülative doğasıyla bağdaşmamaktadır.

Bu nedenlerle, kripto varlıkların spekülative doğası ve anlık değerlerinin gerçek haksızlık içeriğini yansıtmaması göz önüne alındığında, SerPK md. 110/A-6'da düzenlenen değer azlığı indiriminin kripto varlık zimmeti suçlarında son derece kısıtlayıcı yorumlanması gerektiği kanaatindeyiz.⁸⁹ Zimmete geçirilen şeyin, o anki itibari değerinden çok, bir potansiyel değer taşıyan dijital varlık olduğu unutulmamalıdır. Bu nedenle, kanaamızca "çok az değer" gerekçesiyle cezasızlık sonucuna varılması da kabul edilmemelidir.

V. TEŞEBBÜS

KVHS'lerde zimmet suçu, mal veya kripto varlığın zimmete geçirilmesiyle, failin veya bir başkasının hakimiyetine girmesiyle

⁸⁹ Karşl. Kankoç Aydın, "Türk Ceza Kanunu ve Bankacılık Kanunu'ndaki Zimmet Suçları ile Karşılaştırmalı Olarak Kripto Varlık Hizmet Sağlayıcılarda Zimmet Suçu", 351.

tamamlanan sırf hareket suçudur.⁹⁰ Suça teşebbüs, failin zimmete geçirmeye yönelik elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlaması ancak elinde olmayan nedenlerle fiili tamamlayamaması halinde söz konusu olur. Kripto varlık zimmeti özelinde icra hareketleri, failin zimmetine geçireceği kripto varlık miktarını ve hedef cüzdan adresini sisteme girerek transfer emrini oluşturmaya başlar.

Bununla birlikte, kripto varlıkların transferini sağlayan dağıtık defter teknolojisinin ya hep ya hiç yapısı gereği, bir işlem bir kez ağa gönderildiğinde geri döndürülemez ve işlem genellikle başarıyla sonuçlanır. Bu teknik özellik, suçun teşebbüs aşamasında kalma ihtimalini oldukça düşürmektedir. Yine de teşebbüsün mümkün olabileceği bazı durumlar mevcuttur. Örneğin, failin transfer emrini sisteme girdiği sırada internet bağlantısının kesilmesi, platformda ani bir sistem arızası yaşanması veya eyleminin başka bir personel tarafından son anda fark edilerek engellenmesi gibi hallerde suç teşebbüs aşamasında kalır.

Teşebbüsün teknik açıdan daha dikkate değer bir örneği ise, platformun güvenliği için çoklu imza gerektiren cüzdanlar kullanılmasıdır. Örneğin, yüksek değerli bir transferin gerçekleşmesi için üç yöneticiden ikisinin onayının gerektiği ve iki yöneticinin birlikte suç işlemek üzere anlaştığı bir senaryoda yöneticilerden birinin transferi başlatıp kendi onayını vermesi, suçun icra hareketlerine başlaması olarak değerlendirilmelidir.⁹¹ Diğer yönetici işlemi onaylamaktan vazgeçer veya sistemselsel bir

⁹⁰ Yılmaz, *Ceza Hukuku Boyutuyla Blokzincir Teknolojisi ve Kripto Varlıklar*, 369-370.

⁹¹ Birlikte suç işleme kararı olmaksızın tek bir yöneticinin kendi imzasıyla transfer emrinde bulunması halinde teşebbüs açısından elverişli davranışın bulunmadığına ilişkin bkz. Kankoc Aydın, “Türk Ceza Kanunu ve Bankacılık Kanunu’ndaki Zimmet Suçları ile Karşılaştırmalı Olarak Kripto Varlık Hizmet Sağlayıcılarda Zimmet Suçu”, 356.

arıza nedeniyle onay veremezse, failin elinde olmayan bir nedenle suç tamamlanamamış, teşebbüs aşamasında kalmış olur.⁹²

Son olarak belirtmek gerekir ki fail, bu icra hareketlerine başladıktan sonra kendi iradesiyle transferi tamamlamaktan vazgeçerse, örneğin onay butonuna basmaktan son anda vazgeçer ya da yukarıdaki örnekteki gibi onayı gereken diğer yöneticinin onay vermesini engellerse TCK md. 36 uyarınca gönüllü vazgeçme hükümlerinden yararlanacak ve teşebbüsten cezalandırılmayacaktır.

VI. İŞTİRAK

KVHS'lerde zimmet suçunda faillik ve şerikliğin her halinin gerçekleşmesi mümkündür. Burada dikkat edilmesi gereken husus, bu suçun özgülü suç niteliğinde olmasıdır. Bu anlamda, kripto varlık hizmet sağlayıcı yönetim kurulu başkan ve üyeleri ile diğer mensupları haricinde suça katılan kimseler azmettiren veya yardım eden sıfatıyla sorumlu olacaktır.

Kripto varlıkların ve KVHS'lerin teknik yapısı, iştirak şekillerinin görünüm biçimlerini de etkilemektedir. Müşterek faillik, örneğin çoklu imza (multisig) protokolü gerektiren

⁹² Birlikte suç işleme kararına dahil olan ancak kendi imzasıyla transferi tamamlamayan yöneticinin sorumluluğunu kripto varlık hizmet sağlayıcılarda zimmet suçuna teşebbüse yardım etme olarak kabul etmek gerekir. Kanaatimizce müşterek fail sorumluluğu için geçerli olan iki şart suçun teşebbüs aşamasında kaldığı halde de geçerli olmalıdır. Bir kimse suça objektif nitelikte herhangi bir katkıda bulunmaksızın sırf bir başkasıyla bir suçun işlenmesi için anlaşmışsa bu kimsenin artık ister tamamlanmış bir suç olsun ister teşebbüs aşamasında kalmış bir suç olsun herhangi bir şekilde müşterek fail olarak sorumlu tutulması mümkün değildir. Yukarıdaki örnekte de imzayı tamamlamayan yöneticinin suçun icrasına objektif bir katkıda bulunmadığı göz önüne alınırsa, sorumluluğunun yardım etmeden belirlenmesi gerekir.

cüzdanlarda, transfer için gerekli olan birden fazla onayın, aralarında anlaşmış farklı yöneticiler tarafından birlikte verilmesi suretiyle fiil üzerinde ortak hâkimiyet kurulması şeklinde ortaya çıkabilir. Azmettirme, genellikle platform dışındaki üçüncü kişilerin, sistemdeki bir zafiyeti kullanabilmek amacıyla, yetki sahibi bir KVHS mensubunu suç işleme kararını vermeye ikna etmesi durumunda söz konusu olur. Yardım etme ise, bir KVHS mensubunun zimmet suçunu işlemesini kolaylaştırmak amacıyla, ona teknik bilgi sağlanması, mixer servislerinin kullanımının öğretilmesi veya izi sürülemeyen donanım cüzdanları temin edilmesi gibi maddi veya manevi katkılarla gerçekleşebilir. Son olarak dolaylı faillik, suç işleme kastı bulunmayan ve sadece verilen talimatı uyguladığını düşünen alt kademedeki bir personelin (örneğin stajyerin), yetkili bir yönetici tarafından suçun icrasında bir "araç" olarak kullanılması suretiyle meydana gelebilir.

VII. İÇTİMA

KVHS'lerde zimmet suçu bir suç işleme kararının icrası kapsamında değişik zamanlarda aynı mağdura karşı işlenirse zincirleme suç hükümleri (TCK md. 43/1) uygulanarak bir cezaya hükmedilecek ve bu ceza, dörtte birinden dörtte üçüne kadar artırılabacaktır. Bu durum özellikle failin fark edilmemek adına tüm varlıkları tek seferde zimmetine geçirmek yerine uzun süre küçük miktarlarda ve tekrarlanan işlemlerle kendisi veya bir başkasının cüzdanına aktarması halinde söz konusudur. Aynı mağdurun tespiti açısından kripto varlık cüzdanının niteliği önem arz edecektir. Eğer farklı zamanlardaki birden fazla zimmet fiili, platform nezdinde belirli müşteri için oluşturulmuş bir kripto varlık cüzdanında gerçekleştiriliyorsa zincirleme suç hükümlerinin uygulanması mümkündür. Ancak cüzdanlar farklı müşterilere aitse bu durumda aynı mağdurdan bahsedilmeyeceğinden zincirleme suç hükümleri uygulanamayacaktır. Diğer taraftan platform nezdinde müşterilerin kripto varlıkları toplu cüzdanda bulunuyor ve bu

cüzdandan farklı zamanlarda birden fazla zimmet fiili işleniyorsa zincirleme suç hükümlerinin uygulanması mümkün kabul edilmelidir. Zira bu suçun mağduru toplumu oluşturan herkestir ve toplu cüzdandan zimmete geçirilen varlıkların hangi müşterilere ait olduğu belirsizdir. Bu ihtimalde TCK m. 43/1 son cümle uyarınca zincirleme suç hükümlerinin uygulanabileceğini ifade etmek gerekir.

Suçun aynı neviden fikri içtima oluşturacak şekilde işlenmesi de mümkündür. Hatta aynı neviden fikri içtima haliyle uygulamada sıklıkla karşılaşılabileceği öngörülebilir. Zira saklama hizmeti sağlayan bir platformda kullanıcıya özgü cüzdan tanımlanmaksızın kullanıcı varlıkları toplu cüzdanlarda saklanıyorsa bu cüzdandaki varlıkların zimmeti geçirilmesiyle aynı suçun birden fazla kişiye karşı tek bir fille işlenmesi söz konusu olacaktır. TCK md. 43/2 gereği bu durumda da bir cezaya hükmedilecek ve bu ceza, dörtte birinden dörtte üçüne kadar artırılacaktır.

Bu suçun icra hareketlerinin kısmen veya tamamen TCK'nın 244. maddesinin 4. fıkrasında düzenlenen bilişim sistemi aracılığıyla haksız yarar sağlama suçuyla örtüşmesi mümkündür. Zira KVHS'lerde zimmet suçunda kripto varlık zimmeti açısından fail, bir bilişim sistemi olan dijital cüzdandaki verileri değiştirmek suretiyle kendisinin veya başkasının yararına haksız bir çıkar sağlamaktadır. Ancak önemle belirtmek gerekir ki, TCK md. 244/4'teki suçta, haksız çıkar sağlamanın başka bir suç oluşturmaması durumunda bu fıkradan cezaya hükmolunacağı şeklinde özel bir içtima hükmü getirilmiştir.⁹³ Dolayısıyla fail asli norm olarak yalnız KVHS'lerde zimmet suçundan sorumlu olacak, farklı neviden fikri içtima kuralı uygulanmayacaktır.

⁹³ TCK m. 244/4'te düzenlenen suç benzer şekilde bankacılık zimmeti suçunun da tali normu niteliğindedir. Bkz. Emre İkbāl Açıkgöz, *Bilişim Sistemi Aracılığıyla Haksız Yarar Sağlama Suçu (TCK m. 244/4)* (Adalet Yayınevi, 2020), 137.

SerPK md. 110/A'nın 2. fıkrasında suçun zimmetin açığa çıkmamasını sağlamaya yönelik hileli davranışlarla işlenmesinin cezayı arttıran nitelikli hal olduğu ve bu hilenin, TCK md. 157'de düzenlenen dolandırıcılık suçundaki hileyle aynı anlama sahip olduğu ifade edilmişti. İçtima bahsi bakımından burada dikkat edilmesi gereken husus KVHS'lerde zimmet suçunun gerçekleşebilmesi için mal veya kripto varlığın tasarruf yetkisinin hukuka uygun şekilde faile devredilmesi gerekir. Dolayısıyla eğer fail, mal veya kripto varlığı hileli davranışlarla elde ediyorsa hem dolandırıcılık hem de KVHS'lerde zimmet suçunun işlendiğinden bahsedilemez. Bu halde özellikle kripto varlık elde edilmişse TCK md. 158/1-f gereği bilişim sistemlerinin araç olarak kullanılması suretiyle dolandırıcılık suçunun işlenmiş olacağı ifade edilebilir. SerPK md. 110/A'nın 2. fıkrasındaki nitelikli halden sorumluluk için hukuka uygun olarak tevdi edilen mal veya kripto varlığın daha sonra zimmete geçirilmesinde bu durumun açığa çıkmamasını sağlamaya yönelik hileli davranışlar gerekir.

TCK md. 212'deki özel içtima normu gereğince KVHS'lerde zimmet suçunun işlenmesi sırasında sahte resmi veya özel belge kullanılması durumunda hem sahtecilik suçundan hem de KVHS'lerde zimmet suçundan sorumluluk söz konusu olacaktır.⁹⁴

⁹⁴ Yılmaz, *Ceza Hukuku Boyutuyla Blokzincir Teknolojisi ve Kripto Varlıklar*, 375. Karşı yönde bkz. Balcı ve Çakır, *Dijital Ceza Hukuku*, 475; Kankoç Aydın, "Türk Ceza Kanunu ve Bankacılık Kanunu'ndaki Zimmet Suçları ile Karşılaştırmalı Olarak Kripto Varlık Hizmet Sağlayıcılarda Zimmet Suçu", 358. TCK md. 212'deki içtima normunun TCK dışındaki kanunlarda düzenlenen suçlar açısından uygulanamayacağı ifade eden görüş için bkz. Artuk vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 1062. Bizim de katıldığımız görüşe göre TCK md. 212'de suçun düzenlendiği kanuna ilişkin bir ayırım yapılmadığından söz konusu özel içtima normunun TCK dışındaki kanunlara da uygulanması gerekir. Bkz. Asuman Aytekin İnceoğlu, "Zimmet", içinde *Özel Ceza Hukuku Cilt IX - Kamu İdaresinin*

VIII. ETKİN PİŞMANLIK

KVHS'lerde zimmet suçu bakımından SerPK md. 110/A'da soruşturma başlamadan önce, kovuşturma başlamadan önce ve hükümden önce olmak üzere üçlü bir ayrım ile etkin pişmanlık öngörülmüştür. Soruşturma başlamadan önce failin zimmete geçirilen mal veya kripto varlığı aynen iade etmesi veya zararı tamamen tazmin etmesi halinde ceza üçte ikisine indirilecektir. Aynı durum soruşturma başladıktan ancak kovuşturma başlamadan önce gerçekleşirse cezanın yarısına indirileceği öngörülmüştür. Nihayet etkin pişmanlık kovuşturma aşamasında hükümden önce gerçekleşirse ceza üçte birine indirilecektir. Cezadan indirim konusunda hâkime takdir yetkisi verilmemiştir.

Kripto varlık zimmeti açısından "aynen iade" ve "zararı tamamen tazmin" seçeneklerinin uygulanması, bazı teknik ve hukuki sorunları gündeme getirebilir. Öncelikle, Bitcoin gibi misli nitelikte olan (fungible) kripto varlıklar için "aynen iade", hukuken "mislen iade" anlamına gelir. Yani, failin zimmetine geçirdiği miktar ve cinsten kripto varlığı mağdura iade etmesi, "aynen iade" şartını yerine getirmesi için yeterlidir. Failin bu yolu seçmek yerine, kripto varlığın parasal karşılığını ödemeyi teklif etmesi ise "zararın tamamen tazmini" kapsamında değerlendirilmelidir.

Ancak aynen iade bakımından uygulamada lekelenmiş olarak ifade edilen kripto varlıklara dikkat etmek gerekir. Lekelenmiş kripto varlıktan (*tainted asset*) maksat, uzman firmalar veya devlet kurumlarının, fon hareketlerini takip ederek bir siber saldırı veya hukuka aykırı faaliyetle ilişkili olduğunu

tespit ettiği bir adresten çıkan fonlardır.⁹⁵ Bu "lekeli" fonlar, hangi yeni adrese giderse gitsin, bu niteliğini korur. Mağdur, bu lekeli kripto varlıkları büyük borsalarda satamaz veya kullanamaz; çünkü borsaların kara para aklamayı önleme sistemleri, bu varlıkların geçmişini analiz ederek hesabı dondurabilir. Dolayısıyla, lekelenmiş bir cüzdandan yapılan kripto varlık iadesinin, aynen iade olarak kabul edilmemesi gerekir. Özellikle failin zimmete geçirmek için kullandığı kendi cüzdan adresinin, bu suç dolayısıyla lekelenmiş olma ihtimalinin yüksek olduğu düşünülürse failin bu cüzdandan yapacağı iadeler etkin pişmanlığın aynen iade şartını sağlamayacağı ifade edilmelidir.

Zararın tamamen tazmini bakımından ise kripto varlıkların fiyat istikrarsızlığına sahip olması bir problem olarak karşımıza çıkar. Örneğin, failin, değeri suç tarihinde 1 milyon TL olan 1 Bitcoin'i zimmetine geçirmiş, ancak iade anında bunun değeri 4 milyon TL'ye yükselmişse zararın tazmini hangi değer üzerinden yapılacaktır? Kanaatimizce, zimmet suçunda mağdurun malvarlığından eksilen şey, belirli bir andaki itibari para değeri değil, kripto varlığın bizzatı kendisidir. Dolayısıyla, suçun yarattığı sonucu ortadan kaldırmak ve zararı "tamamen" gidermek, ancak eksilen varlığın kendisinin, yani aynı miktar ve cinsteki kripto varlığın iadesiyle mümkündür. Failin, varlığın kendisi yerine, değeri daha düşük kalan suç tarihindeki parasal karşılığı ödemeyi teklif etmesi, zararı yalnızca "kısmen" tazmin anlamına gelecek ve etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasına engel teşkil edecektir. Bu yorum, failin işlediği suçtan (piyasa artışı yoluyla) maddi bir menfaat elde etmesini de önleyecektir.

⁹⁵ Kripto varlık lekelenme analiz sistemi için bkz. Malte Möser vd., "An inquiry into money laundering tools in the Bitcoin ecosystem", 2013 APWG eCrime Researchers Summit, Eylül 2013, 1-14.

IX. YAPTIRIM

Suçun temel hali (SerPK md. 110/A-1) için sekiz yıldan on dört yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezası öngörülmüştür. Suçun, zimmetin açığa çıkmamasını sağlamaya yönelik hileli davranışlarla işlenmesi (SerPK md. 110/A-2) halinde ise ceza ağırlaştırılarak on dört yıldan yirmi yıla kadar hapis ve yirmi bin güne kadar adli para cezasına hükmolunacaktır. Bu nitelikli halde, adli para cezasının miktarının KVHS ve müşterilerinin uğradığı zararın üç katından az olamayacağı belirtilerek cezaya alt sınır getirilmiştir. Çalışma konusu dışında bırakılan, faaliyet izni kaldırılan bir KVHS'nin ortakları tarafından işlenen zimmet suçu (SerPK md. 110/A-3) için ise on iki yıldan yirmi iki yıla kadar hapis ve yine KVHS ve müşterilerinin uğradığı zararın üç katından az olmamak kaydıyla yirmi bin güne kadar adli para cezası öngörülmüştür.

Etkin pişmanlık (SerPK md. 110/A-4, 5) hükümlerine göre, failin mal veya kripto varlığı aynen iade veya uğranılan zararı tamamen tazmin etmesi halinde, bu durumun gerçekleştiği aşamaya (soruşturma öncesi, kovuşturma öncesi, hüküm öncesi) bağlı olarak cezasında sırasıyla üçte iki, yarısı ve üçte bir oranlarında zorunlu indirim yapılır. Ayrıca, suç konusunun değerinin az olması (SerPK md. 110/A-6) halinde, hâkimin takdiriyle cezada üçte birden yarıya kadar indirim yapılması mümkündür.

Bu yaptırımlara ek olarak, Kanun'da doğrudan suçun işlenmesiyle ortaya çıkan zararların tazminine yönelik düzenleme de yer almaktadır. Suçun temel halinde, hapis ve adli para cezasının yanı sıra, failin KVHS'nin uğradığı zararı tazmin etmesi hakkında da karar verilecektir (SerPK md. 110/A-1). Söz konusu tazmin etme hükmü, özel hukuk niteliğindeki bir borç ilişkisini düzenlemektedir. Esasen hukuk mahkemelerinin görev alanında olan bu tazmin yükümlülüğünün, kanun koyucu tarafından istisnai bir şekilde ceza mahkemelerinin görev alanına dahil edildiği görülmektedir. Bu yaklaşımın temelinde,

usul ekonomisi sağlamanın ve suçtan zarar görenlerin haklarının etkin bir şekilde korunması amacı yattığı söylenebilir. Zira aynı olaya ilişkin delillerin tek bir mahkemede toplanıp değerlendirilmesi, suçtan zarar görenlerin bu zararın tazminine daha hızlı ve daha az masrafla kavuşmalarını sağlayacaktır. Böylece, zimmet suçundan zarar görenler, hukuk mahkemelerinde ayrı bir tazminat davası açma külfetinden kurtarılmış olacaktır.

Usul ekonomisi ve suçtan zarar görenlerin haklarının etkin korunması bakımından yukarıdaki duruma benzer şekilde ceza mahkemesinin SerPK md. 110/B'de şahsen iflas kararı verebileceğine de hükmedilmiştir. Bu düzenlemeyle, zimmet suçunu işlediği tespit edilen yöneticilerin, ortakların ve menfaat temin eden üçüncü kişilerin, tüzel kişilik perdesinin arkasına saklanmasını engellemenin amaçlandığı ifade edilebilir. SPK'nın talebi üzerine mahkemece bu kişilerin doğrudan şahsen iflaslarına karar verilebilir. Bu kararla birlikte, faillerin tüm şahsi malvarlıklarına el konulur, paraya çevrilir ve elde edilen gelir, diğer tüm alacaklılardan önce, müşterilerin zararlarının ödenmesinde kullanılır.

X. MUHAKEME VE İNFAZ

KVHS'lerde zimmet suçu, kural olarak re'sen soruşturulan ve kovuşturulan bir suçtur. Kanun koyucu, bu suçta genel hükümlerden ayrılan iki özel muhakeme kuralı benimsemiştir. Birincisi bu suça ilişkin davalarda görevli mahkeme, fiilin işlendiği yerin bağlı olduğu ilin adıyla anılan (1) numaralı ağır ceza mahkemesi olarak belirlenmiştir (SerPK md. 115/A-3). Bu hükmün amacının, kripto varlıkların teknik yapısı ve finansal karmaşıklığı nedeniyle bu alanda ihtisas mahkemeleri oluşturmak olduğu söylenebilir. İkinci olarak, bu suç bakımından CMK md. 128 uyarınca taşınmaz, hak ve alacaklara elkoyma ve CMK md. 133 uyarınca suçun işlendiği şirketin yönetimi için kayyım tayini tedbirlerinin uygulanabileceği hükme bağlanmıştır (SerPK md. 115/A-6).

Kanun, ayrıca suçun infaz rejimine ilişkin de düzenleme getirmiştir. Bu suçtan mahkûm olanlar, Hazine'ye olan borçları ile mağdurlara olan tazminat borçlarını tamamen ödemediği veya bu borçların malvarlıklarından tahsil edilemediği sürece, haklarında koşullu saliverilme hükümleri uygulanamayacaktır (SerPK md. 115/A-5).

SONUÇ

Bu çalışmada, 7518 sayılı Kanun ile Sermaye Piyasası Kanunu'na eklenen Kripto Varlık Hizmet Sağlayıcılarda zimmet suçu, ceza hukuku dogmatiği ve kripto varlıkların teknik gerçekliği ekseninde bütüncül bir yaklaşımla incelenmiştir. Kanun koyucunun bu suçu, Bankacılık Kanunu'ndaki zimmet suçuna paralel olarak, finansal piyasalara duyulan kamusal güveni ve sistemin bütünlüğünü korumayı amaçlayan bir suç tipi olarak tasarladığı görülmektedir. Ancak suçun konusunun, doğası gereği gayri maddi, fiyat istikrarsızlığına sahip ve takibi güç olan kripto varlıkları içermesi, ceza hukukunun klasik kurumlarının bu yeni suç tipi karşısında yeniden yorumlanmasını zorunlu kılmaktadır.

Bu temel tespitten hareketle, suçla korunan hukuki değerin, öncelikli olarak kamusal güveni korumakla birlikte, bireysel malvarlığını da güvence altına aldığı sonucuna varılmıştır. Bu ikili yapı, suçun mağdurunun belirlenmesinde de kilit rol oynamış; SerPK m. 35/C-7'deki "müşteri varlıklarının ayrılığı" ilkesi uyarınca, malvarlığı doğrudan eksilen müşterinin suçun birincil mağduru olduğu savunulmuştur. Suçun özgü suç niteliğinde olması gereği faillik açısından "diğer mensuplar" kavramının ise, zimmetin bir görev suçu olma karakteriyle uyumlu olarak, kurumla organik bir bağ kuran hizmet sözleşmesi kriteriyle somutlaştırılması gerektiği belirtilmiştir.

Suçun teknik boyutu incelendiğinde, kanundaki "tevdî" ifadesinin, kripto varlıkların soyut doğası gereği klasik zilyetlikten ziyade, özel anahtar üzerinde tasarruf yetkisinin

devri olarak fonksiyonel bir yoruma tabi tutulması gerektiği tespit edilmiştir. Bu yorum, kripto varlık zimmeti fiilinin neden yalnızca saklama hizmeti sunan platformlarda işlenebileceğini de açıklamaktadır. Suçun manevi unsuru bakımından kastın yeterli olduğu ve suçun olası kastla da işlenebileceği, nitelikli hallerden olan hilenin ise off-chain manipülasyonlar veya mixer servisleri gibi modern tekniklerle ortaya çıkabileceği gösterilmiştir.

Ceza hukukunun klasik kurumları olan teşebbüs, iştirak ve içtima da kripto varlıkların teknik yapısı dahilinde incelenmiştir. Multisig (çoklu imza) teknolojisinin teşebbüs ve müşterek faillik tartışmalarındaki merkezi rolü ortaya konulmuş, iştirakin her şeklinin kripto varlık ekosistemine özgü örneklerle gerçekleştirilebileceği gösterilmiştir. İçtima bahsinde ise özellikle zincirleme suçun toplu cüzdanlardaki görünümü ve suçun bilişim sistemi aracılığıyla haksız yarar sağlama suçuyla olan ilişkisi incelenmiştir.

Çalışmanın önemli sonuçlarından biri, kripto varlıkların ekonomik özelliklerinin ceza hukukunun bazı kurumları üzerindeki etkisine ilişkindir. Kripto varlıkların fiyat istikrarsızlığının, Kanun'un "suçun işlendiği tarihteki değere" odaklanan "değer azlığı" indirimini adaletsiz ve işlevsiz kılma potansiyeli taşıdığı vurgulanmıştır. Benzer şekilde, etkin pişmanlıkta en temel sorunların "lekelenmiş kripto varlıkların" iadesi ve "zararın tamamen tazmini"nde hangi değerın esas alınacağı olduğu tespit edilerek, zararın ancak eksilen kripto varlığın mislen iadesiyle giderilebileceği ve lekelenmiş kripto varlıkların iadesinin aynen iade olarak kabul edilemeyeceği savunulmuştur.

Sonuç olarak, KVHS'lerde zimmet suçu, dijitalleşen finansal dünyada ortaya çıkabilecek bir haksızlığı Türk hukukundaki diğer zimmet suçlarına nazaran daha ağır yaptırımla karşılayan bir norm olarak düzenlenmiştir. Kanuni düzenleme, teknolojinin ortaya çıkardığı ceza boşluğunu doldurması bakımından

isabetlidir. Türk hukukundaki bu yeni suç tipinin uygulanmasındaki zorluk, çalışmada bir kısmına işaret edebildiğimiz kripto varlıkların teknik gerçekliği göz ardı edilmeden yapılacak yorumlarla aşılabilecektir.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, Emre İkbāl. *Bilişim Sistemi Aracılığıyla Haksız Yarar Sağlama Suçu* (TCK m. 244/4). Adalet Yayınevi, 2020.
- Aksoy Retornaz, E. Eylem. “Ceza Hukuku Perspektifinden Blokzincir”. iç. *Gelişen Teknolojiler ve Hukuk I: Blokzincir*. On İki Levha Yayıncılık, 2020.
- Altıntaş Açıkgöz, Elif Hande. *İnternet Ortamındaki Kişilik Hakkı İhlallerinde Milletlerarası Yetki*. Ankara: Yetkin Yayınevi, 2023.
- Andres, Joerg, David Hötzel, ve Steffen Kranz. “Private Veräußerungsgeschäfte mit „virtuellen Währungen“ – Des Kaisers neue Kleider? – Grundlagen (Teil I)”. *Deutsches Steuerrecht*, no. 43 (2022): 2177-85.
- Artuk, M. Emin, Ahmet Gökçen, M. Emin Alşahin, ve Kerim Çakır. *Ceza Hukuku Özel Hükümler*. 21. Baskı. Adalet Yayınevi, 2024.
- Atay, Onuralp. “Bankacılık Zimmeti Suçu”. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, no. 49 (2022): 609-40.
- Aytekin İnceoğlu, Asuman. “Zimmet”. iç. *Özel Ceza Hukuku Cilt IX - Kamu İdaresinin Güvenilirliğine ve İşleyişine Karşı Suçlar*. On İki Levha Yayıncılık, 2021.
- Baier, Johannes. “Kriminalpolitische Herausforderungen durch Bitcoin und andere Kryptowährungen – Teil 1”. *Corporate Compliance Zeitschrift*, no. 3 (2019): 123-29.
- Balcı, Murat, ve Kerim Çakır. *Dijital Ceza Hukuku*. 2. Baskı. Adalet Yayınevi, 2025.
- Balcı, Murat, ve Kerim Çakır. “Kripto Para Borsaları ve Güveni Kötüye Kullanma Suçu”. iç. *Prof. Dr. Selçuk Özteke’ye Armağan, Cilt I*. Filiz Kitabevi, 2022.
- Barbureau, Tom, ve Balázs Bodó. “Beyond financial regulation of crypto-asset wallet software: In search of secondary liability”. *Computer Law & Security Review* 49 (Temmuz 2023): 105829.

- Başbüyük, İsa. "Blokzincir-Kripto Varlık Bağlantılı Yaygın Sahtekarlık Türlerinin Dolandırıcılık ve İlişkili Suçlar Yönünden Analizi". *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 25, no. 2 (2023): 805-46.
- Baur, Johannes, Jonas Brüggmann, Johannes Sedlmeir, ve Nils Urbach. *Kryptowährungen*. 4. Auflage. Editör Andreas Leupold, Andreas Wiebe, ve Silke Glossner. C.H. Beck, 2021.
- Böhme, Rainer, Nicolas Christin, Benjamin Edelman, ve Tyler Moore. "Bitcoin: Economics, Technology, and Governance". *Journal of Economic Perspectives* 29, no. 2 (2015): 213-38.
- Centel, Nur. "Zimmet Suçu ile Karşılaştırmalı Olarak Bankacılık Zimmeti". *Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 4, no. 8 (2018): 229-44.
- Chen, Yuxi, Pedro Gurrola-Perez, ve Kaitao Lin. "A Review of Crypto-Trading Infrastructure". *SSRN Electronic Journal*, advance online publication, 2023.
- Çekin, Mesut Serdar. "Borçlar Hukuku ile Veri Koruma Hukuku Açısından Blockchain Teknolojisi ve Akıllı Sözleşmeler: Hukuk Düzenimizde Bir Paradigma Değişimine Gerek Var Mı?" *İstanbul Hukuk Mecmuası* 77, no. 1 (2019): 315-41.
- Damkjær Christensen, Louise. "Preventing fraud in crypto payments". *Journal of Economic Criminology* 7 (2025).
- Donay, Süheyl. *Bankacılık Ceza Hukuku*. Beta Basım, 2007.
- Dülger, Murat Volkan. "Kripto Varlıkların Suç Gelirlerinin Aklanmasında Kullanılması ve Alınması Gereken Önlemler". *İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 10, no. 1 (2024): 41-94.
- Dülger, Murat Volkan, ve Onur Özkan. "Kripto Para Suçları: Kripto Para Birimlerinin Hukuki Boyutu ve Türk Ceza Kanunu Bakımından Değerlendirilmesi". iç. Prof. Dr. Mehmet Emin Artuk'a Armağan. Seçkin Yayıncılık, 2020.
- Eckhold, Thomas, ve Ulrike Schäfer. "Kryptowerte, Kryptowährungen und Kryptowertpapiere". iç. *Handbuch*

- des Kapitalanlagerechts*, 6. Auflage, editör Heinz-Dieter Assmann, Rolf A. Schütze, ve Petra Buck-Heeb. C.H. Beck, 2024.
- Göktürk, Neslihan. *Fikri İctima*. Adalet Yayınevi, 2013.
- Güngör, Devrim. "5411 Sayılı Bankacılık Kanununda Zimmet Suçu". *Ankara Barosu Dergisi*, no. 4 (2009): 23-30.
- Gürses, Davut. *Bankacılık Kanunu'na Göre Zimmet Suçu*. 2. Baskı. On İki Levha Yayıncılık, 2018.
- İmamoğlu, Deniz Alp. *Kripto Para Birimleri ve Türk Hukukunda Düzenlenmesi*. 5. Baskı. Seçkin, 2024.
- İtişgen, Rezzan. "Türk Ceza Hukukunda Zimmet Suçu". *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* LXXI, no. 1 (2013): 639-72.
- Kankoç Aydın, Dilara. "Türk Ceza Kanunu ve Bankacılık Kanunu'ndaki Zimmet Suçları ile Karşılaştırmalı Olarak Kripto Varlık Hizmet Sağlayıcılarda Zimmet Suçu". *TBB Dergisi*, no. 178 (2025): 315-65.
- Kaya, Mehmet Bedii. *Siber Güvenlik Hukuku*. Dijital Baskı v.1. 2025. (mbkaya.com/hukuk/siber-guvenlik-hukuku.pdf).
- Koca, Mahmut, ve İlhan Üzülmez. *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*. 11. Baskı. Adalet Yayınevi, 2025.
- Köksal, Atacan. "Bankacılık Zimmeti Suçu". *TBB Dergisi*, no. 169 (2023): 47-96.
- Massad, Timothy G. "Regulation and innovation: The challenge of crypto-assets". iç. *Understanding Cryptocurrency Fraud*, editör Shaen Corbet. De Gruyter, 2022.
- Morisse, Marcel, ve Claire Ingram. "A Mixed Blessing: Resilience in the Entrepreneurial Socio-Technical System of Bitcoin". *Journal of Information Systems and Technology Management* 13, no. 1 (2016): 3-26.
- Möllenkamp, Stefan. "Blockchain, Kryptowährungen und Token". iç. *Handbuch Multimedia-Recht*, 61.

- Ergänzungslieferung, editör Thomas Hoeren, Ulrich Sieber, ve Bernd Holznagel. C.H. Beck, 2024.
- Möser, Malte, Rainer Böhme, ve Dominic Breuker. "An inquiry into money laundering tools in the Bitcoin ecosystem". 2013 APWG eCrime Researchers Summit, Eylül 2013, 1-14.
- Nakamoto, Satoshi. *Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System*. 2008.
- Narayanan, Arvind, Joseph Bonneau, Edward Felten, Andrew Miller, ve Steven Goldfeder. *Bitcoin and Cryptocurrency Technologies*. Princeton University Press, 2016.
- Okuyucu Ergün, Güneş. *Türk Ceza Hukukunda Zimmet Suçu*. 1. Bası. Çakmak Yayınevi, 2008.
- Önder, Ayhan. *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*. 4. Baskı. Filiz Kitabevi, 1994.
- Özgenç, İzzet. *Zimmet Suçu*. 2. Baskı. Seçkin Yayıncılık, 2012.
- Sözür, Adem. "Yeni Bankacılık Kanununda Suçlar ve Yaptırımlar". *Hukuki Perspektifler Dergisi*, no. 5 (2005): 166-91.
- Şafak, Emre, Çağlar Arslan, Mesut Gözütok, ve Tacettin Köprülü. "Dağıtık Defter Teknolojileri ve Uygulama Alanları Üzerine Bir İnceleme". *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*, no. 29 (2021): 36-45.
- Taştan, Furkan Güven. "Strict Liability of Crypto-Asset Service Providers: Turkish Law's Sui Generis Response to MICA." *European Review of Private Law* 33, no. 5-6 (2025): 1125-44.
- Tezcan, Durmuş, Mustafa Ruhan Erdem, ve R. Murat Önok. *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*. 20. Baskı. Seçkin, 2022.
- Tripathi, Gautami, Mohd Abdul Ahad, ve Gabriella Casalino. "A comprehensive review of blockchain technology: Underlying principles and historical background with future challenges". *Decision Analytics Journal* 9 (2023).
- Yılmaz, Asuman. *Türk Sermaye Piyasası Hukuku Açısından Kripto Para Birimi Bitcoin*. 2. Baskı. Seçkin, 2023.

Yılmaz, Erkam. *Ceza Hukuku Boyutuyla Blozincir Teknolojisi ve Kripto Varlıklar*. On İki Levha Yayıncılık, 2024.

Zavřel, Jan, Michal Koutenský, Daniel Dolejška, ve Vladimír Veselý. "Tumbling down the stairs: Exploiting a tumbler's attempt to hide with ordinary-looking transactions using wallet fingerprinting". *Forensic Science International: Digital Investigation*, DFRWS EU 2025 - Selected Papers from the 12th Annual Digital Forensics Research Conference Europe, c. 52 (Mart 2025): 301869.

Hakem Değerlendirmesi: ift kr hakem.

Finansal Destek: Yazar bu alışma için finansal destek alıp almadığını belirtmemiştir.

ıkar atışması: Yazar ıkar atışması bildirmemiştir.

Etik Kurul Onayı: Yazar etik kurul onayının gerekmediğini belirtmiştir.

Peer Review: Double blind peer-reviewed.

Financial Support: The author has not declared whether this work has received any financial support.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Ethics Committee Approval: The author stated that ethics committee approval is not required.

KRİPTO VARLIK ALACAĞINA DAİR CEBRÎ İCRA TAKİBİ

Enforcement Proceedings For Crypto Asset Claims

Ömer Faruk DEMİR*

Öz

Kripto varlıklar, gelişen teknoloji ve projelerle birlikte dinamik bir yapıya sahip olup farklı işlevlerde çeşitli türleri bünyesinde barındırır. Bu çeşitlilik, kripto varlıkların hukuki niteliğini ve her bir türü için başvurulabilecek takip yolunu doğrudan etkiler. Türk hukukunda kripto varlıklara ilişkin mevcut yasal düzenlemeler, kripto varlıkların ödeme aracı olmasını sınırlamaya yönelik olup cibrî icra hukukunda nasıl değerlendirileceğine ilişkin hükümler içermemektedir. Dolayısıyla, genel hükümler çerçevesinde, her bir takip türü bakımından ayrı ayrı hukuki değerlendirme yapılmalıdır.

Kripto varlık alacağının aynen ifası veya Türk lirası karşılığının talep edilerek davaya ya da icra takibine konu edilmesi, kripto varlık türleri bakımından farklılık arz etmekte ve karışıklığa sebep olmaktadır. Ayrıca kripto varlık türlerinden kripto para alacağının yabancı para olarak değerlendirilip ülke parası karşılığının gösterilmesi şartıyla icra takibine konu edilebilmesi konusunda da icra hukukunda bazı belirsizlikler mevcuttur. Bu çalışmada, takip türleri (özellikle ilamlı takip) ve

* Doktor Öğretim Üyesi, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi, e-posta: omerfaruk.demir@dicle.edu.tr, ORCID: 0000-0003-0254-1890.

Makale Gönderim Tarihi/Received: 25.08.2025

Makale Kabul Tarihi/Accepted: 15.12.2025

Atıf/Citation: Demir, Ömer Faruk. "Kripto Varlık Alacağına Dair Cibrî İcra Takibi." Bilişim Hukuku Dergisi 7, Sy. 2 (2025): 59-112.

yabancı para alacağı bakımından kripto varlıkların icra takibine konu yapılabilmesi ve icra hukukundaki yeri değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kripto Varlık, Kripto Para, İlamlı Takip, Yabancı Para.

Abstract

Cryptocurrencies have a dynamic structure alongside developing technology and projects, encompassing various types with different functions. This diversity directly affects the legal nature of cryptocurrencies and the enforcement procedure applicable to each type. Existing legal regulations concerning crypto assets in Turkish law are aimed at limiting their use as a means of payment and do not contain provisions on how they should be assessed in enforcement law. Therefore, within the framework of general provisions, a separate legal assessment must be made for each type of enforcement.

The enforcement of a crypto asset claim in kind or by demanding its equivalent in Turkish lira as the subject of a lawsuit or enforcement proceedings varies depending on the type of crypto asset and causes confusion. Furthermore, there are certain uncertainties in enforcement law regarding whether cryptocurrency claims as a type of crypto asset may be made the subject of enforcement proceedings, provided that they are characterised as foreign currency claims and their equivalent in the national currency is indicated. This study evaluates the enforceability of cryptocurrencies and their place in enforcement law, particularly with regard to types of enforcement proceedings (especially proceedings based on a court judgment) and foreign currency claims.

Keywords: Crypto Assets, Cryptocurrency, Enforcement Proceedings Based on a Court Judgment, Foreign Currency.

GİRİş

Dijital alandaki hızlı gelişmeler, ekonomik, sosyal ve hukuki açıdan birçok alanda değişim ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır. Türk hukukunda, kripto varlık alacaklarının cebrî icraya konu yapılabilmesi hususunda esasen yasal düzenleme mevcut değildir.¹ Sadece, kripto varlıkların ödeme ve işlemlerde kullanılamamasına yönelik kısıtlamalar getirmeye yönelik birtakım düzenlemeler yapılmıştır.² Bu sebeple, kripto varlık alacakları cebrî icraya konu yapıldığında, yargı kararları ve doktrinde icra hukukunda cari olan genel kuralların her bir somut olaya göre yorumlanması yoluna gidilmektedir.³

¹ Mevcut İİK m. 85 gereğince borunun *mal varlığı değerlerinin* haczedilebileceği belirtilmiş fakat kripto varlıklara yer verilmemiştir. Buna karşın, Cebri İcra Kanunu Taslağı'nda (CİKT'de) "*mal varlığı değerleri*" kavramı genişletilerek açıkça kripto varlıkların kapsama alınması öngörölmüştür. CİKT'de dijital varlıklar ve kripto varlıklar, mal varlığı değerleri arasında sayılmaktadır. Böylelikle (doktrindeki göröşlere paralel olarak) kripto varlıkların cebrî icraya konu olabileceği haczedilip satılabileceği, kripto varlık platformlarına ihbarnamelerin gönderilebileceği açıkça düzenlenmiştir. Taslaktaki bu düzenlemeler, kripto varlıklara ilişkin icra hukukundaki önemli bir boşluğu doldurmaktadır. Böylelikle, uygulamadaki bir takım tereddütler de giderilecektir. Fakat, kripto varlık alacaklarına ilişkin başlatılacak icra takiplerinde takip konusunun belirlenmesi veya yabancı para olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceği gibi hususlarda belirsizlikler Taslak'taki düzenlemeye rağmen, devam etmektedir. Ayrıca, icra dairelerinin kripto varlıklara ulaşması ve bunların haczinden sonra saklanmasıdaki teknik erişim sorunlarını çözmüyor; özellikle de kripto varlıkların özel anahtarın (private key) borçluda olması gibi durumlar, cebrî icra sisteminin kripto varlıklara tam olarak nüfuz edebilmesini zorlaştıracaktır.

² Nesibe Kurt Konca ve Seyhan Selçuk, "Kripto Varlık Alacaklarına İlişkin Davalarda Görevli Mahkeme", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* sy. 166 (2023): 66 vd.

³ Kripto varlıklardan kaynaklanan uyuşmazlıkların cebrî icraya konu yapılması hususunun yanı sıra, kripto varlıkların hukuki durumu, haczedilmesi, kıymet takdiri veya satışı alanlarında da belirsizlik ve yasal

Kripto varlıkların piyasada yaygınlaşması neticesinde, kripto varlıklara ilişkin hukuki ihtilafların sayısı ve niteliği gittikçe artmaktadır.⁴ Dolayısıyla, (alışıl gelmiş) takip konusu yapılabilecek taşınır ve taşınmaz mallar ile üçüncü kişilerdeki hak ve alacakların yanında artık kripto varlık alacaklarının da takibe konu yapılabilmesi, takip hukuku⁵ bakımından önem arz eder⁶. Hem doktrin hem de yargı kararlarında bu yönde eğilimin arttığı gözlemlenmektedir. Borçlunun haczi kabil tüm mal varlığı cebri icraya konu yapılabildiğinden, kripto varlıkların

düzenleme eksikliği mevcut olduğundan, bu hususlara doktrinde birtakım çözüm önerileri geliştirilmektedir. Detaylı bilgi için bkz Taner Emre Yardımcı, “İcra Takibi Yoluyla Bitcoin Alacağının İleri Sürülmesi ve Borçlunun Bitcoininin Hacedilmesi”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 23, sy. 3 (2019): 97 vd; Eylül Balıkcı, “Dava ve Takip Konusu Olabilmesi Bakımından Kripto Paralar”, *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 16 sy. 2 (2021): 273 vd; Nilüfer Boran Güneysu, ‘Dijital Çağda Takip Hukukunda Gelişmeler’ iç *Dijital Çağda Medeni Yargı*, ed. Muhammet Özekes, (Ankara, Adalet 2022) 353 vd; Ömer Çon, “Kripto Varlıkların İcra ve İflâs Kanunlarında Görünümüne Dair İsviçre Örneği”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 13 sy. 51 (2022): 229 vd; Uğur Bulut, “Kripto Varlıkların Haczi ve Paraya Çevrilmesi”, *Terazi Hukuk Dergisi* sy. 18 (2023): 53 vd; Ahmet Aymaz, “Kripto Paraların Haczi”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 72 sy. 4 (2024): 1635 vd; Serkan Kaya, “İcra-İflas hukuku Bakımından Kripto Varlıkların Kıymet Takdiri”, *AkdHFD* 14 sy. 2 (Aralık 2024): 1091 vd.

⁴ Kripto varlıklarla dijital ortamda yapılan ödeme ve işlemler hızla yaygınlaşarak ekonominin dijitalleşmesini hızlandırmaktadır. Daniel Gassner, ‘Die Zwangsvollstreckung in Kryptowerte am Beispiel des Bitcoins’ (Doktora Tezi, Universität Passau, 2021) 1 vd.

⁵ Esasen, bu husus hem dava hem de takip konusu bakımından önem arz etmektedir. Çalışmamızın konusu takip hukuku ile sınırlı olduğundan, sadece takip hukuku yönü ele alınacaktır.

⁶ Kripto varlıkların hukuki niteliği her ne kadar tartışmalı ise de mal varlığı değeri olarak kabul edileceği hususunda görüş birliği mevcuttur. Eylül Balıkcı, “Dava ve Takip Konusu Olabilmesi Bakımından Kripto Paralar,” 274; Taner Emre Yardımcı, “İcra Takibi Yoluyla Bitcoin Alacağının İleri Sürülmesi,” 98; Gabriel Hauser-Spühler ve Luzius Meisser, “Eigenschaften der Kryptowährung Bitcoin” *Zeitschrift für Datenrecht und Informationssicherheit* 1 (2018): 7.

cebrî icraya konu yapılabileceği ve dolayısıyla haczedilebileceği hususunda görüş birliği mevcuttur.⁷

Kripto varlıkların merkeziyetsiz bir yapıda olması,⁸ herhangi bir devletin egemenliğinde olmaması, kayıt ve denetiminin zorluğu/imkânsızlığı ve ekonomik ve hukuki mahiyetinin belirsizliği sebebiyle, kripto varlıklardan kaynaklanan uyuşmazlıklar için hangi yasal yollara başvurulabileceği, hangi takip türüne başvurulabileceği, takibin konusu alacağın belirlenmesi ve yabancı para alacağı kabul edilip edilemeyeceği gibi hususlarda belirsizlik mevcuttur.

Kripto varlık türlerinin en yaygını olan kripto para ile diğer kripto varlık türleri arasındaki ayrım ve kripto paraların yabancı para olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği hususu takip hukuku bakımından önem arz eder. Bu ayrım, hem ilamsız icra takibine başvuru imkânını hem de İİK m. 58/1-(3) uyarınca Türk lirası karşılığının gösterilmesi şartının uygulanmasını doğrudan etkiler.

Bu çalışmamızda, kripto varlık alacaklarının cebrî icraya konu yapılması, takip türleri ve özellikle ilamlı takip yoluna konu yapılabilmesi ile yabancı para alacağı hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağı hususları incelenecektir.

I. KRİPTO VARLIK KAVRAMI, TÜRLERİ ve HUKUKİ NİTELİĞİ

A. Kripto Varlık Kavramı

Kripto varlık kavramı, ekonomik ve hukuki anlamda içerisinde birtakım belirsizlikleri barındırır. Kripto varlıkların

⁷ Simon Apel ve Philipp Herrmann, “Digitalisierung und Zwangsvollstreckung,” içinde *Digitalisierung und Zivilverfahren* ed. Thomas Riehm ve Sina Dörr (Berlin: Walter de Gruyter, GmbH, 2023), 510 vd; Ahmet Aymaz, “Kripto Paraların Haczi,” 1635 vd; Eylül Balıkçı, “Dava ve Takip Konusu Olabilmesi Bakımından Kripto Paralar,” 299 vd.

⁸ Kurt Konca ve Selçuk, “Kripto Varlık Alacaklarına İlişkin Davalarda Görevli Mahkeme,” 65.

farklı türde ve işlevde birçok yönünün olması sebebiyle, taşınır mal, eşya, para veya yabancı para alacağı olmak üzere değerlendirilmesinde farklı yaklaşımlar söz konusudur.

Kripto varlıklar genel anlamda dijital varlıklardır.⁹ Dijital varlıklar, bilgi taşıyıcısı olan, ikili kodlar ile ifade edilen ve makineler tarafından okunabilen şifre ve dizilerden oluşan gayrı maddi varlıklardır.¹⁰ Bu tanımdan hareketle, kripto varlıklar, yazılımlar, veri tabanları, internet alan adları ve dijital ortamdaki ham veriler birer dijital varlık olarak nitelendirilebilir.¹¹

Kripto varlıkların temel özelliği, merkezî bir yapısının (herhangi bir otoritenin egemenliğinde ve garantisinde) olmamasıdır.¹² Bu özelliği sayesinde, herhangi bir merkezî otoritenin aracılığı olmaksızın kişiler arası kripto varlık transferi gerçekleştirilebilmektedir.¹³ Kripto varlıklar, eşit kişiler

⁹ Kripto varlıklar, dijital varlıkların bir çeşidi olarak kabul edilmektedir. Ümmühan Aslan, Yıldız Ayanoglu ve Enes Özcan, "Kripto Varlıkların Muhasebeleştirilmesi ve Raporlanması", içinde *Blockchain Teknolojisi ve Kripto Varlıklar Eko Sistemi* (Ankara: Gazi Kitabevi, 2022), 26.

¹⁰ Apel ve Herrmann, "Digitalisierung und Zwangsvollstreckung," 489; Serkan Kaya, "Kripto Varlıkların Kıymet Takdiri," 1093-1094.

¹¹ Apel ve Herrmann, "Digitalisierung und Zwangsvollstreckung," 510 vd.; Kripto varlıkların saklandığı ve tutulduğu hesap cüzdanı da dijital varlıktır. Orhan Gazi Sarıdağ, "Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 6. Hukuk Dairesi'nin 13.11.2020 Tarihli Kararı Çerçevesinde Dijital Terekenin Kapsamının İncelenmesi", *Bilişim Hukuku Dergisi* 4 sy. 2 (2022): 220.

¹² Satoshi Nakamoto, "Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System" (2009) erişim 3 Mart 2025, <https://bitcoin.org/bitcoin.pdf>; Taner Emre Yardımcı, "İcra Takibi Yoluyla Bitcoin Alacağının İleri Sürülmesi," 98.

¹³ Gabriel Hauser-Spühler ve Luzius Meisser, "Eigenschaften der Kryptowährung Bitcoin," 7-8; Armağan Ebru Bozkurt Yüksel, "Elektronik Para, Sanal Para Bitcoin ve Linden Dolarına Hukuki Bir Bakış" (İstanbul: Aristo, 2018), 67. Kripto varlıkların devri, verinin doğrudan transfer edilmesi şeklinde gerçekleşmemektedir. Aksine, burada veri kayıt sistemindeki hak sahipliği değiştirilmektedir. Mesut Serdar Çekin, "Kripto Varlıklar Üzerinde Gerçekleştirilen İşlemlerin Borçlar Hukuku ve Eşya Hukuku

arasındaki blokzincir (blockchain)¹⁴ ağa dayalı olan kripto birimlerdir.¹⁵ Kripto varlıkların kaydedilip saklanabildiği blokzincir teknolojisi ise dağıtık veri tabanı özelliği itibarıyla bir dijital sicil kayıt sistemidir.¹⁶ Kripto varlık işlemleri, blokzincir ağı ile yapılır ve her bir işlem veri olarak bir bloğa kaydedilir¹⁷. Kripto varlık işlemleri,¹⁸ dijital bir deftere kaydedilmesini sağlayan blokzincir ağları vasıtasıyla bütün kullanıcılar için umumi hâle gelir ve varlığını sürdürür.¹⁹

Avrupa Birliği'nin kripto varlıklar hakkındaki düzenlemesinin mevcut olduğu Markets in Crypto Assets

Açısından Değerlendirilmesi," *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 9, sy. 1 (2022): 190. Kripto varlıkların devredilebilirliği, açık veya kapalı anahtarlar kullanılarak bir hesaptan başka bir hesaba aktarılabilme özelliğini ifade eder. Serkan Kaya, "Kripto Varlıkların Kıymet Takdiri," 1099.

¹⁴ Blokzincir, ağ üzerinden kripto varlık işlemlerinin yapılmasını sağlayan veri tabanıdır. Mete Tevetoglu, "Ethereum ve Akıllı Sözleşmeler," *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 12, sy. 1 (2021): 195. Blokzincir kavramı ve kripto varlıklardaki işleyiş hakkında bilgi için bkz Osman Gazi Güçlütürk, "Türk Hukukunda Kripto Varlıkların Para ve Elektronik Para Niteliğinin İncelenmesi," *Regesta Ticaret Hukuku Dergisi* 4, sy. 3 (2019): 385. Ayrıca doktrinde blokzincirin yeni internet olduğu görüşü de ileri sürülmüştür. Orna Rabinovich-Einy ve Ethan Katsh, "Blockchain and the Inevitability of Dispute," *Journal of Resolution* 2 (2019): 47.

¹⁵ Taner Emre Yardımcı, "İcra Takibi Yoluyla Bitcoin Alacağının İleri Sürülmesi," 97; Serkan Kaya, "Kripto Varlıkların Kıymet Takdiri," 1095.

¹⁶ Mesut Serdar Çekin, "Kripto Varlıklar Üzerinde Gerçekleştirilen İşlemler," 189.

¹⁷ Mesut Serdar Çekin, "Kripto Varlıklar Üzerinde Gerçekleştirilen İşlemler," 190.

¹⁸ Kripto varlıklara ilişkin işlemlerin çoğunluğu 'akıllı sözleşmeler' vasıtasıyla gerçekleştirilir. Akıllı sözleşme, önceden belirlenen (tarafalar akdedilen sözleşmedeki) edimleri kendiliğinden yerine getiren kodları ifade etmektedir. Serkan Kaya ve Kadirhan Maviş, "Blokzincir Teknolojilerinin Uyuşmazlık Çözüm Sistemleri Üzerindeki Etkisi," *Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 10, sy. 2 (2022): 478 vd.

¹⁹ Osman Gazi Güçlütürk, "Türk Hukukunda Kripto Varlıkların Para Niteliği," 389; Orhan Gazi Sarıdağ, "Dijital Terekenin Kapsamı", 218.

Tüzüğü'nün (MiCAR) üçüncü maddesinde, *“dağıtık defter teknolojisi veya benzer bir teknoloji kullanılarak elektronik olarak aktarılabilen ve saklanabilen değer veya hakların dijital temsilcisi”* şeklinde tanımlanmıştır.²⁰ Türk hukukunda ise kripto varlıklar ilk kez Ödemelerde Kripto Varlıkların Kullanılmamasına Dair Yönetmelik (ÖKVKY) m. 3'te, *“dağıtık defter teknolojisi veya benzer bir teknoloji kullanılarak sanal olarak oluşturulup dijital ağlar üzerinden dağıtımı yapılan, ancak itibari para, kaydi para, elektronik para, ödeme aracı, menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracı olarak nitelendirilmeyen gayri maddi varlıklar”* şeklinde tanımlanmıştır.²¹ Fakat bu düzenleme, kripto varlıkların hukuki statüsü konusundaki belirsizlikleri tamamen giderememiştir. 7518 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile bu belirsizliklerin büyük ölçüde giderildiğini söyleyebiliriz. Şöyle ki Sermaye Piyasası Kanunu m. 3'e kripto varlıklara ilişkin *“Dağıtık defter teknolojisi veya benzer bir teknoloji kullanılarak elektronik olarak oluşturulup saklanabilen, dijital ağlar üzerinden dağıtımı yapılan ve değer veya hak ifade edebilen gayri maddi varlıklar”* şeklinde bir tanım hükmü eklenmiştir.²² Kripto varlıkların hukuki niteliğine dair temel çerçeve ortaya konulmakla birlikte, cüzdan, platform, kripto varlık hizmet sağlayıcısı ve saklama hizmeti gibi kavramlar da 7518 Sayılı Kanun ile yasal düzenlemeye bağlanmıştır.

²⁰ Regulation (EU) 2023/1114 of the European Parliament and of the Council of 31 May 2023 on Markets in Crypto-Assets (MiCAR). MiCAR, üye ülkelerinde bulunan kripto varlık ile ilgili yasal düzenlemeleri, kripto varlık tanımı ve düzenleyici çerçevelerinde birliğin sağlanmasını amaçlamaktadır. Serkan Kaya, “Kripto Varlıkların Kıymet Takdiri,” 1095 vd.

²¹ Resmî Gazete, sayı 31456 (16 Nisan 2021). Bu yönetmelik, sadece TCMB'nin yetki alanına yönelik olup, buradaki sınırlamalar kripto varlıkların tüm kullanım alanı için değildir. Gençter Özdemir, “Kripto Paraların Eşya Niteliği,” *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 11, sy. 1 (2021): 295.

²² 7518 sayılı *Sermaye Piyasası Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*, Resmî Gazete, sayı 32590 (2 Temmuz 2024).

Yukarıdaki düzenlemeler, kripto varlıkları tanımlamamakta; sadece Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın yetki alanı çerçevesinde, belirli türdeki kripto varlıkların ödeme aracı olarak kullanımına ilişkin sınırlı hükümler içermektedir.²³ Bu bakımdan, Türk hukukunda kripto varlıklara dair yasal düzenlemelerin kapsamı dar olup,²⁴ bu durum kripto varlıkların hukuki nitelendirilmesinin de sınırlı bir çerçevede yapılmasına sebep olmaktadır.²⁵

Bu açıklamalar neticesinde kripto varlık, dağıtık defter veya benzeri teknoloji kullanılarak oluşturulan sanal, saklanabilen ve dijital ağ üzerinden dağıtımı yapılabilen değer ya da hak olarak ifade edebilen gayri maddi varlık olarak tanımlanabilir.²⁶ Dolayısıyla, kripto varlıklar, dijital ortam veri bankasında mevcut olan ve kopyasının yapılamadığı benzersiz kayıtlardır.²⁷

B. Kripto Varlık Türleri

Kripto varlıklar, sürekli gelişen ve çeşitlenen bir ekosistem içerisinde farklı işlevlere sahip çeşitli türler barındırmakla birlikte, her geçen gün yeni projelerin (*coinlerin*) piyasaya sürülmesiyle, bu dijital varlık ekosistemi giderek genişlemekte ve zenginleşmektedir.²⁸ Sayısı gittikçe artan bu varlıklar, kullanım amacı ve niteliklerine göre birtakım genel

²³ Osman Gazi Güçlütürk ve Rıfat Cankat, "Türk Hukukunda Kripto Varlıkların Hukuki Niteliği," in *Gelişen Teknolojiler Hukuk I: Blokzincir ve Hukuk*, ed. E. Eylem Aksoy Retornaz ve Osman Gazi Güçlütürk (İstanbul: On İki Levha, 2021), 221 vd.

²⁴ Güçlütürk ve Cankat, "Kripto Varlıkların Hukuki Niteliği," 222.

²⁵ Serkan Kaya, "Kripto Varlıkların Kıymet Takdiri," 1096.

²⁶ Doktrindeki benzer tanımlar için bkz Kurt Konca ve Selçuk, "Kripto Varlık Alacaklarına İlişkin Davalarda Görevli Mahkeme," 63; Orhan Gazi Sarıdağ, "Dijital Tereke," 217.

²⁷ Mesut Serdar Çekin, "Kripto Varlıklar Üzerinde Gerçekleştirilen İşlemler," 189.

²⁸ Başlıca kripto varlıklar, Bitcoin, Ethereum, Solana, XRP gibi ödeme jetonları ve misli olmayan NFT'ler olarak sayılabilir. Orhan Gazi Sarıdağ, "Dijital Tereke," 218.

sınıflandırmalara tabi tutulabilir. Kripto varlıklara ilişkin ekonomik ve hukuki nitelendirmeler, bu sınıflandırmalara göre şekillenmektedir.²⁹ Zira kripto varlıkların bir kısmı para birimi görünümündeyken; bir kısmı taşınır mal veya eşya niteliği görünümüne yakınlık gösterir.³⁰ Kripto varlıkların kesin ve net bir sınıflandırması³¹ yapılamasa da genel kabul gören kategoriler tarafımızca da esas alınmıştır. Bu çerçevede, öncelikle kripto varlık türlerini inceleyip ardından cibrî icra sürecindeki yansımalarını değerlendireceğiz.

Öncelikle belirtmek gerekir ki kripto para dışında başka kripto varlıklar da mevcuttur. Kripto varlıklar kripto para ile sınırlı olmadığı gibi aynı anlama da sahip değildir.³² Kripto varlıklar içerisinde en yaygın ve en çok bilineni bitcoindir.³³ Bitcoin, yaygın görüşe göre bir kripto para birimidir.³⁴

²⁹ Kripto varlıkların türleri ve sınıflandırılması, cibrî icra prosedürü içerisindeki haciz, kıymet takdiri, paraya çevrilme ve iflas masasına alacağın kaydedilmesi bakımından büyük önem arz etmektedir. Serkan Kaya, “Kripto Varlıkların Kıymet Takdiri,” 1096.

³⁰ Daniel Gassner, “Die Zwangsvollstreckung in Kryptowerte am Beispiel des Bitcoins,” 9.

³¹ Kripto varlıkların her bir türüne göre başvurulabilecek takip türü ve takipteki görünümü farklılık arz eder. Daniel Gassner, “Die Zwangsvollstreckung in Kryptowerte am Beispiel des Bitcoins,” 2.

³² Fakat uygulamada kripto varlıkların tamamını kapsayacak şekilde kripto para kavramının kullanılması da söz konusudur. Kurt Konca ve Selçuk, “Kripto Varlık Alacaklarına İlişkin Davalarda Görevli Mahkeme,” 63.

³³ Mesut Serdar Çekin, “Kripto Varlıklar Üzerinde Gerçekleştirilen İşlemler,” 189; Taner Emre Yardımcı, “İcra Takibi Yoluyla Bitcoin Alacağının İleri Sürülmesi,” 98.

³⁴ Armağan Ebru Bozkurt Yüksel, “Bitcoin ve Sanal Para” 66; Gabriel Hauser-Spühler ve Luzius Meisser, “Eigenschaften der Kryptowährung Bitcoin,” 8; Taner Emre Yardımcı, “İcra Takibi Yoluyla Bitcoin Alacağının İleri Sürülmesi,” 98. Bitcoin dışında birçok kripto varlık mevcut olup bunlara altcoin denilmektedir. Altcoinler de Bitcoin yazılımıyla kullanılmaktadır. Murat Yıldırım, “Blok Zincir Teknolojisi ve Kripto Paralar,” *Bartın*

Kripto varlıklar, dijital ortamda farklı türlerde mevcut olduğundan, yatırım, finansal araç, nakit veya benzeri para, stok ve gayri maddi varlık sınıflandırmalara tabi olmakta ve bu husus beraberinde doktrinde farklı niteleme ve sınıflandırmaları getirmektedir.³⁵ Kripto varlıkların tabi olduğu bu sınıflandırmalar, alacak talepleriyle doğrudan bağlantılı olduğundan, cebri icra hukuku bakımından önem arz etmektedir. Bununla birlikte, token³⁶ ve NFT³⁷ gibi belirli bazı kripto varlık türleri, esas itibarıyla telif hukuku kapsamında

Üniversitesi İİBF Dergisi 10, sy. 20 (2019): 272; Abdurrahman Çarkacıoğlu, *Kripto Para Bitcoin* (SPK Araştırma Raporu, 2016), 1–9; Eylül Balıkcı, “Dava ve Takip Konusu Olabilmesi Bakımından Kripto Paralar,” 280.

³⁵ Kurt Konca ve Selçuk, “Kripto Varlık Alacaklarına İlişkin Davalarda Görevli Mahkeme,” 64; Ümmühan Aslan, Yıldız Ayanoğlu ve Enes Özcan, “Kripto Varlıkların Muhasebeleştirilmesi ve Raporlanması,” 25. Bu sınıflandırmalar mutlak olmadığından, bir kripto varlık aynı anda birden fazla sınıfta yer alabilir. Osman Gazi Güçlütürk, “Türk Hukukunda Kripto Varlıkların Para Niteliği,” 389.

³⁶ “Kendisine ait bir blok zinciri bulunmayan başka bir kripto paranın blok zinciri üzerinden işlem gören kripto paralara token (jeton) denilmektedir.” Gökmen Sezgin, “Takibin ve Haczin Konusu Bakımından Kripto Paralar” (Ankara: Adalet, 2023), 37; Daniel Gassner, “Die Zwangsvollstreckung in Kryptowerte am Beispiel des Bitcoins,” 9; Kurt Konca ve Selçuk, “Kripto Varlık Alacaklarına İlişkin Davalarda Görevli Mahkeme,” 63.

³⁷ NFT’ler, doğası gereği her biri oluşturucusunun bireysel emeğini barındıran ve birbirinden tamamen farklı, alıcıya devredilebilen benzersiz dijital (kripto) varlıklardır. Mehmet Akçaal, “NFT Sanat Eserlerinin Miras Yoluyla Geçmesi,” *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 34, sy. 159 (2022): 364 vd.; Seyhan Selçuk, “NFT’leştirilmiş Eserlerden Kaynaklanan Mali Hak İhlalleri,” *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 32, sy. 2 (2024): 1167. Açılımı Non-Fungible Tokens olan NFT, Dijital Dönüşüm Ofisi tarafından “Nitelikli Fikrî Tapu” kavramı olarak kullanılmaktadır. T.C. Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi, “NFT’nin Türkçe Karşılığı Belli Oldu,” erişim 4 Mart 2025, <https://cbddo.gov.tr>.

korunma ve tazminat talepleri gibi hukuki uyumsuzluklara konu olmaktadır.³⁸

Kripto varlıklar, farklı kullanım alanları ve işlevlerine göre çeşitli kategorilere ayrılmaktadır. Kripto varlıklar, genel olarak hukuki, finansal ve teknik özellikleri dikkate alınarak kripto para birimleri, kripto emtialar ve kripto projeleri olmak üzere üç ana kategoriye ayrılmaktadır.³⁹

Birinci grup kripto varlıklar, ödeme aracı olmak amacıyla oluşturulan kripto para birimleridir (*cryptocurrencies*).⁴⁰ Ödeme aracı olan bu kripto varlıklar, genel olarak kripto para olarak adlandırılır.⁴¹ Kripto para birimleri, temel olarak değişim aracı, hesap birimi (değer ölçüsü birimi) ve değer saklama aracı işlevi gören dijital varlıklardır.⁴² Ancak burada kastedilen o varlığın para olması değil, kripto piyasada para gibi değişim aracı olarak kullanılmasıdır.

Kripto varlıkların ikinci grubu kripto emtialar, hizmetlerin gerçekleştirilmesinde veya dijital ürünlerin üretilmesinde

³⁸ Kurt Konca ve Selçuk, "Kripto Varlık Alacaklarına İlişkin Davalarda Görevli Mahkeme," 63. Detaylı bilgi için bkz Seyhan Selçuk, "NFT'leştirilmiş Eserlerden Kaynaklanan Mali Hak İhlalleri," 1157 vd.

³⁹ Şakir Sakarya ve Nevzat Çalış, "Kripto Varlıkların Değerlemesi," *Bankacılar Dergisi* 117 (2021): 59; Luigi D'Onorio Demeo ve Christopher Young, "Valuing Crypto Assets" (2021), erişim 4 Mart 2025, <https://sobelcollec.com/sites/default/files/pdf/whitepapers/Valuing%20Crypto%20Assets%20Draft%20CYLD.pdf> 4.

⁴⁰ Güçlütürk, "Kripto Varlıkların Para Niteliği," 389.

⁴¹ Güçlütürk, "Kripto Varlıkların Para Niteliği," 389. İngiltere'de Financial Authority, bu tür kripto varlıkları değişim aracı (Exchange token) olarak adlandırmaktadır. Financial Conduct Authority, *Cryptoassets Taskforce: Final Report* (London, 2018), 11, erişim 23 Mart 2025, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/752070/cryptoassets_taskforce_final_report_final_web.pdf.

⁴² Kurt Konca ve Selçuk, "Kripto Varlık Alacaklarına İlişkin Davalarda Görevli Mahkeme," 65.

kullanılan dijital varlıklardır.⁴³ Dijitalleşmiş bir ekonomide, kripto para birimlerinin parasal değeri ve kripto emtiaların işlevselliği, dijital ürünlerin oluşturulmasına katkı sağlamak amacıyla birbirini tamamlayan unsurlar olarak varlık gösterir.

Üçüncü grup kripto projeler ise dijital ürün ve hizmetleri ifade eder. Blokzincir teknolojisi kullanılarak geliştirilen uygulamalar, tüketiciye yönelik dijital varlıklar olarak bu kategoriye dâhildir. Bu bağlamda, kripto projeler, dijital ekonominin işleyişinde önemli bir rol oynar ve blokzincir tabanlı ekosistemlerin sürdürülebilirliği açısından kritik bir konumda bulunur.⁴⁴

Öte yandan, Uluslararası Finansal Raporlama Standartları çerçevesinde kripto varlıklar; kripto para birimleri (*cryptocurrencies*), güvenlik belirteçleri (*security tokens*) ve yardımcı belirteçler (*utility tokens*) şeklinde üç temel gruba ayrılarak sınıflandırılır. Güvenlik belirteçleri, finansal enstrüman niteliğinde ve yatırım amacı taşıyan varlıkları ifade ederken, yardımcı belirteçler, belirli bir hizmet veya platform içinde kullanım amacı taşıyan tokenlerdir. Kripto para ise, dijital ortamda ödeme aracı olarak kullanılan ve en yaygın kripto varlık türüdür.⁴⁵ İcra hukuku bakımından önem arz eden sınıflandırma grubu, ödeme aracı olarak kabul edilen kripto paralar grubudur. Biz de çalışmamızda bu grup üzerinde ağırlıklı olarak duracağız.

⁴³ Örneğin, bulut depolama gibi dijital hizmetler, geleneksel anlamda enerji kaynaklarının makinelerle güç sağlamasına benzer şekilde, dijital ekosistem içinde belirli işlevleri yerine getirmek için kullanılmaktadır. Sakarya ve Çalış, "Kripto Varlıkların Değerlemesi," 59.

⁴⁴ Sakarya ve Çalış, "Kripto Varlıkların Değerlemesi," 59.

⁴⁵ Sakarya ve Çalış, "Kripto Varlıkların Değerlemesi," 59.

C. Kripto Varlıkların Hukuki Niteliği

Türk hukuku ve mukayeseli hukukta kripto varlıkların hukuki niteliğine ilişkin henüz görüş birliği sağlanamamıştır⁴⁶. Genel olarak doktrinde, kripto varlıkların hukuki niteliğine ilişkin iki temel görüş öne çıkmaktadır. Bunlar; kripto varlıkların bir tür (dijital) eşya olduğu ve kripto varlıkların ödeme aracı, yani para niteliğinde olduğudur.⁴⁷ Birinci görüşe göre, kripto

⁴⁶ Kripto varlıkların hukuki niteliğinin tespiti, kripto varlıklardan kaynaklanan hukuki uyumsuzluklar için başvurulacak yasal yollar bakımından önem arz etmektedir. Kripto varlıklara ilişkin yapılan yasal düzenlemeler, kripto varlıkların hukuki niteliğine göre şekillenmektedir. Kurt Konca ve Selçuk, "Kripto Varlık Alacaklarına İlişkin Davalarda Görevli Mahkeme," 65; Daniel Gassner, "Die Zwangsvollstreckung in Kryptowerte am Beispiel des Bitcoins," 2.

⁴⁷ Bu iki temel görüş dışında, doktrinde menkul kıymet görüşü veya yatırım aracı olduğu yönünde görüşler de ileri sürülmüştür. Eylül Balıkcı, "Dava ve Takip Konusu Olabilmesi Bakımından Kripto Paralar," 285. Güncel bir yargı kararında kripto varlıkların hukuki niteliği şöyle ifade edilmiştir: "...bu tür paraların da emtia veya menkul kıymet kapsamında değerlendirilmesi gerektiği, bir çeşit dijital döviz veya sanal para olarak kabul edildiği dolayısıyla haczedilebileceği", İstanbul 24. İcra Hukuk Mahkemesi, E.2021/586, K.2021/675, 19.04.2021, <https://legalbank.net/arama>, (Erişim Tarihi 23.03.2025). Alman hukukunda da farklı yaklaşımlar mevcuttur. Alman hukukunda, kripto varlıkların 'haklar ile bağlantılı dijital varlıklar' (digitalisierte Rechte) veya 'elektronik menkul kıymetler' olarak değerlendiren görüşler, Alman Bankacılık Kanunu m. 1/11'de kripto varlıkların finansal araç olarak tanımlanmasına dayanmaktadır. Detaylı bilgi için bkz https://rue.ee/tr/crypto-regulations/germany/?utm_source, (ET. 23.03.2025). Ayrıca, Alman Barolar Birliği bir görüş yazısında, kripto varlıkların fikri mülkiyet hakları, web sitelerindeki haklar ve alanlar gibi dijital varlıklar kapsamında değerlendirildiğini belirtmiştir. Burçin Bozdoğanoglu, "Kripto Varlıkların Dijital Miras Boyutu ve Vergisel Açından Değerlendirilmesi," *International Journal of Public Finance* 9, sy. 1 (2024): 155. Son olarak, Alman hukukunda, menkul kıymetlerin bir hakkı güvence altına alan belgeler değil; kanıtlayıcı belgeler olduğu ve kripto varlık cüzdanlarının menkul kıymet olamayacağı görüşü de ifade edilmiştir. Daniel Gassner, "Die Zwangsvollstreckung in Kryptowerte am Beispiel des Bitcoins," 50.

varlıklar hukuki nitelik itibarıyla eşya⁴⁸ niteliğindedir.⁴⁹ Zira, kripto varlıklar, bilgisayar yazılımları ve dijital platformlar vasıtasıyla saklanma, kullanılma ve yararlanılma imkânını haiz olduğundan, eşya niteliğindedir.⁵⁰ Bu görüşe karşın, Türk hukukunda eşya kavramı maddi varlıkları kapsayacak şekilde tanımlandığından,⁵¹ gayri maddi varlıklar olan kripto varlıkların eşya niteliğinde olmadığı görüşü de ileri sürülmüştür.⁵²

⁴⁸ Eşya kavramına ilişkin farklı tanımlar mevcuttur. Örneğin, Fransız hukukunda eşya kavramı ekonomik değeri olan her şeyi kapsayacak şekilde tanımlanırken; Türk ve İsviçre hukukunda ise, üzerinde bireysel hakimiyetin sağlanabildiği maddi varlıklar şeklinde tanımlanmıştır. Kemal Oğuzman, Özer Seliçi ve Saibe Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, 22. bs. (İstanbul: Filiz Kitabevi, 2021), 5 vd.; Orhan Gazi Sarıdağ, “Dijital Tereke,” 219.

⁴⁹ Gençer Özdemir, “Kripto Paraların Eşya Niteliği,” 302; Orhan Gazi Sarıdağ, “Dijital Tereke,” 219. Doktrindeki bir görüşe göre, TMK m. 762 uyarınca, taşınmaz mülkiyetinin kapsamına girmeyen doğal güçlerin taşınır mülkiyeti çerçevesinde değerlendirilebileceği kabul edilmektedir. Bu yaklaşıma dayanarak, kripto paraların da taşınır eşya niteliğinde olduğu öne sürülmektedir. Fatih Bilgili ve Fatih Cengil, “Bitcoin Özelinde Kripto Paraların Eşya Niteliği Sorunu” (2019), erişim 20 Mart 2025, <https://www.academia.edu/40037816>.

⁵⁰ Gençer Özdemir, “Kripto Paraların Eşya Niteliği,” 302 vd. Güncel bir yargı kararında, kripto varlıkların parasal değeri dikkate alınarak ‘dijital mal varlığı’ olarak tanımlandığından, artık gayri maddi varlıklar (kripto varlıklar) da Türk hukukunda eşya olarak kabul edildiği söylenebilir. Karar için bkz Antalya BAM, 6. HD, E.2020/1149, K.2020/905, 13.11.2020, (<https://legalbank.net/arama>), (Erişim Tarihi 03.03.2025).

⁵¹ Gayri maddi varlıklar, kural olarak eşya olarak nitelendirilemez. İstisnai bir düzenleme olmadığı sürece Türk hukuku bakımından kripto varlıkların eşya olarak nitelendirilmesi mümkün değildir. Ahmet Aymaz, “Kripto Paraların Haczi,” 1643.

⁵² Asuman Turanboy, “Kripto Paraların Ortaya Çıkmaları ve Hukukî Nitelikleri,” *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi* 35, sy. 3 (2019): 57. Belirtmek gerekir ki, kripto varlıklar eşya niteliğinde olmasa dahi mülkiyet hakkının sahibine verdiği kullanma, yararlanma ve tasarrufta bulunma yetkilerini hak sahibe sağlamaktadır. Eylül Balıkçı, “Dava ve Takip Konusu Olabilmesi Bakımından Kripto Paralar,” 284.

İkinci görüşe göre ise, kripto varlıklar (özellikle de yaygın kripto para birimi olan Bitcoin) bir ödeme aracıdır.⁵³ Zira kripto paraların değişim aracı olma, hesap birimi olma ve saklama aracı olma özelliklerine sahip olması nedeniyle kripto varlıklar nitelik itibarıyla birer ödeme aracı olarak kabul edilmektedir.⁵⁴ Bu görüş, özellikle Bitcoin gibi kripto paraların ticari işlemlerde ödeme aracı olarak kullanılması nedeniyle kripto varlıkların ödeme aracı işlevi gördüğünü ve para olarak değerlendirilmesi gerektiğini savunur.⁵⁵ Kanaatimizce, kripto varlıkların hukuki niteliğinin belirlenmesinde, kripto para birimleri ile diğer kripto varlık türleri ayrı ayrı değerlendirilmelidir. Bu bağlamda, kripto para birimleri hukuki niteliği itibarıyla bir ödeme aracı; diğer kripto varlık türleri ise (dijital) eşya niteliğindedir.

Türk hukuku bakımından, Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karara İlişkin Tebliğ⁵⁶ m. 8/9 uyarınca, dövizlerin Türkiye'deki yerleşik kişiler arasında akdedilen sözleşmelerde kullanılması sınırlandırıldığından, Türkiye'de yerleşik kişilerin bir döviz cinsi (ödeme aracı) olarak kripto varlıkları (yaygın kripto para birimi olan Bitcoin) bir ödeme aracı olarak kararlaştırmaları ve kullanmaları mümkün

⁵³ Asuman Turanboy "Kripto Paraların Ortaya Çıkmaları ve Hukukî Nitelikleri," 57 vd. Bu görüşe yakın bir görüşte ise, kripto varlıkların (paraların), '*dijital para benzeri varlıklar*' olduğu ileri sürülmüştür. Ahmet Aymaz, "Kripto Paraların Haczi," 1658.

⁵⁴ Buna karşın, kripto varlıkların değerinin çok değişken olması nedeniyle para olarak kabul edilemeyeceği görüşü de ileri sürülmüştür Asuman Turanboy "Kripto Paraların Ortaya Çıkmaları ve Hukukî Nitelikleri," 48. Fakat kanaatimizce, kripto varlıkların değerindeki yüksek dalgalanma ekonomik bir risk oluştursa da, bu durum, onların hukuki niteliğini değiştirmez.

⁵⁵ Fakat, birçok ülkenin hukuk düzeninde kripto paralar resmî para birimi olarak tanınmamaktadır. Şimdilik sadece El Salvador (2021 yılında) ve Orta Afrika Cumhuriyeti (2022 yılında) Bitcoin'i yasal para birimi olarak kabul etmiştir. Bu sayının gittikçe artacağı beklenmektedir. Ahmet Aymaz, "Kripto Paraların Haczi," 1654.

⁵⁶ Tebliğ No: 2008-32/34.

değildir.⁵⁷ Ayrıca belirtmek gerekir ki, ÖKVKY’de döviz olup olmadıklarına bakılmaksızın kripto varlıkların ödeme aracı olmaları ve kullanılmaları yasaklanmıştır (ÖKVKY m. 3/2-3).⁵⁸ Dolayısıyla, kanaatimizce her ne kadar kripto paralar nitelik itibarıyla ödeme aracı olarak kabul edilse de, şimdilik Mevzuat uyarınca kripto varlıkların ödeme aracı olarak Türkiye’de kullanılmaları mümkün değildir.

II. KRİPTO PARALARIN YABANCI PARA ALACAĞI OLARAK TAKİBE KONU YAPILIP YAPILAMAYACAĞININ DEĞERLENDİRİLMESİ

A. Para Kavramı ve Para Türleri

Para, ekonomik ve sosyal düzen içerisinde mal ve hizmetlerin karşılığı olarak kullanılan, borçların ödenmesinde geçerli olan⁵⁹ ve kolaylıkla başka bir değişim aracına dönüştürülebilen bir değer ölçüsüdür.⁶⁰ Ekonomik anlamda bir unsurun para olarak nitelendirilebilmesi için, taşınabilirlik, dayanıklılık, bölünebilirlik, standardizasyon ve taklit edilemezlik temel özelliklerini taşıması gerekir. Bu unsurlar,

⁵⁷ Ahmet Aymaz, “Kripto Paraların Haczi,” 1676. 16 Nisan 2021 tarihli yönetmelikle kripto varlıkların ödeme aracı olarak kullanılması Türkiye’de yasaklanmıştır.

⁵⁸ Kurt Konca ve Selçuk, “Kripto Varlık Alacaklarına İlişkin Davalarda Görevli Mahkeme,” 67-68.

⁵⁹ Bir unsurun para olarak işlev görebilmesi için öncelikle toplum tarafından yaygın bir ödeme aracı olarak kullanılabilmesi gerekir. Ayşe Esra Pirinççi, “Yeni Dünya Düzeninde Sanal Para Bitcoin’in Değerlendirilmesi,” 46.

⁶⁰ Zehra Badak, “Merkez Bankası Dijital Para Birimleri, Tanımı ve Hukuki Niteliği Üzerine Bir İnceleme”, *Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 12 sy. 2 (2024): 653 vd; Murat Volkan Dülger, “Dijital Çağda Dijital Ödeme Aracı: Bitcoin ve Dijital Para”, *Hukuk ve Daha Fazlası Dergisi* 7 (2019): 4; Armağan Ebru Bozkurt Yüksel, “Bitcoin ve Sanal Para” 9; Abdurrahman Çarkacıoğlu, “Kripto Para Bitcoin,” 1 vd.; *Uluslararası Ekonomi Siyaset İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi* 1, sy. 1 (2018): 45 vd.

paranın hem ekonomik işlevi hem de hukuki güvenilirliğini sağlayan temel niteliklerdir.⁶¹

Bir aracın para olarak kabul edilmesi için; o araç, değişim aracı olma, hesap birimi (değer ölçüsü) olma ve değer saklama aracı olma temel fonksiyonlarına sahip olmalıdır. Bu fonksiyonlar, paranın ekonomik sistemdeki temel işlevlerini ortaya koyar ve parayı diğer değişim araçlarından ayırır.⁶²

Para türlerini genel olarak mal para, temsili para, itibari para, elektronik para, sanal para ve kripto para olarak saymak mümkündür.⁶³ Mal para, değeri doğrudan kendi kullanımından gelen fiziksel mübadele aracıdır.⁶⁴ Temsili para, altın veya gümüş gibi değerli madenlere dayalı olan, kendi değeriyle değil de temsil ettiği değerle işlem gören paradır.⁶⁵ İtibari para, kendi başına bir değeri olmayan ve yalnızca devletin resmî ödeme aracı olarak kabul etmesiyle değer taşıyan fiziksel veya dijital

⁶¹ Gençer Özdemir, "Kripto Paraların Eşya Niteliği," 291 vd.; Ayşe Esra Pirinççi, "Yeni Dünya Düzeninde Sanal Para Bitcoin'in Değerlendirilmesi," 45 vd.

⁶² Kurt Konca ve Selçuk, "Kripto Varlık Alacaklarına İlişkin Davalarda Görevli Mahkeme," 65. Detaylı bilgi için bkz İlker Parasız, *Paranın Tanımı, İşlevleri, Fiyatı ve Ekonomideki Yeri* (4. Bası, Ezgi 2016) 9 vd.; Şevki Özbilen, *Para Teorisi* (Gazi 2015) 6 vd.

⁶³ Gençer Özdemir, "Kripto Paraların Eşya Niteliği," 292; Abdurrahman Çarkacıoğlu, "Kripto Para Bitcoin," 91. Paranın madeni, kâğıt veya bankacılık parası vb. değinmediğimiz türleri de mevcuttur.

⁶⁴ İlker Parasız, "Paranın Tanımı, İşlevleri, Fiyatı ve Ekonomideki Yeri," 20. Para olarak kullanılan malın değerinin mübadele değerine eşit olduğu paradır. Eylül Balıkçı, "Dava ve Takip Konusu Olabilmesi Bakımından Kripto Paralar," 27.

⁶⁵ Eylül Balıkçı, "Dava ve Takip Konusu Olabilmesi Bakımından Kripto Paralar," 277. Temsili paralar, gerektiğinde temsil ettiği altın veya gümüşe çevrilebilen paralardır. İlker Parasız, "Paranın Tanımı, İşlevleri, Fiyatı ve Ekonomideki Yeri," 27.

biçimde var olan para türüdür.⁶⁶ Elektronik para, dijital ortamda saklanan, harcama ve transfer işlemleri için internet aracılığıyla kullanılan şifrelenmiş dijital paradır.⁶⁷ Sanal para, gerçek dünyada resmî ödeme aracı olmayan ve dijital platformlarda kullanılan dijital değişim aracıdır.⁶⁸

Ekonomik hayatta kullanılan bu para türlerinin yanında kripto varlık işlemlerinin yaygınlaşmasıyla artık kripto para türü de kullanılmaktadır. Kripto para, merkezî olmayan bir sistemle işleyen ve blokzincir teknolojisiyle güvenliği sağlanan dijital para türüdür.⁶⁹

⁶⁶ İtibari para, altın veya gümüş gibi bir emtiaya bağlı değildir. Dünyada dolaşımda olan ulusal paralar (Dolar, Euro ve Türk lirası) itibari para niteliğindedir. İlker Parasız, “*Paranın Tanımı, İşlevleri, Fiyatı ve Ekonomideki Yeri,*” 46.

⁶⁷ Murat Volkan Dülger, “Dijital Çağda Dijital Ödeme Aracı: Bitcoin ve Dijital Para,” 5. 6493 Sayılı ÖMKMSÖHEPKHK m. 3/1’de, elektronik para, “*ihraç eden kuruluş tarafından kabul edilen fon karşılığı ihraç edilen, elektronik olarak saklanan, elektronik ödeme işlemlerini gerçekleştirmek için kullanılan ve elektronik para ihraç eden kuruluş dışındaki gerçek ve tüzel kişiler tarafından da ödeme aracı olarak kabul edilen parasal değer*” şeklinde ifade edilmiştir. Merkezî bir otorite olmadığı için kripto paralar elektronik para olarak kabul edilemezler. Gabriel Hauser-Spühler ve Luzius Meisser, “*Eigenschaften der Kryptowährung Bitcoin,*” 7 vd.

⁶⁸ Armağan Ebru Bozkurt Yüksel, “*Bitcoin ve Sanal Para*” 197; Eylül Balıkcı, “*Dava ve Takip Konusu Olabilmesi Bakımından Kripto Paralar,*” 279. Sanal para, Avrupa Merkez Bankası (ECB) tarafından “*kredi kuruluşu veya e-para kuruluşu tarafından ihraç edilmemiş ve paraya alternatif olarak kullanılabilen bir varlığın dijital temsili*” olarak tanımlanmıştır. European Central Bank, *Virtual Currency Schemes – A Further Analysis* (Frankfurt, 2015), 25, erişim 7 Mart 2025, <https://www.ecb.europa.eu>.

⁶⁹ Taner Emre Yardımcı, “İcra Takibi Yoluyla Bitcoin Alacağının İleri Sürülmesi,” 99; Eylül Balıkcı, “*Dava ve Takip Konusu Olabilmesi Bakımından Kripto Paralar,*” 280 vd. Kripto paralar, merkezî bir otoriteden bağımsız olarak işlem görür ve blokzincir tabanlı dağıtık veri ağı aracılığıyla yürütülür. Fatih Bilgili ve Fatih Cengil, “İcra ve İflas Hukuku Yönüyle Kripto Paralara İlişkin Bazı Meseleler”, *Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 7 no.1 (2019): 100; Abdurrahman Çarkacıoğlu, “*Kripto Para Bitcoin,*” 8 vd.

B. Kripto Paraların Para Türleri Açısından Değerlendirilmesi

Kripto varlıklar, küresel ölçekte işlem hacminin ve kullanıcı ilgisinin artmasıyla sadece bir yatırım aracı olmanın ötesinde değişim ve transfer amacıyla da kullanılmaktadır.⁷⁰ Kripto varlık, kripto para, sanal para veya dijital para terimleri şeklinde kullanılsa da, ekosistemin gelişimiyle birlikte kripto varlıklar, dijital varlıkların bir alt türü olarak tanımlanmaya başlanmıştır.⁷¹ Çalışmamızın konusu itibarıyla, para formunda kullanılan ve kripto varlıkların türlerinden olan kripto para üzerinde durulacaktır.⁷² Kripto paraların para niteliği taşıyıp taşımadığı ve hangi para türünde olduğu ekonomik anlamda para kavramı ve temel işlevleri dikkate alınarak değerlendirilmelidir.

Kripto paraların; paranın değişim aracı olma işlevi bakımından, mal ve hizmet alım-satımında doğrudan kullanımıyla mümkün olmaktadır.⁷³ Fakat Türkiye’de, bu tür varlıkların ödemelerde kullanımı yasaklandığından (ÖKVKDY m. 3), Türkiye özelinde kripto varlıkların değişim aracı olma işlevi şimdilik hukuken mümkün değildir.⁷⁴

⁷⁰ Kurt Konca ve Selçuk, “Kripto Varlık Alacaklarına İlişkin Davalarda Görevli Mahkeme,” 65.

⁷¹ Kurt Konca ve Selçuk, “Kripto Varlık Alacaklarına İlişkin Davalarda Görevli Mahkeme,” 64; Ümmühan Aslan, Yıldız Ayanoglu ve Enes Özcan, “Kripto Varlıkların Muhasebeleştirilmesi ve Raporlanması,” 25.

⁷² Kripto paralardan en çok bilineni, Bitcoinidir. Gabriel Hauser-Spühler ve Luzius Meisser, “Eigenschaften der Kryptowährung Bitcoin,” 8.

⁷³ Nitekim birçok ülke ve uluslararası şirket, bu varlıkları ödeme aracı olarak kabul etmektedir.

⁷⁴ Kurt Konca ve Selçuk, “Kripto Varlık Alacaklarına İlişkin Davalarda Görevli Mahkeme,” 66. İdarenin bu düzenlemesinin hukuka aykırı olduğu görüşü doktrinde ileri sürülmüştür. Zira Anayasa’ya göre sözleşme özgürlüğü idari düzenlemeyle değil, yasayla sınırlanabilir. Ahmet Aymaz, “Kripto Paraların Haczi,” 1672.

Hesap birimi olma işlevi bakımından, kripto paralar, parasal değeri olan ve değeri ölçülebilen varlıklardır.⁷⁵ Yüksek dalgalanma ve manipülasyona açık olması sebebiyle, kripto paraların istikrarlı bir değer ölçüsü olarak kullanılması zayıf bir ihtimaldir.⁷⁶ Kripto paraların değerlerinde yüksek dalgalanmaların olmasının, para niteliğinde kabul edilmelerine engel teşkil edebileceği görüşü ileri sürülmüştür.⁷⁷

Değer saklama işlevi bakımından, kripto paraların tasarruf aracı olarak kullanımı mümkündür. Nitekim, günümüzde kullanıcıların önemli bir kısmı, yatırım amacıyla kripto paralara yönelmektedir.⁷⁸

Avrupa Merkez Bankası (ECB), kripto paraları, fiziksel karşılığı bulunmayan, matematiksel formüllerle üretilen dijital varlıklar olarak tanımlamakta; ancak 'para' olarak kabul etmemektedir. Nitekim ECB, kripto paraları '*zayıf para taklitleri*' olarak nitelemiş ve Bitcoin'in nakit paraya alternatif olamayacağını belirtmiştir.⁷⁹ Türk hukukunda ise, 31456 sayılı Yönetmelik ile kripto varlıkların ödemelerde kullanımı yasaklanarak para vasfı kazanmaları engellenmiştir.⁸⁰

⁷⁵ Taner Emre Yardımcı, "İcra Takibi Yoluyla Bitcoin Alacağının İleri Sürülmesi," 98. Piyasadaki arz ve talebe göre değeri belirlenmektedir.

⁷⁶ Hossein Nabilou, Central Bank Digital Currencies: Preliminary Legal Observations (2019) 20 Journal of Banking Regulation 1, 8.

⁷⁷ Asuman Turanboy "Kripto Paraların Ortaya Çıkmaları ve Hukukî Nitelikleri," 48.

⁷⁸ Kurt Konca ve Selçuk, "Kripto Varlık Alacaklarına İlişkin Davalarda Görevli Mahkeme," 66.

⁷⁹ European Central Bank, 13.02.2018, <https://www.ecb.europa.eu/ecb/educational/explainers/tell-me/html/what-is-bitcoin.en.html>.

⁸⁰ 31456 Sayılı ÖKVVDY, TC Merkez Bankası, Resmî Gazete, 16.04.2021, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/04/20210416-4.htm>. 31456 Sayılı ÖKVVDY m. 3'te kripto varlıklar, dağıtık defter teknolojisiyle sanal olarak oluşturulan ve itibari para, elektronik para, ödeme aracı veya

Avrupa Adalet Divanı ise, kripto paranın para olarak kabul edilebilmesi için devletin yasal ödeme aracı olarak belirlemesinin zorunlu olmadığını, toplum tarafından değişim aracı olarak kullanılmasının yeterli olduğunu belirtmiş ve kripto paraları para olarak değerlendirmiştir.⁸¹

Doktrinde ise farklı yaklaşımlar mevcuttur. Kripto paraların (Bitcoin'in) her ne kadar mal veya hizmet piyasalarında para benzeri işlev görmesi mümkün ise de para niteliğinde olmadığı görüşü ileri sürülmüştür.⁸² Başka bir görüşte ise, kripto paraların ödeme aracı olarak kullanılmakta olduğunu ve temel olarak değişim aracı, hesap birimi (değer ölçüsü birimi) ve değer saklama aracı işlevi gören dijital varlıklar olduğu ileri sürülmüştür.⁸³ Doktrindeki baskın olan görüşte ise, kripto paranın sanal para birimi olduğu ileri sürülmüştür.⁸⁴

Kanaatimizce de dijital nitelikteki kripto paralar, sanal paradır. Zira sanal para, özel kişilerce ihraç edilen ve bağımsız

menkul kıymet olarak kabul edilmeyen gayri maddi dijital varlıklar olarak tanımlanmıştır. Ahmet Aymaz, "Kripto Paraların Haczi," 1641.

⁸¹ Avrupa Adalet Divanı, 22 Ekim 2015 tarihli C-264/14 sayılı Skatteverket v. David Hedqvist kararı, <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-264/14>, (Erişim Tarihi 14.04.2025).

⁸² Merih Erdem Kütük ve Christopf Sorge, 'Bitcoin im deutschen Vollstreckungsrecht von der "Tulpenmanie" zur "Bicoimanie"', Multimedia und Recht, (2014), <https://beck-online.beck.de/Dokument?vpath=bibdata%2Fzeits%2Fmmr%2F2014%2Fcont%2Fmmr.2014.643.1.htm&pos=2&hlwords=on 643, 644>; Taner Emre Yardımcı, "İcra Takibi Yoluyla Bitcoin Alacağının İleri Sürülmesi," 102 vd.

⁸³ Kurt Konca ve Selçuk, "Kripto Varlık Alacaklarına İlişkin Davalarda Görevli Mahkeme," 65; Güçlütürk, "Kripto Varlıkların Para Niteliği," 389.

⁸⁴ Murat Volkan Dülger, "Dijital Çağda Dijital Ödeme Aracı: Bitcoin ve Dijital Para," 6; Armağan Ebru Bozkurt Yüksel, "Bitcoin ve Sanal Para" 200; Abdurrahman Çarkacıoğlu, "Kripto Para Bitcoin," 8; Ayşe Esra Pirinççi, "Yeni Dünya Düzeninde Sanal Para Bitcoin'in Değerlendirilmesi," 47; Fatih Bilgili ve Fatih Cengil, "Bitcoin Özelinde Kripto Paraların Eşya Niteliği Sorunu," 28.

hesap birimlerine sahip bir dijital varlık türü olduğundan, kripto paralar da sanal para birimidirler.⁸⁵ Kripto paralar, Türk hukukunda kendine has bir statüye sahip ve paranın temel işlevlerini barındırdığından, hukuken para benzeri dijital varlıklar olarak değerlendirilebilir. Kripto paraların ekonomik anlamda sanal ve dijital para birimi olması, hukuki anlamda da para benzeri dijital varlıklar olması sebebiyle, icra hukukundaki paraya ilişkin hükümler, kripto paralara da uygun düştüğü ölçüde kıyasen uygulanmalıdır.⁸⁶

C. Yabancı Para Alacağının Takibe Konu Yapılması

İİK m. 58/3'e göre, yalnızca para ve teminat alacakları ilamsız icra yoluna konu olabilir. Yabancı para alacağı da para alacağı kapsamında yer aldığından,⁸⁷ cebrî icraya konulabilir.⁸⁸ Fakat takip talebinde, yabancı paranın Türk lirası karşılığı, faizin miktarı ve işlemeye başlayacağı gün ve yabancı paranın talep edildiği kur tarihi bilgileri açıkça belirtilmelidir.⁸⁹ Yabancı

⁸⁵ Sanal para, dijital nitelik taşıması bakımından esas itibarıyla elektronik paranın bir türüdür. Fakat aralarında önemli farklılıklar bulunmaktadır. En temel fark, elektronik para yasal düzenlemelere tabi olduğundan denetlenebilirken, sanal para için böyle bir hukuki altyapı bulunmamaktadır. Elektronik para, yasal ödeme araçlarıyla ihraç edilirken; sanal para, özel kişilerce ihraç edilen ve bağımsız hesap birimlerine sahip bir dijital varlık türüdür. Murat Volkan Dülger, "Dijital Çağda Dijital Ödeme Aracı: Bitcoin ve Dijital Para," 6.

⁸⁶ Ahmet Aymaz, "Kripto Paraların Haczi," 1667.

⁸⁷ Zira yabancı para da değişim aracı ve değer ölçüsü olma özelliklerine sahiptir.

⁸⁸ Yabancı paraların cebrî icraya konulması imkânının verilmesi, taraflar arasındaki menfaat dengesinin korunmasını sağlayan durumlardan bir tanesidir. Hakan Pekcanitez, *Yabancı Para Alacaklarının Tahsili*, 3. bs. (Ankara: Yetkin, 1998), 147.

⁸⁹ Evrim Erişir, "Borçlar Kanunu m. 83/III ve Türk Borçlar Kanunu 99/III'e Göre Gerçek Olmayan Yabancı Para Alacağının Aynen veya Türk lirası Üzerinden Tahsili", 12 (Özel Sayı) *DEÜHF* (2010, Basım yılı 2012): 873.

paranın aynen tahsili mümkün olmayıp Türk lirası karşılığı üzerinden takip yapılması emredici niteliktedir.⁹⁰

Alacaklı, yabancı para alacağını vade veya fiilî ödeme tarihindeki kur üzerinden talep edebilir (TBK m. 99/3).⁹¹ Tercih edilen tarihe göre, hem takip talebine yazılacak Türk lirası karşılığı hem de faiz hesaplaması değişir. Yabancı paranın döviz kuru değişkenliği nedeniyle, takip sonunda tahsil edilen tutarın asıl borçla örtüşmemesi,⁹² maddi hukukla çelişen sonuçlara yol açabilir. Taraflar, meydana gelen bu durumun telafisi için şikâyet, itiraz, menfi tespit veya istirdat davası yoluna başvurabilir.⁹³

D. Kripto Paraların Yabancı Para Alacağı Olarak Takibe Konu Yapılabilmesi

Doktrinde kripto paraların yabancı para birimi olarak kabul edilmesinde, hukuki ve ekonomik açıdan görüş birliği sağlanamamıştır. Klasik anlamda paradan bahsedilmek için bir devletin resmî otoritesi tarafından ihraç edilmiş olması gerekir. Oysa kripto paralar, resmî para birimi statüsü ve devlet güvencesi olmadan merkeziyetsiz bir yapıda işlem görür. Kripto paraların yabancı para olarak kabul edilmesi, ancak bir devlet

⁹⁰ “Yabancı para borcunun vadesinde ödenmemesi halinde alacaklı, bu borcun vade veya ödeme günündeki Türk parası ile ödenmesini isteyebilir. Yabancı paranın aynen tahsili istenemez.” Yar. 12. HD, E.13376/2686, 15.02.1993. Alman hukukunda, yabancı para alacağının başka ülke parasına çevrilmesi zorunlu olmayıp, takip talebindeki bu çeviri geçicidir. İsviçre hukukunda ise, takip talebinde yabancı paranın ülke parasına çevrilmesi zorunludur. Her iki sistemde de haciz ve satış aşamalarında yeniden ülke parasına çevrilmesi mümkündür. Hakan Pekcanitez, “Yabancı Para Alacaklarının Tahsili,” 180. Ayrıca, takip talebinde belirtilen döviz kuru sonradan değiştirilemez. Hakan Pekcanitez, “Yabancı Para Alacaklarının Tahsili,” 163.

⁹¹ Evrim Erişir, “Borçlar Kanunu m. 83/III ve Türk Borçlar Kanunu 99/III’e Göre Gerçek Olmayan Yabancı Para Alacağının Aynen veya Türk lirası Üzerinden Tahsili,” 874 vd.

⁹² Alacaklının takip talebindeki tercihten sonra, yabancı paranın değeri Türk lirasına göre düşmüş veya artmış olabilir.

⁹³ Hakan Pekcanitez, “Yabancı Para Alacaklarının Tahsili,” 148.

tarafından resmî para birimi olarak tanınması hâlinde mümkün olduğundan, merkeziyetsiz yapıda işlem gören kripto paraların yabancı para olarak kabul edilemeyeceği ileri sürülmektedir.⁹⁴ Kripto paraların bir devlet tarafından resmî para olarak kabul edilmesi durumunda ise yabancı para olarak kabul edilebileceği ifade edilmiştir.⁹⁵ Kanaatimizce de bir devlet tarafından resmî para olarak kabul edilen kripto paralar, yabancı para olarak kabul edilip icra takibine konu yapılabilmelidir. Kripto paraların yabancı paranın icra takibine konu yapılması hükümlerine tabi olması, hem icra hukukunun genel ilkeleri hem de bu hususta yasal engelin olmaması sebebiyle mümkün olmalıdır. Ayrıca, taraflar arası menfaat dengesinin sağlanması⁹⁶ bakımından, kripto paraların yabancı para olarak kabul edilerek takibe konu yapılması, bu dengenin sağlanmasına hizmet eder.

Kripto para türlerinden birisi resmî para olarak kabul edilirse, sadece o kripto para birimi yabancı para olarak kabul edilmelidir.⁹⁷ Örneğin; kripto para birimi olan Bitcoin, El Salvador ve Orta Afrika Cumhuriyeti tarafından yasal para birimi olarak kabul edildiğinden, (bu ülkeler bakımından) kripto para birimlerinden sadece Bitcoin yabancı para olarak kabul edilebilir.

⁹⁴ Eylül Balıkçı, "Dava ve Takip Konusu Olabilmesi Bakımından Kripto Paralar," 286 vd.

⁹⁵ Taner Emre Yardımcı, "İcra Takibi Yoluyla Bitcoin Alacağının İleri Sürülmesi," 102; Merih Erdem Kütük ve Christopf Sorge, "Bitcoin im deutschen Vollstreckungsrecht von der "Tulpenmanie" zur "Bicoimanie", 644; Gökmen Sezgin, "Takibin ve Haczin Konusu Bakımından Kripto Paralar," 85; Eylül Balıkçı, "Dava ve Takip Konusu Olabilmesi Bakımından Kripto Paralar," 286-287; Gabriel Hauser-Spühler ve Luzius Meisser, "Eigenschaften der Kryptowährung Bitcoin," 7 vd.

⁹⁶ Hakan Pekcanitez, "Yabancı Para Alacaklarının Tahsili," 147.

⁹⁷ Taner Emre Yardımcı, "İcra Takibi Yoluyla Bitcoin Alacağının İleri Sürülmesi," 102; Fatih Bilgili ve Fatih Cengil, "Bitcoin Özeline Kripto Paraların Eşya Niteliği Sorunu," 40.

Kripto para alacağının yabancı para alacağı olarak icra takibine konu edilmesi bakımından, İİK m. 58/1-(3)'ün uygulama şeklinin ortaya konulması gerekir. Kripto paraların devletler tarafından resmî para birimi olarak kabul edilmesi durumunda, kripto paralar yabancı para olarak değerlendirilir ve yabancı para alacaklarında olduğu gibi takip talebinde Türk lirası karşılığı açıkça gösterilmelidir. Buna karşın, devletlerce resmî para olarak kabul edilmeyen kripto paralar ve diğer kripto varlık türleri yabancı para niteliğinde olmadığından, İİK m. 58/1-(3) kapsamında talep edilemez.

İlamsız icra takibinin başlatabilmesi için alacağının para alacağı olması gerektiğinden,⁹⁸ takibe konu yapılan para alacağının hangi ülke parası olduğunun bir önemi yoktur. Ancak yabancı paranın ülke parası karşılığı olan tutar takip talebinde belirtilmelidir (İİK m. 58/1-(3)).⁹⁹ Kanaatimizce kripto para alacakları, para alacağı niteliğini taşıdığından, yabancı para alacağında olduğu gibi Türk lirası karşılığı belirtilerek icra takibine konu yapılabilir.¹⁰⁰

Kripto paranın ülkelerin resmî para birimi olarak kabul edilmesi durumunda, yabancı para olarak kabul edilebileceği düşünülürse, borçlu, ödeme günündeki rayiç üzerinden ülke parası ile ödemede bulunarak borcunu ifa edebilir (TBK m. 99/2). Aynı şekilde, TBK m.99/3'deki düzenlemeye göre, alacaklı alacağının aynen veya vade ya da fiilî ödeme günündeki rayiç bedel üzerinden ülke parası ile ödenmesini isteyebilir. Ancak, Türkiye'de yürürlükte bulunan ÖKVKY m. 3/2 uyarınca,

⁹⁸ Hakan Pekcanitez, Oğuz Atalay, Meral Sungurtekin-Özkan ve Muhammet Özkes, *İcra ve İflas Hukuku*, 11. bs. (İstanbul: On İki Levha, 2024), 96.

⁹⁹ Taner Emre Yardımcı, "İcra Takibi Yoluyla Bitcoin Alacağının İleri Sürülmesi," 107. Harcın belirlenmesi için kripto paranın Türk lirası karşılığının gösterilmesi gerekir.

¹⁰⁰ Bu hususa ilişkin bkz Taner Emre Yardımcı, "İcra Takibi Yoluyla Bitcoin Alacağının İleri Sürülmesi," 107; Ahmet Aymaz, "Kripto Paraların Haczi," 1672.

kripto varlıkların ödeme aracı olarak kullanılması açıkça yasaklanmıştır.¹⁰¹ Bu sebeple, TBK m. 99'da düzenlenen '*aynen ödeme*' kaydı sözleşmede bulunsa dahi, resmî olarak kabul edilmiş bir kripto parayla dahi Türkiye'de borç ödemesi hukuken geçerli sayılmayacaktır.¹⁰² ÖKV KDY m. 3 hükmüne bakıldığında, kripto paraların yabancı para (döviz) olup olmamasına bakılmaksızın ödeme aracı olmaları yasaklandığından, kesin bir şekilde ödeme aracı olamayacağı belirtilmiştir.¹⁰³ Doktrinde ise kripto paraların bir ülke parası olarak resmî para birimi kabul edildiğinde yabancı para birimi olarak nitelendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.¹⁰⁴

Doktrinde (katıldığımız görüşe göre), taraflar arasında kripto para alacağının ödemesine ilişkin efektif kaydı¹⁰⁵ bulunsa bile, kripto para alacağı, ülke parasına çevrilerek icra takibine konulabilir. Efektif kaydının varlığı, sözleşmeye aykırılık hususunda gündeme gelebilir, para alacağının varlığını

¹⁰¹ Sözleşme özgürlüğü, idari düzenlemeyle değil, yasayla sınırlanabildiğinden, bu yasak hukuka aykırıdır. Ahmet Aymaz, "Kripto Paraların Haczi," 1672.

¹⁰² Kurt Konca ve Selçuk, "Kripto Varlık Alacaklarına İlişkin Davalarda Görevli Mahkeme," 67; Eylül Balıkcı, "Dava ve Takip Konusu Olabilmesi Bakımından Kripto Paralar," 286-287.

¹⁰³ Tebliğ'deki bu yasağın, yasak kapsamı dışında olan Türkiye'de yerleşim yeri olmayan kişiler için de kıyasen uygulanması gerektiği doktrinde belirtilmiştir. Kurt Konca ve Selçuk, "Kripto Varlık Alacaklarına İlişkin Davalarda Görevli Mahkeme," 67.

¹⁰⁴ Taner Emre Yardımcı, "İcra Takibi Yoluyla Bitcoin Alacağının İleri Sürülmesi," 102; Gökmen Sezgin, "Takibin ve Haczin Konusu Bakımından Kripto Paralar," 85.

¹⁰⁵ Yabancı para borçlarında, 'efektif' veya 'aynen ödeme' kaydı, mutlaka ilgili yabancı para cinsinden borcun ifasını ifade eder. Bu kapsamda, öğretide yabancı para borçları 'efektif (gerçek) yabancı para borçları' ve 'nominal (gerçek olmayan) yabancı para borçları' olarak ikiye ayrılmaktadır. Hakan Pekcanıtez, "Yabancı Para Alacaklarının Tahsili," 30 vd.

etkilemez.¹⁰⁶ Dolayısıyla, geçerli bir para alacağı varsa, efektif kaydına rağmen icra takibine konulabilmelidir.

Sonuç olarak, kripto paraların yabancı para alacağı sayılabilmesi ve İİK m. 58/1-(3)'ün uygulanma şekli bakımından, kripto paranın yabancı para sayılarak icra takibine konu yapılabilmesi devletçe kabul edilmişlik kriterine bağlıdır. Diğer kripto varlık türleri ise para niteliğini taşımadığından, İİK m. 58/1-(3) kapsamında ilamsız icra takibine konu yapılamayacağı ve bu kripto varlıkların sadece ilamlı takibe konu yapılabilir. Belirtmek gerekir ki, Türk hukukundaki mevcut yasal düzenlemeler kripto paraların yabancı para olarak ilamsız icraya konu edilmesine şimdilik imkân tanımamaktadır.

III.KRİPTO VARLIKLARIN CEBRİ İCRAYA KONU YAPILMASI

A. Cebri İcra Hukuku Bakımından Kripto Varlıkların Değerlendirilmesi

Dijital alandaki kripto varlık işlemlerinin büyük bir bölümü akıllı sözleşmeler aracılığıyla gerçekleştirilmektedir.¹⁰⁷ Akıllı sözleşmelerle gerçekleştirilen işlemler, kodlama hatalarından kaynaklanan teknik uyumsuzlıklara sebep olabileceği gibi, borçlar hukuku kapsamında irade sakatlıkları, sözleşmenin iptali veya geçersizliği gibi hukuki sorunları da beraberinde getirebilir.¹⁰⁸ Ayrıca, ekonomik değere sahip kripto varlıklarla yapılan işlemler, hak sahibine belirli alacak hakları ve diğer ilgili

¹⁰⁶ İsviçre hukukunda, taraflar sözleşmede Bitcoin için efektif kaydına yer vermemişse, kripto para (Bitcoin) alacağı için ilamsız icra takibinin başlatılabileceği; fakat efektif kaydına yer vermişse, artık ilamsız takip başlatamayacağını bunun için dava açabileceği kabul edilmektedir. Taner Emre Yardımcı, "İcra Takibi Yoluyla Bitcoin Alacağının İleri Sürülmesi," 106 vd.

¹⁰⁷ Serkan Kaya ve Kadirhan Maviş, "Blokzincir Teknolojilerinin Uyuşmazlık Çözüm Sistemleri Üzerindeki Etkisi," 478 vd.

¹⁰⁸ Orna Rabinovich-Einy ve Ethan Katsh, "Blockchain and the Inevitability of Dispute," 59.

hakları sağlar.¹⁰⁹ Bu bağlamda, kripto varlık alacak hakları ve diğer haklara ilişkin hukuki uyumsuzluklarda yasal yollara başvurulması mümkündür. Alacaklı taraf, bu yasal yollara başvururken doğrudan mahkemede dava açabileceği gibi, isterse borçluya karşı icra takibi de başlatabilir.¹¹⁰

Kripto varlıkların hukuki niteliği her ne kadar tartışmalı olsa da mal varlığı değerinin olduğu hususunda görüş birliği mevcuttur.¹¹¹ Kripto varlıkların mal varlığı değeri, kendi kripto

¹⁰⁹ Kripto varlıklar üzerindeki hakların niteliğine ilişkin doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır. Bu bağlamda, söz konusu hak; *'alacak hakkı'*, *'fikri hak'*, *'fikri hakka benzer bir hak'* ya da *'hukuki açıdan herhangi bir anlam taşımayan ve hukuk düzenince düzenlemeye tabi tutulmayan bir maddi fiil'* olarak değerlendirilmektedir. Mesut Serdar Çekin, "Kripto Varlıklar Üzerinde Gerçekleştirilen İşlemler," 191 vd. Ayrıca doktrinde, kripto varlıkların saklı tutulduğu soğuk cüzdanda bulunan ve sürücünün takıldığı her bilgisayarda özel yazılım aracılığıyla internet olmaksızın kullanılabilen kripto varlıkların alacak hakkından ziyade eşya mülkiyetine daha yakın bir sahiplik hakkı doğurduğu görüşü de ileri sürülmüştür. Orhan Gazi Sarıdağ, "Dijital Tereke," 220. Kripto varlıkların saklı tutulduğu soğuk cüzdanlar (dijital hesap cüzdanları), (kanaatimizce de) TMK m. 559/2'de düzenlenen *'diğer mal varlığı hakları'* kapsamındadır. Orhan Gazi Sarıdağ, "Dijital Tereke," 220.

¹¹⁰ Bu çalışmamızda, kripto varlık alacakları için takip yoluna başvurulması inceleme konusu yapılacaktır. Dava yoluna başvurulması hakkında bilgi için bkz Kurt Konca ve Selçuk, "Kripto Varlık Alacaklarına İlişkin Davalarda Görevli Mahkeme," 61-100; Eylül Balıkçı, "Dava ve Takip Konusu Olabilmesi Bakımından Kripto Paralar," 273-312.

¹¹¹ Kripto varlıklar, işlev ve kullanım aracı itibarıyla mal varlığı değeri olarak kabul edilir. Eylül Balıkçı, "Dava ve Takip Konusu Olabilmesi Bakımından Kripto Paralar," 274; Gabriel Hauser-Spühler ve Luzius Meisser, "Eigenschaften der Kryptowährung Bitcoin," 7; Armağan Ebru Bozkurt Yüksel, "Bitcoin ve Sanal Para" 68; Taner Emre Yardımcı, "İcra Takibi Yoluyla Bitcoin Alacağının İleri Sürülmesi," 98.

varlık platformlarındaki¹¹² piyasalarda arz ve talep durumlarına göre belirlenir.¹¹³

Kripto (dijital) varlıkların ekonomik değerinin olması ve mal varlığı kapsamında değerlendirilmesi, cibrî icra hukuku bakımından dikkate alınmalarını zorunlu kılar. Zira kripto varlıkların mal varlığı olarak kabul edilmesi, onların paraya çevrilebilir olduğu sonucunu da doğurur.¹¹⁴ Bu doğrultuda, icra organlarının kripto varlıklara erişim sağlayabilmesi önem arz eder. Aksi halde, alacaklıların haklarını elde etmesi güçleşirken, borçluların varlıklarını dijital varlıklara dönüştürerek icra işlemlerinden kaçınma ihtimali doğar. Borçlunun haczi kabil bütün mal varlığı haczedilebildiğinden, kripto varlıkların da cibrî icraya konu yapılması gerektiği konusunda görüş birliği mevcuttur.¹¹⁵

Kripto varlıkların türleri belirlenirken yapılan sınıflandırmanın haricinde, icra ve iflâs hukuku bakımından da

¹¹² Kripto para platformları; borsalar, bankalar ve ATM'ler olmak üzere üçe ayrılır. Kripto varlık borsaları, alıcı ve satıcıyı buluşturan veya doğrudan alım-satım hizmeti sunan sağlayıcılardır. Fatih Bilgili ve Fatih Cengil, "Bitcoin Özelinde Kripto Paraların Eşya Niteliği Sorunu," 67; Eylül Balıkçı, "Dava ve Takip Konusu Olabilmesi Bakımından Kripto Paralar," 289.

¹¹³ Gabriel Hauser-Spühler ve Luzius Meisser, "Eigenschaften der Kryptowährung Bitcoin," 7; Armağan Ebru Bozkurt Yüksel, "Bitcoin ve Sanal Para" 68; Taner Emre Yardımcı, "İcra Takibi Yoluyla Bitcoin Alacağının İleri Sürülmesi," 98.

¹¹⁴ Kripto varlıkları paraya çevrilebildiği ölçü de haczi de mümkündür. Ahmet Aymaz, "Kripto Paraların Haczi," 1643. Bu bakımdan, parasal değeri olmayan yalnızca manevi değer niteliğinde olan mallar (haklar) haczedilemez. Saim Üstündağ, *İcra Hukukunun Esasları* (Filiz 2004), 248.

¹¹⁵ Apel ve Herrmann, "Digitalisierung und Zwangsvollstreckung," 510 vd; Ahmet Aymaz, "Kripto Paraların Haczi," 1635 vd.; Eylül Balıkçı, "Dava ve Takip Konusu Olabilmesi Bakımından Kripto Paralar," 273 vd. Taraflar arasındaki kripto varlıklara ilişkin yapılan hukuki işlemlerde, borcunu (taahhüdünü) yerine getirmeyen taraf aleyhine icra takibi başlatılabilir. Taner Emre Yardımcı, "İcra Takibi Yoluyla Bitcoin Alacağının İleri Sürülmesi," 97.

devredilebilmelerine göre kripto varlıklar, misli olan (fungible) ve misli olmayan (non-fungible) varlıklar olarak ikiye ayrılabilir. Misli varlıklar, aynı türden olup birbiriyle değiştirilebilirken; misli olmayan varlıklar benzersizdir ve genellikle dijital mülkiyet ile telif hakları açısından özel düzenlemeler gerektirebilir.¹¹⁶

Kripto varlıkların mirasa elverişliliği açısından değerlendirildiğinde, kripto paralar doğrudan intikal edebilirken, NFT'ler¹¹⁷ fikri mülkiyet hukuku kapsamında mali hakların devri yoluyla mirasçılara aktarılabilir.¹¹⁸ Kripto varlıklar, maddi bir değere sahip olduklarından, TMK m. 599 uyarınca mirasçılara intikali mümkündür. Kripto varlıkların terekeye dahil edilerek mirasçılara geçişinin kabul edilmesi halinde, bu varlıkların tespiti ve mirasbırakanın sahip olduğu kripto varlıkların varlığının doğrulanması önemli zorluklar içerir.¹¹⁹ Kripto varlık hesabı sahibinin ölmesi durumunda, mirasbırakanın dijital hesaplarındaki varlıklar dijital tereke olarak kabul edilir ve mirasçılarının mirası kabul etmeleri

¹¹⁶ Serkan Kaya, "Kripto Varlıkların Kıymet Takdiri," 100.

¹¹⁷ Bu özellikleri nedeniyle NFT'ler, doktrinde sanat eseri niteliğinde değerlendirilmektedir. Mehmet Akçal, "NFT Sanat Eserlerinin Miras Yoluyla Geçmesi," 393.

¹¹⁸ Orhan Gazi Sarıdağ, "Dijital Tereke," 191. Son yıllarda, sanat eseri niteliği taşıyan ve fikri emek ürünü olan NFT'lerin (Non-Fungible Token) yaygınlaşması, bu varlıkların 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FSEK) kapsamında korunup korunamayacağına ilişkin tartışmaları gündeme getirmiştir. Bu bağlamda, FSEK m. 63'te düzenlenen, "*Bu Kanunun tanıdığı mali haklar miras yolu ile intikal eder. Mali haklar üzerinde ölüme bağlı tasarruflar yapılması caizdir.*" hükmü doğrultusunda, NFT'lerin mirasçılara devrine ilişkin hukuki çerçevenin detaylı olarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

¹¹⁹ Orhan Gazi Sarıdağ, "Dijital Tereke," 199. Bunun başlıca nedeni, kripto varlıkların merkezizsiz bir piyasada işlem görmesi ve sahiplik bilgilerinin geleneksel finansal sistemlerden farklı bir şekilde saklanmasıdır. Vitalik Buterin, "The Meaning of Decentralization", <https://medium.com/@VitalikButerin/the-meaning-of-decentralization-a0c92b76a274>, (Erişim Tarihi 04.05.2022).

durumunda mirasçılara karşı başlatılacak takiplerde terekedeki bu kripto varlıklar takibe konu yapılabilir.¹²⁰

Kripto varlıkların hukuki niteliğinin netlik kazanmamış olması ve yasal çerçevede henüz tam anlamıyla düzenlenmemiş olması, kripto varlık alacaklarının takip hukuku çerçevesinde nasıl ele alınacağı konusunda çeşitli belirsizliklere yol açabilir.¹²¹ Kripto varlık alacaklarının farklı niteliklere sahip olması sebebiyle, İİK’de düzenlenen takip yollarının her biri ayrı ayrı değerlendirilmelidir. Bu doğrultuda, hangi tür alacakların hangi takip yoluna konu edilebileceğinin doğru tespit edilmesi büyük önem taşıdığından, her bir takip yolu bakımından ayrı ayrı değerlendirilmelidir.¹²²

B. Cüzi İcra Bakımından Başvurulabilecek Takip Türleri

Taraflar, sözleşme özgürlüğü gereği kripto alacaklarını sözleşmeye konu edebilir. Alacağını tahsil edemeyen alacaklı, cebri icraya başvurabilir. Ancak, kripto alacaklarının ilamlı veya ilamsız icraya hangi şartlarda konu olacağı ve aynen ifa talepli davalarda ilamlı takibin nasıl işleyeceği belirlenmelidir.¹²³

Kripto varlıkların niteliği ve türüne göre hangi icra takibinin başlatılacağı belirlenecektir. Kripto varlıkların ödeme aracı olarak kabul edilmesi durumunda, ilamsız icra takibi mümkünken, eşya, menkul kıymet veya emtia niteliğinde

¹²⁰ Detaylı Bilgi için bkz Orhan Gazi Sarıdağ, “Dijital Tereke,” 203 vd.

¹²¹ Taner Emre Yardımcı, “İcra Takibi Yoluyla Bitcoin Alacağının İleri Sürülmesi,” 97.

¹²² Belirtmek gerekir ki, kripto alacağı, iflasa tabi borçluya karşı iflas takip yoluna da konu yapılabilir. Fakat çalışmamızın konusunu icra takibiyle sınırladığımızdan bu hususa değinilmemiştir.

¹²³ Taner Emre Yardımcı, “İcra Takibi Yoluyla Bitcoin Alacağının İleri Sürülmesi,” 98. Kripto varlıkların cebri icraya konu yapılması hususunda da henüz birçok belirsizlik mevcuttur. Örneğin, borçlunun elindeki kripto varlıkların nasıl haczedileceği, kıymet takdirinin nasıl yapılacağı hususu belirsizliğini korumaktadır. Daniel Gassner, “Die Zwangsvollstreckung in Kryptowerte am Beispiel des Bitcoins,” 1.

kabulü durumunda, ilamlı takibe başvurulması gerekir.¹²⁴ Bu ayırım, özellikle kripto paralar için geçerlidir. Zira ilamsız icra takibine sadece para ve teminat alacağı konu yapılabilir.¹²⁵ Diğer kripto varlıklardan token ve NFT gibi varlıklar para niteliği taşımadığından, ilamsız icraya konu edilemez. Bu tür varlıklar için önce mahkemede dava açılarak ilam alınmalı, ardından ilamlı takip başlatılmalıdır.

1. İlamsız Takip

Özel hukuktan kaynaklanan uyuşmazlıklar için alacaklı mahkemede dava açabileceği gibi doğrudan cebrî icra yoluna da başvurabilir.¹²⁶ Özel hukuktan kaynaklanan alacağının tahsili amacıyla ilamsız icra takibi başlatmak isteyen alacaklı, mevcut İİK hükümleri uyarınca,¹²⁷ ilamsız icra takibinin başlatılması için alacaklının elinde belirli bir belge olması şartı aranır. Alacaklının ilamsız icra takibi başlatılması için alacağının para ve teminat alacağı olması yeterlidir.¹²⁸ İlamsız icra takibine konu

¹²⁴ Gökmen Sezgin, “Takibin ve Haczin Konusu Bakımından Kripto Paralar,” 97.

¹²⁵ Hakan Pekcanitez, Oğuz Atalay, Meral Sungurtekin-Özkan ve Muhammet Özkes, “İcra ve İflas Hukuku,” 96.

¹²⁶ Ticari uyuşmazlık veya tüketici uyuşmazlıklarından kaynaklanan alacaklar için dava açılmadan önce geçerli olan arabulucuya başvuru dava şartı (TTK m. 5/A, TKHK m. 73/A), ilamsız icra takibinde söz konusu olmadığından, öncelikle arabuluculuğa başvurmadan alacaklı ilamsız icra takibi başlatabilir. Hakan Pekcanitez, Oğuz Atalay, Meral Sungurtekin-Özkan ve Muhammet Özkes, “İcra ve İflas Hukuku,” 96. Bu husus, kripto alacakları için önem arz etmektedir. Zira kripto alacakları niteliği gereği, çoğunlukla ticari veya tüketici uyuşmazlıkları kapsamına girmektedir. Kurt Konca ve Selçuk, “Kripto Varlık Alacaklarına İlişkin Davalarda Görevli Mahkeme,” 62. Bu bakımdan, bu uyuşmazlıklar için dava açmadan önce arabuluculuğa başvuru dava şartı gündeme gelecekken; ilamsız icra takibinin başlatılması için böyle bir şart aranmayacaktır.

¹²⁷ Mevcut İİK hükümlerinin aksine, Cebrî İcra Kanunu Taslağı’nda ilamsız icra takibi başlatabilmek için alacaklının elinde CİKT m. 87’de belirtilen belgelerin olması gerekmektedir. Detaylı bilgi için bkz <https://mgm.adalet.gov.tr>.

¹²⁸ Hakan Pekcanitez, Oğuz Atalay, Meral Sungurtekin-Özkan ve Muhammet Özkes, “İcra ve İflas Hukuku,” 96.

yapılacak para alacağının hangi ülke parası olduğunun bir önemi yoktur. İİK m. 58/3 hükmü uyarınca, yabancı paranın ülke parası karşılığı olan tutarın takip talebinde belirtilmiş olmalıdır.¹²⁹ Kripto paranın ilamsız icra takibine konu yapılması durumu, yabancı paranın ilamsız takibe konu yapılması durumuna göre değerlendirilmelidir. Bu bakımdan, kripto paranın yabancı para kabul edilip edilmeyeceği hususu gündeme gelecektir.¹³⁰

Cebrî icra hukukunda yabancı paranın aynen tahsili mümkün olmadığından, İİK m. 58/3 hükmü uyarınca, yabancı paranın Türk lirası karşılığı takip talebinde mutlaka gösterilmelidir.¹³¹ Taraflar, bu emredici hukuk kuralının aksini

¹²⁹ Taner Emre Yardımcı, “İcra Takibi Yoluyla Bitcoin Alacağının İleri Sürülmesi,” 107. Harcın belirlenmesi için Yabancı para ve kripto paranın Türk lirası karşılığının gösterilmesi gerekir.

¹³⁰ Kripto paraların yabancı para olarak kabul edilip edilemeyeceği sorunu, icra hukuku bakımından güncel tartışmalardan biridir. Mevcut yasal düzenlemeler çerçevesinde kripto paraların “para alacağı” niteliğinde değerlendirilmesi ve bu nedenle ilamsız takibe konu edilmesi şimdilik mümkün görünmemektedir. Bununla birlikte, uygulamada bu yöndeki taleplerin artması, meselenin gerek doktrinde gerekse yargı pratiğinde giderek daha fazla önem kazanmasına yol açmaktadır. Nitekim Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası, kripto varlıkları “döviz” olarak kabul etmemekte; bu nedenle kripto varlıkların yabancı para birimi olarak nitelendirilmesi, yürürlükteki mevzuat bakımından mümkün bulunmamaktadır. Ancak söz konusu hukuki boşluk, yeni düzenlemelere duyulan ihtiyacı açıkça ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, kripto paraların para alacağı hükümlerine tabi tutularak ilamsız icra takibine konu edilebilmesine imkân tanıyacak olası yasal düzenlemelerin, uluslararası gelişmeler ve karşılaştırmalı hukukta benimsenen kabuller dikkate alınarak değerlendirilmesi büyük önem taşımaktadır.

¹³¹ “Yabancı para borcunun vadesinde ödenmemesi halinde alacaklı, bu borcun vade veya ödeme günündeki Türk parası ile ödenmesini isteyebilir. Yabancı paranın aynen tahsili istenemez.” Yar. 12. HD, E.13376/2686, 15.02.19.93, Talih Uyar, “Yabancı Para Alacaklarının Tahsilinde Ortaya Çıkan Sorunlar”, İBD 7-8-9 (1993): 576.

kararlaştıramaz.¹³² Kripto para alacağı, kanaatimizce bir para alacağı niteliğinde olduğundan, ilamsız icra takibine konu yapılabilmelidir. Dolayısıyla, yabancı para alacağında olduğu gibi, kripto para alacağının da Türk lirası karşılığı¹³³ belirtilerek icra takibine konu yapılması mümkündür.¹³⁴ Kripto para alacağı bu yönüyle altın alacağının tabi olduğu hükümlere tabi olmalıdır. Zira altın alacağının aynen tahsili için de alacaklı doğrudan ilamsız icra takibi başlatamamakta,¹³⁵ altın alacağının Türk lirası karşılığını belirterek icra takibini başlatabilmektedir.¹³⁶

¹³² Ülkelerin yasal paraları üzerinden takibin yapılabilmesi kuralı, mehz Alman ve İsviçre hukuku bakımından da geçerlidir. Detaylı bilgi için bkz Hakan Pekcantez, “Yabancı Para Alacaklarının Tahsili,” 1 vd.

¹³³ Kripto paranın kendi platformları üzerinden alım satımı Türk lirası, Dolar olarak satılması ya da diğer kripto para türlerine dönüştürülmesi mümkündür. Yani kripto paranın alınıp satılabildiği platformların (borsaların) yasal borsalara benzer bir yapısı ve kripto paranın da bir kur değeri vardır. Ahmet Aymaz, “Kripto Paraların Haczi,” 1656. Dolayısıyla kanaatimizce, yabancı para alacağında olduğu gibi kripto para alacağının takibe konu yapılması durumunda da alacaklı, kripto para alacağının vade, takip talebi veya fiilî ödeme tarihindeki kur üzerinden Türk lirası karşılığını talep edebilir.

¹³⁴ Ahmet Aymaz, “Kripto Paraların Haczi,” 1672; Taner Emre Yardımcı, “İcra Takibi Yoluyla Bitcoin Alacağının İleri Sürülmesi,” 107.

¹³⁵ Kripto para ve altın İİK m. 58/2 hükmü uyarınca para kabul edilemeyeceğinden, aynen tahsili amacıyla icra takibine konu yapılamazlar. Taner Emre Yardımcı, “İcra Takibi Yoluyla Bitcoin Alacağının İleri Sürülmesi,” 107.

¹³⁶ Baki Kuru, *İcra ve İflas Hukuku El Kitabı* (2. Baskı, Adalet 2013) 191. “Somut olayda takip bizatihi altın alacağına ilişkin olmayıp, ödenmediği ileri sürülen “senetli 500 gr 22 ayar altın bilezik” bedeline ilişkin para alacağıdır. Para alacağına ilişkin miktar ve tutar açıkça takip talebinde gösterilmiştir. Bu durumda takibe konu alacağın menkul mal hükmünde olan altın teslimine değil para alacağına ilişkin bulunması karşısında İİK’nun 42. maddesi çerçevesinde genel haciz yolu ile ilamsız takibe konu edilebilmesi mümkün olduğundan ...” Yar. 12. HD, E.2014/4346, K.2014/7087, 12/03/2014, www.kazanci.com.tr, (Erişim Tarihi 03.04.2025).

İlamsız icra takibinde takibin başlatılacağı yetkili icra dairesi bakımından belirsizlik mevcuttur.¹³⁷ Zira kripto varlık alacağına ilişkin icra takiplerinde, borçlunun yurtdışında ikamet etmesi veya mal varlığının Türkiye dışında bulunması önemli bir hukuki sorun oluşturur. Dijitalleşmenin ve kripto varlıkların talep edilebilirliğinin artmasıyla, borçluya karşı ülke sınırların ötesinde hukuki işlem yapabilmek ve kripto varlıklarının bulunduğu başka bir ülkede icra takibi başlatabilmenin önemi giderek artmaktadır.¹³⁸ Yetkili icra dairesi, İİK m. 50 uyarınca, HMK hükümlerine göre belirlenmektedir. HMK hükümlerine ek olarak sözleşmenin yapıldığı yerdeki icra dairesi de yetkilidir (İİK m. 50). Kripto varlık işlemlerinin büyük çoğunluğu akıllı sözleşmeler aracılığıyla gerçekleştirildiğinden,¹³⁹ sözleşmenin yapıldığı yer hususu da önem arz eder.¹⁴⁰

Kripto varlık alacaklarının takibe konu edilebilmesi bakımından, abonelik sözleşmesinden kaynaklanan edimin kripto varlık olarak belirlenmesi durumunda, bu alacağın hangi takip yoluyla ileri sürülebileceği hususu da önem kazanmaktadır. Kural olarak, abonelik sözleşmeleri Türk lirası üzerinden kararlaştırılır. Fakat, taraflar sözleşme serbestisi ilkesi gereği edimlerin kripto varlıklar ile yerine getirilmesini belirleyebilirler. Fakat mevcut yasal düzenleme gereği, kripto varlıkların ödeme aracı olarak kullanılması yasaklandığından, kripto varlık olarak kararlaştırılan abonelik bedelinin doğrudan ödenmesi ya da icra takibine konu edilmesi hukuken mümkün

¹³⁷ Zira kripto varlıkların merkeziyetsiz bir yapıda olması ve niteliği gereği uluslararası işlemlere konu olması bakımından yetkili icra dairesinin tespiti önemlidir.

¹³⁸ Bu durum, yargı yetkisinin ülke sınırlarının dışındaki alacakların tahsilindeki kritik işlevlerinden birisidir.

¹³⁹ Serkan Kaya ve Kadirhan Maviş, "Blokzincir Teknolojilerinin Uyuşmazlık Çözüm Sistemleri Üzerindeki Etkisi," 478 vd.

¹⁴⁰ Çoğu zaman yabancı kişilerle kripto varlık işlemi gerçekleştirildiğinden, yurt dışında bulunan kişilere karşı icra takibinin başlatılması gündeme gelecektir.

değildir. Bununla birlikte, taraflar arasındaki kripto varlık olarak belirlenen edimin yerine getirilmemesi durumunda, kararlaştırılan kripto varlığın Türk lirasına çevrilerek takibe konu edilmesi mümkündür.

Kripto alacakları için başvurulabilecek takip yolundan birisi de kiralanan taşınmazın tahliyesi için başvuru ilamsız icra yoludur. Taraflar arasında kira bedelinin kripto para ile ödeneceği kararlaştırılmış ve kira bedeli ödenmemişse, alacaklı kiralanan taşınmazın tahliyesi için ilamsız takip yoluna başvurabilir.¹⁴¹

Kambiyo senetleri ticari hayatta tedavül aracı olarak sıklıkla kullanılması sebebiyle, kripto varlıkların günlük hayatta kullanımı ve işlem hacminin genişlemesiyle ticari hayatta kambiyo senetleriyle birlikte kullanılabilme durumu gündeme gelecektir. Kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takip bakımından alacaklının elinde kambiyo senedinden kaynaklanan bir alacağın mevcut olması gerekir.¹⁴² Alacaklının elindeki bu kambiyo senedi, TTK hükümleri uyarınca geçerli bir kambiyo senedi olmalıdır.¹⁴³

Kambiyo senedi üzerinde kripto varlık veya kripto paraların yazılması, senedin kambiyo senedi vasfını kaybetmesine sebep olacaktır (TTK m. 711 vd.). Zira kambiyo senetlerinde kambiyo senedinin unsurlarından olan, kayıtsız ve şartsız ödenecek bedel kısmına yalnızca ülke parası ve yabancı para yazılabildiğinden, kambiyo senedinin unsurlarından olan, kayıtsız ve şartsız ödenecek bedel kısmına kripto varlığın yazıldığı senet, (şimdilik mevcut yasal düzenlemeler uyarınca) geçersiz bir kambiyo

¹⁴¹ Taner Emre Yardımcı, “İcra Takibi Yoluyla Bitcoin Alacağının İleri Sürülmesi,” 106.

¹⁴² İbrahim Aşık, Yakup Oruç, Ozan Tok, Ömer Faruk Saçar ve Recep Aşit, *İcra ve İflas Hukuku* (3. Baskı, Seçkin 2024), 350.

¹⁴³ İcra memuru, senedinin kambiyo senedi vasfını taşıdığını resen incelemelidir. İbrahim Aşık, Yakup Oruç, Ozan Tok, Ömer Faruk Saçar ve Recep Aşit, *“İcra ve İflas Hukuku,”* 350.

senedi olacaktır.¹⁴⁴ Kambiyo senedinde ödenecek bedel kısmına kripto varlığın yazılması, o senedin kambiyo senetlerine özgü takip yoluna konulmasına engel olmakla birlikte, o senet için genel haciz yoluyla takip başlatılmasına engel teşkil etmemektedir.¹⁴⁵

2. İlamlı Takip

İlamsız icradan farklı olarak ilamlı icra takibi, alacaklının elinde bir ilam veya ilam niteliğinde belge olması halinde başvurulabilecek bir takip yoludur (İİK m. 24–41).¹⁴⁶ Kripto varlık alacak ve hakları için ilamlı takip başlatılabilmesi, öncelikli olarak davanın açılması ve mahkemeden alınacak ilama (veya ilam niteliğinde belgeye) göre belirlenir.

Kripto varlık alacaklarının aynen ifasının talep edilmesi durumunda, alacaklı öncelikle dava açmalıdır.¹⁴⁷ Benzer şekilde,

¹⁴⁴ Hasan Pulaşlı, *Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları* (10. Baskı, Adalet 2023) 117 vd; Taner Emre Yardımcı, “İcra Takibi Yoluyla Bitcoin Alacağının İleri Sürülmesi,” 106; Eylül Balıkçı, “Dava ve Takip Konusu Olabilmesi Bakımından Kripto Paralar,” 299.

¹⁴⁵ Bu durumda, senet üzerinde yazan kripto varlığın ülke parası karşılığının takip talebinde gösterilmesi gerekecektir. Hakan Pekcanitez, “*Yabancı Para Alacaklarının Tahsili*,” 46 vd; Taner Emre Yardımcı, “İcra Takibi Yoluyla Bitcoin Alacağının İleri Sürülmesi,” 108.

¹⁴⁶ İlam, taraflarca çekişmeli olan hukuki ilişkinin ve tarafların taleplerinin mahkemece nihai olarak tespit edilmesidir. Detaylı bilgi için bkz Hakan Pekcanitez, Oğuz Atalay, Meral Sungurtekin-Özkan ve Muhammet Özkes, “*İcra ve İflas Hukuku*,” 308 vd; Ramazan Arslan, Ejder Yılmaz, Sema Taşpınar-Ayvaz ve Emel Hanağası, *İcra ve İflas Hukuku* (10. Bası, Yetkin 2024), 376 vd. İlam dışında, noter senetleri, icra dairesindeki kefaletler ve özel kanunlarla ilam niteliği tanınan belgeler de ilamlı takibe konu olabilir (İİK m. 38).

¹⁴⁷ Taner Emre Yardımcı, “İcra Takibi Yoluyla Bitcoin Alacağının İleri Sürülmesi,” 98. Kripto varlıkları konu alan hak ve alacağa ilişkin açılacak davalar, genel hükümlere tabi olacaktır. Dava dilekçesinde bulunması gereken hususlar, dava şartları, harçlar, süreler ve yargılama usulü bakımından HMK ve diğer ilgili kanunlardaki özel hükümlere tabi

kripto para dışındaki diğer token ve NFT gibi kripto varlıklar para niteliği taşımadığından,¹⁴⁸ ilamsız icraya konu edilemez. Bu tür kripto varlıklar için, önce mahkemede dava açılarak ilam alınmalı, ardından ilamlı takip süreci işletilmelidir. Yine kripto varlıkların nitelik itibarıyla eşya, menkul kıymet veya emtia olarak kabul edilmeleri durumunda, alacaklı, öncelikle dava yoluna başvurmalı daha sonra ilamlı takip yoluna başvurmalıdır.¹⁴⁹

Kripto varlık alacaklarına ilişkin davalarda, harcın belirlenebilmesi için dava değerinin dava dilekçesinde belirtilmesi gerekir (HMK m. 119).¹⁵⁰ Kripto varlık alacaklarına ilişkin açılacak davalarda, yabancı para alacağında olduğu gibi, dava dilekçesinde Türk lirası karşılığının gösterilmesi ve gösterilen bu miktar üzerinden harç ve yargılama giderlerinin

olacaktır. Örneğin, kripto para alacakları niteliği itibarıyla bölünebilir alacaklar olduğundan, kısmi davaya konu yapılabilir. Eşya niteliğinde kabul edilen kripto varlıkların bölünebilirliği tartışılmalıdır. Kanaatimizce, bölünmesi durumunda değer kaybı fazla olmayacağından, bölünebilir bir alacak olarak kabul edilmeli ve kısmi davaya konu olabilmelidir. Belirsiz alacak davası bakımından ise, kripto varlıkların kripto platformlarındaki borsalarda değeri belirli/belirlenebilir bir alacak olduğundan, kripto varlık alacakları belirsiz alacak davasına konu yapılamaz. Eylül Balıkçı, "Dava ve Takip Konusu Olabilmesi Bakımından Kripto Paralar," 293. Zira dava tarihinde belirli bir alacağın belirsiz alacak davasına konu yapılması durumunda, hukuki yarar dava şartı eksikliği sebebiyle mahkemece doğrudan usulden ret kararı verilmesi gerekir. Kudret Aslan, Leyla Akyol Aslan ve Taylan Özgür Kiraz, 'Koşulları Oluşmadan Açılan Belirsiz Alacak Davasında Mahkemece Verilecek Karar', in Prof. Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan İzmir, DEÜHFD 16 (Özel Sayı) (2014): 1003.

¹⁴⁸ Kripto paralar genellikle alacak hakkı talepleriyle bağlantılıdır. Buna karşılık, tokenler ve NFT'ler daha çok telif hakkı koruması, tazminat gibi hukuki konular çerçevesinde değerlendirilir. Kurt Konca ve Selçuk, "Kripto Varlık Alacaklarına İlişkin Davalarda Görevli Mahkeme," 62.

¹⁴⁹ Gökmen Sezgin, "Takibin ve Haczin Konusu Bakımından Kripto Paralar," 97.

¹⁵⁰ Dava değerinin dilekçesinde gösterilmesi, görevli mahkemenin tespiti bakımından da önem arz etmektedir. Kurt Kurt Konca ve Selçuk, "Kripto Varlık Alacaklarına İlişkin Davalarda Görevli Mahkeme," 62 vd.

hesaplanması gerekmektedir.¹⁵¹ Kripto varlıkların aynen ifa edilmesi talebiyle dava konusu edilmesi durumunda, mahkemece artık bu kripto varlıkların Türk lirası karşılığına değil; kripto varlıkların aynen ifası talebine uygun bir karar verilmesi gerekir. Mahkemenin kripto varlıkların Türk lirası karşılığı üzerinden karar vermesi taleple bağlılık ilkesine aykırılık teşkil eder.¹⁵²

Kripto varlıklarla ilgili uyuşmazlıklarda görevli mahkemenin belirlenmesinde, esas olarak bu varlıkların hukuki niteliğinden ziyade, içinde yer aldıkları hukuki ilişkinin mahiyeti belirleyici rol oynamaktadır.¹⁵³ Kripto alacakları niteliği gereği, ticari veya tüketici uyuşmazlıkları kapsamına çoğunlukla

¹⁵¹ Hakan Pekcanitez, “Yabancı Para Alacaklarının Tahsili,” 91 vd; Taner Emre Yardımcı, “İcra Takibi Yoluyla Bitcoin Alacağının İleri Sürülmesi,” 110. Yargılama gideri bakımından, karar tarihindeki ülke parası karşılığı esas alınarak yargılama gideri belirlenmelidir. Hakan Pekcanitez, “Yabancı Para Alacaklarının Tahsili,” 91 vd.

¹⁵² Hakan Pekcanitez, “Yabancı Para Alacaklarının Tahsili,” 46 vd; Taner Emre Yardımcı, “İcra Takibi Yoluyla Bitcoin Alacağının İleri Sürülmesi,” 108; Ahmet Aymaz, “Kripto Paraların Haczi,” 1678. TBK m. 113’teki seçimlik hakların burada da uygulaması söz konusu olabilir. TBK m. 113’teki seçimlik hakların ilamlı takipte uygulanması hususu doktrinde tartışmalıdır. Bu hususa ilişkin tartışmalar için bkz Taner Emre Yardımcı, “İcra Takibi Yoluyla Bitcoin Alacağının İleri Sürülmesi,” 109. Kanaatimizce, zaten tartışmalı olan ve ilamlı takip bakımından uygulanmasına ilişkin cebrî icra hukukunda (icra daireleri ve icra mahkemelerin yetkisine dair) bir düzenlemenin olmadığı TBK m. 113’teki seçimlik hakların halihazırda çok fazla belirsizlik içeren kripto varlıklara ilişkin takiplerde uygulanması mümkün değildir.

¹⁵³ Kurt Konca ve Selçuk, “Kripto Varlık Alacaklarına İlişkin Davalarda Görevli Mahkeme,” 62.

girdiğinden,¹⁵⁴ görevli mahkeme, çoğunluk itibarıyla tüketici veya ticaret mahkemeleri olacaktır.¹⁵⁵

Bir işin yapılması veya yapılmamasına dair ilamların icrası için İİK m. 24-31’de yer alan düzenlemeler, kripto varlık işlemleri için de uygulama alanı bulur.¹⁵⁶ Kripto varlıklara ilişkin elde edilmiş bir ilam (veya ilam niteliğinde belge) varsa, alacaklı bu alacağın tahsili için ilamlı takip başlatabilir.¹⁵⁷ Kripto paralara ilişkin açılan dava neticesinde ilam elde eden alacaklı,¹⁵⁸ kripto para alacağının Türk lirası karşılığını belirterek ilamlı takip başlatabilir.¹⁵⁹ Şayet kripto alacağının Türk lirası karşılığı belirtilmeyip doğrudan kripto alacağın kendisi için ilamlı takip başlatılırsa, icra dairesi borçluya icra emri göndermemelidir.¹⁶⁰

Kripto paranın aynen ödenmesi yönünde verilen bir mahkeme kararını içeren ilamın konu edileceği ilamlı takipte, kripto paranın ülke parası ile karşılığının belirtilip belirtilmeyeceği hususuna değinilmesinde fayda olacaktır. Doktrinde bu hususa ilişkin İİK m. 58/1 hükmü, yalnızca yabancı para alacakları için geçerli olduğundan, kripto paranın (Bitcoin) yabancı para olmaması sebebiyle bu alacakların konu

¹⁵⁴ Kurt Konca ve Selçuk, “Kripto Varlık Alacaklarına İlişkin Davalarda Görevli Mahkeme,” 62.

¹⁵⁵ Kripto varlık alacakları için, genel mahkeme niteliğindeki asliye hukuk mahkemelerinde de dava açılabilir. Yine NFT’lerden kaynaklanan davalarda görevli mahkeme fikri ve sınai haklar mahkemesi olacaktır.

¹⁵⁶ Taner Emre Yardımcı, “İcra Takibi Yoluyla Bitcoin Alacağının İleri Sürülmesi,” 108.

¹⁵⁷ Detaylı bilgi için bkz Çiğdem Yazıcı-Tıktık, “Bir İşin Yapılmasına Veya Yapılmamasına İlişkin İlamların İcrası”, Prof. Dr. Hakan PEKCANITEZ’e Armağan, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 16 (Özel Sayı) (2014 Basım yılı 2015): 2735-2776.

¹⁵⁸ Alacaklı hükmün kesinleşmesini beklemeden ilamlı icra takibi başlatabilecektir.

¹⁵⁹ Ahmet Aymaz, “Kripto Paraların Haczi,” 1678.

¹⁶⁰ Yabancı para alacaklarındaki durum burada da kıyasen uygulanmalıdır. Ahmet Aymaz, “Kripto Paraların Haczi,” 1678.

edildiği ilamlı takiplere uygulanamayacağı görüşü ileri sürülmüştür.¹⁶¹ Fakat bu görüşe katılamamaktayız. Kanaatimizce, ilama dayanan kripto para alacağına ilişkin ilamlı takip başlatılmak istendiğinde, tıpkı altın alacağı¹⁶² veya yabancı para alacağında olduğu gibi, alacaklı, ülke parası karşılığını belirterek ilamlı takip başlatabilmelidir. İlamsız icra takibinde olduğu gibi ilamlı takipte de alacaklı, kripto paranın karşılığı olan ülke parasını takip talebinde göstermek şartıyla takip başlatılabilmelidir.¹⁶³ Doğrudan bu hususa ilişkin açık bir yasal engelin bulunmaması ve icra hukukunun genel ilkeleri de bu yorumu desteklemektedir. Zira kripto paranın aynen ifasının zorunlu tutulması, hem icra dairesinin kripto varlık haczine ilişkin teknik ve hukuki altyapısının henüz olmaması hem de kripto varlık sisteminin merkeziyetsiz yapısı, alacaklı ile borçlu arasındaki menfaat dengesini zedeleyecektir.

Kripto varlık alacağının aynen ifası talepli dava açılmış ve mahkemeden bu yönde alınan ilam, ilamlı icra takibine konu edilebilir. Aleyhine takip başlatılan borçlunun aynen ifası talep

¹⁶¹ Bu görüşe göre, ilama bağlanan alacak, İİK m. 30 uyarınca işlem görmeli ve bir işin yapılmasına ilişkin hükümler kapsamında icra edilmelidir. İlamda belirtilen belirli bir işin yapılması gerektiğinden, alacaklının kripto paranın (Bitcoin'in) karşılığını ülke parasıyla belirtmesi söz konusu olamaz ve ilamlı takipte kripto paranın aynen tahsili sağlanmalıdır. Taner Emre Yardımcı, "İcra Takibi Yoluyla Bitcoin Alacağının İleri Sürülmesi," 114.

¹⁶² Baki Kuru, "İcra ve İflas Hukuku El Kitabı," 191. "Somut olayda takip bizatihi altın alacağına ilişkin olmayıp, ödenmediği ileri sürülen "senetli 500 gr 22 ayar altın bilezik" bedeline ilişkin para alacağıdır. Para alacağına ilişkin miktar ve tutar açıkça takip talebinde gösterilmiştir. Bu durumda takibe konu alacağın menkul mal hükmünde olan altın teslimine değil para alacağına ilişkin bulunması..." Yar. 12. HD, E.2014/4346, K.2014/7087, 12.03.2014, www.kazanci.com.tr, (Erişim Tarihi 03.04.2025).

¹⁶³ Dolayısıyla kripto paraların ülke parası karşılığı belirtilmesi şartıyla alacaklı, ilamlı veya ilamsız takip yoluna başvurma bakımından seçimlik hakka sahiptir. Fakat ilam elde edildikten sonra dürüstlük kuralı gereği, artık ilamsız takip yoluna başvuramayacağı yargı kararlarında kabul edilmektedir. Yar. İBGK, E.2017/2, K.2017/3, 10.07.2017, www.kazanci.com.tr, (Erişim Tarihi 08.04.2025).

edilen kripto varlığı mevcutsa, bu kripto varlıklar haczedilebilir.¹⁶⁴ Bununla birlikte, İİK m. 74 ve devamı hükümleri uyarınca, borçlunun mal beyanı yükümlülüğü kripto varlıklarını da kapsayacaktır. Ayrıca, borçlunun üçüncü kişilerde kripto varlık alacağı varsa, bunları da icra dairesine bildirmesi gerekir.¹⁶⁵ Borçlunun üçüncü kişilerdeki kripto varlık alacağı haczedilebileceği gibi, İİK m. 89 uyarınca üçüncü kişiye haciz ihbarnamesi de gönderilebilir.¹⁶⁶

Para alacağına ilişkin ilamların icrasının düzenlendiği İİK m. 32 hükmü, (kripto paralar mevcut hukuk kuralları uyarınca para olarak kabul edilmediğinden) kripto paralara ilişkin aynen ifa talepli başlatılacak ilamlı takiplerde uygulanamaz.¹⁶⁷ Benzer şekilde, gayri maddi olan kripto varlıklar, maddi bir varlığı olmadığı için taşınır malların teslimine ilişkin olan İİK m. 24 kapsamına da dahil olmayacaktır.¹⁶⁸ İlam konusu olan kripto paranın aynen iadesi, borçlunun kripto varlık sistemindeki özel anahtarı (şifresini) kullanarak kripto paranın transferinin

¹⁶⁴ Kripto varlık sisteminin merkezî bir yapıya sahip olmaması, borçlunun kripto varlığının tespitini güçleştirmektedir. Ayrıca, merkezî bir otoritenin bulunmaması, borçlunun bitcoin varlıklarına el konulmasını ve icra yoluyla tahsilini güçleştirmekte ve cebri icra süreçlerinde önemli zorluklara sebep olmaktadır. Taner Emre Yardımcı, "İcra Takibi Yoluyla Bitcoin Alacağının İleri Sürülmesi," 97.

¹⁶⁵ Taner Emre Yardımcı, "İcra Takibi Yoluyla Bitcoin Alacağının İleri Sürülmesi," 124.

¹⁶⁶ TBK m. 113 hükmü uyarınca, edimin üçüncü kişi eliyle ifasına imkân tanınırsa, ifa edilecek kripto varlığın temin edilmesi bedelinin borçludan tahsil edilmesi gerekir. Taner Emre Yardımcı, "İcra Takibi Yoluyla Bitcoin Alacağının İleri Sürülmesi," 114.

¹⁶⁷ Kripto paralar hukuki anlamda para kabul edilmediğinden, para alacakları (Geldforderung) için düzenlenen Alman ZPO m. 802'nin uygulama alanında değildir. Detaylı bilgi için bkz BaFin, *Merkblatt – Hinweise zu Kryptowerten und zum Erlaubnistatbestand des § 1 Abs. 1a Satz 2 Nr. 6 KWG* (2020) https://www.bafin.de/SharedDocs/Veroeffentlichungen/DE/Merkblatt/mb_250103_Kryptowerte_Dienstl.html.

¹⁶⁸ Taner Emre Yardımcı, "İcra Takibi Yoluyla Bitcoin Alacağının İleri Sürülmesi," 111.

gerçekleşmesi suretiyle söz konusu ilam hükmü yerine getirilebilir. Kripto varlıklara ilişkin mahkeme ilamının ilamlı icraya konu edilmesi durumunda, bu edimin İİK m. 30 kapsamında bir işin yapılmasına ilişkin hüküm olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği önem taşır.¹⁶⁹

Alman hukukunda, kripto varlık alacağının ifası, şahsen ifa edilmesi gereken bir edim olarak kabul edilmekte ve Alman Medeni Usul Kanunu (ZPO) m. 888 hükmü uygulanmaktadır.¹⁷⁰ Bu hüküm uyarınca, transfer işlemi, yalnızca borçlunun özel anahtarı (şifresi) aracılığıyla gerçekleştirilebildiğinden, üçüncü kişi eliyle ifası mümkün değildir. Borçlunun kripto hesabında kripto varlığın bulunmaması durumunda, edim imkânsız sayılmakta¹⁷¹ ve bu halde ZPO m. 893 uyarınca tazminat davası

¹⁶⁹ Taner Emre Yardımcı, “İcra Takibi Yoluyla Bitcoin Alacağının İleri Sürülmesi,” 111.

¹⁷⁰ Kanaatimizce, Alman hukukundaki bu yaklaşım eleştiriye açıktır. Zira mahkeme kararıyla sabit olan kripto varlık borcunun, sadece borçlunun hesabındaki mevcut kripto varlıklar ile ifasının gerektiği şart koşulamaz. Borçlunun şahsen ifa zorunluluğu, edimin bizzat borçlu tarafından yerine getirilmesinin alacaklı açısından esaslı olduğu durumlarda söz konusu olur. Oysa kripto varlık borcu bakımından, aynı miktarın kripto piyasasından temin edilerek ifası mümkündür. Bu sebeple, şahsen ifa zorunluluğundan söz etmek isabetli değildir. Ahmet Burak Sevgili, *Kripto Varlıkların İcra Hukuku Açısından Değerlendirilmesi* (On İki Levha 2023), 179 vd. Bu durumda, mahkeme ilamının borçlunun iradesinin yerine geçmesi ve borçlunun iradesi olmadan bu ifanın (kripto transferi işleminin) gerçekleştirilebileceği kabul edilmelidir. Saim Üstündağ, “İcra Hukukunun Esasları,” 376. Öte yandan, kripto varlıkların merkezî bir yapıya sahip olmaması sebebiyle, mahkeme kararına rağmen borçlu, özel anahtarını (şifresini) kullanarak transfer işlemini gerçekleştirmediği sürece, icra dairesi bu edimi cebren yerine getiremez. Zira borçlunun iradesi dışında bu transferi sağlayacak herhangi bir otorite bulunmadığından, kripto varlıklar bakımından mahkeme kararını içeren ilamın borçlunun iradesinin yerine geçmesi şeklinde bir uygulamadan (şimdilik) bahsedilemeyecektir. Taner Emre Yardımcı, “İcra Takibi Yoluyla Bitcoin Alacağının İleri Sürülmesi,” 113.

¹⁷¹ Ahmet Aymaz, “Kripto Paraların Haczi,” 1676.

açılabilir.¹⁷² İsviçre hukukunda da benzer şekilde, borçlunun kripto varlık borcu, bir işin yapılması olarak kabul edilmekte ve bu borcun ifası borçlunun özel anahtarı icra dairesine sunmasıyla mümkündür. Fakat Türk hukukunda İİK m. 32 uyarınca edimin şahsen ifa edilip edilemeyeceğine göre farklı hükümler uygulandığından, bu yabancı hukuk yaklaşımlarının doğrudan benimsenmesi mümkün değildir.¹⁷³ Kanaatimizce, borçlunun bu edimi, şahsen ifası gereken nitelikte bir edim olmadığından, bu işlemin İİK m. 30/2 hükmüne uygun yapılması gerekir.¹⁷⁴

Türk hukukunda, kripto varlıkların ödeme aracı olması (şimdilik) yasaklandığından, mahkemelerin kripto varlık (özellikle kripto para) ile ödeme yapılması şeklinde hüküm kurması etkisiz hüküm olacaktır.¹⁷⁵ Aynen ifa talep edildiğinden

¹⁷² Merih Erdem Kütük ve Christopf Sorge, ‘Bitcoin im deutschen Vollstreckungsrecht von der “Tulpenmanie” zur “Bicoimanie,” 645; Taner Emre Yardımcı, “İcra Takibi Yoluyla Bitcoin Alacağının İleri Sürülmesi,” 111.

¹⁷³ Ahmet Burak Sevgili, “Kripto Varlıkların İcra Hukuku Açısından Değerlendirilmesi,” 178 vd.; Taner Emre Yardımcı, “İcra Takibi Yoluyla Bitcoin Alacağının İleri Sürülmesi,” 111.

¹⁷⁴ Taner Emre Yardımcı, “İcra Takibi Yoluyla Bitcoin Alacağının İleri Sürülmesi,” 123. Kripto varlık transferi, sistemin yapısı gereği borçlunun iradesi dışında gerçekleştirilemediğinden, borçlu, takip konusu edimi ifa etmezse, ilamda belirtilen miktarda kripto varlığın alacaklıya teslimi için yapılan giderlerin tahsili, İİK m. 30/2’deki usule göre yapılmalıdır.

¹⁷⁵ İcrası mümkün olmayan böyle hükümler etkisiz hükmüdür. Hakan Pekcanitez, Oğuz Atalay ve Muhammet Özekes, *Medeni Usul Hukuku* (12. Bası, On İki Levha 2024), 461; Ahmet Aymaz, “Kripto Paraların Haczi,” 1676. Dolayısıyla çalışmamızda her ne kadar kripto varlıkların ödenmesi şeklinde ilam kurulması üzerinden açıklamaya yer verilmişse de, Türk hukukundaki mevcut yasal düzenlemeler gereği, kripto varlığın teslimine yönelik bir eda hükmünün tesis edilmesinin söz konusu olabileceği dikkate alınmalıdır. Zira kripto varlıklar, mevcut pozitif hukukta resmî ödeme aracı olarak kabul edilmediğinden, mahkeme kararlarında doğrudan ‘ödeme’ hükmüne yer verilmesi etkisiz hüküm olacaktır. Fakat olması gereken hukuk bakımından, kanaatimizce, mahkemeler kripto varlık (özellikle kripto para) ile ödeme yapılması şeklinde hüküm kurabilmelidirler.

ülke parası karşılığına hükmedilmesi de taleple bağıllık ilkesine aykırı olacaktır.¹⁷⁶ Kanaatimizce, bu husustaki yasal eksiklik giderilinceye kadar, mahkemelerce aynen ifası talep edilen kripto varlığa hükmedilirken bu hükmün yanında ülke parası karşılığına da yer verilmesi, hükmün icrası bakımından yerinde olacaktır.¹⁷⁷

SONUÇ

Dijital alandaki gelişmeler neticesinde ekonomik ve hukuki alanda meydana gelen değişimler, alışlagelmiş takip konusu yapılan taşınır ve taşınmaz mallar ile üçüncü kişilerdeki hak ve alacakların yanında artık kripto varlık alacaklarının da takip konusu yapılabilmesini gündeme getirmektedir. Kripto varlıklara ilişkin sınıflandırmalar, alacak talepleriyle doğrudan bağlantılı olduğundan, cebrî icra hukukunu doğrudan etkiler.

Kripto varlıkların mal varlığı değerinin olması, cebrî icraya konu yapılabilmesi ve paraya çevrilebilir olması sonucunu doğurur. Kripto varlıkların haczedilebilmesi konusunda görüş birliği mevcuttur. Aksi halde, borçlunun varlıklarını kripto varlıklara dönüştürerek icra işlemlerinden kaçınma ihtimali doğacak ve alacaklıların haklarını elde etmesi güçleşir.

Türk hukukunda, kripto varlıkların hukuki niteliği ve cebrî icraya konu yapılabilmesi hususunda açık yasal düzenlemeler mevcut değildir. Kripto varlıklara ilişkin düzenlenen yasal düzenlemeler ise, kripto varlıkların ödeme aracı olmasını kısıtlamaya yöneliktir.

Kripto varlıkların hukuki niteliğine ilişkin doktrinde genel olarak, kripto varlıkların bir tür (dijital) eşya olduğu ve kripto varlıkların ödeme aracı (para) niteliğinde olduğu şeklinde iki görüş öne çıkmaktadır. Kanaatimizce, hukuki nitelik itibarıyla,

¹⁷⁶ Taner Emre Yardımcı, "İcra Takibi Yoluyla Bitcoin Alacağının İleri Sürülmesi," 123.

¹⁷⁷ Ahmet Aymaz, "Kripto Paraların Haczi," 1676.

kripto para birimleri ile diğer kripto varlık türlerinin ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekir. Bu bağlamda, kanaatimizce, kripto para birimleri hukuki niteliği itibarıyla bir ödeme aracı; diğer kripto varlık türleri ise (dijital) eşya niteliğindedir. Fakat ÖKVKY'de kripto varlıkların ödeme aracı olması yasaklandığından, nitelik itibarıyla ödeme aracı olan kripto paralar, Türkiye'de pratikte ödeme aracı olarak kullanılamamaktadır.

Kripto varlık alacaklarının aynen ifasının talep edilmesi veya kripto para dışındaki diğer token ve NFT gibi kripto varlıklar için önce mahkemede dava açılarak ilam alınmalı, ardından ilamlı takip başlatılmalıdır. Benzer şekilde, kripto varlıkların nitelik itibarıyla eşya, menkul kıymet veya emtia olarak kabul edilmeleri durumunda, alacaklı, öncelikle dava açmalı mahkemeden alınacak ilama göre takip başlatmalıdır.

Kripto para alacağına ilişkin ilam elde eden alacaklı, kripto para alacağının Türk lirası karşılığını belirterek ilamlı takip başlatabilir. Kripto paranın aynen ödenmesi yönünde verilen bir mahkeme kararını içeren ilamın konu edileceği ilamlı takipte, kanaatimizce, bu hususta açık bir yasal engel bulunmadığından, tıpkı altın ve yabancı para alacağında olduğu gibi, kripto para alacağın ülke parası karşılığı belirtilerek ilamlı takip başlatılabilmelidir. Ayrıca, icra dairesinin kripto varlık haczine ilişkin teknik altyapısının henüz olmaması ve kripto varlık sisteminin merkeziyetsiz yapısı sebebiyle kripto paranın aynen ifasının zorunlu tutulması, alacaklı ile borçlu arasındaki menfaat dengesini zedeleyecektir.

Türk hukukunda, mevcut yasal düzenlemelerde kripto varlıkların ödeme aracı olması yasaklandığından, mahkemelerin kripto para ile ödeme yapılması şeklinde hüküm kurması etkisiz hüküm olacak ve aynen ifa talebine rağmen ülke parası karşılığına hükmedilmesi, taleple bağlılık ilkesine aykırı olacaktır. Kanaatimizce, bu husustaki yasal eksiklik giderilinceye kadar kripto varlığın aynen ifası talepli davalarda,

aynen ifa hükmünün yanında ÷lke parası karşılığına da hükmedilmesi gerekir.

Mevcut yasal düzenlemeler, kripto paraların yabancı para alacağı kapsamında değerlendirilmesine ve ilamsız icra takibine konu edilmesine şimdilik imkân tanımamaktadır. Ancak uygulamadaki artan talepler ve uluslararası gelişmeler dikkate alındığında, kripto paraların yabancı para niteliği ve icra hukuku içindeki yeri konusunda yeni yasal düzenlemelere ihtiyaç duyulduğu aşıkardır.

Devlet tarafından resmî para olarak kabul edilen kripto paralar, yabancı para olarak kabul edilmeli ve yabancı para hükümlerine tabi olarak icra takibine konu yapılabilmelidir. Kripto paraların yabancı paranın icra takibine konu yapılması hükümlerine tabi olması, hem taraflar arası menfaat dengesinin sağlanması bakımından hem de icra hukukunun genel ilkeleri bakımından mümkün olmalıdır. Kripto para alacağı, kanaatimizce, niteliği gereği para alacağı hükümlerine tabi olabileceğinden, alacaklı, kripto alacağının vade veya fiilî ödeme tarihindeki rayiç bedel üzerinden ÷lke parası karşılığı ile ödenmesini isteyebilir. Kripto para alacağı, (efektif kaydı bulunsa bile) ÷lke parasına çevrilerek icra takibine konulabilir.

KAYNAKÇA

- Akçaal, Mehmet. "NFT (Değiştirilemeyen Jeton) Sanat Eserlerinin Miras Yoluyla Geçmesi." *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 34, sy. 159 (2022): 363–396.
- Apel, Simon, ve Philipp Herrmann. "Digitalisierung und Zwangsvollstreckung." içinde *Digitalisierung und Zivilverfahren*, editörler Thomas Riehm ve Sina Dörr, 485–520. Berlin: Walter de Gruyter, 2023.
- Arslan, Ramazan, Ejder Yılmaz, Sema Taşpınar-Ayvaz ve Emel Hanağası. *İcra ve İflas Hukuku*. 10. Bası, Ankara: Yetkin Yayınları, 2024.
- Aslan, Kudret, Akyol-Aslan, Leyla ve Kiraz, Taylan Özgür. 'Koşulları Oluşmadan Açılan Belirsiz Alacak Davasında Mahkemece Verilecek Karar', in Prof. Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan İzmir, *DEÜHFD* 16 (Özel Sayı) (2014): 975-1024.
- Aslan, Ümmühan, Yıldız Ayanoğlu ve Enes Özcan. "Kripto Varlıkların Muhasebeleştirilmesi ve Raporlanması." iç *Blockchain Teknolojisi ve Kripto Varlıklar Ekosistemi*, 25–40. Ankara: Gazi Kitabevi, 2022.
- Aşık, İbrahim, Oruç, Yakup, Tok, Ozan, Saçar, Ömer Faruk ve Aşit, Recep. *İcra ve İflas Hukuku* (3. Baskı, Seçkin 2024).
- Aymaz, Ahmet. "Kripto Paraların Haczi." *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 72, sy. 4 (2024): 1635–1685.
- Badak, Zehra. "Merkez Bankası Dijital Para Birimleri, Tanımı ve Hukuki Niteliği Üzerine Bir İnceleme", *Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 12 no.2 (2024): 653-675.
- Balıkçı, Eylül. "Dava ve Takip Konusu Olabilmesi Bakımından Kripto Paralar." *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 16, sy. 2 (2021): 273–312.
- Bilgili, Fatih, ve Fatih Cengil. "Bitcoin Özelinde Kripto Paraların Eşya Niteliği Sorunu." 2019. Erişim 20 Mart 2025. <https://www.academia.edu/40037816>.
- Bilgili, Fatih, ve Fatih Cengil. "İcra ve İflas Hukuku Yönüyle Kripto Paralara İlişkin Bazı Meseleler." *Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 7, sy. 1 (2019): 99–118.

- Boran-Güneysu, Nilüfer. 'Dijital Çağda Takip Hukukunda Gelişmeler' iç Muhammet Özekes ed. *Dijital Çağda Medeni Yargı*, (Adalet 2022): 353-383.
- Bozdoğanoglu, Burçin. "Kripto Varlıkların Dijital Miras Boyutu ve Vergisel Açından Değerlendirilmesi", *International Journal of Public Finance* 9 sy. 1 (2024): 151-174.
- Bozkurt Yüksel, Armağan Ebru. *Bitcoin Elektronik Para, Sanal Para, Bitcoin ve Linden Doları'na Hukuki Bir Bakış* (Aristo 2018).
- Bulut, Uğur. "Kripto Varlıkların Haczi ve Paraya Çevrilmesi." *Terazi Hukuk Dergisi*, sy. 18 (2023): 53-69.
- Buterin, Vitalik. "The Meaning of Decentralization", <https://medium.com/@VitalikButerin/the-meaning-of-decentralization-a0c92b76a274>.
- Çarkacıoğlu, Abdurrahman. *Kripto Para Bitcoin*. SPK Araştırma Dairesi Araştırma Raporu. Ankara, 2016.
- Çekin, Mesut Serdar. "Kripto Varlıklar Üzerinde Gerçekleştirilen İşlemlerin Borçlar Hukuku ve Eşya Hukuku Açısından Değerlendirilmesi." *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 9, sy. 1 (2022): 187-216.
- Çon, Ömer. "Kripto Varlıkların İcra ve İflâs Kanunlarında Görünümüne Dair İsviçre Örneği." *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 13, sy. 51 (2022): 229-258.
- D'Onorio Demeo, Luigi, ve Christopher Young. *Valuing Crypto Assets*. Taslak Rapor, 2021. Erişim 7 Mart 2025.
- Dijital Dönüşüm Ofisi. "NFT'nin Türkçe Karşılığı Belli Oldu." Erişim 4 Mart 2025. <https://cbddo.gov.tr>.
- Dülger, Murat Volkan. "Dijital Çağda Dijital Ödeme Aracı: Bitcoin." *Hukuk ve Daha Fazlası Dergisi* 7 (2019): 1-10.
- Erişir, Evrim. "Borçlar Kanunu m. 83/III ve Türk Borçlar Kanunu 99/III'e Göre Gerçek Olmayan Yabancı Para Alacağının Aynen veya Türk Lirası Üzerinden Tahsili", 12 (Özel Sayı) *DEÜHF* (2010, Basım yılı 2012): 873-894.
- Gassner, Daniel. *Die Zwangsvollstreckung in Kryptowerte am Beispiel des Bitcoins*. Passau: Universität Passau, 2021.

- Güneysu, Nilüfer Boran. "Dijital Çağda Takip Hukukunda Gelişmeler." İçinde *Dijital Çağda Medeni Yargı*, editör Muhammet Özekes, 345–372. Ankara: Adalet Yayınevi, 2022.
- Güçlütürk, Osman Gazi. "Türk Hukukunda Kripto Varlıkların Para ve Elektronik Para Niteliğinin İncelenmesi." *Regesta Ticaret Hukuku Dergisi* 4, sy. 3 (2019): 383–408.
- Güçlütürk, Osman Gazi, ve Rıfat Cankat. "Güncel Gelişmeler Işığında Türk Hukukunda Kripto Varlıkların Hukuki Niteliği." İçinde *Gelişen Teknolojiler Hukuk I: Blokzincir ve Hukuk*, editörler E. Eylem Aksoy Retornaz ve Osman Gazi Güçlütürk, 215–245. İstanbul: On İki Levha, 2021.
- Hauser-Spühler, Gabriel, ve Luzius Meisser. "Eigenschaften der Kryptowährung Bitcoin." *Zeitschrift für Datenrecht und Informationssicherheit* 6 (2018): 1–10.
- Kaya, Serkan. "İcra ve İflâs Hukuku Bakımından Kripto Varlıkların Kıymet Takdiri." *Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 14, sy. 2 (2024): 1091–1123.
- Kaya, Serkan, ve Kadirhan Maviş. "Blokzincir Teknolojilerinin Uyuşmazlık Çözüm Sistemleri Üzerindeki Etkisi." *Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 10, sy. 2 (2022): 477–499.
- Kurt Konca, Nesibe, ve Seyhan Selçuk. "Kripto Varlık Alacaklarına İlişkin Davalarda Görevli Mahkeme." *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, sy. 166 (2023): 61–100.
- Kuru, Baki. *İcra ve İflas Hukuku El Kitabı*. 2. Bası, Adalet 2013.
- Kütük, Merih Erdem ve Sorge, Christopf. "Bitcoin im deutschen Vollstreckungsrecht von der "Tulpenmanie" zur "Bicoimanie", Multimedia und Recht, (2014) 643-46, <https://beck-online.beck.de/Dokument?vpath=bibdata%2Fzeits%2Fmmr%2F2014%2Fcont%2Fmmr.2014.643.1.htm&pos=2&hlwords=on>.
- Nabilou, Hossein. Central Bank Digital Currencies: Preliminary Legal Observations (2019) 20 Journal of Banking Regulation 1-30.

- Nakamoto, Satoshi. *Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System*. 2009. Erişim 3 Mart 2025. <https://bitcoin.org/bitcoin.pdf>.
- Oğuzman, Kemal, Özer Seliçi ve Saibe Oktay-Özdemir. *Eşya Hukuku*. 22. Bası. İstanbul: Filiz Kitabevi, 2021.
- Özbilen, Şevki. *Para Teorisi*. Gazi 2015.
- Özdemir, Gençer. "Kripto Paraların Eşya Niteliği", *Süleyman Demirel Hukuk Demirel Hukuk Fakültesi Dergisi* 11 no.1 (2021): 289-306.
- Parasız, İlker. *Paranın Tanımı, İşlevleri, Fiyatı ve Ekonomideki Yeri*. 4. Bası. Ankara: Ezgi Kitabevi, 2016.
- Rabinovich-Einy, Orna, ve Ethan Katsh. "Blockchain and the Inevitability of Dispute." *Journal of Dispute Resolution* 2 (2019): 47-68.
- Pekcanitez, Hakan. *Yabancı Para Alacaklarının Tahsili*. 3. Bası, Yetkin 1998.
- Pekcanitez, Hakan, Atalay, Oğuz, Sungurtekin-Özkan, Meral ve Özekes, Muhammet. *İcra ve İflas Hukuku* (11. Bası, On iki Levha 2024).
- Pekcanitez, Hakan, Atalay, Oğuz ve Özekes, Muhammet. *Medeni Usul Hukuku*. 12. Bası, On İki Levha 2024.
- Pirinçi, Ayşe Esra. "Yeni Dünya Düzeninde Sanal Para Bitcoin'in Değerlendirilmesi", *Uluslararası Ekonomi Siyaset İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi* 1 no.1 (2018): 45-52.
- Pulaşlı, Hasan. *Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları*. 10. Baskı, Adalet 2023.
- Sakarya, Şakir, ve Nevzat Çalış. "Kripto Varlıkların Değerlemesi." *Bankacılar Dergisi* 117 (2021): 58-75.
- Sarıdağ, Orhan Gazi. "Dijital Terekenin Kapsamının İncelenmesi." *Bilişim Hukuku Dergisi* 4, sy. 2 (2022): 191-232.
- Selçuk, Seyhan. "NFT'leştirilmiş Eserlerden Kaynaklanan Mali Hak İhlallerinde Görevli Mahkeme." *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 32, sy. 2 (2024): 1157-1200.
- Sevgili, Ahmet Burak. *Kripto Varlıkların İcra Hukuku Açısından Değerlendirilmesi* (On İki Levha 2023).

- Sezgin, Gökmen. *Takibin ve Haczin Konusu Bakımından Kripto Paralar*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2023.
- Tevetoğlu, Mete. "Ethereum ve Akıllı Sözleşmeler." *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 12, sy. 1 (2021): 193–208.
- Turanboy, Asuman. "Kripto Paraların Ortaya Çıkmaları ve Hukukî Nitelikleri." *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi* 35, sy. 3 (2019): 47–62.
- Uyar, Talih. "Yabancı Para Alacaklarının Tahsilinde Ortaya Çıkan Sorunlar", *İBD* 7-8-9 (1993): 572-583.
- Üstündağ, Saim. *İcra Hukukunun Esasları*. Filiz 2004.
- Yardımcı, Taner Emre. "İcra Takibi Yoluyla Bitcoin Alacağının İleri Sürülmesi." *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 23, sy. 3 (2019): 97–128.
- Yazıcı-Tıktık, Çiğdem. 'Bir İşin Yapılmasına Veya Yapılmamasına İlişkin İlâmların İcrası' 2014 (Basım yılı 2015) Prof. Dr. Hakan PEKCANITEZ'e Armağan Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 16 (Özel Sayı) 2735-2776.
- Yıldırım, Murat. "Blok Zincir Teknolojisi ve Kripto Paralar." *Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 10, sy. 20 (2019): 265–277.

İnternet Kaynakları

- Avrupa Adalet Divanı, 22 Ekim 2015 tarihli C-264/14 sayılı Skatteverket v. David Hedqvist kararı, <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-264/14>.
- BaFin, *Merkblatt – Hinweise zu Kryptowerten und zum Erlaubnistatbestand des § 1 Abs. 1a Satz 2 Nr. 6 KWG* (2020) https://www.bafin.de/SharedDocs/Veroeffentlichungen/DE/Merkblatt/mb_250103_Kryptowerte_Dienstl.html
- European Central Bank. *Virtual Currency Schemes – A Further Analysis*. Frankfurt, 2015. Erişim 7 Mart 2025. <https://www.ecb.europa.eu>.
- Financial Conduct Authority. *Cryptoassets Taskforce: Final Report*. London, 2018.

31456 Sayılı Ödemelerde Kripto Varlıkların Kullanılmamasına Dair Yönetmelik, TC Merkez Bankası, 16.04.2021, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/04/20210416-4.htm>.

Hakem Değerlendirmesi: Çift kör hakem.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek alıp almadığını belirtmemiştir.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Etik Kurul Onayı: Yazar etik kurul onayının gerekmediğini belirtmiştir.

Peer Review: Double blind peer-reviewed.

Financial Support: The author has not declared whether this work has received any financial support.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Ethics Committee Approval: The author stated that ethics committee approval is not required.

DİJİTAL HİZMETLER YASASI'NDA (DSA) DEZENFORMASYONLA MÜCADELEYE YÖNELİK DAVRANIŞ KURALLARI

Codes of Conduct on Countering Disinformation in The Digital Services Act (DSA)

Sena KONTOĞLU TAŞTAN*

Öz

Dijital Hizmetler Yasası (DSA), dezenformasyonu, bir içerik sorunu olmaktan çıkarıp bir sistem sorunu olarak yeniden tanımlayarak regülasyon yaklaşımlarında bir yenilik öngörmektedir. Yeni yaklaşım, düzenlemenin odak noktasını, salt içerikten bu içeriğin geniş kitlelere yayılmasını mümkün kılan çok büyük çevrimiçi platformlara kaydırmaktadır. Davranış kurallarıyla desteklenen söz konusu yaklaşıma göre çok büyük çevrimiçi platformların, gönüllü olarak bu kurallara uyması beklenmekte ancak öte yandan bu platformlara sağlanan

* Arş. Gör. Dr., Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Bilişim ve Teknoloji Hukuku Anabilim Dalı, e-posta: sena.kontoglu@asbu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-4144-0649.

Makale Gönderim Tarihi/Received: 03.11.2025

Makale Kabul Tarihi/Accepted: 22.12.2025

Atıf/Citation: Kontoğlu Taştan, Sena. "Dijital Hizmetler Yasası'nda (DSA) Dezenformasyonla Mücadeleye Yönelik Davranış Kuralları." *Bilişim Hukuku Dergisi* 7, Sy. 2 (2025): 113-152.

uyum teşvikleri ile bunlara uygulanan yüksek idari para cezaları aracılığıyla bağlayıcı bir yapı kurulması amaçlanmaktadır. Çalışmada, DSA ile öngörülen bu modele dair üç temel problem ileri sürülmektedir. Öncelikle model, politika belirleme yetkisini, fiilen özel aktörlere devrederek düzenleme tuzağı riskini kurumsallaştırmakta ve AB hukukunun *Meroni* doktriniyle belirlenen anayasal sınırlarını zorlamaktadır. Bir başka sorun, denetleyici otoritelerin yetersiz denetim kapasitesinin modelin etkinliğini azaltabilecek olmasıdır. Üçüncü sorun ise modelin tek tip yaklaşımı, dijital ekosistemin çeşitliliğini göz ardı etmesi ve yalnızca merkezi yönetim modelini benimseyen çok büyük çevrimiçi platformlar için uygulanması mümkün bir düzenleme öngörmesidir. Bu kapsamda çalışmada, DSA'nın dezenformasyonu bir sistem sorunu üzerine kurgulayan teorik çerçevesinin, uygulamada ne tür problemlere yol açabileceği incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çok Büyük Çevrimiçi Platformlar, Dezenformasyon, Davranış Kuralları, Dijital Hizmetler Yasası, Düzenleme Tuzağı.

GİRİŞ

Öğretide dezenformasyon, kamuyu kasıtlı olarak yanıltmak veya kamuya zarar vermek amacıyla tasarlanmış, üretilmiş veya yayılmış yanlış bilgi olarak tanımlanmaktadır.¹ Dezenformasyon, dijital çağın en karmaşık sorunlarından biri olmanın ötesinde demokratik toplumun temel unsurları ile bireylerin temel haklarını tehdit eden yapısal bir sorun haline gelmiştir. Sorunun ciddiyeti, Avrupa Birliği (*Birlik – AB*) genelinde yapılan çalışmalarla da teyit edilmiştir. Nitekim güncel bir *Eurobarometer* anketine göre ankete katılan

¹ Claire Wardle ve Hossein Derakhshan, *Information Disorder: Toward an Interdisciplinary Framework for Research and Policy Making*, DGI(2017)09, with Anne Burns ve Nic Dias (Council of Europe, 2017), 5-7.

Avrupalıların %82'si yakın zamanda dezenformasyonla karşılaştığını belirtmiştir.² Bu yaygınlık, devletlerin bir yandan ifade özgürlüğünü koruma şeklindeki negatif yükümlülüğü ile diğer yandan vatandaşlarını dezenformasyonun yıkıcı etkilerinden koruma yönündeki pozitif yükümlülüğü arasında kaldığı durumu pekiştirmektedir.

Bir içeriğin doğruluğunu denetleyip bunu yasaklamaya dayalı geleneksel içerik odaklı dezenformasyonla mücadele yaklaşımı, devletlerin yaşadığı ikilemi çözmekte yetersiz kalmaktadır. Zira geleneksel yaklaşım, ifade özgürlüğünü orantısız şekilde kısıtlama riski taşımakta ve sürekli olarak büyüyen veri hacmi karşısındaki teknik acizlik yaşamaktadır. Bu noktada Avrupa Birliği tarafından kabul edilen Dijital Hizmetler Yasası (*Digital Services Act - DSA*)³, dezenformasyonla mücadelede yeni bir yaklaşım ortaya koymaktadır. DSA, odağını münferit olarak içeriğin yanlış olup olmamasına değil, bu içeriğin geniş kitlelere yayılmasını mümkün kılan çok büyük çevrimiçi platformların ve çok büyük çevrimiçi arama motorlarının⁴ yapısal tasarımı ve algoritmik sistemlerine kaydırmaktadır. Bu yeni yaklaşım, içeriğe dayalı geleneksel sorumluluk anlayışından hesap verebilirlik rejimine geçişi temsil etmektedir.

Bu çalışma, Dijital Hizmetler Yasası'nın dezenformasyonla mücadele için öngördüğü yeni yaklaşımı ve bu yaklaşımın somutlaştırılmasında merkezi bir rol oynayan ortak düzenleme mekanizmalarını incelemektedir. Çalışmanın temel tezi, bu yenilikçi modelin hem etkinlik hem de meşruiyetle ilgili üç temel

² Ipsos European Public Affair, *Flash Eurobarometer Social Media Survey 2025*, sy. FL014EP (European Parliament, 2025), 35.

³ Regulation (EU) 2022/2065 of the European Parliament and of the Council of 19 October 2022 on a Single Market For Digital Services and amending Directive 2000/31/EC (2022).

⁴ Çalışmada çok büyük çevrimiçi platformlar ve çok büyük çevrimiçi arama motorları için ortak terim olarak çevrimiçi platform veya çok büyük çevrimiçi platform kullanılacaktır.

problem içerdiği yönündedir. Bu sorunlardan ilki, modelin politika belirleme yetkisini fiilen özel aktörlere devretmek suretiyle düzenleme tuzağını (*regulatory capture*) kurumsallaştırması ve bu yolla AB hukukunun *Meroni* doktriniyle çizilen anayasal çerçevesini ihlâl etme riskidir. İkinci sorun, yeterli teknik kapasiteye sahip olmayan denetleyici otoritelerin yaptırım uygulama gücünün etkisiz kılınması ihtimalidir. Son olarak, modelin dijital ekosistemde faaliyet gösteren çok büyük çevrimiçi platformların yapısal ve işlevsel çeşitliliğini göz ardı ederek tek tip bir düzenleme öngörmesi, farklı yönetim yapılarına sahip çevrimiçi platformlar bakımından uygulama güçlükleri doğurma potansiyeli taşımaktadır.

Çalışma kapsamında belirlenen tezin temellendirilmesi amacıyla birinci bölümde, dezenformasyonla mücadelede geleneksel içerik odaklı yöntemlerin hukuki ve teknik sınırları incelenerek DSA'nın yapısal yaklaşımı ortaya konulacaktır. İkinci bölümde, DSA madde 45 ile düzenlenen davranış kurallarının bağlayıcılığı incelenecektir. Son bölümde ise modelin politika belirleme yetkisinin özel aktörlere devredilmesinden kaynaklanan meşruiyet sorunu; denetim kapasitesindeki yetersizliğin doğurduğu etkinlik sorunu ve tek tip modelin dijital ekosistemin çeşitliliği karşısındaki orantılılık sorunu eleştirel olarak değerlendirilmektedir. Bu suretle çalışma, DSA'nın dezenformasyonu bir içerik sorunundan bir sistem sorununa dönüştürerek sunduğu teorik çerçevenin, pratikteki başarı şansını ve muhtemel meşruiyet krizlerini bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

I. DEZENFORMASYONLA MÜCADELEDE GELENEKSEL YÖNTEM VE DİJİTAL HİZMETLER YASASI'NIN YENİ YAKLAŞIMI

Dezenformasyon için hukuki bir çerçeve çizilmesi, modern hukuk sistemlerinin karşı karşıya olduğu en karmaşık meselelerden biridir. Bu mesele, demokratik süreçlerin

bütünlüğü ve kişilik haklarının korunmasıyla doğrudan ilişkilidir. Modern devlet hem ifade özgürlüğünü en geniş şekilde güvence altına almak suretiyle negatif hem de bireyleri dezenformasyonun yıkıcı etkilerinden korumak gibi pozitif bir yükümlülük altındadır. Devletin bu ikili rolü, bireysel özgürlükleri korumak amacıyla piyasanın işleyişi için çerçeve kurallar koyması gerektiğini savunan *ordoliberal* düşünce geleneğinin dijital çağdaki bir yansımasıdır.⁵ Ancak çevrimiçi platformlara devredilen bu düzenleyici rol, özel şirketlerin kamusal söylem üzerindeki gücü hakkında temel etik tartışmaları beraberinde getirmektedir.⁶ Dolayısıyla rekabetçi piyasa baskılarının temel hakları korumakta yetersiz kaldığı durumlarda devletin piyasa aktörlerinin temel hakları ihlal etmesini önleyecek çerçeve kuralları koyma görevini üstlenmesi bir zorunluluk haline gelmiştir.⁷ Çevrimiçi platform hizmetlerinin sınır ötesi niteliği, bu alandaki düzenleyici yetkinin ulus devletler yerine Avrupa Birliği gibi uluslararası bir aktör tarafından kullanılmasını gerekli kılmaktadır. Bu düzenleyici rolün Avrupa Birliği tarafından üstlenilmesi ise, Brüksel etkisi (*Brussels Effect*) yoluyla AB dijital regülasyonlarının küresel ölçekte faaliyet gösteren platformlar üzerinde de belirleyici olmasına ve bu aktörlerin AB standartlarına uyum sağlamasına yol açmaktadır.⁸

⁵ Ordoliberal düşünce geleneği, devletin, piyasaların etkin ve adil işlemesi için güçlü bir hukuki ve kurumsal çerçeve oluşturması gerektiğini savunur. Martin Husovec, *Principles of the Digital Services Act*, 1. bs. (Oxford University Press, 2024), 9.

⁶ Luca Nannini vd., "Beyond Phase-in: Assessing Impacts on Disinformation of the EU Digital Services Act", *AI and Ethics*, çevrimiçi erken görünüm, 11 Nisan 2024, 1248, <https://doi.org/10.1007/s43681-024-00467-w>.

⁷ Husovec, *Principles of the Digital Services Act*, 9.

⁸ Brüksel Etkisi, AB'nin düzenleyici standartlarının, küresel şirketlerin uyum sağlaması yoluyla fiilen uluslararası norm haline gelmesi olgusunu ifade etmektedir. Anu Bradford, *The Brussels Effect: How the European Union Rules*

Merkezi otoritelerin, bir yandan ifade özgürlüğünü en geniş biçimde güvence altına alma, diğer yandan ise bireyleri dezenformasyonun sistemik zararlarından koruma yönündeki ikili yükümlülüğü, dijital platformların algoritmik içerik sıralama, ölçeklenebilirlik ve sınır ötesi etki gibi yapısal özellikleri karşısında geleneksel içerik odaklı müdahale araçlarını işlevsiz hale getiren bir düzenleme çıkmazına sebep olmaktadır. Bu çıkmaz, münferit içeriğe yönelik *ex post* müdahalelerin ne ifade özgürlüğü bakımından meşruiyet sağlayabilmesi ne de dijital platformların dinamik yapısı karşısında etkili sonuçlar üretebilmesinden kaynaklanmaktadır. Dijital Hizmetler Yasası, bu sorunu aşmak amacıyla düzenlemenin odağını münferit içerikten, çevrimiçi platformların risk değerlendirme, algoritmik tasarım ve içerik yönetişimi süreçlerini kapsayan sistemsel işleyişine kaydırmaktadır. Bu doğrultuda DSA, klasik sorumluluk rejimi yerine, kamusal denetime tabi bir hesap verebilirlik (*accountability*) rejimi tesis ederek internet regülasyonunda Elektronik Ticaret Direktifi ile şekillenen birinci nesil kurallardan, platformların yapısal işleyişini hedef alan ikinci nesil bir düzenleme anlayışına geçişi temsil etmektedir.⁹

the World (Oxford University Press, 2020), 25; Franz Hofmann ve Benjamin Raue, ed., *Digital Services Act: DSA*, 1. Auflage, NomosKommentar (Nomos; MANZ; Helbing Lichtenhahn, 2023), madde 34, par. 2; Tobias Mast, "Plattformrecht als Europarecht", içinde *Plattformen: Grundlagen und Neuordnung des Rechts digitaler Plattformen*, 1. Auflage, ed. Johannes Buchheim vd., Assistententagung Grüner Bereich 7 (Nomos Verlagsgesellschaft mbH & Co. KG, 2024), 208, <https://doi.org/10.5771/9783748919919>.

⁹ Alain Strowel ve Jean De Meyere, "The Digital Services Act: Transparency as an Efficient Tool to Curb the Spread of Disinformation on Online Platforms?", *JIPITEC*, sy. 14 (2023): 71.; Giancarlo Frosio, "From the E-Commerce Directive to the Digital Services Act", önbasım, SSRN, 2024, 1, <https://doi.org/10.2139/ssrn.4914816>.

A. İçeriğe Odaklanan Geleneksel Yöntem

Dezenformasyonla mücadelede başvurulmuş geleneksel yöntem, belirli bir içeriğin yanlış veya zararlı olarak tespiti ve müteakiben yasaklanmasıdır.¹⁰ Ancak bu model, (i) hukuki meşruiyet ve belirlilik, (ii) devletin pozitif koruma yükümlülüğünü yerine getirememesi ve (iii) teknik engeller nedeniyle işlevsiz hale gelmektedir.

İçerik odaklı mücadelede karşılaşılan ilk sorun, ifade özgürlüğü karşısındaki meşruiyet ve hukuki belirlilik krizidir. İfade özgürlüğü, demokratik toplumların temel taşıdır ve devlet ile toplumun bir bölümünü rahatsız eden veya endişe verici olan ifadeleri de korumaktadır. Bu bağlamda, doğruluk veya gerçeklik gibi felsefi kavramların objektif birer hukuki norma dönüştürülmesi neredeyse imkânsızdır. Siyasi tartışma, hiciv veya sanatsal yorum gibi meşru söylemler bir doğruluk denetimine tabi tutulamayacaktır. Yalan haber gibi hukuken belirsiz bir kavram üzerinden yapılacak bir düzenleme, hukuki belirlilik ilkesini ihlal ederek keyfi uygulamaların önünü açabilecektir. Ayrıca dezenformasyonun unsurları arasında sayılan zarar verme kastı gibi sübjektif unsurların tespiti, ispat hukuku açısından aşılması güç bir engel teşkil etmektedir. Nitekim bu kavramsal belirsizlikler ve kast unsurunun tespiti, dezenformasyon araştırmaları alanında da en temel zorluklar arasında gösterilmektedir.¹¹ Bu unsurların tespitini çevrimiçi platformlara devretmek özel şirketleri birer vicdan mahkemesi

¹⁰ Avrupa Birliği'ndeki örneği "Netzwerkdurchsetzungsgesetz- NetzDG" detaylı inceleme için bkz. Bülent Kent, "Alman Hukukunda Sosyal Ağlarda Yalan Haber İle Mücadele", içinde *Sosyal Medya Hukuku ve Yalan Haber*, ed. Bülent Kent ve Merve Ayşegül Kulular İbrahim (Adalet Yayınevi, 2022), 13.

¹¹ Elena Broda ve Jesper Strömbäck, "Misinformation, Disinformation, and Fake News: Lessons from an Interdisciplinary, Systematic Literature Review", *Annals of the International Communication Association* 48, sy. 2 (2024): 142, <https://doi.org/10.1080/23808985.2024.2323736>.

konumuna sokmaktadır.¹² Bu belirsizlik, dezenformasyonun çoğu zaman korkunç ama yasal içerik (*awful but lawful content*) kategorisinde yer almasıyla daha da derinleşmektedir.¹³ Öyle ki hukuki sorumluluktan kaçınmak isteyen çevrimiçi platformlar, aşırı engelleme eğilimi göstererek hukuka aykırı olmamasına rağmen şüpheli gördükleri her içeriği orantısız bir şekilde engellemekte ve kamusal söylem üzerinde kaçınılmaz bir caydırıcı etkiye (*chilling effect*)¹⁴ sebep olarak ifade özgürlüğünün özünü zedeleyebilmektedir.¹⁵

İkinci olarak içerik odaklı model, devletin, bireylerin kişilik haklarını koruma yönündeki pozitif yükümlülüğünü yerine getirme konusunda yetersiz kalmaktadır. Dezenformasyon, soyut bir kamusal tehdit olmanın ötesinde bireylerin onuruna, şeref ve haysiyetine yönelik somut bir saldırı aracı olarak nitelendirilebilir.¹⁶ İtibar zedeleme, belirli etnik veya dini gruplara yönelik nefreti körükleyen yalanlar ve organize dijital taciz kampanyaları, bireyleri kamusal alanda bir nesne konumuna indirgeyerek onların maddi ve manevi bütünlüğünü ihlal edebilmektedir. Çevrimiçi ortamdaki kitleler arasındaki kişilerin, anonimliğin arkasına sığınarak sorumluluk bilincinden

¹² Kent, "Alman Hukukunda Sosyal Ağlarda Yalan Haber İle Mücadele", 15; Husovec, *Principles of the Digital Services Act*, 12-13.

¹³ Strowel ve De Meyere, "The Digital Services Act: Transparency as an Efficient Tool to Curb the Spread of Disinformation on Online Platforms?", 68.

¹⁴ Caydırıcı etki, bireylerin, yasal yaptırım riskinden veya sosyal baskıdan çekinerek meşru ifade özgürlüklerini kullanmaktan kaçınmaları durumunu ifade eder. Bu konuda bkz. Frederick Schauer, "Fear, Risk and the First Amendment: Unraveling the Chilling Effect", *Boston University Law Review* 58 (1978): 685-732.

¹⁵ Frosio, "From the E-Commerce Directive to the Digital Services Act", 4; Husovec, *Principles of the Digital Services Act*, 43; Carsten Ullrich, *Unlawful Content Online: Towards a New Regulatory Framework for Online Platforms*, Luxemburger Juristische Studien - Luxembourg Legal Studies, Band 21 (Nomos Verlagsgesellschaft mbH & Co. KG, 20210827), 189.

¹⁶ Kent, "Alman Hukukunda Sosyal Ağlarda Yalan Haber İle Mücadele", 13.

uzaklaşması nedeniyle kişilik haklarına yönelik saldırılar kolaylaşmaktadır.¹⁷ Devletin, bireyleri bu tür saldırılara karşı koruma pozitif yükümlülüğü Anayasal bir gerekliliktir. Ancak devlet, bu yükümlülüğünü geleneksel yasaklayıcı yöntemlerle etkin bir şekilde yerine getirememekte ve bu durum bireyleri dezenformasyonun yarattığı ağır zararlar karşısında hukuken savunmasız bırakmaktadır.

Üçüncü olarak içerik denetimi, devasa veri hacmi ve modern internet mimarisi karşısında teknik olarak yetersiz kalmaktadır. Çevrimiçi platformlardaki günbegün büyüyen veri hacmi, münferit içeriklerin insan gücüyle denetlenmesini imkânsız kılmaktadır. Otomatik filtreleme sistemleri ise belirli bir bağlama dayalı anlama yeteneğinden yoksun oldukları için aşırı engelleme (*over-blocking*) veya eksik engelleme (*under-blocking*) durumlarına yol açabilmektedir.¹⁸ Daha da önemlisi, HTTPS gibi uçtan uca şifreleme teknolojileri, içeriğe dayalı müdahaleyi teknik olarak imkansız hale getirmektedir.¹⁹ Bir internet servis sağlayıcısı, kullanıcının hangi alan adına bağlandığını tespit edebilse dahi, şifrelenmiş trafik nedeniyle o alan adı altındaki spesifik içeriğin ne olduğunu bilemeyecek

¹⁷ Öğretideki bu düşünce Gustave Le Bon'un kalabalıkların birey üzerindeki tesiri üzerine kurulmuştur. Le Bon'a göre kültürlü bir birey kalabalık içinde barbarlaşabilir İnternetteki insanlar da benzer şekilde hesap veremez ve kendilerini kontrol etmeye daha az eğilimli hissederek. Zira kalabalıklar anonimdir ve sonuç olarak sorumsuzdur. Bireyleri kontrol eden sorumluluk duygusu ortadan kalkmaktadır. Bu sebeple insanlar aksi takdirde asla düşünmeyecekleri şeyleri yapmaya yönlendirilebilirler. Husovec, *Principles of the Digital Services Act*, 4; Gustave Le Bon, *The Crowd*, çev. T. Fisher Unwin (1896), <https://standardebooks.org/ebooks/gustave-le-bon/the-crowd/t-fisher-unwin-ltd>.

¹⁸ Mehmet Bedii Kaya, *İnternet Hukuku*, 1. bs. (On İki Levha Yayınları, 2021), 520; Berrak Genç-Gelgeç, "Regulating Digital Platforms: Will the DSA Correct Its Predecessor's Deficiencies?", *Croatian Yearbook of European Law and Policy* 18, sy. 1 (2022): 36-37, <https://doi.org/10.3935/cyelp.18.2022.485>.

¹⁹ Kaya, *İnternet Hukuku*, 3, 21.

veyahut bu içeriğe müdahale edemeyecek durumdadır.²⁰ Bu durumda hukuka aykırı tek bir içeriği engellemenin yegâne yolu, içeriğin barındırıldığı alan adının veya sunucunun tamamını engellemek haline gelir. Böylesi bir müdahale, aynı sunucudaki çok sayıda hukuka uygun içeriğe erişimi de imkânsız kılacağından orantılılık ilkesinin açık bir ihlalinin teşkil edecektir.²¹

İçerik odaklı mücadele yöntemlerine ilişkin yukarıda izah edilen üç problem, kanun koyucuyu, sorunu yeniden tanımlamaya ve çözümü başka bir yerde aramaya sevk etmiştir. Bu kapsamda Avrupa Birliği'nde kanun koyucu, öncelikle DSA madde 8 ile öngörülen genel izleme yasağı ile hizmet sağlayıcılara genel bir gözetim yükümlülüğü getirilemeyeceğini hukuki bir ilke olarak güvence altına almıştır.²² Elektronik Ticaret Direktifi'ndeki genel izleme yasağıyla²³ benzeşen bu

²⁰ Dezenformasyonun teknik tespiti üzerine yoğunlaşan akademik literatür için ayrıca bkz. Broda ve Strömbäck, "Misinformation, Disinformation, and Fake News".

²¹ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin bu yöndeki bir kararı için bkz. Case of Ahmet Yıldırım v. Turkey, Application No. 3111/10 (European Court of Human Rights 18 Aralık 2012); Kaya, *İnternet Hukuku*, 212-26.

²² Alper Işık, *İnternet Aktörleri ve Egemenliğin Değişen Boyutları: Digital Services Act ve Türk Mevzuatı Özelinde Bir İnceleme*, 2. bs. (On İki Levha, t.y.), 133-34; Elif Akkanat Öztürk ve Eylül Akın, "Çevrimiçi Platformlar İçin Dijital Hizmetler Yasası'nın Hukuki Çerçevesi", *İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi / Journal of Administrative Law and Administrative Sciences*, sy. 23 (Kasım 2024): 126, <https://doi.org/10.26650/ihid.23.003>.

²³ Genel izleme yasağı, çevrimiçi hizmet sağlayıcıların ilettikleri veya barındırdıkları içerikleri, hukuka aykırı olup olmadığını tespit etmek amacıyla genel ve sürekli bir gözetim yükümlülüğü altına sokulamayacaklarını ifade etmektedir. Bu ilke, Elektronik Ticaret Direktifi'nin 15. maddesinde açıkça düzenlenmiş olup üye devletlerin aracı hizmet sağlayıcılara genel bir izleme veya aktif araştırma yükümlülüğü getiremeyeceği hüküm altına alınmıştır.

ilkeye²⁴ dayalı olarak DSA'da risk temelli hesap verilebilirlik benimsenmiştir.

B. Dijital Hizmetler Yasasında Öngörülen Risk Temelli Hesap Verebilirlik Yaklaşımı

DSA'nın dezenformasyonla mücadelede getirdiği paradigma değişimi, sorunun kaynağına inerek düzenlemenin odağını salt içerikten, bu içeriklerin geniş kitlelere yayılmasını mümkün kılan yapısal mekanizmalara kaydırmaktadır. Dezenformasyon, kasıtlı olarak sunulan yanlış iddialar olmanın ötesinde tasarım gereği yanıltıcı (*misleading by design*) bir nitelik de taşımaktadır.²⁵ Çevrimiçi platformların reklam temelli iş modelleri ve kullanıcı etkileşimini en üst düzeye çıkarma hedefleri, dikkat ekonomisi (*economy of attention*) olarak adlandırılan ve doğası gereği dezenformasyon gibi kutuplaştırıcı içeriklerin yayılmasını teşvik eden bir ortam oluşturmaktadır.²⁶ Bu noktada gözetim kapitalizmi kavramı, sorunun kökeninin anlaşılması için önemlidir. Gözetim kapitalizmi, insan deneyimini, gizli ticari uygulamalar için ücretsiz hammadde olarak gören yeni bir ekonomik düzen olarak tanımlanmaktadır.²⁷ Buna göre de dezenformasyon, çevrimiçi platformların iş modelinin bir hatası değil, kullanıcı

²⁴ Frosio, "From the E-Commerce Directive to the Digital Services Act", 8.

²⁵ Axel Gelfert, "Fake News: A Definition", *Informal Logic* 28, sy. 1 (2018): 108-9, <https://doi.org/10.22329/il.v38i1.5068>.

²⁶ Strowel ve De Meyere, "The Digital Services Act: Transparency as an Efficient Tool to Curb the Spread of Disinformation on Online Platforms?", 71; Macarena Viertel Iñíguez, "The Capture of User Attention in Digital Ecosystems: A Competition Policy Perspective", içinde *Plattformen: Grundlagen und Neuordnung des Rechts digitaler Plattformen*, 1. Auflage, ed. Johannes Buchheim vd., Assistententagung Grüner Bereich 7 (Nomos Verlagsgesellschaft mbH & Co. KG, 2024), 187-88, <https://doi.org/10.5771/9783748919919>.

²⁷ Shoshana Zuboff, *The Age of Surveillance Capitalism: The Fight for a Human Future at the New Frontier of Power*, Paperback edition (Profile Books, 2019), 8.

davranışlarını tahmin etme ve metalaştırma üzerine kurulu temel kâr mantığının kaçınılmaz bir sonucudur.

DSA'nın risk temelli yaklaşımı, sorumluluk ile hesap verebilirlik arasında bir ayırım yaparak yeni bir regülasyon modeli sunmaktadır.²⁸ Bu yeni rejimde hesap verebilirliğin; çevrimiçi platformların belirli bir içerikten dolayı üçüncü kişilere karşı tazminat yükümlülüğünden ziyade, kendi sistemlerinin öngörülebilir risklerini tespit etme, değerlendirme ve azaltma yönünde bir özen yükümlülüğü olarak kavramsallaştırılması gerektiği ileri sürülmektedir.²⁹ Buna göre çevrimiçi platformlar, kullanıcılarının hukuka aykırı içeriklerinden doğrudan sorumlu tutulmasalar bile, tasarladıkları ve yönettikleri sistemlerin bir bütün olarak imkân sunduğu öngörülebilir risklerden dolayı hesap verebilir kılınmaktadır.³⁰ Bu kapsamda yapısal riskler; tavsiye sistemlerinin kutuplaştırıcı veya yanıltıcı içerikleri sistematik olarak öne çıkarması, reklam temelli iş modellerinin dezenformasyonu ekonomik olarak teşvik etmesi, içerik denetimi ve şikâyet mekanizmalarının şeffaf ve etkili olmaması veya platform tasarımının belirli kişi ya da grupları sistematik biçimde dezavantajlı konuma düşürmesi gibi, münferit içerikten bağımsız olarak sistemin işleyişinden kaynaklanan riskleri ifade etmektedir.

Yaklaşımın hukuki temeli, DSA madde 34 ile düzenlenen çok büyük çevrimiçi platformlara (*very large online platforms - VLOPs*) ve çok büyük çevrimiçi arama motorlarına (*very large online search engines - VLSEs*) getirilen yapısal riskleri periyodik olarak değerlendirme ve bu riskleri azaltmak için somut tedbirler alma yönündeki pozitif özen yükümlülüğüdür.³¹ Bu

²⁸ Husovec, *Principles of the Digital Services Act*, 181.

²⁹ Strowel ve De Meyere, "The Digital Services Act: Transparency as an Efficient Tool to Curb the Spread of Disinformation on Online Platforms?", 71.

³⁰ Husovec, *Principles of the Digital Services Act*, 181.

³¹ Hofmann ve Raue, *Digital Services Act: DSA*, madde 35, par. 1.

dönüşüm, çevrimiçi platformların yalnızca içerik barındıran pasif araçlar olmasının ötesinde içerik ekosistemini aktif olarak şekillendiren ve *de facto* editöryal sorumluluklar üstlenen yapılar olarak kabul edilmesinin hukuki bir tezahürüdür.³² Çok büyük çevrimiçi platformun yükümlülüğü, kendi sistemini, bir bütün olarak toplumsal riskler üretme konusundaki potansiyelini analiz etmesi, riskleri tespit etmesi ve bunları azaltmak için makul, orantılı ve etkili tedbirler almasıdır.³³

DSA'nın E-Ticaret Direktifi'nden ayrılan en önemli yeniliklerden biri, çok büyük çevrimiçi platformlara Temel Haklar Şartı'nda yer alan haklara saygı gösterme yönünde açık bir yükümlülük getirmesidir.³⁴ Bu çerçevede DSA, madde 34 ile yapısal risklerin kapsamını tanımlamakta ve dezenformasyonun kamusal söylemle bireysel haklar üzerindeki çift yönlü etkisini dikkate almaktadır. Bu bağlamda hukuka aykırı içeriklerin yayılmasının yanı sıra, insan onuruna saygı, özel hayata saygı ve ayrımcılık yasağı dahil olmak üzere temel haklar ile sivil söylem ve seçim süreçleri gibi demokratik mekanizmalar üzerindeki olumsuz etkiler ile cinsiyet temelli şiddet, kamu sağlığı ve küçüklerin korunması gibi spesifik alanlardaki olumsuz etkiler temel risk kategorileri olarak belirlenmiştir.³⁵ Örneğin, bir çevrimiçi platformun tasarımının, belirli bireylere yönelik karalama kampanyalarını sistematik olarak güçlendirmesi temel haklara, seçim dönemlerinde manipülatif içerikleri önceliklendirmesi sivil söyleme, aşı karşıtı dezenformasyonu

³² Akkanat Öztürk ve Akın, “Çevrimiçi Platformlar İçin Dijital Hizmetler Yasası’nın Hukuki Çerçevesi”, 124.

³³ Hofmann ve Raue, *Digital Services Act: DSA*, madde 35, par. 14; Folkert Wilman vd., *The EU Digital Services Act: A Commentary*, 1. bs. (Oxford university press, 2024), 267.

³⁴ Amélie P. Heldt, “EU Digital Services Act: The White Hope of Intermediary Regulation”, içinde *Digital Platform Regulation*, ed. Terry Flew ve Fiona R. Martin, Palgrave Global Media Policy and Business (Springer International Publishing, 2022), 75, https://doi.org/10.1007/978-3-030-95220-4_4.

³⁵ Dijital Hizmetler Yasası, madde 34(1).

yayması ise kamu sağlığına yönelik birer yapısal risk teşkil etmektedir.³⁶ Madde 34 ile belirlenen risk kategorilerinin tahdidi olarak sayılmaması³⁷, DSA'nın gelecekte ortaya çıkabilecek yeni risk türlerini de kapsamayı amaçladığını göstermektedir.³⁸

DSA'nın risk temelli yaklaşımı, devleti veya çevrimiçi platformu, içeriğin doğruluğunu tespit etmesi konusunda bir yükümlülük altına koymamaktadır. Düzenlemenin odak noktası, içeriğin kendisinden ziyade, o içeriğin yayılmasını sağlayan ve çevrimiçi platformun mutlak kontrolü altında olan tasarım mimarisidir. Bu, tasarım yoluyla regülasyon (*regulation by design*)³⁹ modelinin somut bir tezahürüdür. Nitekim DSA, madde 35 uyarınca çok büyük çevrimiçi platformların tespit edilen risklere karşı kendi teknik tasarım güçlerini kullanarak tavsiye sistemlerinin algoritmalarını değiştirmek, reklam sistemlerinin şeffaflığını artırmak veya kullanıcı arayüzünü iyileştirmek gibi yapısal değişiklikler yapmasını öngörmektedir.⁴⁰ Böylece hukuk kurallarının odağında, tespiti hukuken ve teknik olarak sorunlu olan kötü içerik değil, dezenformasyonun yayılmasındaki kök neden olan çevrimiçi platformların tasarım tercihleri yer almaktadır.

Bu suretle DSA, dezenformasyon sorununu bir içerik probleminden bir sistem problemine dönüştürerek çok büyük çevrimiçi platformları kamusal sonuçlar doğuran riskli sistemlerin tasarımcısı ve yöneticisi olarak hesap verebilir

³⁶ Benzer bir risk sınıflandırması için bkz.Ullrich, *Unlawful Content Online*, 506-7.

³⁷ Hofmann ve Raue, *Digital Services Act: DSA*, madde 34, par. 57.

³⁸ Wilman vd., *The EU Digital Services Act*, 260.

³⁹ Normların, dijital sistemlerin yazılım ve donanım mimarisine yerleştirilerek kullanıcı davranışlarını yönetmek esasına dayanan regülasyon yöntemidir. Karen Yeung ve Sofia Ranchordás, *An Introduction to Law and Regulation: Text and Materials*, 2. bs. (Cambridge University Press, 2024), 185, <https://doi.org/10.1017/9781009379007>.

⁴⁰ Hofmann ve Raue, *Digital Services Act: DSA*, madde 35, par. 7.

kılmaktadır.⁴¹ Bu değişim, devletler ve çevrimiçi platformları adeta polislik rolünden uzaklaştırarak dezenformasyonun insan onuru ve kişilik hakları üzerindeki yıkıcı etkilerini, kaynağında engellemeyi hedefleyen, teknik olarak daha uygulanabilir ve hukuken daha meşru bir regülasyon modeli ortaya çıkarmıştır. Nihayetinde DSA'nın hedefi, dijital ekosistemdeki güveni, sistem tasarımını ve sistemin işleyişini düzenleyerek yeniden tesis etmektir.⁴² Bu yaklaşım DSA'yı salt bir piyasa düzenlemesi olmaktan çıkarmakta ve bireylerin dijital alandaki temel haklarını çok büyük çevrimiçi platformların özel gücüne karşı koruyan bir nevi dijital haklar şartı olarak konumlandırmaktadır.⁴³ Ancak bu yapısal dönüşümün uygulamada etkili olup olmayacağı, çalışmanın üçüncü bölümünde değerlendirilen sorunların bertaraf edilmesine bağlı olacaktır.

DSA'daki bu yapısal tercihin regülasyon teorisi bakımından gerekçesi, teknolojik değişim karşısında hukukun zamana dayanıklılığı problemidir. Nitekim dijital teknolojilerin regülasyonu, değişimin kolay olduğu erken dönemlerde sorunların öngörülemediği, sorunlar belirginleştğinde ise köklü değişimlerin zorlaştığı Collingridge ikilemi⁴⁴ ile karşı karşıyadır.⁴⁵ DSA'nın belirli fiiller yerine teknik mimariye odaklanan yapısal yaklaşımı, her teknolojik gelişmede düzenlemenin etkisiz kalması veya öngörülemeyen sonuçlarla da mücadeleye imkân tanıyan ve Collingridge ikilemine verilen

⁴¹ Bu model, doktrinde zorunlu öz düzenleme (*enforced self-regulation*) olarak da adlandırılmaktadır bkz. Hofmann ve Raue, *Digital Services Act: DSA*, madde 35, par. 3.

⁴² Husovec, *Principles of the Digital Services Act*, 4.

⁴³ Husovec, *Principles of the Digital Services Act*, 391.

⁴⁴ Teknolojinin erken aşamada düzenlenmesinin zor, olgunlaştığında ise imkânsız hale gelmesi. Konuyla ilgili detaylı bilgi için bkz. David Collingridge, *The Social Control of Technology* (Frances Pinter St. Martin's press, 1982).

⁴⁵ Husovec, *Principles of the Digital Services Act*, 6-8.

bilinçli bir yanıttır.⁴⁶ Bu nedenle DSA, soyut risk azaltma hedeflerini uygulamada somutlaştırmak üzere ortak düzenleme araçlarına, özellikle madde 45 kapsamındaki davranış kurallarına başvurmaktadır.

II. DAVRANIŞ KURALLARI ÖZELİNDE DSA'DAKİ ORTAK DÜZENLEME MODELİ

Dijital Hizmetler Yasası'nın dezenformasyonla mücadelede benimsediği yapısal risk yaklaşımı, doğası gereği soyut niteliktedir. Yapısal risklerin bertaraf edilmesi yükümlülüğünün öngörüldüğü madde 35'te tanımlanan makul, orantılı ve etkili tedbirler alma yükümlülüğü, kanun koyucunun teknolojik gelişmelere ve zamana dayanıklı, ilke temelli bir regülasyon tercih ettiğini göstermektedir. Ancak bu bilinçli soyutluk, düzenlemenin muhatabı olan çok büyük çevrimiçi platformlar bakımından hukuki öngörülebilirliği zayıflatmakta ve denetleyici otoriteler açısından da somut ve ölçülebilir bir denetim standardı oluşturulmasını güçleştirmektedir. DSA, bu yapısal tercihin doğurduğu öngörülebilirlik ve denetim sorunlarını gidermek amacıyla, geleneksel emredici kurallar koymak yerine, kamu otoritesi ile özel sektör aktörlerinin iş birliğine dayalı bir ortak düzenleme (*co-regulation*)⁴⁷ modeli benimsemektedir.⁴⁸

Çalışmanın bu bölümünde, DSA madde 45 ile düzenlenen ve ortak düzenleme aracı olan davranış kuralları (*codes of*

⁴⁶ Ioanna Tourkochoriti, "The Digital Services Act and the EU as the Global Regulator of the Internet", *Chicago Journal of International Law* 24, sy. 1 (2023): 31.

⁴⁷ Ortak düzenleme, kanun koyucunun bir sektörün düzenlenmesini o sektördeki özel kuruluşlara devrettiği ancak devrin mutlak olmadığı modeldir. Devlet genel itibariyle çerçeve belirleme ve denetim gibi rollerini sürdürür. Ayrıca bkz. Yeung ve Ranchordás, *An Introduction to Law and Regulation*, 177-78.

⁴⁸ Husovec, *Principles of the Digital Services Act*, 443.

conduct) incelenmektedir. Bu bağlamda, bu kurallara uyumun gönüllülük esasına göre olduğu ancak çevrimiçi platformlara sunulan uyum teşvikleri ve ortaya çıkan ihlal maliyetleri sebebiyle fiilen bağlayıcılık kazandığı değerlendirilmektedir.

A. Davranış Kuralları Aracılığıyla Yapısal Risk Yönetimi

DSA madde 34 ve 35 ile getirilen yapısal risk yönetimi yükümlülüğü, çok büyük çevrimiçi platformlara genel bir hedef belirlemektedir. Buna göre çok büyük çevrimiçi platformların, hizmetlerinin tasarımından kaynaklanan ve dezenformasyon gibi toplumsal zararlara yol açabilecek riskleri; makul, orantılı ve etkili bir şekilde yönetmeleri beklenmektedir.⁴⁹ Bu çerçevede kanun koyucu, söz konusu hedefe hangi teknik önlemler veya politika değişiklikleriyle ulaşılacağını mevzuat metninde ayrıntılı biçimde tanımlamaktan bilinçli olarak kaçınmıştır. Amaç, düzenlemenin teknolojik gelişmelere ve değişen risk ortamına uyum sağlayabilecek esnekliğe sahip olmasıdır.⁵⁰ Ancak bu bilinçli normatif açıklık, çok büyük çevrimiçi platformlar bakımından hukuki öngörülebilirliği zayıflatabilmekte ve denetleyici otoriteler açısından somut ve ölçülebilir bir denetim standardı oluşturulmasını güçleştirmektedir. DSA, bu açıklığın uygulamada yol açabileceği belirsizlikleri gidermek amacıyla, yapısal riskleri azaltmaya yönelik tedbir alma yükümlülüğünü madde 35'te pekiştirmiş ve bu tedbirlerin içeriğinin somutlaştırılması ile endüstri standartlarının geliştirilmesi için madde 45'te Davranış Kuralları mekanizmasını öngörmüştür.⁵¹

DSA madde 45 ile çok büyük çevrimiçi platformlara madde 35 kapsamında yüklenen yapısal riskleri azaltmaya yönelik

⁴⁹ Hofmann ve Raue, *Digital Services Act: DSA*, madde 34, par. 1.

⁵⁰ Husovec, *Principles of the Digital Services Act*, 271-72.

⁵¹ Hofmann ve Raue, *Digital Services Act: DSA*, madde 34, par. 9.

tedbir alma yükümlülüğünün içeriğinin somutlaştırılması amacıyla bir ortak düzenleme süreci öngörülmüştür. Madde 45 uyarınca, Komisyon ve Avrupa Dijital Hizmetler Kurulu⁵², yapısal risklerle mücadelenin pratik zorluklarını dikkate alarak gönüllü davranış kurallarının hazırlanmasını teşvik etmekle görevlendirilmektedir. Bu süreçte kamu otoritesi, düzenlemenin nihai hedeflerini belirlerken; çevrimiçi platformlar, sivil toplum ve diğer paydaşlar, bu hedeflere ulaşmak için gerekli teknik, operasyonel ve politikaya ilişkin detayları müzakere ederek davranış kurallarını oluştururlar. Dezenformasyonla Mücadele Davranış Kuralları (*Code of Conduct on Disinformation*)⁵³ bu felsefenin somut bir ürünüdür.⁵⁴ Bu kurallar, 43 taahhüt ve 128 spesifik tedbirden oluşmakta ve dezenformasyon riskini azaltmak için çok katmanlı bir strateji sunmaktadır. Bu strateji; (i) dezenformasyonun finansal teşviklerini ortadan kaldırma, (ii) siyasi reklamlarda şeffaflığı artırma, (iii) hizmetlerin bütünlüğünü sağlama, (iv) kullanıcıları güçlendirme, (v) araştırmacıları güçlendirme, (v) şeffaflık merkezi ve görev gücünün kurulması ve (vi) doğruluk kontrolünü yaygınlaştırma temelleri üzerine kurulmuştur.⁵⁵ Böylece madde 34'te soyut

⁵² Aracılık hizmeti sağlayıcılarının denetlenmesine ilişkin Dijital Hizmetler Koordinatörlerinden oluşan ve “Avrupa Dijital Hizmetler Kurulu” (Kurul) olarak adlandırılan bağımsız bir danışma grubu kurulmuştur. Dijital Hizmetler Yasası, madde 61.

⁵³ “Code of Conduct on Disinformation”, Publications Office of the European Union, 2025, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/code-conduct-disinformation>.

⁵⁴ 2022 Kuralları'nın bu denli yapılandırılmış olması, büyük ölçüde 2018'de sunulan ilk versiyonun başarısızlıklarına bir yanıttır. Öğretide, ilk kuralların bağlayıcı olmaması ve izleme mekanizmalarının eksikliği gibi nedenlerle etkisiz kaldığını, yeni versiyonun ise bu eleştiriler üzerine inşa edilen daha sağlam bir ortak düzenleme modeli denemesi olduğu vurgulanmaktadır. Bu doğrultuda bkz. Nannini vd., “Beyond Phase-In”, 1245.

⁵⁵ Strowel ve De Meyere, “The Digital Services Act: Transparency as an Efficient Tool to Curb the Spread of Disinformation on Online Platforms?”, 72; “Code of Conduct on Disinformation”.

olarak öngörülen risk azaltma yükümlülüğü, çok büyük çevrimiçi platformların uyması beklenen ölçülebilir ve denetlenebilir davranış standartlarına indirgenmektedir.

B. Davranış Kurallarının Bağlayıcılık Kazanması

DSA, Davranış Kurallarına katılımın gönüllü olduğunu açıkça hüküm altına almıştır.⁵⁶ Ancak bu görünüm, düzenlemenin pratik işleyişi ve normatif mimarisi incelendiğinde yanıltıcıdır.⁵⁷ Zira DSA, çevrimiçi platformları, hukuki riskleri ve uyum maliyetlerini rasyonel biçimde tartarak davranışlarını buna göre şekillendiren ekonomik aktörler olarak varsaymakta; bu aktörlerin düzenleyici beklentilere uyum sağlamasını teşvik eden hukuki avantajlar sunarken, uyumsuzluk hâlinde ise ciddi yaptırım riskleriyle karşı karşıya kalacaklarını öngörmektedir. Bir yandan uyumun hukuki öngörülebilirlik ve fiili güvenli liman sağlaması, diğer yandan uyumsuzluğun ağır idari para cezaları ve sıkı denetimlerle ilişkilendirilmesi, tavsiye niteliğindeki davranış kurallarının normatif etkisini güçlendirmekte ve gönüllülük esasını uygulamada fiili bir zorunluluğa dönüştürmektedir.⁵⁸

Birinci mekanizma, çevrimiçi platformlar için sunulan rasyonel uyum teşvikidir. Davranış kurallarına katılmak ve buradaki taahhütleri yerine getirmek çok büyük çevrimiçi platformlara DSA madde 34 ve 35'teki soyut yükümlülüklerini yerine getirme konusunda bir hukuki güvence sağlamaktadır.⁵⁹ Her ne kadar DSA ana metninde açıkça belirtilmese de

⁵⁶ Dijital Hizmetler Yasası, madde 46.

⁵⁷ Carl Vander Maelen, "Hardly Law or Hard Law? Investigating the Dimensions of Functionality and Legalisation of Codes of Conduct in Recent EU Legislation and the Normative Repercussions Thereof", *European Law Review* 47, sy. 6 (2022): 768.

⁵⁸ Husovec, *Principles of the Digital Services Act*, 447-48.

⁵⁹ Wilman vd., *The EU Digital Services Act*, 331.

Komisyon denetimlerinde bu davranış kurallarına uyumun, DSA'ya uyum karinesi teşkil edeceği ve bir nevi fiili güvenli liman (*de facto safe harbour*) işlevi göreceği anlaşılmaktadır.⁶⁰ Bu durum, ispat yükü açısından çevrimiçi platformun pozisyonunu önemli ölçüde güçlendirmektedir. Çevrimiçi platform, ucu açık ve ispatı zor makullük, orantılılık ve etkinlik standartlarını karşıladığını ispatlama külfetinden kurtularak, ortak düzenleme süreciyle belirlenmiş somut adımlar olan Davranış Kurallarına uyduğunu göstermekle yetinebilecektir. Bu durum platformlar için hukuki öngörülebilirlik sunan ve rasyonel bir ekonomik aktör için katılımı son derece cazip kılan temel teşvik unsurudur.⁶¹

İkinci mekanizma ise uyumsuzluğun maliyetidir. İlgili davranış kurallarına katılmayı reddeden veya katılmasına rağmen taahhütlerini sistematik olarak ihlal eden bir çok büyük çevrimiçi platform, kendini doğrudan Komisyon'un denetim radarına sokmaktadır.⁶² Endüstri standardı haline gelmiş olan davranış kurallarına uyulmaması durumunda, çok büyük çevrimiçi platformların madde 34 ve 35'teki genel yükümlülüklerini başka hangi makul, orantılı ve etkili tedbirlerle yerine getirdiğini açıklaması yönünde ağır bir ispat külfeti doğacaktır. Bu, ispatı neredeyse imkânsız bir yükümlülüktür. Zira bu davranış kuralları, Komisyon'un denetimleri kapsamında bir uyum standardı teşkil edebilecektir.⁶³ Bu standardın gerisinde kaldığı tespit edilen çok büyük çevrimiçi platformun DSA'yı ihlal ettiği sonucuna varılması ve küresel cirosunun %6'sına varan para cezalarıyla

⁶⁰ Dijital Hizmetler Yasası, Gerekçe104.

⁶¹ Husovec, *Principles of the Digital Services Act*, 457-58.

⁶² Maelen, "Hardly Law or Hard Law? Investigating the Dimensions of Functionality and Legalisation of Codes of Conduct in Recent EU Legislation and the Normative Repercussions Thereof", 767.

⁶³ Husovec, *Principles of the Digital Services Act*, 274.

karşı karşıya kalması kuvvetle muhtemeldir.⁶⁴ Uyumsuzluğun maliyetine ilişkin bu durum, davranış kurallarına katılımı çok büyük çevrimiçi platformlar için rasyonel bir tercihten, kaçınılmaz bir hukuki stratejiye dönüştürmektedir. Nitekim bir çevrimiçi platformun davranış kuralına katılma davetini gerekçesiz olarak reddetmesi de yasal yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğinin değerlendirilmesinde dikkate alınabilecektir.⁶⁵

Davranış Kuralları, çevrimiçi platformların hesap verebilirliğini artırmada merkezi bir rol oynamaktadır. Geleneksel sorumluluk rejiminin aksine amaç, çevrimiçi platformu üçüncü kişilerin eylemlerinden dolayı tazminata mahkûm etmek değil, kendi yapısal risklerini yönetme konusundaki kurumsal performansını bir süreç olarak denetlemektir. Netice itibarıyla, DSA'nın ortak düzenleme modeli, rasyonel uyum teşviki ve ihlal maliyetini kullanarak esneklik ile bağlayıcılık arasında bir denge kurmakta ve çevrimiçi platformları sorumluluklarını yerine getirmeye fiilen zorlamaktadır. Bununla birlikte belirtmek gerekir ki, bu fiili zorunluluğa rağmen davranış kurallarının hukuki statüsü değişmemektedir. Tüm bu teşvik mekanizmalarına rağmen davranış kuralları, hukuki anlamda gönüllü ve bağlayıcı olmayan enstrümanlar olmaya devam etmekte ve yasal bir yükümlülük gibi doğrudan bir zorunluluk yaratmamaktadır.⁶⁶ Bu nedenle, yaratılan bağlayıcılık, yasal bir zorunluluktan ziyade rasyonel bir aktörün kaçınamayacağı güçlü bir stratejik zorunluluk olarak değerlendirilmelidir.

⁶⁴ Dijital Hizmetler Yasası, madde 74.

⁶⁵ Dijital Hizmetler Yasası, Gerekçe104.

⁶⁶ Wilman vd., *The EU Digital Services Act*, 332.

III. ORTAK DÜZENLEME MODELİNİN UYGULAMASINA DAİR MUHTEMEL SORUNLAR

Dijital Hizmetler Yasası'nın hesap verebilirlik ilkesi temelinde kurduğu ortak düzenleme yapısı, teorik zarafetine rağmen uygulamada ciddi meşruiyet ve etkinlik sorunlarıyla karşı karşıyadır. Sistemin başarısı, uygulamadaki farklı güç dinamiklerine, çevrimiçi platformların kurumsal kapasitelerine ve dijital ekosistemin heterojen yapısına ne ölçüde uyum sağlayabildiğine bağlı olacaktır.⁶⁷ Çalışmanın bu bölümünde, DSA'nın ortak düzenleme modelinin karşı karşıya olduğu temel etkinlik ve meşruiyet sorunlarından olan (i) meşruiyet, (ii) denetim kapasitesinin yetersizliğinden kaynaklanan etkinlik ve (iii) modelin tek tip yaklaşımına dair sorunları incelenmektedir.

A. Meşruiyet Sorunu

DSA'nın temel hedeflerinden biri, çevrimiçi platformların konsolide olmuş ve düzenleme tuzağı (*regulatory capture*) riski doğuran güç yapılarını dengelemektir.⁶⁸ Ancak geline nokta, öngörülen ortak düzenleme modeli, düzenleme tuzağı olarak adlandırılan ciddi bir meşruiyet riski barındırmaktadır.⁶⁹ Düzenleme tuzağı, uygulamanın, düzenlenmesi hedeflenen güçlü ekonomik aktörler tarafından çıkarları doğrultusunda domine edilmesi ve nihayetinde düzenlemenin kamu yararı amacından sapması durumunu ifade etmektedir.⁷⁰ Mesele,

⁶⁷ Pietro Mattioli, "Navigating the Complexities of the DSA's Enforcement Framework: Sincere Cooperation in Action?", *Utrecht Law Review* 21, sy. 1 (2025): 20, <https://doi.org/10.36633/ulr.1074>.

⁶⁸ Heldt, "EU Digital Services Act", 78.

⁶⁹ Ullrich, *Unlawful Content Online*, 495.

⁷⁰ "Düzenleme tuzağı" Kanun koyucuların, regüle etmekle yükümlü oldukları sektörün çıkarlarıyla özdeşleşme eğilimini ifade eder. Bu, kamu yararına bir sektörü düzenlemekle görevlendirilmiş bir kamu otoritesinin, kamu

düzenleme tuzağının gelecekteki bir risk olması değil, madde 45 uyarınca davranış kurallarının müzakere edildiği masanın bizatihi kendisinin, bu tuzağın kurumsallaşmış bir tezahürü olup olmadığıdır.

Düzenleme tuzağı tehlikesinin temelinde, müzakere sürecinin tarafları olan çok büyük çevrimiçi platformlar ile diğer paydaşlar arasındaki finansal kaynaklar ile bilgiye erişime dair asimetri yatmaktadır. Çok büyük çevrimiçi platformlar yalnızca finansal kaynakları ve lobi güçleriyle değil, aynı zamanda düzenlemenin teknik özünü oluşturan algoritmik sistemler, veri altyapıları ve operasyonel süreçler üzerindeki bilgi tekelleriyle de müzakere masasına oturmaktadır.⁷¹ Söz konusu asimetri; sivil toplum kuruluşları, akademik kurumlar ve küçük ölçekli çevrimiçi platformlar gibi kamu yararını temsil eden daha az kaynağa sahip paydaşların müzakere sürecine etkide bulunmasını kısmen veya tamamen engelleyebilecektir. Bu durum, iki temel meşruiyet sorununu beraberinde getirir.

Sorunlardan ilki, sürecin demokratik niteliği ve etkinliğiyle ilgilidir. Çok büyük çevrimiçi platformlar ile kamusal yararını temsil eden sivil toplum kuruluşları veya akademik kurumlar arasındaki asimetri, müzakereye sivil katılımı kısıtlamaktadır.⁷² Bu durum, kanun koyucuların hesap verebilirliği ve yönetim sürecinin şeffaflığı, kapsayıcılığı ve açıklığı ile değerlendirilen

yararını sektörün müşterilerinin veya genel halkın çıkarları yeri ne sektördeki üreticilerin çıkarlarıyla özdeşleştirilmesi durumunda ortaya çıkar. "Regulatory Capture", Oxford Reference, <https://doi.org/10.1093/oi/authority.20110803100411608>; George J. Stigler, "The Theory of Economic Regulation", *The Bell Journal of Economics and Management Science* 2, sy. 1 (1971): 3-21, <https://doi.org/10.2307/3003160>; Ryan Calo ve Danielle Keats Citron, "The Automated Administrative State: A Crisis of Legitimacy", *Emory Law Journal* 70, sy. 4 (2021): 797-845; Hülya Eşki, "Düzenleyici Kurumlara İngiltere Örneği Üzerinden Bakmak", *Sayıştay Dergisi*, sy. 72 (2009): 72.

⁷¹ Nannini vd., "Beyond Phase-In", 1241.

⁷² Nannini vd., "Beyond Phase-In", 1241.

yönetişim süreçlerinin kalitesini ifade eden sürece dair meşruiyet (*throughput legitimacy*) endişelerine yol açmaktadır.⁷³ Kamusal hayatı düzenleyen normların, anayasal demokrasilerde şeffaf ve katılımcı süreçlerle oluşturulması esastır. Dezenformasyon gibi temel değerleri ilgilendiren kurallar, yalnızca birkaç güçlü teknoloji şirketinin ticari çıkarları doğrultusunda şekillenirse bu kuralların kamu yararını yansıttığına yönelik tezin inandırıcılığı kalmayacaktır.⁷⁴ Dolayısıyla bu kurallar, DSA'nın yapısal riskleri azaltma hedefini gerçekleştiren etkili araçlar olmak yerine, platformların mevcut iş modellerini meşrulaştıran bir aklama faaliyetine dönüşebilecektir.⁷⁵

Ortak düzenleme modeli, aynı zamanda bir anayasal meşruiyet sorunu da içermektedir. Zira davranış kuralları, özünde gönüllü ve bağlayıcı olmayan kurallarken⁷⁶ bir kurala uymamanın getireceği ağır yaptırımlar ile uyumun sağlayacağı hukuki öngörülebilirlik, bu kuralları çevrimiçi platformlar için fiilen bağlayıcı kılmaktadır. Bu durum, AB hukukunun temel taşlarından biri olan *Meroni* doktrini ile çatışma ihtimali içermektedir. *Meroni* doktrini uyarınca takdir yetkisi, Birlik antlaşmalarında bu tür bir yetki verilmeyen kurumlara devredilemez.⁷⁷ Dolayısıyla geniş takdir yetkisi içeren temel

⁷³ Maelen, "Hardly Law or Hard Law? Investigating the Dimensions of Functionality and Legalisation of Codes of Conduct in Recent EU Legislation and the Normative Repercussions Thereof", 771.

⁷⁴ Nannini vd., "Beyond Phase-In", 1248.

⁷⁵ Rachel Griffin, "Codes of Conduct in the Digital Services Act: Functions, Benefits & Concerns", *Technology and Regulation* 2024 (Eylül 2024): 183, <https://doi.org/10.71265/a54szq76>.

⁷⁶ Wilman vd., *The EU Digital Services Act*, 332.

⁷⁷ Ben Crum ve Deirdre Curtin, "The Challenge of Making European Union Executive Power Accountable", içinde *The European Union: Democratic Principles and Institutional Architecture in Times of Crisis*, ed. Simona Piattoni (Oxford University Press, 2015), 74, <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780198716273.003.0004>.

politikaları belirleme yetkisinin özel kişilere devri de söz konusu olamayacaktır.⁷⁸ Çevrimiçi platformların nüfuzlarını kullanarak belirlediği davranış kurallarının temel hakları ve kamusal söylemi doğrudan etkileyen fiili standartlar belirlemesi, bu anayasal yetki devri sınırlarını zorlamaktadır.⁷⁹

Meroni doktrini ile çatışma tehlikesi, Birlik yasama organının öngörmediği bir durum değildir. DSA'nın mimarisi bu sınırlardan kaçınmak veya bu sınırları yeniden yorumlamak üzere tasarlanmış mekanizmalar içermektedir. Ancak *Meroni* doktrininin mevcut sınırları da günümüzde sorgulanmaktadır.⁸⁰ Kanaatimizce, bu konuda muhtemel bir uygunluk denetiminde, *Meroni* doktrininin genişletici şekilde yorumlanmasına imkân veren üç temel husus ileri sürülebilir. Bunlar, (i) davranış kurallarının oluşturulmasında çevrimiçi platformlara tevdi edilen yetkinin teknik mahiyette ve sınırlı olması, (ii) davranış kurallarının uygulanmasında Komisyon'un nihai denetim yetkisi ve (iii) davranış kurallarının hukuki niteliğidir.

(i) *Meroni* doktrini ihlaline karşı, davranış kurallarıyla çevrimiçi platformlara devredilen yetkinin geniş ve belirsiz bir politika belirleme yetkisi olmadığı savunulabilir. Nitekim ABAD'ın *ESMA* kararında⁸¹, bir kuruma devredilen yetkilerin

⁷⁸ Case 9/56 *Meroni & Co., Industrie Metallurgiche v High Authority of the European Coal and Steel Community*, ECLI:EU:C:1958:7 (CJEU 13 Haziran 1958); Mattioli, "Navigating the Complexities of the DSA's Enforcement Framework", 33.

⁷⁹ Bu durum ayrıca literatürde "dijital anayasacılık" tartışmaları kapsamında ele alınmakta ve platformların keyfi güç kullanımına karşı anayasal güvencelerin nasıl oluşturulacağı sorusunu gündeme getirmektedir. Konuyla ilgili bkz. Işık, *İnternet Aktörleri ve Egemenliğin Değişen Boyutları: Digital Services Act ve Türk Mevzuatı Özelinde Bir İnceleme*, 29 vd.

⁸⁰ Crum ve Curtin, "The Challenge of Making European Union Executive Power Accountable", 74.

⁸¹ Case C-270/12 *United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland v European Parliament and Council of the European Union*,

sınırlarının yeterince tanımlanmış ve kesin olması halinde *Meroni* doktrininin ihlal edilmeyeceğine karar verilmiştir.⁸² Ancak DSA 35 ile öngörülen "makul, orantılı ve etkili tedbirler" gibi soyut hedefler, özel aktörlere risk yönetimi yükümlülüklerini yerine getirirken oldukça geniş bir takdir alanı bırakmaktadır. Bu takdir alanı, *ESMA* kararında sınırları çizilen yetki tanımından çok daha geniştir. Bu haliyle DSA'nın davranış kurallarının, *Meroni* doktriniyle önüne geçilmek istenen normatif boşluğa yol açtığı ileri sürülebilir.

(ii) Davranış kuralları kapsamında çevrimiçi platformların birer kanun koyucu değil, ancak düzenlemenin getirdiği hedeflere ulaşmada teknik uzmanlık sağlayan ve Komisyon'un sorumluluğu altında hareket eden danışmanlar olduğu ileri sürülebilir. Nitekim *Meroni* doktrininin genişletici şekilde yorumlanmasına ilişkin öğretilerdeki görüşlerden biri de Avrupa Birliği'ndeki yürütme yetkisinin dağınık olması sebebiyle hesap

ECLI:EU:C:2014:18 (CJEU 22 Ocak 2014). Bu davada Birleşik Krallık, Avrupa Menkul Kıymetler ve Piyasalar Otoritesi (*European Securities and Markets Authority – ESMA*) gibi bağımsız bir AB kurumuna piyasaya doğrudan müdahale yetkisi verilmesinin *Meroni* doktrininin ihlal ettiğini ileri sürmüştür. ABAD, *ESMA* kararında *Meroni* doktrininin genişletici şekilde yorumlamıştır. Mahkeme, ana yasama metninde hedefleri, koşulları ve kapsamı yeterince açık bir şekilde çizildiği ve bu yetkilerin kullanımının yargısal denetime tabi olduğu sürece, teknik nitelikteki önemli takdir yetkilerinin *ESMA* gibi bağımsız AB ajanslarına devredilebileceğine hükmetmiştir. Bu kararla, Birlik yasama organının karmaşık ve teknik alanlarda düzenleyici yetkileri uzmanlaşmış ajanslara devretmesinin önündeki anayasal engel büyük ölçüde kaldırılmıştır.

⁸² *ESMA - UK v. EP & EC*, par. 41-55; Paul Craig, "Delegated and Implementing Acts", içinde *Oxford Principles Of European Union Law: The European Union Legal Order: Volume I*, kitap editörü Paul Craig (Oxford University Press, 2018), 741, <https://doi.org/10.1093/oso/9780199533770.003.0026>; Paul Craig ve G. De Búrca, *EU Law: Text, Cases, and Materials*, Seventh edition. UK version (Oxford University Press, 2020), 457.

verebilirlik mekanizmasının oldukça gelişmiş olmasıdır.⁸³ Ancak çevrimiçi platformların yalnızca danışman olarak konumlandırılması, bu aktörlerin müzakere esnasında, ellerinde bulundurdıkları kurumsal ve finansal gücü göz ardı etmektedir. Öyle ki Komisyon, çevrimiçi platformların kara kutu niteliğindeki algoritmalarının işleyişi hakkında tam ve bağımsız bir teknik uzmanlığa sahip değildir. Bu halde davranış kurallarını tasarlayan ve teknik olarak uygulamasına ilişkin en çok bilgiye sahip olan aktörler çevrimiçi platformlar olacaktır. Komisyon'un denetimi de büyük ölçüde çevrimiçi platformlar tarafından sağlanan veriler ve raporlara bağımlı kalacaktır.⁸⁴ Bunun sonucunda Komisyon'un denetim gücünün sembolik kalma riski bulunmaktadır.⁸⁵ Netice itibarıyla DSA uygulamasında çevrimiçi platformlar teknik, kurumsal ve finansal güçleri sayesinde danışmandan çok fiili kural koyucu konumunda olabileceklerdir.

(iii) DSA metninin davranış kurallarının hukuki niteliğine ilişkin gönüllülük vurgusunu ısrarla tekrarlaması, kanun koyucunun *Meroni* doktrininin potansiyel kısıtlamalarından kaçınmak için bilinçli bir hukuki strateji izlediğini göstermektedir.⁸⁶ Ancak DSA'nın fiili güvenli liman vaadi ve uyumsuzluk halinde öngördüğü büyük para cezaları bu gönüllülük unsurunu fiili bir bağlayıcılık unsuruna

⁸³ Crum ve Curtin, "The Challenge of Making European Union Executive Power Accountable", 69.

⁸⁴ Hannah Ruschemeier, "Wettbewerb der Aufsicht statt Aufsicht über den Wettbewerb? Kompetenzfragen der Plattformaufsicht aus verfassungsrechtlicher Perspektive", içinde *Plattformen: Grundlagen und Neuordnung des Rechts digitaler Plattformen*, 1. Auflage, ed. Johannes Buchheim vd., Assistententagung Grüner Bereich 7 (Nomos Verlagsgesellschaft mbH & Co. KG, 2024), 241, <https://doi.org/10.5771/9783748919919>.

⁸⁵ Nannini vd., "Beyond Phase-In", 1247.

⁸⁶ Dijital Hizmetler Yasası, Gerekçe103.

çevirmektedir. ABAD, *Les Verts* kararında⁸⁷, hukuki sonuç doğurma amacı olan her düzenleyici işlemin AB Antlaşmalarına uygunluk denetimine tabi olacağına hükmetmiştir.⁸⁸ O halde DSA modeli de oluşturduğu fiili bağlayıcılık sonucunda denetime tabi olabilecek ve *Meroni* doktrinini uygulamada aşıp aşmadığı tartışılabilir.

Nihayetinde ortak düzenleme modelinin meşruiyeti ve başarısı, müzakere süreçlerinin azami derecede şeffaf, kapsayıcı ve dengeli yürütülmesine bağlı olacaktır. Avrupa Komisyonu'nun ve Avrupa Dijital Hizmetler Kurulu'nun bu süreçlerde bir kolaylaştırıcı olmalarının yanısıra güç ve bilgi asimetrisini dengeleyen ve kamu yararının bekçisi rolünü aktif olarak üstlenen aktörler olmaları önem arz etmektedir. Aksi takdirde dezenformasyonla mücadele için tasarlanan bu yenilikçi araç, bizzat dezenformasyonun yayılmasından en çok fayda sağlayan aktörlerin çıkarlarını koruyan bir mekanizmaya dönüşebilir.

B. Denetim Sorunu

Çok büyük çevrimiçi platformların, dezenformasyon içermeye riski taşıyan ancak yasal olan içeriklerin yayılmasını azaltmak için tavsiye algoritmalarını değiştirmesi veya belirli içeriklerin görünürlüğünü düşürmesi, özel aktörler eliyle yürütülen ve şeffaf olmayan bir algoritmik sansüre dönüşebilecektir.⁸⁹ Nitekim çevrimiçi platformların iyi niyetle dahi olsa belirli

⁸⁷ Case 294/83 Parti écologiste “Les Verts” v European Parliament, ECLI:EU:C:1986:166 (CJEU 23 Nisan 1986). *Les Verts* kararında ABAD, AB'nin hukukun üstünlüğüne dayalı bir topluluk olduğunu ve bu çerçevede ne üye devletlerin ne de kurumların işlemlerinin anayasal temel olan Antlaşmalara uygunluğunun denetlenmesinden imtina edemeyeceğini vurgulamıştır.

⁸⁸ *Les Verts*, par. 24.

⁸⁹ Nannini vd., “Beyond Phase-In”, 1248.

kullanıcı gruplarını korumak amacıyla içeriklerinin görünürlüğünü azaltması, bu grupların kamusal alandaki sesini kısmak gibi istenmeyen sonuçlar doğurabilmektedir. Örneğin *TikTok*, engelli bireylerin içeriklerinin görünürlüğünü, bu kişileri siber zorbalıktan korumak iddiasıyla sistematik olarak azaltmıştır.⁹⁰ Bu durum, çevrimiçi platformların, riskli içeriğin yayılmasından sorumlu olmamak için meşru ancak tartışmalı görüşleri baskılayan aktörler haline gelerek; ifade özgürlüğünün farklı bir kanaldan zedelenmesine sebep olabileceğinin somut bir örneğidir. Özellikle DSA yaptırım mekanizmasının, Komisyon denetiminde olduğu göz önünde bulundurulduğuna, AB'nin siyasi iradesine bağımlılığı da çevrimiçi platformları siyasi olarak hassas veya tartışmalı konularda sansür uygulamaya itebilecektir.⁹¹

Dijital Hizmetler Yasası'ndaki ortak düzenleme modelinin etkinliği, kurallara uyumun denetimi ve ihlallerin caydırıcı bir şekilde yaptırıma bağlanmasıyla ilişkilidir.⁹² Bu noktada, modelle ilgili karşılaşılabilecek ikinci sorun, Avrupa Komisyonu ve ulusal dijital hizmet koordinatörlerinin, çok büyük çevrimiçi platformların karmaşık teknik sistemlerini etkin bir şekilde

⁹⁰ Felicitas Rachinger, "Ungleichbehandlung von Inhalten marginalisierter Personen in Online-Kommunikationsräumen", içinde *Plattformen: Grundlagen und Neuordnung des Rechts digitaler Plattformen*, 1. Auflage, ed. Johannes Buchheim vd., Assistententagung Grüner Bereich 7 (Nomos Verlagsgesellschaft mbH & Co. KG, 2024), 250, <https://doi.org/10.5771/9783748919919>.

⁹¹ Strowel ve De Meyere, "The Digital Services Act: Transparency as an Efficient Tool to Curb the Spread of Disinformation on Online Platforms?", 79-80.

⁹² Strowel ve De Meyere, "The Digital Services Act: Transparency as an Efficient Tool to Curb the Spread of Disinformation on Online Platforms?", 67.

denetlemek için gereken uzmanlığa ve kaynağa sahip olup olmadığı konusuna odaklanmaktadır.⁹³

Çevrimiçi platformların algoritmik sistemlerinin denetlenmesi, veri bilimi, makine öğrenmesi ve sosyo-teknik sistem analizi gibi disiplinlerarası uzmanlığı gerektirmektedir. Denetleyici otoriteler, çevrimiçi platformların sunduğu kapsamlı ve teknik raporlar karşısında bir aşırı bilgi yüklemesi ve uzmanlık asimetrisi riskiyle karşı karşıyadır.⁹⁴ Bu durum, denetimin yüzeysel kalması ve çevrimiçi platformların kendi beyanlarını doğrulamaktan ibaret sembolik bir sürece dönüşmesine yol açabilecektir.⁹⁵ Yani çevrimiçi platformların, büyük ölçüde üçüncü taraflara kapalı olan ve kara kutu olarak nitelendirilen yapısı; şeffaflık ve hesap verebilirliği engelleyerek denetimi anlamsız kılma potansiyeli taşımaktadır.

DSA'nın bu zorlukların üstesinden gelmek için tasarladığı denetim mekanizması çok katmanlı bir yapıya sahiptir. Çok büyük çevrimiçi platformlar, madde 34 uyarınca kendi yapısal risklerini analiz edecek ve bu analizler, madde 37'ye göre bağımsız denetçiler tarafından değerlendirilecektir. Buna göre bağımsız denetçilerin ücreti, denetledikleri platformlar tarafından ödenecektir.⁹⁶ Bu durum, denetçinin bağımsızlığı üzerinde bir baskı kurma ve denetim sonuçlarının platformların lehine yumuşatılması riskini doğurur. Ayrıca bu denetçiler de

⁹³ Strowel ve De Meyere, "The Digital Services Act: Transparency as an Efficient Tool to Curb the Spread of Disinformation on Online Platforms?", 79.

⁹⁴ Mattioli, "Navigating the Complexities of the DSA's Enforcement Framework", 22; Strowel ve De Meyere, "The Digital Services Act: Transparency as an Efficient Tool to Curb the Spread of Disinformation on Online Platforms?", 67.

⁹⁵ Nannini vd., "Beyond Phase-In", 1247.

⁹⁶ Dijital Hizmetler Yasası, madde 37.

kara kutu sorunuyla⁹⁷ yüzleşecek ve denetimler, temelde çevrimiçi platformların sağladığı verilerle sınırlı kalma tehlikesi taşıyacaktır.⁹⁸ Kara kutu sorununu aşmak ve denetimin etkinliğini artırmak amacıyla DSA madde 40 kapsamında denetçilere ve onaylanmış araştırmacılara çok büyük çevrimiçi platform verilerine erişim hakkı tanınarak daha detaylı bir inceleme imkânı sunulmaktadır. Bahsi geçen erişim hakkı, çevrimiçi platformların işleyişi hakkında dışarıdan bağımsız bir bakış açısı sağlayarak kendi sundukları raporların ötesinde bir doğrulama mekanizması oluşturmayı hedeflemektedir.⁹⁹ Ancak bu durum da, çevrimiçi platformların ticari sırlarını koruma gerekçesini ileri sürerek veri erişimini kısıtlama veya erişimine imkân tanınan verileri kişisel verileri koruma mekanizmalarını gerekçe göstererek anlamsızlaştırmaları gibi ihtimalleri barındırmaktadır.

Sonuç itibariyle yapısal sorunların giderilmesini amaçlayan düzenlemenin en önemli unsurlarından biri olan denetim unsuru, uygulamada ciddi etkinlik sorunlarıyla karşı karşıyadır. Denetleyici kurumlar ve çevrimiçi platformların arasındaki kaynak ve uzmanlık asimetrisi, denetim süreçlerinin etkisiz kılınmasına yol açabilir. Etkin bir denetim ve caydırıcı yaptırım olmaması halinde de DSA'nın dezenformasyonla mücadele amacı bir temenniden öteye geçemeyebilir.

C. Farklı Türdeki Çevrimiçi Platformlara Uygulanmasına Dair Sorun

⁹⁷ Kara kutu sorunu, algoritmik sistemlerin karar alma süreçlerinin dışarıdan şeffaf biçimde gözlemlenememesi nedeniyle denetimin büyük ölçüde platformların kendi beyanlarına dayanmak zorunda kalması durumunu ifade eder.

⁹⁸ Ruschemeier, "Wettbewerb der Aufsicht statt Aufsicht über den Wettbewerb? Kompetenzfragen der Plattformaufsicht aus verfassungsrechtlicher Perspektive", 241.

⁹⁹ Griffin, "Codes of Conduct in the Digital Services Act", 179.

DSA'nın öngördüğü ortak düzenleme modeli, çok büyük çevrimiçi platformları tek tip olarak kabul etmektedir. DSA'nın bu tek tip (*one-size-fits-all*) modeli, yapısal riskleri yalnızca kullanıcı sayısı gibi nicel bir kritere bağlamasından kaynaklanmaktadır. Bu yaklaşım, çevrimiçi platformların farklı kapasitelerini ve risk profillerini yeterince dikkate almayan dengesiz yükümlülükler öngördüğü için eleştirilmektedir.¹⁰⁰ Örneğin bu model, *Wikipedia* gibi kâr amacı gütmeyen ve topluluk temelli yönetişime dayanan çevrimiçi platformların özgün yapısını kavramakta yetersiz kalmaktadır. *Wikipedia*'da, Wikimedia Vakfı'nın belirlediği genel çerçeve ile çevrimiçi platformun asıl işleyişini düzenleyen ve gönüllü editörler topluluğu tarafından müzakere edilip uygulanan topluluk kuralları arasında işlevsel bir ayrım bulunmaktadır. Toplulukça alınan özerk bir kararın DSA'nın şikâyet mekanizmalarına¹⁰¹ tabi tutulması, vakfı, topluluğun karar alma süreçlerine müdahale etmeye ve çevrimiçi platformun merkezi olmayan demokratik yapısını temelden sarsmaya neden olabilir.

Öte yandan DSA'nın merkeziyetçi mantığı, *Mastodon* gibi adem-i merkeziyetçi blokzincir tabanlı çevrimiçi platformların yönetim yapılarıyla da temelden uyumsuzdur. Bu çevrimiçi platformlarda merkezi bir sağlayıcının olmaması, risk yönetimi ve raporlama gibi yükümlülüklerin kime yükleneceği konusunda bir hukuki boşluğa neden olmaktadır. Sonuç olarak dijital ekosistemin ticari devlerini dizginlemek için tasarlanan bir düzenleme, kamusal alanın ticari olmayan veya merkeziyetsiz yapılarını işlevsiz kılabilecektir. Bu durum, çevrimiçi platform çeşitliliğini azaltarak ekosistemi birkaç büyük oyuncunun hakimiyetine terk etmek gibi istenmeyen bir sonuç doğurabilecektir.

¹⁰⁰ Nannini vd., "Beyond Phase-In", 1246.

¹⁰¹ Şikâyet mekanizmalarına ilişkin bkz. Işık, *İnternet Aktörleri ve Egemenliğin Değişen Boyutları: Digital Services Act ve Türk Mevzuatı Özelinde Bir İnceleme*, 150-55.

SONUÇ

Dijital Hizmetler Yasası, dezenformasyonla mücadelede, içerik odaklı geleneksel düzenlemelerin hukuki ve teknik eksikliklerinden ayrılarak bir paradigma değişimini temsil etmektedir. Bu alışma, DSA'nın temel amacının ifade özgürlüğünün özüne dokunmadan ve devleti ya da evrimii platformları birer doğruluk mercii haline getirme tuzağına düşmeden, dezenformasyonun yıkıcı etkilerini kaynağında yönetmek olduğunu ortaya koymaktadır. Düzenlemede odak, münferit olarak kötü içerikten, bu içeriğin geniş kitlelere yayılmasını mümkün kılan ve çok büyük evrimii platformların mutlak kontrolü altında olan algoritmik sistemlere, tasarım mimarilerine ve iş modellerine kaydırılmıştır. Bu suretle sorumluluk rejiminden hesap verebilirlik rejimine bilinçli bir geçiş öngörülmektedir. Çevrimiçi platformlar artık yalnızca pasif aracılar olarak değil, kamusal söylemi aktif olarak şekillendiren ve bu nedenle temel haklara saygı gösterme yönünde pozitif zen yükümlülüğü altında olan aktörler olarak konumlandırılmaktadır.

DSA'nın yaklaşımının hayata geçirilmesindeki en yenilikçi araç, madde 34'te düzenlenen genel ve soyut yapısal risk yönetimi yükümlülüğünün, madde 45 kapsamındaki ortak düzenleme mekanizmasıyla somutlaştırılmasıdır. Gönüllülük esasına dayanan Davranış Kuralları, rasyonel uyum teşvikleri ve yüksek ihlal maliyetleri üzerinden fiili bir bağlayıcılık kazanmaktadır. Bir yanda bu kurallara uymak evrimii platformlara bir güvenli liman sağlayarak hukuki öngörülebilirlik sunarken diğer yanda uymamayı tercih etmek evrimii platformu Komisyon denetimleri karşısında ispatı neredeyse imkânsız bir ispat külfeti altına sokmakta ve küresel cironun %6'sına varan büyük para cezaları riskiyle karşı karşıya bırakmaktadır. Bu ikili mekanizmanın esneklik ile bağlayıcılık arasında hassas bir denge kurarak soyut zen yükümlülüklerini

ölçülebilir, denetlenebilir ve yaptırıma bağlanabilir standartlara dönüştürdüğü söylenebilir.

DSA'nın teorideki bu zarafeti, uygulamada bazı sorunlara neden olabilir. Öngörülen modelin üç temel zayıf halkası bulunmaktadır. Birincisi, davranış kurallarına dair ortak düzenleme süreçlerinin, büyük veri hacmi ve bilgi asimetrisi sebebiyle, düzenlenmesi hedeflenen aktörler tarafından domine edilmesi ve bu suretle AB'nin anayasal yetki devrine ilişkin sınırlarını zorlama tehlikesidir. İkincisi, modelin, denetleyici otoritelerin çevrimiçi platformların kara kutu niteliğindeki karmaşık sistemlerini denetleyecek teknik kapasiteye sahip olmaması karşısında işlevsiz kalmasıdır. Sonuncusu ise DSA'nın ticari ve merkezi çok büyük çevrimiçi platformlar için tasarlanmış tek tip modelinin, *Wikipedia* gibi topluluk temelli veya *Mastodon* gibi merkeziyetsiz yapılar örneğinde dijital ekosistemin tekdüzeleşmesine yol açma tehlikesidir.

Yenilikçi yaklaşımı nedeniyle Dijital Hizmetler Yasası'nın dijital kamusal alanın düzenlenmesine dair bir hukuki deney olduğu söylenebilir. Ancak bu deneyin başarısı, metnin teorik tutarlılığı kadar uygulama sürecinde de çalışmada değinilen sorunların ne ölçüde aşılabileceğine göre değişecektir. Bu kapsamda mevzuatın etkinliği, ortak düzenleme süreçlerinin azami şeffaflık ve kapsayıcılıkla yürütülmesine, Avrupa Komisyonu gibi denetleyici kurumların gerçek bir teknik kapasite ve bağımsızlıkla donatılmasına ve düzenlemenin dijital ekosistemin farklı aktörlerinin özgün yapılarını gözetken esnek bir yaklaşımla uygulanmasına sıkı sıkıya bağlıdır. Aksi takdirde dezenformasyon gibi karmaşık bir sorunu çözmek için tasarlanan bu sofistike yapı, kendi karmaşıklığı içinde işlevsiz kalma veya istenmeyen yan etkiler doğurma tehlikesiyle karşı karşıya kalabilir.

KAYNAKÇA

- Akkanat Öztürk, Elif, ve Eylül Akın. “Çevrimiçi Platformlar İçin Dijital Hizmetler Yasası’nın Hukuki Çerçevesi”. *İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi / Journal of Administrative Law and Administrative Sciences*, sy. 23 (Kasım 2024): 115-49. <https://doi.org/10.26650/ihid.23.003>.
- Bradford, Anu. *The Brussels Effect: How the European Union Rules the World*. Oxford University Press, 2020.
- Broda, Elena, ve Jesper Strömbäck. “Misinformation, Disinformation, and Fake News: Lessons from an Interdisciplinary, Systematic Literature Review”. *Annals of the International Communication Association* 48, sy. 2 (2024): 139-66. <https://doi.org/10.1080/23808985.2024.2323736>.
- Calo, Ryan, ve Danielle Keats Citron. “The Automated Administrative State: A Crisis of Legitimacy”. *Emory Law Journal* 70, sy. 4 (2021): 797-845.
- Case 9/56 Meroni & Co., Industrie Metallurgiche v High Authority of the European Coal and Steel Community, ECLI:EU:C:1958:7 (CJEU 13 Haziran 1958).
- Case 294/83 Parti écologiste “Les Verts” v European Parliament, ECLI:EU:C:1986:166 (CJEU 23 Nisan 1986).
- Case C-270/12 United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland v European Parliament and Council of the European Union, ECLI:EU:C:2014:18 (CJEU 22 Ocak 2014).
- Case of Ahmet Yıldırım v. Turkey, Application No. 3111/10 (European Court of Human Rights 18 Aralık 2012).
- “Code of Conduct on Disinformation”. Publications Office of the European Union, 2025. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/code-conduct-disinformation>.
- Collingridge, David. *The Social Control of Technology*. Frances Pinter St. Martin’s press, 1982.

- Craig, Paul. "Delegated and Implementing Acts". İçinde *Oxford Principles Of European Union Law: The European Union Legal Order: Volume I*, kitap editr Paul Craig. Oxford University Press, 2018.
<https://doi.org/10.1093/oso/9780199533770.003.0026>.
- Craig, Paul, ve G. De Búrca. *EU Law: Text, Cases, and Materials*. Seventh edition. UK version. Oxford University Press, 2020.
- Crum, Ben, ve Deirdre Curtin. "The Challenge of Making European Union Executive Power Accountable". İçinde *The European Union: Democratic Principles and Institutional Architecture in Times of Crisis*, editör Simona Piattoni. Oxford University Press, 2015.
<https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780198716273.003.0004>.
- Eşki, Hlyya. "Düzenleyici Kurumlara İngiltere rneği zerinden Bakmak". *Sayıştay Dergisi*, sy. 72 (2009): 67-84.
- Frosio, Giancarlo. "From the E-Commerce Directive to the Digital Services Act". nbasım, SSRN, 2024.
<https://doi.org/10.2139/ssrn.4914816>.
- Gelfert, Axel. "Fake News: A Definition". *Informal Logic* 28, sy. 1 (2018): 84-117. <https://doi.org/10.22329/il.v38i1.5068>.
- Gen-Gelge, Berrak. "Regulating Digital Platforms: Will the DSA Correct Its Predecessor's Deficiencies?" *Croatian Yearbook of European Law and Policy* 18, sy. 1 (2022).
<https://doi.org/10.3935/cyelp.18.2022.485>.
- Griffin, Rachel. "Codes of Conduct in the Digital Services Act: Functions, Benefits & Concerns". *Technology and Regulation* 2024 (Eylül 2024): 167-87. <https://doi.org/10.71265/a54szq76>.
- Heldt, Amlie P. "EU Digital Services Act: The White Hope of Intermediary Regulation". İçinde *Digital Platform Regulation*, editör Terry Flew ve Fiona R. Martin. Palgrave Global Media Policy and Business. Springer International Publishing, 2022. https://doi.org/10.1007/978-3-030-95220-4_4.

- Hofmann, Franz, ve Benjamin Raue, ed. *Digital Services Act: DSA*. 1. Auflage. NomosKommentar. Nomos ; MANZ ; Helbing Lichtenhahn, 2023.
- Husovec, Martin. *Principles of the Digital Services Act*. 1. bs. Oxford University Press, 2024.
- Ipsos European Public Affair. *Flash Eurobarometer Social Media Survey 2025*. Sy. FL014EP. European Parliament, 2025.
- Işık, Alper. *İnternet Aktörleri ve Egemenliğin Değişen Boyutları: Digital Services Act ve Türk Mevzuatı Özelinde Bir İnceleme*. 2. bs. On İki Levha, t.y.
- Kaya, Mehmet Bedii. *İnternet Hukuku*. 1. bs. On İki Levha Yayınları, 2021.
- Kent, Bülent. "Alman Hukukunda Sosyal Ağlarda Yalan Haber İle Mücadele". İçinde *Sosyal Medya Hukuku ve Yalan Haber*, editör Bülent Kent ve Merve Ayşegül Kulular İbrahim. Adalet Yayınevi, 2022.
- Le Bon, Gustave. *The Crowd*. Çeviren T. Fisher Unwin. 1896. <https://standardebooks.org/ebooks/gustave-le-bon/the-crowd/t-fisher-unwin-ltd>.
- Maelen, Carl Vander. "Hardly Law or Hard Law? Investigating the Dimensions of Functionality and Legalisation of Codes of Conduct in Recent EU Legislation and the Normative Repercussions Thereof". *European Law Review* 47, sy. 6 (2022): 752-72.
- Mast, Tobias. "Plattformrecht als Europarecht". İçinde *Plattformen: Grundlagen und Neuordnung des Rechts digitaler Plattformen*, 1. Auflage, editör Johannes Buchheim, Viktoria Kraetzig, Juliane Mendelsohn, ve Björn Steinrötter. Assistententagung Grüner Bereich 7. Nomos Verlagsgesellschaft mbH & Co. KG, 2024. <https://doi.org/10.5771/9783748919919>.
- Mattioli, Pietro. "Navigating the Complexities of the DSA's Enforcement Framework: Sincere Cooperation in Action?"

- Utrecht Law Review* 21, sy. 1 (2025): 19-35.
<https://doi.org/10.36633/ulr.1074>.
- Nannini, Luca, Eleonora Bonel, Davide Bassi, ve Michele Joshua Maggini. "Beyond Phase-in: Assessing Impacts on Disinformation of the EU Digital Services Act". *AI and Ethics*, çevrimiçi erken görünüm, 11 Nisan 2024.
<https://doi.org/10.1007/s43681-024-00467-w>.
- Oxford Reference. "Regulatory Capture".
<https://doi.org/10.1093/oi/authority.20110803100411608>.
- Rachinger, Felicitas. "Ungleichbehandlung von Inhalten marginalisierter Personen in Online-Kommunikationsräumen". *İçinde Plattformen: Grundlagen und Neuordnung des Rechts digitaler Plattformen*, 1. Auflage, editör Johannes Buchheim, Viktoria Kraetzig, Juliane Mendelsohn, ve Björn Steinrötter. Assistententagung Grüner Bereich 7. Nomos Verlagsgesellschaft mbH & Co. KG, 2024. <https://doi.org/10.5771/9783748919919>.
- Regulation (EU) 2022/2065 of the European Parliament and of the Council of 19 October 2022 on a Single Market For Digital Services and amending Directive 2000/31/EC (2022).
- Ruscheimer, Hannah. "Wettbewerb der Aufsicht statt Aufsicht über den Wettbewerb? Kompetenzfragen der Plattformaufsicht aus verfassungsrechtlicher Perspektive". *İçinde Plattformen: Grundlagen und Neuordnung des Rechts digitaler Plattformen*, 1. Auflage, editör Johannes Buchheim, Viktoria Kraetzig, Juliane Mendelsohn, ve Björn Steinrötter. Assistententagung Grüner Bereich 7. Nomos Verlagsgesellschaft mbH & Co. KG, 2024. <https://doi.org/10.5771/9783748919919>.
- Schauer, Frederick. "Fear, Risk and the First Amendment: Unraveling the Chilling Effect". *Boston University Law Review* 58 (1978): 685-732.

- Stigler, George J. "The Theory of Economic Regulation". *The Bell Journal of Economics and Management Science* 2, sy. 1 (1971): 3-21. <https://doi.org/10.2307/3003160>.
- Strowel, Alain, ve Jean De Meyere. "The Digital Services Act: Transparency as an Efficient Tool to Curb the Spread of Disinformation on Online Platforms?" *JIPITEC*, sy. 14 (2023): 66-83.
- Tourkochoriti, Ioanna. "The Digital Services Act and the EU as the Global Regulator of the Internet". *Chicago Journal of International Law* 24, sy. 1 (2023): 129-47.
- Ullrich, Carsten. *Unlawful Content Online: Towards a New Regulatory Framework for Online Platforms*. Luxemburger Juristische Studien - Luxembourg Legal Studies, Band 21. Nomos Verlagsgesellschaft mbH & Co. KG, 20210827.
- Viertel Iníguez, Macarena. "The Capture of User Attention in Digital Ecosystems: A Competition Policy Perspective". *İçinde Plattformen: Grundlagen und Neuordnung des Rechts digitaler Plattformen*, 1. Auflage, editör Johannes Buchheim, Viktoria Kraetzig, Juliane Mendelsohn, ve Björn Steinrötter. Assistententagung Grüner Bereich 7. Nomos Verlagsgesellschaft mbH & Co. KG, 2024. <https://doi.org/10.5771/9783748919919>.
- Wardle, Claire, ve Hossein Derakhshan. *Information Disorder: Toward an Interdisciplinary Framework for Research and Policy Making*. DGI(2017)09. With Anne Burns ve Nic Dias. Council of Europe, 2017.
- Wilman, Folkert, Saulius Lukas Kalėda, ve Paul-John Loewenthal. *The EU Digital Services Act: A Commentary*. 1. bs. Oxford university press, 2024.
- Yeung, Karen, ve Sofia Ranchordás. *An Introduction to Law and Regulation: Text and Materials*. 2. bs. Cambridge University Press, 2024. <https://doi.org/10.1017/9781009379007>.

Zuboff, Shoshana. *The Age of Surveillance Capitalism: The Fight for a Human Future at the New Frontier of Power*. Paperback edition. Profile Books, 2019.

Hakem Değerlendirmesi: Çift kör hakem.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek alıp almadığını belirtmemiştir.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Etik Kurul Onayı: Yazar etik kurul onayının gerekmediğini belirtmiştir.

Peer Review: Double blind peer-reviewed.

Financial Support: The author has not declared whether this work has received any financial support.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Ethics Committee Approval: The author stated that ethics committee approval is not required.

GÜNCEL GELİŞMELER IŞIĞINDA KRİPTO VARLIKLARIN ANONİM ŞİRKETLERE SERMAYE OLARAK GETİRİLEBİLMESİ

The Contribution of Crypto Assets as Capital to Joint Stock Companies in Light of Recent Developments

Furkan ÖKSE*

Öz

Kripto varlıkların dijitalleşen dünyada sıklıkla kullanılması hukukun birçok farklı alanını ilgilendirirken özellikle şirketler hukuku ve ticaret hukuku alanında yeni bakış açılarına sebep olmuştur. Kripto varlıkların birçok ülkede sermaye olarak tanımlanabilmesi ve regülasyona tabi olmasından sonra pek çok ülke hukuk sisteminde kripto varlıkların şirketlere sermaye olarak getirilmesine izin verildiği görülmektedir.

Ülkemizde kripto varlıklara ve kripto varlık hizmet sağlayıcılara (KVHS) yönelik kanun seviyesinde ilk düzenleme

* Avukat, İstanbul Barosu. Yüksek Lisans Öğrencisi, Özyeğin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı. e-posta: furkan.okse@ozu.edu.tr, ORCID: 0009-0002-4840-8067.

Makale Gönderim Tarihi/Received: 17.09.2025

Makale Kabul Tarihi/Accepted: 08.12.2025

Atıf/Citation: Ökse, Furkan. "Güncel Gelişmeler Işığında Kripto Varlıkların Anonim Şirketlere Sermaye Olarak Getirilebilmesi." Bilişim Hukuku Dergisi 7, Sy. 2 (2025): 153-193.

2 Temmuz 2024 tarihinde 32590 sayılı Resmi Gazete 'de (RG) yayımlanan 7518 sayılı Sermaye Piyasası Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 6362 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nda (SerPK) yapılan değişiklikle gelmiştir. 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK) hükümleri gereğince sermayenin anonim şirketlere ne şekilde getirilebileceği belirtilmiştir. Bu çalışmada, şirketler hukukunda geleneksel yöntemlerin dışında kripto varlıkların anonim şirketlere sermaye olarak getirilmesinin yöntemleri, ne şekilde bir sermaye olarak değerlendirilebileceği, prosedürlerinin ne olması gerektiği ve sonrasında oluşturabileceği sorunlara ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kripto Varlıklar, şirketler Hukuku, Sermaye, Anonim şirket.

Abstract

The frequent use of crypto assets in the digitalized world has affected many different areas of law but has particularly led to new perspectives in corporate and commercial law. Since crypto assets have been defined as capital and regulated in many countries, it has been observed that many legal systems now allow crypto assets to be brought into companies as capital.

The first statutory-level regulation on crypto-assets and crypto-asset service providers in Türkiye was introduced with the amendments made to the Capital Markets Law No. 6362 (the "CML") through the Law No. 7518 on the Amendment of the Capital Markets Law, published in the Official Gazette No. 32590 dated 2 July 2024. The provisions of the Turkish Commercial Code No. 6102 stipulate how capital can be brought into joint-stock companies. This study provides explanations on the methods for bringing crypto assets as capital into joint-stock companies beyond traditional methods in corporate law, what type of capital they can be classified as capital, what the procedures should be, and the potential problems that may arise.

Keywords: Crypto Assets, Corporate Law, Capital, Joint Stock Company.

GİRİş

Dijitalleşmenin hız kazandığı günümüzde, finansal piyasalarda devrim niteliğinde değışimler yaşanmakta ve kripto varlıklar bu dönüşümün ön saflarında yer almaktadır. Blok zincir teknolojisi üzerine inşa edilen kripto varlıklar¹, yalnızca bir yatırım aracı olarak değil, aynı zamanda ekonomik sistemin işleyişini kökten değıştiren bir yenilik olarak kabul edilmektedir. Geleneksel finansal sistemlerin sınırlarını aşarak küresel bir değeri transfer aracı haline gelen bu varlıklar, bireylerden kurumlara kadar geniş bir kitle tarafından benimsenmektedir.

Kripto varlıkların güncel ekonomik sistemdeki önemi, sadece finansal bir enstrüman olmalarından değil, aynı zamanda teknolojik altyapılarının sunduğu güvenlik, hız ve şeffaflık gibi avantajlardan kaynaklanmaktadır. Bununla birlikte, bu varlıkların hukuki statüsü, ulusal ve uluslararası düzeyde² tartışmalara konu olmaya devam etmektedir.

Bu bağlamda, kripto varlıkların anonim şirketler açısından sermaye payı olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği sorusu önem kazanmaktadır. Zira anonim şirketlere sermaye olarak getirilebilecek varlıkların belirli şartları taşıması gerekmektedir. Ancak kripto varlıkların anonim şirket sermayesine getirilebilmesi hem mevcut düzenlemeler hem de

¹ Bu çalışmada uluslararası yaygın olarak kullanılan “kripto para” ve “kripto para birimi” kavramları yerine, 16 Nisan 2021 tarihli Resmî Gazetede yayımlanan Ödemelerde Kripto Varlıkların Kullanımına Dair Yönetmelik ve MASAK rehberinde yer alan “kripto varlık” olarak kullanılmıştır. RG. 16.04.2021, S. 31456.

² Uluslararası yargı kararlarını ve uyuşmazlıkları incelemek için bkz. Mete Tevetoğlu, “Bankacılık ve Sermaye Piyasası Hukuku Perspektifinden Bitcoin Davaları”, *Banka ve Finans Hukuku Dergisi*, 9, sy. 34 (2020): 543-580.

sermaye tanımı açısından çeşitli hukuki ve uygulamasal sorunları beraberinde getirmektedir.

Bu bağlamda işbu çalışmada; kripto varlıkların anonim şirketlere sermaye olarak getirilip getirilemeyeceği hem teorik hem de pratik açısından incelenecektir. İlk olarak kripto varlıkların teknik özellikleri ve hukuki niteliği³ ele alınacak, ardından bu varlıkların sermaye olarak getirilmesine ilişkin yasal çerçeve ve olası tartışmalar değerlendirilecektir.

I. BLOKZİNCİR VE KRIPTO VARLIKLARA GENEL BAKIŞ

A. Genel Bilgiler

Öğretide blok zincir; merkezi bir otoriteye bağlı olmaksızın çalışan, işlemlerin ağdaki katılımcılar tarafından doğrulanarak bloklar halinde kaydedildiği, bu blokların birbirine eklenmesiyle sürekli genişleyen ve geçmiş verilerin değiştirilmesine imkân tanımayan dağınık bir veri tabanı olarak tanımlanmaktadır.⁴ Klasik merkezi sistemde tüm işlemler, merkezi bir sistem tarafından kontrol edilir. Örneğin bir bankada para transferi A kişisinden B kişisine yapıldığında merkezi sistem olan banka bu transferi kontrol eder ve eğer A kişinin göndermek istediği bakiye yeterli değilse bu transfer gerçekleşmez. Ancak blok zincir sistemi merkeziyetsizdir. Buna merkeziyetsiz defter teknolojisi de denir (Distributed Ledger Technology). Yapılan

³ Asuman Turanboy, "Kripto Paraların Hukuki Nitelikleri", *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi* 35, sy. 3 (2019): 47-49; Argun Karamanlioğlu, "Son Gelişmeler Işığında Kripto Paraların Hukuki Niteliği ve Kripto Para Borsalarına Dair Tespit ve Öneriler", (Nisan 30, 2021): 2-3, <https://law.khas.edu.tr/tr/son-gelistmeler-isiginda-kripto-paralarin-hukuki-niteligi-ve-kripto-para-borsalarina-dair-tespit-ve-oneriler> (Erişim tarihi: 26.11.2025).

⁴ Doğa Ekrem Doğancı, *Blokzincirine Dayalı Akıllı Sözleşmelerin Hukuki Nitelikleri, Kuruluşu, Yorumu, İfası ve Bazı Örnek Hukuki Uygulamalar* (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2021), 31.

tüm işlemler merkezi olmayan veri tabanlarına kaydedilir⁵ ve herkes bu veri tabanlarını kontrol edebilir. Bu sistem Peer to Peer yani eşitler arası (“P2P”) olarak kontrol edilebilir. P2P, tarafların herhangi bir güven kurumu, banka, merkezi otorite ya da aracıya ihtiyaç duymadan, şifreleme temelli altyapı üzerinden doğrudan kripto varlık transferi yapabilmesini sağlayan işlem modelidir.⁶ Bu durum blok zincir sisteminin şeffaflığını sağlamaktadır.⁷

Özetle; Blok zinciri, merkezi bir otorite olmadan çalışan bir bilgisayar ağı tarafından dağıtılan, çoğaltılan ve sürdürülen dijital bir işlem defteridir ve dağıtık defter teknolojisinin bir çeşidi olup, verilerin birbirini tanımayan katılımcılar arasında sıralı bloklar halinde paylaşıldığı ve bu blokların bir araya gelerek bütünsel bir zincir oluşturduğu yapıyı ifade eder.⁸

B. Blok Zincirin Özellikleri

Blok zincir teknolojisi internet benzeri global altyapı olup, gerçek ve tüzel kişilerin finansal kuruluşlar gibi üçüncü taraflarla ilişkiye girmeden doğrudan aralarında işlem

⁵ Fatih Bilgili ve M. Fatih Cengil, “Bitcoin Özelinde Kripto Paraların Ticaret Şirketlerine Sermaye Olarak Getirilmesi”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 23.3.2019, 4.

⁶ Bitcoin Wiki, “Main Page,” erişim 26 Kasım 2025, https://en.bitcoin.it/wiki/Main_Page

⁷ Nik Bhatia, *Paranın Katmanları: Altın ve Dolardan Bitcoin ve Merkez Bankası Dijital Para Birimlerine* (İstanbul: Liberus, 2022), 110.

⁸ İlgili tanım için bkz. Rino Siffert, Siniša Petrović ve Tomislav Jakšić, “Payment of the Capital Contribution of a Company Limited by Shares in a Cryptocurrency,” *Zagrebačka pravna revija* 8, sy. 2 (2019): 129, dn. 1. Blokzincir tanım ve özellikleri için bkz. Elif Küzeci, “Blokzinciri, Hukuk ve Kişisel Verilerin Korunması: Yeni Bir Güven Mekanizması Kurmak Olanaklı mı?” içinde *Gelişen Teknolojiler ve Hukuk I: Blokzincir* (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2020), 157 vd.

gerçekleştirmesini sağlayan bir teknolojidir.⁹¹⁰ İşlemler dağınık defter teknolojisi üzerinde, birden fazla onay mekanizmasıyla¹¹ gerçekleşmektedir. Böylece üçüncü taraflarla işlem yükünün getirdiği transfer masrafları ve işlemlerin tekrarlanması ya da aynı varlığın birkaç işlem için kullanılması sorunları ortadan kalkar.¹²

World Economic Forum (Dünya Ekonomi Forumu) tarafından 2016 Ağustos ayında yayınlanan “Finansal Altyapının Geleceği; Blok Zincirin Finansal Hizmetleri Nasıl Dönüştürebileceğine Dair Bakış” raporunda¹³ blok zincir teknolojisinin finansal hizmetlerin altyapılarına sağlayacağı bazı temel katkılar açıklanmıştır. Buna göre;

1. Blok zincir teknolojileri basit ve efektif işlem süreçleri için kullanılabilir ve üçüncü tarafa dayanmayan merkezleşmenin olmadığı bir yapı kurar. Operasyonel olarak blok zincir teknolojisi kullanılarak kişiler arası üçüncü tarafa dayanmadan yapılan transferler, kayıtların değiştirilemezliği ve herkes tarafından izlenebilir olmasıyla¹⁴ mutabakat ve anlaşmazlık çözümlerini kolaylaştırır.

2. Blok zincir teknolojileri taraflar arası şeffaflığı arttıracak ve doğru teknolojilerle birlikte kullanıldığında denetleyici ve düzenleyici kurumların çalışmasını kolaylaştıracaktır. Blok zincir teknolojisiyle gerçekleştirilen işlemler kaybolmaz, silmez

⁹ Sarah Underwood, “Blockchain Beyond Bitcoin,” *Communications of the ACM* 59, sy. 11 (2016): 15–17.

¹⁰ Satoshi Nakamoto, *Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System*, 1, <https://bitcoin.org/bitcoin.pdf> (Erişim tarihi: 03.12.2025).

¹¹ Nakamoto, *Bitcoin*, 3.

¹² Saifedean Ammous, *Bitcoin Standardı*, çev. Ahmet Yılmaz (İstanbul: Liberus Yayıncılık, 2022), 45.

¹³ World Economic Forum, *The Future of Financial Infrastructure an Ambitious Look at How Blockchain Can Reshape Financial Services*, (Cenevre: World Economic Forum, 2016), 17.

¹⁴ Nakamoto, *Bitcoin*, 4-6.

ve değiştirilemez¹⁵ olduğundan, işlemlerin kontrol edilmesi ve doğrulanması süreçleri doğru kurgulandığında, insana dayalı hataların azaldığı ve manuel süreçlerin yarattığı güvensizlikler ortadan kalkar.

3. Üçüncü tarafa dayanan işlemlere ihtiyaç duyulmadığından taraflar arası işlemler daha hızlı ve az maliyetli olarak gerçekleştirilebilir.¹⁶

C. Kripto Varlık Türleri

Öğretide kripto varlık; blok zinciri teknolojisi aracılığıyla meydana getirilen, çoğunlukla ekonomik gayeler doğrultusunda ihraç edilen ve el değiştirmesi dijital ortamda sağlanan bir elektronik varlık türü olarak ifade edilmektedir.¹⁷

Kripto varlık ekosistemi, teknik özellikleri, kullanım amaçları ve sağladıkları haklar bakımından birbirinden oldukça farklı unsurları içeren geniş bir yapıya sahiptir. Bu nedenle hem düzenleyici kurumlar, kripto varlıkların tek bir kategori altında değerlendirilemeyeceğini, aksine ekonomik işlevleri ve hukuki nitelikleri temelinde sınıflandırılması gerektiğini kabul etmektedir.

MiCA Tüzüğü, kripto varlıkları özellikle varlık referanslı tokenler, elektronik para tokenleri ve kullanım amaçlı tokenler (utility tokens) olmak üzere üç ana kategoriye ayırarak bu yaklaşımı kurumsallaştırmaktadır.¹⁸ Benzer şekilde Financial Action Task Force (FATF) rehberi, kripto varlıkların ödeme,

¹⁵ Christopher Millard, "Blockchain and Law: Incompatible Codes?", *Computer Law & Security Review* 34 (2018): 844.

¹⁶ Nikolei M. Kaplanov, "Nerdy Money: Bitcoin, the Private Digital Currency, and the Case Against Its Regulation," *Loyola Consumer Law Review* 25, sy. 1 (2012): 111.

¹⁷ Tanım için Bkz. Sinan H. Yüksel ve Osman Gazi Güçlütürk, "Kripto Varlıkların İlk Arzı (ICO) ve Türk Hukukunda İlgili Düzenlemelerin Tespiti", içinde *Gelişen Teknolojiler ve Hukuk I: Blokzincir*, (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2021), 271.

¹⁸ Regulation (EU) 2023/1114 of the European Parliament and of the Council of 31 May 2023 on Markets in Crypto-Assets (MiCA).

yatırım veya hizmet erişimi gibi fonksiyonlarına göre sınıflandırılması gerektiğini belirtmektedir.¹⁹

Kullanım amaçlarına, blok zinciri teknolojisine veya halka arz sürecine göre kripto varlıklar çeşitli şekillerde kategorize edilebilecektir. Çalışmamızda, kripto varlıklar; ödeme amaçlı token'lar, stable (sabit) coinler, utility (yararlanma-kullanma) token'ları, security (menkul kıymet) token'ları ve NFT'ler (non-fungible token) olarak beş ana başlıkta değerlendirilecektir.²⁰

1. Ödeme Amaçlı Token'lar (Payment Tokens)

Ödeme amaçlı token'lar temel olarak bir değişim aracı veya ödeme aracı olarak kullanılmak üzere tasarlanan ve birincil amacı ödemelerde kullanılmak olan sanal araçlardır.²¹ Bu varlıkların ekonomik fonksiyonu, geleneksel anlamda paranın taşıdığı değer saklama, değişim ve hesap birimi olma özelliklerinin blok zinciri üzerinde dijital biçimde gerçekleştirilmesidir.

Ödeme amaçlı token'ların en bilinen örneklerini "coin" olarak nitelendirilen varlıklar oluşturur. Bitcoin ve ethereum gibi varlıklar pazar değeri ile kripto varlık piyasalarının baskın araçlarıdır. Bitcoin ise ayrıca ilk kripto varlık örneğidir. 2009 yılında Satoshi Nakamoto adıyla anonim olarak yayınlanan Bitcoin Tanıtım Yazısına (Bitcoin Whitepaper)²² göre, merkezi sistemler olarak finansal kuruluşlara dayanarak çalışan ödeme sistemleri, iki tarafın üçüncü bir taraf olan finans kuruluşuna dayanarak ödeme yapmasını sağlar. Bunun doğurduğu iki sorun bulunmaktadır. Bu sorunlardan ilki finansal kuruluşların kişilere güvenine dayandığı için her zaman gerçekleşmeyebilmesi ya da kontrol edilmesinin zor olmasıdır.

¹⁹ Financial Action Task Force (FATF), *Guidance for a Risk-Based Approach to Virtual Assets and Virtual Asset Service Providers* (Paris: FATF, 2019)

²⁰ Ali İhsan Karacan ve Esra Erişir Karacan, *Kripto Varlıklar* (İstanbul: Scala Yayıncılık, 2021), 36.

²¹ Karacan ve Erişir Karacan, *Kripto Varlıklar*, 31.

²² Nakamoto, *Bitcoin*, 2.

Bir diğer sorun da finansal kuruluşların ve kontrol mekanizmalarının işlem ücretlerine yansımaları ve kişiler arasında gerçekleştirilecek işlemlerin daha maliyetli olmasına yol açmasıdır. Bu sorunları çözmek için ortaya çıkan eşler arası merkezi olmayan²³ dijital paranın ilk başarılı çalışması Bitcoin'dir. Bitcoin, 2008 yılında duyurulmuş, 2009 yılında ağı oluşturulmuş ve açık kod olarak yayınlanmıştır. 2009 yılına kadar devletler tarafından ihraç edilen itibari paraların aksine, merkeziyetsiz olarak ortaya çıkmıştır.²⁴ Bitcoin'e olan ilgi arttıran en önemli faktörler, takip edilebilir olması, kayıtlarının değiştirilemezliğinden dolayı yok edilmesinin imkansızlığı ve merkeziyetçi finans uygulamalarına ihtiyaç duymadığından ötürü her zaman ve her yerde kullanılabilir olmasıdır. Bitcoin bir kişi tarafından kullanıldığında, yapılan işlem blok zincire kaydedilir ve bu kayıtlar global ağlardaki bilgisayarlarda saklanır. Blok zincire eklenen bu işlemler eklendikten sonra değiştirilemez ya da silinemez. Bitcoin transfer edilerek, satın alınarak ya da madencilik yapılarak elde edilebilir. Madencilik de basit anlatımıyla bilgisayarlar ve kodlamalar kullanarak blok zincirinde bloklar oluşturmaktır. Bu nedenlerle çevreye zararlı olması çok fazla elektrik ve makine kullanılmasına dayandırılmaktadır. Bitcoin madenciliğinde her bir blok eklendiğinde doğrulama yapılmakta ve Bitcoin kazanılmaktadır. Teknik bilgisi olan herkes madencilik yapabilir ve Bitcoin elde edebilir. Bu şekilde Bitcoin madenciliğine proof of work denmektedir. Bitcoin madencilik yapılarak limitsiz sayıda üretilmemektedir, 21 milyona ulaştıktan sonra Bitcoin ağına madencilik yöntemi ile Bitcoin eklenemeyecektir.

²³ Bkz. Nakamoto, *Bitcoin*, 1; Bilgili ve Cengil, "Ticaret Şirketlerine Sermaye," 4; Bitcoin tanım ve işleyiş için ayrıca bkz. Nikolei Kaplanov.

²⁴ Bir ülkenin para birimi Merkez Bankası tarafından; hisse senetleri ve diğer menkul kıymetler ise anonim şirketler tarafından; sermaye piyasası araçları da ilgili ihraççılar tarafından çıkarılır ve bütün bu süreçler merkezi bir yapının kontrolünde yürütülür. Buna karşılık merkeziyetsizlik, özellikle kripto varlıkların arzının herhangi bir kişi, kurum, makam ya da otoriteye bağlı olmaksızın gerçekleştirilmesini ifade eder.

Kaynakların limitli oluşu nedeniyle günümüzde Bitcoin altına benzetilmektedir.²⁵

Bitcoin'in ardından en önemli kripto varlıklardan biri Ethereum'dur. 2015 yılında Vitalik Buterin tarafından başlatılmış olup Ethereum madenciliğinde işlemlerin yanı sıra ayrıca akıllı sözleşmelerin de kurulup işlenmesi sağlanmaktadır. Akıllı sözleşmeler, koşullar karşılandığında sözleşmeleri kendi kendini uygulayacak şekilde programlamıştır.²⁶ Ethereum yalnızca para transferi değil çok farklı işlemler için de blok zincir teknolojisinin kullanılabileceği düşüncesiyle oluşturulmuştur. Ethereum üzerinde akıllı sözleşmeler, NFT'ler²⁷ ve merkeziyetsiz uygulamalar yapılabilmektedir. Bu özellikleri Ethereum'u Bitcoin'den ayıran temel özelliklerdir. Bitcoin daha çok merkezi kontrollerden ve enflasyon gibi etkilerden korunmak için kullanılan bir para birimi ya da değer saklama aracı olarak konumlanmaktadır. Ethereum ise bundan farklı olarak web3 teknolojilerine öncülük etmektedir. Ethereum Tanıtım Yazısı²⁸ (*Ethereum Whitepaper*) Vitalin Buterin'in belirttiği gibi Ethereum farklı amaçlar için kullanılabilir: Kişilerin paralarını kullanarak daha güçlü sözleşmeler oluşturmalarını sağlayan finansal uygulamalardır. Birikim cüzdanları oluşturmak, alt *coinler* oluşturmak ve türev araçlar gibi bazı finansal araçların teknoloji ile desteklenmesini sağlamak bu uygulamalardandır. Bunun dışında yarı finansal

²⁵ Nakamoto, *Bitcoin*, 3, par. 6.

²⁶ Reggie O'Shields, "Smart Contracts: Legal Agreements for the Blockchain", *North Carolina Banking Institute* 21, no.1, (2017): 179.

²⁷ Ethereum üzerinde kullanılan NFT (*non-fungible token*) ekosistemi için bkz. Giovanni Casale-Brunet vd., "Networks of Ethereum Non-Fungible Tokens: A Graph-Based Analysis of the ERC-721 Ecosystem," *arXiv preprint*, arXiv:2110.12545 (2021).

²⁸ Vitalik Buterin, *Ethereum: A Next-Generation Smart Contract and Decentralized Application Platform*, 13 vd., https://ethereum.org/content/whitepaper/whitepaper-pdf/Ethereum_Whitepaper_-_Buterin_2014.pdf, (erişim tarihi: 03.12.2025).

olan bazı hesaplama problemlerinin çözümü ve çevrimiçi oylama gibi uygulamalar da Ethereum ile yapılabilir. Ethereum madenciliği *proof of stake* yöntemi ile yapılmaktadır. *Proof of stake*, *proof of work*'ten farklı olarak doğrulama ve yeni bloklar oluşturma hakkını bir işten ya da algoritmik çözümden değil ağın doğrulanması için ağa katılan kişiler tarafından kitlenmesiyle elde eder.²⁹ *Staking*’ın tam bir Türkçe karşılığı bulunmamakla birlikte kanaatimizce kilitlemek olarak çevrilebilir. Buna göre, kilitlenen miktar ne kadar yüksekse, kişinin yeni blok kazanma hakkı o kadar yüksek olur. Bu sistemde madenciler yerine doğrulayıcılar vardır ve doğrulayıcıların rastgele seçimi kilitledikleri veri miktarına göre avantaj sağlar. *Proof of stake* daha az enerji harcaması ve daha az donanım gerektirdiği için avantajlı ve pratik olarak görülse de daha çok kilitleyen yeni blok yaratma şansını arttırması, Bitcoin merkeziyetçi yapısına aykırı olarak değerlendirilmektedir.

2. Stable (Sabit) Coin

Stablecoin değeri genellikle bir geleneksel para birimine ya da diğer değerli varlıklara sabitlenmiş bir kripto para birimidir.³⁰ Bu dijital varlıkların temel amacı, kripto teknolojilerinden faydalanırken değerini sabit tutabilmektir. *Stablecoin*’lerin en popüler olanları ABD dolarına endeksli olan USDT ve USDC’dir. Bunlar çoğunlukla bir banka hesabında rezerv olarak tutulan para birimiyle desteklenir. *Stablecoin*’lerin en büyük avantajı, geleneksel bankacılık sistemine kıyasla daha hızlı ve maliyetsiz varlık transferi yapılmasına imkân sağlamalarıdır.³¹

²⁹ Mete Tevetoğlu, “Ethereum ve Akıllı Sözleşmeler”. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 12, sy. 1 (2021): 193-208.

³⁰ Marion Labour ve Camilla Siazon, *Stablecoins: How the Genius Act Strengthens US Geo* (Deutsche Bank Research, 2025), 3.

³¹ Bank for International Settlements, *Investigating the Impact of Global Stablecoins*, CPMI Papers Sy. 187 (2019), 1.

Ayrıca USDT Tanıtım Yazısı³² (*Whitepaper*) da açıklandığı gibi, geleneksel para birimlerinin banka hesabı açmadan ya da yüksek saklama maliyetlerine katlanmadan saklanmasını sağlar. *Stablecoin*’lerin en büyük riski rezerv varlığının sürekli olarak belli bir seviyede tutulmasıdır. Geçmişte USDT’ye ilişkin eksik rezerv iddiaları *stablecoinin* değer kaybetmesine neden olmuştur.³³ USDC düzenli olarak belirli aralıklarla bağımsız denetimden geçmesiyle güven sağlamaya çalışmaktadır. *Stablecoin*lerle merkez bankası dijital varlıklarının en büyük farkı da özel kuruluşlar ve merkeziyetsiz yapı tarafından yönetilmeleridir. Her ne kadar geleneksel finans araçlarına dayalı bir rezerv yapısı olsa da merkezi bir devlet tarafından kontrolü mümkün değildir. Bunlar dışında kripto destekli *stablecoin* mekanizmaları akıllı sözleşmelere teminat verebilmek için, emtia destekli *stablecoinler* ise genellikle kolay yatırım yapmak için kullanılmaktadır.

3. Utility (Kullanma- Yararlanma) Token’ları

Utility token’lar, bir uygulamaya, dijital hizmete veya belirli bir platform işlevine erişim sağlamak amacıyla ihraç edilirler. Utility token kavramı, bir hizmet ya da uygulamanın kullanımına yönelik dijital erişim hakkı sunan token’ları ifade etmektedir.

Bu nedenle birçok teknoloji girişimi, geliştirdikleri ürün veya hizmet için erken dönem finansman sağlamak amacıyla utility token satışına başvurmaktadır. Utility token sahipleri, ileride sağlanacak bir hizmetten yararlanma, bir dijital ürünün

³² J. R. Willett, *Tether: Fiat Currencies on the Bitcoin Blockchain*, 2016, 4, <https://assets.ctfassets.net/vyse88cgwfb1/5UWgHMvz071t2Cq5yTw5vi/c9798ea8db99311bf90ebe0810938b01/TetherWhitePaper.pdf> (erişim tarihi: 03.12.2025).

³³ Bank for International Settlements, *The Crypto Ecosystem: Key Elements and Risks*, BIS Other Publications Sy. 72 (2023), 8.

kullanım hakkına erişme veya platform içi belirli fonksiyonlara katılma gibi tüketim odaklı haklara sahip olur.³⁴

Avrupa Menkul Kıymetler ve Piyasalar Otoritesi (ESMA) da bu token türünü, ödeme aracı olmanın ötesinde belirli bir “kullanım işlevi” sunan kripto varlık olarak tanımlamaktadır. Dolayısıyla utility token’lar, yatırım amacı taşımaktan çok bir hizmete erişim veya kullanım hakkı sağlama niteliğiyle diğer token sınıflarından ayrılır.³⁵

4. Security (Menkul Kıymet) Token’lar

Security token’lar, bir yatırım ürününün blok zinciri üzerinde dijital olarak temsil edilen hâli olup sermaye piyasası düzenlemelerine tabi olma potansiyeli taşıyan kripto varlıklardır.³⁶ Bu nitelikleri nedeniyle hem ihraç eden bakımından hem de yatırımcı açısından belirli uyum süreçlerini beraberinde getirirler.

Bu token türünün temel ayırt edici özelliği, sahibine ekonomik haklar tanınmasıdır.³⁷ Security token sahipleri; şirket sermayesinde pay edinme, kar payı alma, gelir paylaşımına katılma veya benzeri finansal nitelikli haklardan yararlanabilirler.

Security token’lar genel olarak dört kategoriye ayrılmaktadır:

³⁴ Karacan ve Erişir Karacan, *Kripto Varlıklar*, 39.

³⁵ European Securities and Markets Authority (ESMA), *Advice on Initial Coin Offerings and Crypto-Assets*, 9 January 2019, ESMA50-157-1391. https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/esma50-157-1391_crypto_advice.pdf (Erişim tarihi: 03.12.2025)

³⁶ HM Treasury, FCA ve Bank of England, *Cryptoassets Taskforce: Final Report*, 2018, 13–14, https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5bd6d6f0e5274a6e11247059/cryptoassets_taskforce_final_report_final_web.pdf (Erişim tarihi: 03.12.2025).

³⁷ İrem Akıncı, *Kripto Varlıkların Mukayeseli Hukuk Açısından İncelenmesi ve İncelemelerin Türk Hukukuna Uyarlanabilirliği* (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2024), 30.

a. Kar veya gelir paylaşımı sağlayan token'lar (profit/revenue sharing tokens) – İşletmenin elde ettiği kazançtan belirli bir oran üzerinden hak tanıyan token'lardır.

b. Hibrit token'lar (utility/payment/security token hybrids) – Hem kullanım hem de finansal hakları bir arada barındırabilen karma yapılı token'lar.

c. Geleneksel varlıkların tokenleştirilmiş hâlleri (tokenized traditional assets) – Fiziksel veya finansal bir varlığın blok zinciri üzerindeki temsilleri.

d. Yatırım amaçlı fon yapısına benzeyen token'lar (investment vehicle/fund tokens) – Kolektif yatırım fonlarını andıran ve yatırımcıya fon benzeri haklar tanıyan token modelleri.³⁸

5. Nun-Fungible Token'lar (NFT)

“Non-fungible token” ifadesinin kısaltması olan NFT kavramı, esasen birbirinin yerine geçmeyen, benzersiz nitelikteki dijital varlıkların mülkiyetini ya da bu varlıklar üzerindeki belirli hakları temsil eden özel bir token türünü ifade eder.³⁹

NFT'ler günümüzde en çok dijital sanat eserleri, koleksiyon niteliği taşıyan dijital içerikler ve fiziksel varlıkların dijital temsilleri üzerinde mülkiyet ilişkisini göstermek amacıyla kullanılmaktadır. NFT'lerin önemli bir kısmı Ethereum blok zinciri üzerinde oluşturulsa da, teknik olarak farklı blok zincir ağları üzerinde de üretilebilmeleri mümkündür. Bu token türünün temel özelliği, biriciklik ilkesidir: NFT'ler birbirleriyle birebir değiştirilemez ve aynı token'ın eşdeğer bir kopyası üretilemez. Bu özellikleri, onları değiştirilebilir (fungible) kripto varlıklardan açık biçimde ayırır.⁴⁰

³⁸ Karacan ve Erişir Karacan, *Kripto Varlıklar*, 41.

³⁹ Buterin, *Ethereum*, 1-2.

⁴⁰ Akıncı, *Kripto Varlıklar*, 33.

NFT'lerde sahiplik tekildir; token'ın temsil ettiği dijital varlık üzerindeki haklar yalnızca o NFT'nin sahibi tarafından kullanılır. Bu yönüyle NFT'ler, çoğaltılabilir dijital içeriklerden (görsel, video, müzik vb.) ayrılır: dijital dosyalar kopyalanabilse de NFT'nin kendisi benzersizdir ve kime ait olduğuna ilişkin kayıt blok zincir üzerinde değiştirilemez bir biçimde tutulur. Bu nedenle dijital koleksiyon ürünleri, sahiplik ispatı gerektiren dijital varlık modelleri ve oyun içi varlıklar gibi alanlarda NFT kullanımının giderek yaygınlaştığı görülmektedir.⁴¹

II. TÜRK HUKUKUNDA KRİPTO VARLIKLAR

A. Kripto Varlıklara Dair İlk Düzenlemeler

Kripto varlıklara ilişkin ilk düzenleme 16 Nisan 2021 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası'na yapılmıştır. "Ödemelerde Kripto Varlıkların Kullanılmamasına Dair Yönetmelik"⁴² (TCMB Yönetmeliği) ile kripto varlıklar tanımlanmış ve bir yasakla Türk hukukunda gündeme gelmiştir.

Altı maddeden oluşan bu Yönetmelik'in üçüncü maddesinin birinci fıkrasında kripto varlıklar, dağıtık defter teknolojisi ile oluşturulan ve dijital ağlar üzerinden dağıtımı yapılan bir gayri maddi varlık olarak tanımlanmıştır. Yine aynı maddenin devamında açık bir şekilde kripto varlıkların herhangi bir para birimi, elektronik ve menkul kıymet olmadığını açıkça belirtilmiştir. Şu kadar ki; kripto varlıkların mal ve hizmet alımında ödeme aracı olarak doğrudan ya da dolaylı şekilde kullanılamayacağı da regüle edilmiştir. Böylelikle kripto varlıklar açısından hukukumuzda bir yasaklama gündeme gelmiştir.

⁴¹ Deniz Alp İmamoğlu, *Kripto Para Birimleri ve Türk Hukukunda Düzenlenmesi*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2024), 107.

⁴² Bkz. *Ödemelerde Kripto Varlıkların Kullanılmamasına Dair Yönetmelik*, RG. 16.04 2021, S. 31456, md. 3 – 4.

Söz konusu Yönetmelik'in üçüncü maddesinin ikinci ve üçüncü fıkrasında ise kripto varlıkların ödeme aracı olarak kullanılması doğrudan yasaklanmıştır. Devam eden maddelerde de kripto varlıklarla ödeme hizmeti sunulması, elektronik para ihracı yapılması gibi iş modellerinin tamamı yasaklanmıştır (m.4). Ödeme hizmetleri ve elektronik para kuruluşlarının KVHS hizmeti sunamayacakları da yine Yönetmelik'te düzenlenmiştir. Böylece 6493 sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun ile kurulmuş ve faaliyet izni almış olan şirketlerin kripto varlık alım satımı faaliyetinde bulunmasının önüne geçilmiş olmakla birlikte bahsi geçen her faaliyet için ayrıca şirket kuruluşu yapılarak faaliyet izni alınmasının sinyalleri verilmeye başlanmıştır. Ardından 1 Mayıs 2021'de MASAK tarafından Terörün Finansmanının Önlenmesi Hakkında Yönetmelik'in⁴³ kapsamına KVHS de eklenmiş ve Yönetmelik kapsamındaki yükümlülükler açısından KVHS'ler de tabi kılmıştır. Bu değişikliklerle; uzaktan kimlik tespiti ve şüpheli işlem bildirimi yapmak KVHS'ler için yükümlülük haline gelmiştir. Akabinde KVHS'lerin bu yükümlülüklerini gerçekleştirme süreçlerine dair bir rehber⁴⁴ de yine MASAK tarafından yayımlanmıştır. İlk düzenleme kapsamı görüldüğü üzere bir alanı yeniden regüle etmekten ziyade anlık ihtiyaçlara yanıt vermektedir. Kripto varlıkların ve hizmet sağlayıcıların regüle edilmesi Avrupa Birliği'ne⁴⁵ benzer şekilde Türkiye'de de kara para aklama ekseninde şekillenmeye başlamıştır. Merkezizetsiz bir finans yapısı sunan blok zincir

⁴³ RG. 01.05.2021, S. 31471.

⁴⁴ Hazine ve Maliye Bakanlığı, *Kripto Varlık Hizmet Sağlayıcılar Rehberi*, <https://ms.hmb.gov.tr/uploads/sites/12/2021/05/Kripto-Varlik-Hizmet-Saglayicilar-Rehberi.pdf> (Erişim Tarihi: 03.12.2025).

⁴⁵ 20 Mayıs 2015 tarihli 2015/849 sayılı AB Yönergesi Güncel Değişik Metin m.2 (05.06.2015, L 141/73) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02015L0849-20241230> (Erişim tarihi: 03.12.2025).

altyapısı düşünöldüğünde devletlerin bu sistemleri regüle etme çabası makuldür. Ancak MASAK ve Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası (TCMB) tarafından yönetmelik ve rehber düzeylerinde yapılan bu düzenlemeler Türkiye’de hızla gelişmekte olan fintek sektörünü ve kabul görür bir yatırım aracı tarafından toplumun geneline yayılması hızlanan kripto varlıkları tam anlamıyla düzenlemekten uzaktır.

B. 2 Temmuz 2024 Tarihli Sermaye Piyasası Kanunu Değişikliği

Kripto varlıklara ve KVHS’lere yönelik kanun seviyesinde ilk düzenleme Temmuz 2024’te 7518 sayılı Kanun ile Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu’nda (SerPK) yapılan değişikliklerle gelmiştir.

Değişiklik genel bağlamda kategorize edildiğinde; daha evvelden yapılmamış olan bazı kavramların tanımlara eklenmesi ile Türk Hukukunda kendilerine yer bulduğunu, KVHS’lerin kuruluş usulü ve şartlarının düzenlendiği, kripto varlıkların transfer ve saklanmasıyla ilişkin faaliyet esasları ile SerKP’ya aykırı faaliyet gösteren KVHS’lere yönelik tedbir ve yaptırımların düzenlendiği görölmektedir. Kripto varlık tanımı TCMB Yönetmeliğine paralel olarak yapılmıştır. Bu düzenleme ile kripto varlıkların maddi değil hak ifade eden gayri maddi varlıklar olduğı tartışmaya mahal kalmayacak şekilde düzenlenmiştir.⁴⁶

III. TÜRK TİCARET KANUNU KAPSAMINDA TİCARET ŞİRKETLERİNE SERMAYE OLARAK KONULABİLECEK VARLIKLAR

A. Türk Ticaret Kanunu Kapsamında Ticaret Şirketlerine Sermaye Olarak Getirilebilecek Değerler

TTK kapsamında sermaye şirketleri anonim, limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerdir. Şahıs

⁴⁶ Himmet Koç, “7518 Sayılı Kanunla Getirilen Düzendeki Kripto Varlıklara Yönelik Bir Analiz”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 14, sy. 2 (2024): 918.

şirketlerinde ortakların kimliği, malvarlığı ve ticari itibarları ön planda olup ortaklar şirket borçlarından dolayı üçüncü kişilere karşı tüm malvarlıkları ile sorumludurlar.⁴⁷ Sermaye şirketlerinde ve spesifik olarak anonim şirketlerde ise, ortakların kimliğinden ziyade önemli olan husus şirketlerin sermayesidir. Sermaye şirketlerinde ortaklar, şirketin borçlarından dolayı üçüncü kişilere karşı malvarlığı ile sorumlu değildirler, yalnızca şirkete koymayı taahhüt ettikleri katılım payı ile sorumludurlar.

TTK 127/1 maddesi, genel olarak ticaret şirketlerine sermaye olarak konulabilecek değerleri saymıştır. Sermaye olarak konulabilecek değerler sınırlı sayıda değil aksine örneklem olarak sayılmıştır.⁴⁸ Maddi bir değer ifade eden ve ekonomik karşılığı her türlü değer sermaye olarak ticaret şirketlerine getirilebilir.⁴⁹

Ancak düzenleme tüm ticaret şirketlerine yönelik olup anonim ve limited şirketler de TTK 342/1 ve TTK 581/1 maddeleri uyarınca hizmet edimleri, şahsi emek ve ticari itibar sermaye olarak konulamayacaktır.⁵⁰

B. Anonim Şirketlere Sermaye Olarak Konulabilecek Değerlerin Sınırlandırılması

TTK kapsamında sermaye olarak konulabilecek değerlere ilişkin yapılmış bir sınırlama yoktur. Ancak öğretide genel başlık olarak sermaye aynı ve nakdi sermaye olarak iki gruba ayrılmıştır.⁵¹ Nakit karşılığı taahhüt edilen sermaye; nakdi

⁴⁷ Hasan Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi, Cilt I*, (Ankara: Adalet Yayınevi, 2018), 178.

⁴⁸ Abuzer Kendigelen, *Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler* İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2016), 124.

⁴⁹ Mehmet Bahtiyar, *Ortaklıklar Hukuku*, (İstanbul: Beta Yayıncılık, 2020), 20.

⁵⁰ Oruç Hami Şener, *Yargıtay Kararları Işığında Limited Ortaklıklar Hukuku*, (Ankara: Adalet Yayınevi, 2017), 118.

⁵¹ Celal Göle, *Anonim Ortaklıklarda Nakdi Sermaye Koyma Borcu ve Bu Borcu İfade Temerrüt*, (Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1976), 27.

sermayeyi⁵², nakit dışındaki sermaye ayni sermayeyi⁵³ oluşturur. Anonim şirkete koyulan sermaye tamamen nakit veya tamamen ayın olabileceği gibi, sermayenin bir kısmı nakit bir kısmı ayın olmak üzere karma nitelikte de olabilir.⁵⁴ çalışmamın devamında kripto varlıkların sermaye olarak getirilip getirilmeyeceği hususu nakdi ve ayni sermaye ayrımı yapılarak değerlendirilecektir.

1. Nakdi Sermaye

Anonim şirketlerde nakdi sermaye TTK-344/1’de düzenlenmiştir. 25.11.2023 tarihli ve 32380 sayılı RG’de yayınlanan 7887 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile anonim şirketler için asgari sermaye tutarı 250.000 TL olarak güncellenmiştir.

Pay sahibinin anonim şirketin kuruluş ve faaliyet safhalarında nakdi sermaye koyma borcu nitelik itibariyle bir para borcudur.⁵⁵ ğretimizde, TTK m. 127/1’de yer alan ‘para’ kavramının fiat para olarak anlaşılması gerektiği açıkça ifade edilmektedir.⁵⁶ Nakdi sermaye koyma borcu nitelik itibariyle para borcu olduğundan, bu borcun ödenmesi hususunda Türk Borçlar Kanunu (TBK) m. 99/1 hükmü uyarınca konusu para olan borcun ülke parası ile ödenmesi gerekmektedir. Bu nedenle sermaye koyma borcunun Türk lirası olarak ödenmesi gerekmektedir. Anılan hükümden anlaşılacağı üzere anonim şirket sermayesinin esas sözleşmede nakden ve Türk lirası olarak belirtilmesi gerekmektedir. Bu nedenle anonim şirket esas sözleşmesine sermaye miktarının yabancı para birimi ile

⁵² Güzin ık ve Aydın elik, *Anonim Ortaklıklar Hukuku*, Cilt 1 (Ankara: Adalet Yayınevi, 2013), 2; Pulaşlı, *şirketler Hukuku şerhi*, 665.

⁵³ İsmail Kırca, Feyzan Hayal şehirali elik ve ağlar Manavgat, *Anonim şirketler Hukuku*, 1. Cilt (Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2013), 350–352.

⁵⁴ Bahtiyar, *Ortaklıklar Hukuku*, 20; Pulaşlı, *şirketler Hukuku şerhi*, 178.

⁵⁵ şener, *Limited Ortaklıklar Hukuku*, 327; Gle, *Anonim Ortaklıklarda Nakdi Sermaye*, 28.

⁵⁶ Bilgili ve Cengil, “Ticaret şirketlerine Sermaye,” 7.

yazılması mümkün değildir. Ayrıca anonim şirketin ortaktan olan pay bedelinden kaynaklı alacağı Türk lirası olarak ifade edilmek zorundadır. Zira, döviz kurunun değişken olması sebebiyle, sermaye miktarının sürekli değişken olması söz konusu olacağından bu durumun sermayenin korunması ilkesine aykırılık teşkil edecektir.⁵⁷ Pay sahibi şirkete taahhüt ettiği sermayeyi yabancı para birimi ile ödemek istiyorsa, şirket esas sözleşmesinde nakit sermaye borcunun münhasıran Türk lirası olarak ödeneceğine ilişkin bir düzenleme bulunmadığı takdirde, sermaye borcunu, ödeme günündeki rayiç üzerinden Türk lirası olarak ödeyebilir.⁵⁸

Kripto varlık kavramı SerPK kapsamında açıkça gayri maddi değer olarak ifade edildiğinden ve ödeme aracı olarak kullanımı yasaklandığından para niteliği bulunmadığı kanaatindeyiz. Ancak SerPK değişikliği yapılmasından evvel öğretide kripto varlıklara ilişkin yapılan değerlendirmelerde kripto varlıkların fiat para niteliği taşımadı yönünde ortak bir yaklaşım bulunmaktaydı⁵⁹ ve TCMB Yönetmeliği kapsamında da yine ödeme aracı olarak kullanımı yasaklanmış ve kripto varlıklar gayri maddi değer olarak ifade edilmişti. Bu kapsamda SerPK'ya gelen yeni düzenlemeler kripto varlıkların anonim şirketlere sermaye olarak getirilmesine yönelik değerlendirmeleri değiştirmemiştir. Bunun yanında Avrupa

⁵⁷ Aydın Alber Yüce, *Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu Kararlarının Butlanı* (İstanbul: 2018), 154.

⁵⁸ Fatma Tuğçe Elmas, "Sermaye Şirketlerinde Ayni ve Nakdi Sermayenin Getiriliş Usulü", *Konya Barosu Dergisi* 1, sy. 1 (2017): 19.

⁵⁹ Turanboy, "Kripto Paraların Hukuki Nitelikleri," 48-49; Ayşe Şahin, "Bitcoin Örneği Üzerinden Kripto Varlıkların Anonim Şirketlere Sermaye Getirilme Olanağı," *Terazi Hukuk Dergisi* 16, sy. 182 (2021): 16; Yağmur Zeytinkaya, "Türk Hukukunda Bitcoin'in Yeri," (Kasım 2020), <http://www.erdem-erdem.av.tr/yayinlar/hukuk-postasi/turk-hukukunda-bitcoinin-yeri/> (Erişim tarihi: 03.12.2025).

Birliğinde ise Kripto varlıkları; 2023/1114 sayılı Avrupa Birliği yönergesi⁶⁰ ile;

Kripto varlıklar “kripto varlıkların perakende sahipleri de dahil olmak üzere piyasa katılımcılarına önemli faydalar sağlama potansiyeline sahip değer veya hakların dijital temsilleri” olarak tanımlanmış ve yine bir para birimi olarak kabul görmemiştir. Ayrıca Avrupa Birliği Elektronik Para Direktifi⁶¹ (bir para biriminin yasal ödeme aracı veya resmi para birimi/fiat para birimi olarak tanınması için AB içindeki bir merkez bankası veya para otoritesi (Euro için Avrupa Merkez Bankası veya bölgesel Ulusal bankalar gibi) tarafından çıkarılmış veya yetkilendirilmiş olması, bir ödeme şekli olarak kabul edilmesi için yasal olarak gerekli olması ve AB içerisindeki merkez bankaları veya para otoriteleri tarafından belirlenen parasal işlevleri yerine getirmek ve yasal ihraç gerekliliklerini karşılaması gerekmektedir. Böylece AB mevzuatında kripto varlıklar fiat para birimi olarak kabul edilmemektedir. Bitcoin’in resmi para birimi olarak kabul gördüğü iki ülke bulunmaktadır. Bunlardan biri El Salvador biri de Orta Afrika Cumhuriyeti’dir. Ancak bu iki ülkede de kendi merkez bankalarının ihraç ettiği yasal fiat para birimleri de kullanılmaya devam etmektedir.⁶² Kanımızca Bitcoin gibi kripto varlıkların yasal para birimi kabulü popülist siyasi politikalardan ibarettir.

⁶⁰ Regulation (EU) 2023/1114 of the European Parliament and of the Council of 31 May 2023 on markets in crypto-assets, and amending Regulations (EU) No 1093/2010 and (EU) No 1095/2010 and Directives 2013/36/EU and (EU) 2019/1937

⁶¹ Directive 2009/110/EC of the European Parliament and of the Council of 16 September 2009 on the taking up, pursuit and prudential supervision of the business of electronic money institutions amending Directives 2005/60/EC and 2006/48/EC and repealing Directive 2000/46/EC

⁶² Foreks Bilgi İletişim Hizmetleri A.Ş., “Bitcoin, Orta Afrika Cumhuriyeti'nde Resmi Para Birimi Oldu,” *Foreks*, (Nisan 28, 2022), <https://www.foreks.com/haber/detay/626a1210c9e77c00016852f8/PICNEWS/tr/bitcoin-orta-afrika-cumhuriyetinde-resmi-para-birimi-oldu/> (erişim tarihi: 03.12.2025).

Türk hukukunda hem ödeme vasıtası olarak kullanılmaması hem de gayri maddi varlık olarak değerlendirilmesi nedeniyle kripto varlıkların nakdi sermaye olarak anonim şirketlere koyulamayacağı görüşündeyiz. Öğretide kripto varlıkların sermaye payı olup olmayacağına ilişkin tartışmalar ışığında; sermaye payına konu olabilecek değerler üç grup altında toplamıştır. Bunlar nakdi sermaye, aynı sermaye ve kişisel emek ve ticari itibardır.⁶³ Bu ayırmadan sonra nakdi-aynı sermaye ayırımında, para olmayan ve devrolunabilen ve nakden değerlendirilebilen, anonim şirketler için üzerinde haciz, tedbir, sınırlı aynı hak bulunmayan her türlü değer aynı sermaye payı sayılacağından nakdi sermaye olarak kripto varlıkların kabulü mümkün değildir, kanaatindeyiz.⁶⁴

İlave olarak şirkete nakdi sermaye banka vasıtası ile blokeli hesaplarla getirilmektedir.⁶⁵ Dolayısıyla teknik ve usulen de kripto varlıkların şirkete nakdi sermaye olarak getirilmesi mümkün olmayacaktır. Bu sebeple; çalışmanın devamında, anonim şirket sermayesine aynı sermaye olarak getirilip getirilemeyeceği üzerinde durulacaktır.

2. Aynı Sermaye

Nakit dışı değerlerin sermaye olarak getirilebilmesi içim TTK madde 127/1-j hükmünde ticaret şirketlerine ilişkin olarak, TTK madde 342 hükmünde anonim şirketlere ilişkin olarak devredilebilme ve nakden değerlendirilebilme şartları⁶⁶ öngörülmüştür.

⁶³ Abuzer Kendigelen ve İsmail Kırca, *Şirketler Hukuku Cilt I*. (İstanbul: Oniiki Levha Yayıncılık, 2021), 187.

⁶⁴ Gülsu Elmas, *Ticaret Şirketlerinde Kripto Para/Varlıkların Sermaye Olarak Konulması*. (Ankara: Adalet Yayınevi, 2024), 91.

⁶⁵ Bilgili ve Cengil, "Ticaret Şirketlerine Sermaye," 8.

⁶⁶ Çiğdem Yatağan Özkan, "Kripto Paraların Ticaret Şirketlerine Sermaye Olarak Getirilmesine İlişkin Düşünceler", *Terazi Hukuk Dergisi* 202 (2023), 77.

TTK 342/1 hükmünde sermaye olarak getirilebilecek malvarlığı unsurları sınırlandırılmıştır. Nakden değerlendirilebile⁶⁷ ve devrolunabilen değerler aynı sermaye olarak getirilebilecektir. Bunun yanında bu değerlerin üstünde herhangi bir sınırlı aynı bir hak, haciz ve tedbir bulunmaması şartı da aranmaktadır. Bu kapsamda madde ile açıkça kişisel emek, itibar, hizmet ve vadesi gelmemiş alacakların anonim şirketlere sermaye olarak getirilmesi yasaklanmıştır.⁶⁸

Anonim şirketlere getirilecek malvarlığı değerlerinin nakden değerelebilmesi gerekir. Pay sahiplerinin şirkete getirecekleri aynı sermayenin para ile ölçülebilir olması şarttır. Günümüzde ekonomik ölçü birimi paradır. Bu nedenle şirkete getirilen aynı sermayenin nakden ifade edilebilir olması zorunludur.⁶⁹Taahhüt edilen aynı sermayenin parasal bir değeri olmalıdır. Şirkete koyulacak olan aynı sermayenin kesin ve hatasız hesabı aranmaz. Aynı sermayenin değerlendirme işlemi yaklaşık bir hesap olarak yapılır.⁷⁰

Kripto varlıkların sermaye olarak şirkete konulmasına ilişkin değerlendirme yapılırken; sosyal medya adları, internet alan adları gibi dijital varlıkların sermaye niteliğine ilişkin yapılan tartışmalar yol göstericidir. Nitekim Ekici, TTK m.127/h hükmünün elektronik ortamlar ve elektronik adları kapsadığını, bu nitelikteki dijital varlıkların sermaye olarak konulabilmesi için dört şartın bulunması gerektiğini belirtmektedir: (i) haklı kullanım, (ii) devredilebilirlik, (iii) üzerinde sınırlı aynî hak, haciz veya tedbir bulunmaması ve (iv) değerelebilir olma. Kripto varlıklar da nitelikleri gereği tamamen dijital ortamda var olan ve ekonomik değer taşıyan unsurlar olduğundan, bu dört ölçüt kıyas yoluyla kripto varlıklar için de uygulanabilir.

⁶⁷ M. Halil Çonkar, *Anonim Ortaklıkta Aynı Sermaye*, (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2016), 55.

⁶⁸ Ünal Tekinalp, Reha Poroy ve Ersin Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku*, Cilt I (İstanbul: Vedat Yayıncılık, 2014), 311.

⁶⁹ Şahin, "Kripto Varlıkların Sermaye Getirilme Olanağı," 11.

⁷⁰ Çonkar, *Anonim Ortaklıkta Aynı Sermaye*, 72.

Dolayısıyla kripto varlıkların sermaye niteliği tartışırken, dijital varlıkların hukuki mahiyetine ilişkin bu yaklaşım, kripto varlıkların da aynı sistematik çerçevede değerlendirilmesini mümkün kılmaktadır.⁷¹

TTK m. 342/1 gereğince, şirkete getirilecek aynı sermayenin devredilebilir olması da gereklidir. Devrolunabilirlik ile kastedilen aynı sermaye olarak ortaklığa getirilecek malvarlığı unsurunun şirkete devredilebilmesi ve şirketin kullanımına sunulabilmesidir.⁷² Anonim şirkete taahhüt edilen malvarlığı taahhüt edenin malvarlığından çıkabilmeli ve hukuki işleme konu olabilmelidir. Bu sebeple devredilemeyen malvarlıklarının anonim şirkete aynı sermaye olarak getirilmesi mümkün değildir. Ancak devredilebilirlik özelliği, aynı sermaye olarak getirilecek malvarlığı kaleminin mülkiyetinin, şirkete geçirilmesi olarak anlaşılmamalıdır. Önemli olan taahhüt edilen “ekonomik menfaatin” devredilebilir olmasıdır. Bu bağlamda kripto varlıkların aynı sermaye olarak kabul edilebilmesi için belirli şartları taşıması zorunludur.⁷³

IV. KRIPTO VARLIKLARIN ANONİM ŞİRKETLEREE AYNI SERMAYE OLARAK GETİRİLMESİNİN ŞARTLARI

A. Malvarlığı Unsuru Teşkil Etmek

7518 sayılı Kanun ile 2 Temmuz 2024 tarihinde yapılan değişiklikle kripto varlıklar açıkça “değer veya hak ifade edebilen gayri maddi varlık” olarak SerPK’da tanımlanmıştır. Kripto varlıkların maddi ve cismani varlıkları bulunmasa da mülkiyet hakkına konu olan bir varlık değeri teşkil ettiği ve paraya çevrilebilir olduğu açıktır. Bu bağlamda açıkça malvarlığı unsuru teşkil etmektedirler.

⁷¹ Şerafettin Ekici, “Sosyal Medya Adlarının Şirkete Sermaye Olarak Konulması”. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 33 (Haziran 2025): 1099-1135.

⁷² Çonkar, *Anonim Ortaklıkta Aynı Sermaye*, 75.

⁷³ Fülürya Yusifoğlu, *Anonim Şirketlerde Gayri Maddi Hakların Sermaye Olarak Konulması* (İstanbul: Vedat Yayıncılık, 2016), 43.

Tekinalp, fikri mülkiyet haklarının anonim şirketlere sermaye olarak getirilmesi üzerine; fikri mülkiyet haklarının getirilebiliyor oluşunu, sermayeye getirilebilecek değerlerin çeşitlendirilmesi olarak görmüş ancak elektronik varlıklara ilişkin olarak kanun koyucuyu çekingen olarak nitelemiş olmakla TTK 342 ve 127 hükümlerini elektronik varlıklara ilişkin yasaklayıcı olarak da değerlendirmemiş ve açılımlara müsait olduğunu vurgulamıştır.⁷⁴

Ancak bu noktada kripto varlıkların eşya niteliğini taşıyıp taşımadığı da tartışılabilir. TMK'da eşya tanımı yapılmamış olup bu hususta öğretilerde görüşlerde eşya kavramını kişilerin üzerinde ferdi hakimiyet kurabildikleri, ekonomik değeri olan, aynı hak konusu olabilmelerine izin verilen ve kişilik değeri oluşturmeyen maddi varlıklar olarak tanımlanmaktadır.⁷⁵ Bunun dışındaki varlıklar eşya olarak kabul edilemeyeceği gibi üstlerinde aynı hak da kurulamayacaktır.⁷⁶ Kripto varlıkların eşya niteliğini haiz olup olmamasına ilişkin açık bir hüküm yahut yasaklama bulunmamaktadır. Her ne kadar kripto varlıklara ulaşım için belirli bilgisayar uygulamaları aracılık etmekte ise de nihayetinde ilgili cüzdanlarda kontrol altında tutulabilmektedirler.⁷⁷Hatta soğuk cüzdanlar⁷⁸denilen

⁷⁴ Tekinalp, Poroy ve Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku*, 311.

⁷⁵ Gökhan Antalya, *Eşya Hukuku Cilt I*, (Legal Yayıncılık 2021), 15; Bilge Öztan, *Medeni Hukukun Temel Kavramları*, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2020), 40.

⁷⁶ Gencer Özdemir, "Kripto Paraların Eşya Niteliği," *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 11, sy. 1 (2023): 298.

⁷⁷ Fatih Bilgili ve N. Fatih Cengil, "Bitcoin Özelinde Kripto Paraların Eşya Niteliği Sorunu," (2019), 7.

⁷⁸ Soğuk cüzdan; sağlayıcının özel anahtara erişiminin olmadığı ve hak sahibinin özel anahtarı ile bizzat ve yalnızca kendisinin erişebileceği cüzdan türüdür. Hak sahibi özel anahtarını internete bağlı olan ya da olmayan bir bilgisayarda veya bir kağıda yazarak bir kasada veya başka bir fiziki yerde saklayabilmektedir. Bu tanım için bkz. Özlem Ata Polat, "Dağıtık Defter Teknolojisine Dayalı Kıymetli Evrak Düzenlemeleri ve Bu Düzenlemelerin Menkul Kıymetlerin Kıymetli Evrak Niteliğine Etkisine İlişkin Bir Değerlendirme", *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi* 39: 349-354.

donanımlar göz önüne alındığında tamamı ile programlar aracılığıyla değil fiziksel yolla da kripto varlıklar kontrol altına alınabilmektedir. Bu nedenle 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu'nun (TMK) 762 maddesi uyarınca kripto varlıkların eşya olarak kabul edilebileceği kanaatindeyiz.

Niteliği gereği kripto paralardan farklılık göstermekte olan NFT'lerin aynı sermaye olarak şirkete konulması hususuna da ayrıca değinilmelidir. hem NFT'nin niteliği hem de içerdiği olası fikri haklar bakımından ayrı bir değerlendirme gerektirir.

Eğer NFT, sahibine yalnızca bir dijital varlık üzerinde tasarruf imkanı sağlıyorsa ve herhangi bir eser, tasarım, görsel ya da sair fikri hak içermiyorsa, tescile bağlı bir hakkın devri söz konusu olmayacağından NFT'nin aynı sermaye olarak kabulünde ciddi bir teknik engel bulunmaz.⁷⁹ Ancak NFT'nin sanat eseri, grafik tasarım, koleksiyon ürünü vb. fikrî mülkiyet içeren bir unsuru temsil ettiği durumlarda, sermayeye katkı sağlayacak varlığın yalnızca NFT'den ibaret olmadığı; aynı zamanda eser sahibine ait mali hakların devrinin de gündeme geldiği unutulmamalıdır.⁸⁰

Bu halde, NFT'nin içerdiği mali hakların şirkete devredilip devredilemeyeceğinin incelenmesi, TTK m.128/2'nin aradığı "kayıt yükümlülüğü" ve "tescil edilebilirlik" şartlarının fikrî hak bakımından sağlanıp sağlanamayacağına göre belirlenir. Fikrî hak devrinin sicile kaydedilebilir nitelikte olması gerektiğinden, fikri hak içeren NFT'lerin aynı sermaye olarak şirkete konulması pratikte güçleşmektedir. Dolayısıyla NFT'nin yalnızca kendisinin değil, içerdiği hakkın niteliği de dikkate alınmalıdır.

⁷⁹ Elmas, *Ticaret Şirketlerinde Kripto Para*, 129.

⁸⁰ Semih Sırrı Özdemir, "Sanat Eserlerinin Menkul Kıymetleştirilmesinde Bir Araç Olarak Gayri Misli Sanal Jetonlar (NFT) ve Sahiplerine Sağladıkları Fikrî Hakların Değerlendirilmesi", *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 37, sy. 3: 72.

Sonuç olarak, NFT'ler teknik olarak aynı sermaye olarak şirkete konulabilir görünse de NFT'nin içerdiği fikri hakların devrine ilişkin sınırlamalar, tescil koşulları, değerlendirme usulü ve özel anahtar teslimi gibi hususlar süreci karmaşık hâle getirmektedir. Bu nedenle her somut olayda NFT'nin niteliği, temsil ettiği varlık ve devre konu hakların kapsamı ayrıca incelenmelidir.

B. Devredilebilir Olmak

Kripto varlıkların ödeme işlemlerine konu olamayacağı açıkça düzenlenmiştir. Yine 7518 sayılı Kanun ile 2 Temmuz 2024 tarihinde yapılan değişiklikte; SerPK'da kripto varlıkların devredilebilir olmasına platform ve KVHS tanımları ile kripto varlıkların transfer ve takasına doğrudan cevaz verilmiştir. SerPK 35/C-5 maddesinde; KVHS'lerin faaliyetlerine ve kripto varlıkların transfer ve saklanması ile ilişkin esaslar düzenlenmiş olup kripto varlıkların platform cüzdanları arasında ve farklı KVHS'ler arasında transfer edilebileceği öngörülmüştür. Gerçekten de SerPK düzenlemesi haricinde de fiiliyatta sıcak ya da soğuk cüzdan denilen hesap aktarımları, madencilik, hesaptan hesaba transferler ile de fiiliyatta kripto varlıklar devredilebilir konumdalardı ve kripto varlıkların transfer edilmesinin önünde teknik bir engel bulunmamaktadır. Ancak SerPK değişikliği ile transfer usulü belirlenerek ve platformların transfer kapsamında yükümlülükleri düzenlenerek kripto varlıkların devredilebilirliği kanunla da tanınmıştır.

C. Nakden Değerlendirilebilir Olmak

Nakden değerlendirilebilme ülke parası ile yani Türk lirası cinsinden parasal değer tespit edilmesi ile mümkün olur. Değerlendirilebilme aslında satılarak Türk Lirasına çevrilmesinin mümkün olması da demektir. Değerleme, özetle şirkete getirilen para dışındaki değer parasal karşılığının objektif ilkelerle tespittir.⁸¹ Kripto varlıkların nakit değerleri

⁸¹ Bilgili ve Cengil, "Ticaret Şirketlerine Sermaye," 13.

olduğu açıktır. Ancak kripto piyasalarındaki kur değişiklikleri nakden değerlendirilmesini zorlaştırmaktadır.

Aynı sermayenin değerlendirilebilmesi, şirketin merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesine başvurularak mahkemece atanan bilirkişiler marifetiyle yapılır (TTK m.343). Bu değerlendirme çekişmesiz yargı işidir.⁸² Kripto varlıklarının değerinin bu şekilde değerlendirilmesinin önünde kanunen bir sorun olmamasıyla birlikte aşağıda inceleneceği üzere pratikte pek çok sorun doğabilecektir.

D. Muhasebeleştirilebilmesi Gerekir

SerPK açıkça kripto varlıkları gayri maddi varlık olarak tanımladığından bu sınıf altında muhasebeleştirilebileceği kanaatine varılabilir.

V. KRİPTO VARLIKLARIN ŞİRKETE SERMAYE OLARAK GETİRİLMESİNE İLİŞKİN SORUNLAR

TTK m.342 uyarınca Kripto varlıklar üzerinde diğer tüm sermayeye taahhüt edilebilecek varlıklar gibi haciz, sınırlı ayni hak ya da tedbir bulunmaması gerekir. Yukarıdaki şartlar teorik olarak sağlandığından hukuken kripto varlıkların sermaye olarak konulmasında bir sakınca olmadığı kanaatindeyiz. Fakat pratik açıdan özellikle de değerlendirme hususunda ve sicil süreçlerinde sakıncalar olabileceği görüşündeyiz.

A. Değişkenlik Sorunu

Bitcoin, Ethereum gibi başlıca kripto varlıklar her ne kadar daha güvenilir ve stabil gözüксе de geleneksel para birimlerinin yanında değerleri oldukça değişken ve güvensiz, manipülasyona açık durumdadır. Örneğin; Amerika Birleşik Devletleri 5 Kasım 2024 seçimleri öncesinde Bitcoin'in değer artışının Trump'ın seçim konuşmaları ile paralel olması ve Elon Musk'ın söylemleri sebebiyle Doge coin değerlerinin benzer

⁸² Çonkar, *Anonim Ortaklıkta Ayni Sermaye*, 323.

paralellikte artması; fakat sonrasında ani düşüşler yaşanması gibi.⁸³ Bunun yanında kripto varlıklar *DeFi* (merkeziyetsiz finans) olduğundan merkezi bir değerleme sistemi ya da borsa bulunamamaktadır. Bu nedenle hangi borsa üzerinden değer esas alınacağı da belirsizdir. Platformlar arasında kripto varlıkların değerleri farklılıklar göstermektedir. Bilirkişi raporlarında hangi borsanın değerinin alındığı gibi hususlara yer verilmeli ve belki USDT gibi *stable coin* denilen ve sabit bir değere endeksli kripto varlık karşılığı da eklenmelidir.

Kripto varlıkların değerler oldukça sık değiştiğinden hangi tarihteki değerleme üzerinden hareket edildiği de belirlenmelidir. İsviçre’de Bitcoin sermayesi ile konulan şirket örneğinde bir haftalık değer ortalaması esas alınmıştır. Ancak bu süre oldukça kısadır. Kripto varlığın değerinin belirlenmesinde bu değer dalgalanmasından etkilenilmemesi adına kanaatimizce belirli bir periyottaki değer ortalaması alınarak değerleme yapılmalı ve ilgili kripto varlığın ortalama değeri hesaplanmalıdır.⁸⁴

Volatilite; finansal piyasalarda belirli bir ürünün belirli bir zaman içerisinde fiyatında yaşanan oynaklığıdır. Genellikle standart sapma ile ölçülmektedir. Genellikle belirsizliğin arttığı dönemlerde volatilite yüksek olur. Kripto varlık konulması gündeme gelen bir şirkette varlığın değerlendirilmesi için volatilite payı hesaplanması gündeme gelebilir.⁸⁵

Değerleme sorunu dikkate alınırken kanımızca markanın da şirket sermayesine konulması ile karşılaştırma yapılması gerekir. Şöyle ki, kripto varlıklar kadar olmasa da marka hakkı da bir ürün veya hizmetin piyasada kazanç sağlamasına, prestijini artırmasına ve müşteriler üzerinde olumlu bir izlenim

⁸³ Ante, Lennart, “How Elon Musk's Twitter Activity Moves Cryptocurrency Markets” SSRN, 2021. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3778844> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3778844> s. 4. (Erişim Tarihi: 03.12.2025)

⁸⁴ şahin, “Kripto Varlıkların Sermaye Getirilme Olanağı,” 11.

⁸⁵ Siffert, Petrović ve Jakřić, “Payment of the Capital Contribution,” 95–114.

bırakarak tüketimde katma değer yaratmasına olanak tanır. Ancak çok da somut olarak ilişkilendirilemeyen marka hakları tek bir günde sıfırlanabileceği gibi tam aksine artış da gösterebilir. Bu nedenle marka hakkının şirkete getirilebiliyor oluşu, kıyasen kripto varlıklar bakımından da değerlendirilmelidir. Kaldı ki kripto varlıkların değerleri kanaatimizce teknik alt yapıları ve blok zincir sisteminden dolayı daha güvenli dahi olabilmektedir. Markaların değerlemesi yapılırken kripto varlıkların değerinden kanımızca daha soyut bir şekilde; lisanslar, koruma süresi, tanınmışlık, müşteri sadakati ve sermaye olarak konulduğu an gibi çeşitli unsurlar göz önünde bulundurulur.⁸⁶

Görüldüğü üzere bu değerler de oldukça değişkenlik gösterilebilir ki ticari hayatta da bunun pek çok örneği bulunmaktadır.

B. Şirketin Sermaye Üzerinde Tasarruf Edebilmesi

TTK'nin 128/4 hükmü gereğince kripto varlığın şirket sermayesine konulması halinde tescil ile birlikte şirketin varlık üzerinde tasarruf edebiliyor olması gerekir.

Yukarıda da açıklandığı üzere kripto varlıkların eşya olarak kabulü halinde şirketin bu varlık üzerinde tasarruf yetkisi var olabilecektir. Şirketin kripto varlık üzerinde tasarruf edebilmesi için kripto varlıkların saklandığı cüzdanın anahtarının devri gerekir. Bu noktada sıcak ve soğuk cüzdan ayrımlarının yapılması gerekir. Kripto varlıkların saklanması kullanılan cüzdanlar saklama biçimine göre kategorize edildiğinde sıcak ve soğuk cüzdanlar olarak ikiye ayrılmaktadır. Sıcak cüzdanlar, özel anahtarların internet bağlantısı bulunan cihazlarda veya çevrimiçi platformlarda tutulduğu, bu nedenle kullanıcıya hızlı erişim ve işlem kolaylığı sağlayan dijital saklama araçlarıdır; ancak çevrimiçi olmaları nedeniyle siber saldırılar, kötü amaçlı yazılımlar ve yetkisiz erişim gibi risklere daha açıktır. Buna

⁸⁶ Yusufoglu, *Gayri Maddi Hakların Sermaye Olarak Konulması*, 72.

karşılık soğuk cüzdanlar, özel anahtarların tamamen çevrimdışı bir ortamda ve internet bağlantısından bağımsız çözümlerle muhafaza edildiği ve böylece çevrimiçi tehditlere karşı daha yüksek güvenlik sağlayan saklama yöntemleridir.⁸⁷ Cüzdanın sıcak ya da soğuk oluşu tasarruf edilebilirlik bakımından değişkenlik gösterebilir. Şöyle ki; şirketin kripto varlık üzerinde tasarruf edebiliyor olması kripto varlığın saklandığı cüzdana ilişkin özel anahtarın şirkete devredilmesi anlamına gelir. Sıcak cüzdan diyebileceğimiz alım-satım platformlarında şirkete ait bir hesap açılarak tasarruf edilebilirlik sorunu ortadan kalkabilecekken⁸⁸ soğuk cüzdan kullanımında saklanan bir kripto varlığa ulaşmak için donanımsal bir teslim yapılması gerektiğinden kripto varlığın bilirkşi tarafından belirlenen değeriyle güvenilir bir kişiye tevdi edilmesi gerekir.⁸⁹ Bu bağlamda soğuk cüzdan teslimi bu şekilde bir tevdi ile tasarruf edilebilir olacaktır kanaatindeyiz.

C. TTK 128/2 Açısından Tevdi Hususu

TTK 128/2 uyarınca taşınmazlar için sicile şerh, taşınırılar için güvenilir kişilere tevdi, sicili olan aynı değerler için ise sicile şerh düşülmesi öngörülmüştür. Ticaret Sicil Müdürlüklerinde kuruluşta, TTK 32/1’de öngörülen inceleme görevleri kapsamında sicile şerh veya tevdi tedbirlerinin yerine getirildiğine dair belge talep edilmektedir.⁹⁰ Bu noktada sicil memuru TTK 32’deki yükümlülüğü kapsamında müracaattaki her türlü belgeyi ve hususu incelemek ve noksanlıklarını

⁸⁷ Amey Kulkarni ve Akash Patil, “Crypto Wallet Security: Comparing Hot Wallets vs Cold Wallets” *International Research Journal of Modernization in Engineering, Technology and Science* (2025): 1–2.

⁸⁸ Şahin, “Kripto Varlıkların Sermaye Getirilme Olanağı,” 16.

⁸⁹ Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi*, 202.

⁹⁰ Necla Akdağ Güney ve Mustafa Alper Gümüş, “Taşınırılarının Anonim Şirkete Esas Sermaye Olarak Getirilmesi,” *Regesta Ticaret Hukuku Dergisi* 3, sy. 3 (2013): 14.

tamamlatmak ve noksanlıklarının tamamlanmaması halinde tescil talebini reddetme yetkisini haizdir.⁹¹

TTK 128/2 düzenlemesinin amacı taşınırın güvenilir şekilde şirkete geçişini sağlamaktır.⁹² Taşınırın tevdi için TTK'da herhangi bir usul belirtilmediğinden TBK 107 kıyasen uygulama alanı bulabilir. Şirketin bulunduğu yer asliye ticaret mahkemesinden tevdi yeri talep edilebilir.

D. Uygulama Sorunları

Ticaret Sicil Müdürlükleri açıkça kanun ve ikincil düzenlemeler ve genelgeler izin vermedikçe tescil talepleri reddedilmektedir.⁹³ Bu nedenle uygulamada ticaret sicil müdürlüklerinin kripto varlıkların aynı sermaye olarak kabulünü oldukça güç olduğu anlaşılmaktadır. Ancak İsviçre'deki örnekler gibi kripto varlık şirketlerinin aynı sermaye olarak kripto varlık değeri ile kurulabilmesi ve bunun sermayeye getirebilmesinin hukuken makul olduğu kanaatindeyiz.

SONUÇ

Blok zincir teknolojisinin ve kripto varlıkların yakın gelecekte birçok varlığın dijital temsile kavuşmasına imkan vereceği, bu varlıkların hem ödeme sistemleri hem de yatırım araçları gibi geniş bir alanda dönüşüm potansiyeli taşıdığı kanaatindeyiz.⁹⁴

Dünyada pek çok farklı ülkede ödeme aracı olarak kullanılan kripto varlıklar, hızlı ve güvenli işlem imkanı

⁹¹ Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi*, 803.

⁹² Tekinalp, Poroy ve Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku*, 200.

⁹³ Şahin, "Kripto Varlıkların Sermaye Getirilme Olanağı," 17.

⁹⁴ The Financial Action Task Force, *Guidance for a risk-based approach to virtual assets and virtual asset service providers* (2019), 5-6. <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/guidance/RBA-VA-VASPs.pdf> (erişim tarihi: 03.12.2025).

sundukları düşüncesiyle fiat para karşılığında talep görmeye başladığı gibi değişken değerleri ile yatırım araçları olarak da oldukça ilgi görmektedirler.

Kripto varlıkların ödemelerde kullanılabilmesi ve yatırım amacıyla alınıp satılması, bunların ekonomik bir değer taşıdığını tartışmasız biçimde ortaya koymaktadır. Bu ekonomik değer nedeniyle, kripto varlıkların anonim şirketlere sermaye olarak getirilmesinin gündeme gelebileceği kabul edilmelidir.

Türk hukukunda gerek Türk Borçlar Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu'ndaki para kavramının fiat para esasına dayanması, gerekse SerPK'da yer alan kripto varlık kavramının açıkça gayri maddi değer olarak tanımlanması ve ilgili ikincil düzenlemelerde kripto varlıkların "para" olarak kabul edilmediğinin açıkça belirtilmesi sebebiyle kripto varlıkların nakdi sermaye olarak şirkete getirilmeleri mümkün değildir.

Kripto varlıkların nakdi sermaye kapsamında değerlendirilememesi nedeniyle, bunların aynı sermaye ölçütlerine uygunluğu tartışması gündeme gelecektir. Kripto varlıkların; bilirkişilerce kripto borsalarındaki değerle göz önüne alınarak değerlendirilebileceği ve bu bakımdan ekonomik bir değer taşıdıkları kuşkusuzdur. Ancak değerlendirme anlık bir fiyat tespiti olmadığından ve kripto varlıkların en stabillerinin dahi değerlerinin oynadığı düşünüldüğünde kripto varlığın özelliklerini gözeterek bir değerlendirme usulü belirlenmelidir, kanaatindeyiz. Bu değerlendirme belirli bir aralıktaki kripto varlık değerinin ortalamasının alınması olabileceği gibi Bitcoin gibi tükenecek bir kaynak türündeki bir kripto varlığın bu özelliği de değerlendirme sürecinde gözetilmelidir. Elbette ki, değerlemedeki kripto varlıklara özgü riskler göz ardı edilemeyecek türdendir.

Değerleme sonrası tevdi ve şirketin kuruluş aşamasında güvence altına alınması gündeme geldiğinde ise, şirket adına oluşturulacak bir soğuk cüzdanın belirlenen güvenilir kişiye tevdi edilmesi ya da sermaye artırım süreci gözetildiğinde şirket adına KVHS'lerde açılacak bir sıcak cüzdan oluşturması makul olacaktır. Ayrıca KVHS nezdinde açılacak şirket hesaplarına

adeta banka hesabı gibi bloke işlemleri veya kurumsal cüzdan çözümleri de düşünülebilir. Ani değer kayıplarının sermaye kaybı riskini artırabilmesi gibi hususlar bulunmaktadır. Bununla birlikte, bu tür risklerin marka hakkı gibi pek çok başka aynı sermaye unsurunda da görüldüğü; sermayenin korunmasına ilişkin hükümler ile genel muhasebe ilkelerinin kripto varlıklar açısından da uygulanabilir olduğu belirtilmektedir.

Kanaatimizce; kripto varlıkların aynı sermaye olarak getirilmesi TTK'nın 128, 342 ve 343. maddelerine uygun işlemler zinciri ile mümkündür. Ancak uygulamada TTK 32 ve Ticaret Sicil Yönetmeliği'nin 34. Maddesi sicil müdürlüklerine oldukça geniş bir inceleme ve görev alanı tanımıştır. Kripto varlığın sermaye olarak getirilmesi talebinde ticaret sicil müdürlüğü; kripto varlık türüne, değerine, esas sözleşmede taahhüt edilip edilmesine ve değerlendirme raporunun taahhüt edilen meblağ ile uyumlu olup olmadığını denetleyecektir. Bu incelemelerin ardından ise güvenilir kişiye tevdiine ilişkin açık bir beyan alınacaktır.

Bu noktada önemle vurgulamak gerekir ki; ticaret sicil müdürlükleri sıkı sıkıya TTK ve ikincil mevzuat hükümlerini takip etmekte ve açık düzenleme olmayan tescil taleplerini reddetmektedirler. Bu nedenle kripto varlıkların şirket sermayesine getirebilmesi ve bu hususun tescil edilebilmesi için mutlaka regülatif bir düzenleme yapılması gerektiği kanaatindeyiz.

Kanımızca hali hazırdaki kanun hükümleri kripto varlıkların sermaye olarak getirilmesine cevaz vermekte olup kripto varlığın sermaye olarak getirilmesine ilişkin değerlendirme, muhasebeleştirme, tevdi ve cüzdan türleri gibi usul ve esaslara dair ikincil bir düzenleme ile kripto varlıkların sermaye olarak getirilebilmesi hem güvenli hale getirilecek hem de ticaret sicil müdürlüklerinde tescile dair olası aksaklıkların önüne geçecektir.

KAYNAKÇA

- Akıncı, İrem. *Kripto Varlıkların Mukayeseli Hukuk Açısından İncelenmesi ve İncelemelerin Türk Hukukuna Uyarlanabilirliği*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2024.
- Ammous, Saifedean. *Bitcoin Standardı*. İstanbul: Liberus Yayıncılık, 2022.
- Antalya, Gökhan, *Eşya Hukuku Cilt I*. İstanbul: Legal Yayıncılık, 2021.
- Bahtiyar, Mehmet. *Ortaklıklar Hukuku*. İstanbul, 2020.
- Bank for International Settlements, *Investigating the Impact of Global Stablecoins*, CPMI Papers, no. 187. Basel: BIS, 2019.
- Bank for International Settlements, *The Crypto Ecosystem: Key Elements and Risks*. BIS Other Publications, no. 72. Basel: BIS, 2023.
- Bhatia, Nik. *Paranon Katmanları: Altın ve Dolardan Bitcoin ve Merkez Bankası Dijital Para Birimlerine*. İstanbul: Liberus Yayıncılık, 2022.
- Bilgili, Fatih ve M. Fatih Cengil. "Bitcoin Özelinde Kripto Paraların Ticaret Şirketlerine Sermaye Olarak Getirilmesi." *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 23, sy. 3, (2023).
- Bilgili, Fatih ve N. Fatih Cengil. "Bitcoin Özelinde Kripto Paraların Eşya Niteliği Sorunu." *SSRN*, 2019. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3432713 (Erişim Tarihi: 03.12.2025).
- Buterin, Vitalik. *Ethereum: A Next-Generation Smart Contract and Decentralized Application Platform*. White Paper, 2014. https://ethereum.org/content/whitepaper/whitepaper-pdf/Ethereum_Whitepaper_-_Buterin_2014.pdf. (Erişim Tarihi: 03.12.2025)

- Casale-Brunet, Giovanni, Marco Ribeca, Conor Doyle ve Marco Mattavelli. "Networks of Ethereum Non-Fungible Tokens: A Graph-Based Analysis of the ERC-721 Ecosystem," arXiv preprint arXiv:2110.12545 (2021).
- Çonkar, M. Halil. *Anonim Ortaklıkta Ayni Sermaye*. İstanbul: On İki Levha, 2016.
- Doğancı, Doğa Ekrem. *Blokszincirine Dayalı Akıllı Sözleşmelerin Hukuki Nitelikleri, Kuruluşu, Yorumu, İfasi ve Bazı Örnek Hukuki Uygulamalar*. İstanbul: On İki Levha, 2021.
- Ekici, Şerafettin. "Sosyal Medya Adlarının Şirkete Sermaye Olarak Konulması". *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 33 (Haziran 2025).
- Elmas, Fatma Tuğçe. "Sermaye Şirketlerinde Ayni ve Nakdi Sermayenin Getiriliş Usulü", *Konya Barosu Dergisi* (Ocak 2017).
- Elmas, Gülsu. *Ticaret Şirketlerinde Kripto Para/Varlıkların Sermaye Olarak Konulması*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2024.
- Foreks Bilgi İletişim Hizmetleri A.Ş., "Bitcoin, Orta Afrika Cumhuriyeti'nde Resmi Para Birimi Oldu", Foreks, 28 Nisan 2022.
<https://www.foreks.com/haber/detay/626a1210c9e77c00016852f8/PICNEWS/tr/bitcoin-orta-afrika-cumhuriyetinde-resmi-para-birimi-oldu/>. (Erişim Tarihi: 03.12.2025).
- Göle, Celal. *Anonim Ortaklıklarda Nakdi Sermaye Koyma Borcu ve Bu Borcu İfada Temerrüt*, Ankara, 1976.
- Güney, Necla Akdağ Güney ve Mustafa Alper Gümüş. "Taşınırların Anonim Şirkete Esas Sermaye Olarak Geirilmesi", *Regesta Ticaret Hukuku Dergisi* 3, sy. 3 (2013).
- İmamoğlu, Deniz Alp. *Kripto Para Birimleri ve Türk Hukukunda Düzenlenmesi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2024.

- Kaplanov, Nikolei M. "Nerdy Money: Bitcoin, the Private Digital Currency, and the Case Against Its Regulation," *Loyola Consumer Law Review* 25, sy. 1 (2012).
- Karacan, Ali İhsan ve Esra Erişir Karacan. *Kripto Varlıklar*. İstanbul: Scala Yayıncılık, 2021.
- Karamanlıoğlu, Argun, "Son Gelişmeler Işığında Kripto Paraların Hukuki Niteliğı ve Kripto Para Borsalarına Dair Tespit ve Öneriler". 30 Nisan 2021. <https://law.khas.edu.tr/tr/son-gelismeler-isiginda-kripto-paralarin-hukuki-niteliği-ve-kripto-para-borsalarına-dair-tespit-ve-oneriler> (Erişim tarihi: 03.12.2025).
- Kendigelen, Abuzer ve İsmail Kırca. *şirketler Hukuku Cilt I*. İstanbul: On İki Levha, 2021.
- Kendigelen, Abuzer. *Türk Ticaret Kanunu Değışiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler*. İstanbul: On İki Levha, 2016.
- Kırca, İsmail, Feyzan Hayal şehirali Çelik ve Çağlar Manavgat. *Anonim şirketler Hukuku: 1. Cilt*, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2013.
- Koç, Himmet. "7518 Sayılı Kanunla Getirilen Düzendeki Kripto Varlıklara Yönelik Bir Analiz", *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 15, sy. 1 (2025).
- Kulkarni, Amey ve Akash Patil. "Crypto Wallet Security: Comparing Hot Wallets vs Cold Wallets" *International Research Journal of Modernization in Engineering, Technology and Science* (2025).
- Küzeci, Elif. "Blokzinciri, Hukuk ve Kişisel Verilerin Korunması: Yeni Bir Güven Mekanizması Kurmak Olanaklı mı?", içinde *Gelişen Teknolojiler ve Hukuk I: Blokzincir ve Hukuk*, 245-49. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2021.
- Laboure, Marion ve Camilla Siazon. *Stablecoins: How the Genius Act Strengthens US Geo*, Deutsche Bank Research, 2025.
- Lennart, Ante. "How Elon Musk's Twitter Activity Moves Cryptocurrency Markets". SSRN,

2021. <https://ssrn.com/abstract=3778844> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3778844>. (Erişim tarihi: 03.12.2025).
- Millard, Christopher. "Blockchain and Law: Incompatible Codes?", *Computer Law & Security Review* 34 (2018).
- Nakamoto, Satoshi. *Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System*. White Paper, 2008. <https://bitcoin.org/bitcoin.pdf>. (Erişim Tarihi: 03.12.2025).
- O'Shields, Reggie. "Smart Contracts: Legal Agreements for the Blockchain", *North Carolina Banking Institute* 21, sy. 1 (2017).
- Özdemir, Gencer. "Kripto Paraların Eşya Niteliği." *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 11, sy. 1 (2023).
- Özdemir, Semih Sırrı, "Sanat Eserlerinin Menkul Kıymetleştirilmesinde Bir Araç Olarak Gayri Misli Sanal Jetonlar (NFT) ve Sahiplerine Sağladıkları Fikri Hakların Değerlendirilmesi", *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi* 37, sy. 3.
- Özkan, Çiğdem Yatağan, "Kripto Paraların Ticaret Şirketlerine Sermaye Olarak Getirilmesine İlişkin Düşünceler", *Terazi Hukuk Dergisi* Haziran 2023, sy. 202 (Haziran 2023).
- Öztan, Bilge. *Medeni Hukukun Temel Kavramları*. Ankara: Adalet Yayınevi 2020.
- Polat Ata, Özlem. "Dağıtık Defter Teknolojisine Dayalı Kıymetli Evrak Düzenlemeleri ve Bu Düzenlemelerin Menkul Kıymetlerin Kıymetli Evrak Niteliğine Etkisine İlişkin Bir Değerlendirme". *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi* 39.
- Pulaşlı, Hasan. *Şirketler Hukuku Şerhi Cilt I*, Ankara: Adalet Yayınevi, 2018.
- Siffert, Rino, Siniša Petrović ve Tomislav Jakšić. "Payment of the Capital Contribution of a Company Limited by Shares in a Cryptocurrency." *Zagrebačka pravna revija* 8, sy. 2 (2019).
- Şahin, Ayşe. "Bitcoin Örneği Üzerinden Kripto Varlıkların Anonim Şirketlere Sermaye Getirilme Olanağı." *Terazi Hukuk Dergisi* 16, sy. 182 (2021).

- şener, Oruç Hami. *Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku Ders Kitabı*. 5. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022.
- şener, Oruç Hami. *Yargıtay Kararları Işığında Limited Ortaklıklar Hukuku*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017.
- Tekinalp, Ünal, Reha Poroy ve Ersin Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku*. Cilt I. İstanbul: Vedat Yayıncılık, 2014.
- Tevetoğlu, Mete. "Bankacılık ve Sermaye Piyasası Hukuku Perspektifinden Bitcoin Davaları." *Banka ve Finans Hukuku Dergisi* 9, sy. 34 (2020).
- Tevetoğlu, Mete. "Ethereum ve Akıllı Sözleşmeler." *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 12, sy. 1 (Haziran 2021).
- The Financial Action Task Force. *Guidance for a risk-based approach to virtual assets and virtual asset service providers*. Paris: FATF, 2019. <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/guidance/RBA-VA-VASPs.pdf> (erişim tarihi: 03.12.2025).
- Turanboy, Asuman. "Kripto Paraların Hukuki Nitelikleri", *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi* 35, sy. 3 (2019).
- Underwood, Sarah. "Blockchain Beyond Bitcoin." *Communications of the ACM* 59, sy. 11 (2016).
- Üçışık, Güzin ve Aydın Çelik. *Anonim Ortaklıklar Hukuku*. Cilt 1. Ankara: Adalet Yayınevi, 2013.
- Willer, J. R. *Tether: Fiat Currencies on the Bitcoin Blockchain*. White Paper, 2016. <https://assets.ctfassets.net/vyse88cgwfb1/5UWgHMvz071t2Cq5yTw5vi/c9798ea8db99311bf90ebe0810938b01/TetherWhitePaper.pdf>. (Erişim tarihi: 03.12.2025).
- Wnęk, Michał. "El Salvador's Adoption of Bitcoin from the Perspective of One Year: The Influence on the State Budget and a Comparison to Poland's Legislature." *Journal of Public Governance* 2, sy. 60 (2022).

- World Economic Forum. *The Future of Financial Infrastructure: An Ambitious Look at How Blockchain Can Reshape Financial Services*. 2016.
https://www3.weforum.org/docs/WEF_The_future_of_financial_infrastructure.pdf (Erişim tarihi: 03.12.2025).
- Yılmaz, Asuman. *Türk Sermaye Piyasası Hukuku Açısından Kripto Para Birimi Bitcoin*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2023.
- Yusufoğlu, Fülürya. *Anonim Şirketlerde Gayri Maddi Hakların Sermaye Olarak Konulması*. İstanbul: Vedat Yayıncılık, 2016.
- Yüce, Aydın Alber. *Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu Kararlarının Butlanı*, İstanbul: Seçkin Yayıncılık, 2018.
- Yüksel, Sinan H. ve Osman Gazi Güçlütürk. "Kripto Varlıkların İlk Arzı (ICO) ve Türk Hukukunda İlgili Düzenlemelerin Tespiti" içinde *Gelişen Teknolojiler ve Hukuk I: Blokzincir ve Hukuk*, 181-253. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2020.
- Zeytinkaya, Yağmur. "Türk Hukukunda Bitcoin'in Yeri." *Erdem & Erdem*. <https://www.erdem-erdem.av.tr/bilgi-bankasi/turk-hukukunda-bitcoinin-yeri/> (Erişim tarihi: 03.12.2025).

Hakem Değerlendirmesi: Çift kör hakem.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek alıp almadığını belirtmemiştir.

ıkar atışması: Yazar ıkar atışması bildirmemiştir.

Etik Kurul Onayı: Yazar etik kurul onayının gerekmediğini belirtmiştir.

Peer Review: Double blind peer-reviewed.

Financial Support: The author has not declared whether this work has received any financial support.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Ethics Committee Approval: The author stated that ethics committee approval is not required.

İNTERNETTE GÜVENLİK Mİ İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ MÜ? TÜRKİYE VE HİNDİSTAN ÖRNEĞİNDE KARŞILAŞTIRMALI BİR DEĞERLENDİRME

Internet Security or Freedom of Expression? A Comparative Analysis of Turkey and India

Mert DEMİR*

Öz

İnternet, günümüz toplumlarında iletişim ve bilgiye erişim biçimlerini köklü bir şekilde değiştirmiş bir araçtır. Bu aracın olarak sağladığı web siteleri ve sosyal medya platformları, bireylerin düşüncelerini paylaştığı, bilgiye ulaştığı ve toplumsal tartışmaların şekillendiği önemli mecralar haline gelmişlerdir. Siber uzamın hızla genişlemesi ve ağ tabanlı teknolojilerin toplumsal yaşamın merkezine yerleşmesi, merkezi hükümetlerin ilgisini internete yöneltmiştir. Böylece dijital platformlar, hükümetler tarafından daha fazla denetim ve gözetim altına alınması gereken yerler olarak görülmeye başlanmıştır. Bu amaca yönelik yürürlüğe konulan yasal mevzuatlar, ifade özgürlüğü, kişi hak ve hürriyetleri, sansür gibi etik sorunların gündeme gelmesine yol açmıştır. Bu bağlamda çalışmada, Türkiye'deki 7253 sayılı Kanun ve Hindistan'daki IT

* Araştırma Görevlisi, İstanbul Beykent Üniversitesi, Medya ve İletişim Bölümü, e-posta: m.demirmert@gmail.com, ORCID ID: 0009-0009-6025-1120.

Makale Gönderim Tarihi/Received: 18.08.2025

Makale Kabul Tarihi/Accepted: 22.12.2025

Atıf/Citation: Demir, Mert. "İnternette Güvenlik Mi İfade Özgürlüğü Mü? Türkiye ve Hindistan Örneğinde Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme." *Bilişim Hukuku Dergisi* 7, Sy. 2 (2025): 194-240.

Rules 2021 olarak bilinen internet düzenlemeleri karşılaştırılmıştır. Her iki ülke açısından dijital medya üzerindeki devlet denetimi ilgili yasal mevzuatlar özelinde incelenmiştir. Bu düzenlemeler dijital dünyada güvenliği artırma ve suçlarla mücadele hedefiyle yürürlüğe konmuş olsalar da uygulamada birbirlerine benzer tartişmaların doğmasına neden olmuşlardır. Doküman analizi yöntemini benimseyen bu çalışma, her iki ülkedeki ilgili mevzuatlar ve çevresindeki tartişmalar özelinde yeni medyada ifade özgürlüğü, sansür ve etik meselesine dair küresel eğilimlere ışık tutmayı amaçlamaktadır. Çalışmanın internet ve sosyal medya politikalarının hukuki boyutlarını anlama noktasında, bilişim hukuku ve yeni medya araştırmalarına karşılaştırmalı bir perspektif ve alan yazındaki boşluğa da katkı sunması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: İnternet, Sansür, İfade  zg rl ğ , Dijital Güvenlik, Türkiye.

Abstract

The Internet is a medium that has radically changed the ways of communication and access to information in today's societies. Websites and social media platforms enabled by this tool have become important channels through which individuals share their thoughts, access information and shape social debates. The rapid expansion of cyberspace and the placement of network-based technologies at the center of social life have focused the attention of central governments on the Internet. Thus, digital platforms have come to be seen by governments as places that require more control and surveillance. Legislation enacted for this purpose has raised ethical issues such as freedom of expression, personal rights and freedoms, and censorship. In this context, the study compares Turkey's Law No. 7253 and India's IT Rules 2021 internet regulations. State control over digital media in both countries is analyzed in terms of relevant legislation. Although these regulations were enacted

with the aim of increasing security and combating crimes in the digital world, they have led to similar debates in practice. Adopting the document analysis method, this study aims to shed light on global trends in freedom of expression, censorship, and ethics in new media, specifically in relation to relevant legislation and surrounding debates in both countries. In terms of understanding the legal dimensions of internet and social media policies, the study is expected to contribute to comparative perspectives on information technology law and new media research, as well as fill gaps in the existing literature.

Keywords: Internet, Censorship, Freedom of Expression, Digital Security, Turkey.

GİRİŞ

İnternet, günümüzde bireylerin düşüncelerini ifade edebilme, bilgiye erişim sağlama, toplumsal hareketlere katılma ve kamusal tartışmaların şekillenmesinde önemli bir araç vazifesi görmektedir. İnternetin sunduğu olanaklar, sosyal medya platformlarının artan etkisi ile birleşerek, geleneksel iletişim biçimlerinin ötesine geçmekte ve bireylerin ve kurumların farklı coğrafyalarda, büyük bir hızla ve geniş kitlelerle buluşmalarını mümkün kılmaktadır. İnternet ve bilhassa sosyal medya, siyasi ve toplumsal yaşamda önemli bir rol oynamakta, bireylerin kamusal alanlarda seslerini duyurabildikleri, toplumsal olaylara dair farkındalık yaratabildikleri ve hatta devrimsel değişimlere dahi zemin hazırlayabilecek güçte bir mecra olarak varlığını sürdürmektedir.¹ Bu bağlamda, sosyal medya ve internetin

¹ Wike, Richard, Laura Silver, Janell Fetterolf, Christine Huang, Sarah Austin, Laura Clancy ve Sneha Gubbala. "Social Media Seen as Mostly Good for Democracy Across Many Nations, but U.S. is a Major Outlier". *Pew Research Center*. (2022), Erişim tarihi Kasım 18, 2024.; Emmanouilidou, Lydia. "Arab Uprisings: What Role Did Social Media Really Play?" *The World* (Aralık 17, 2020), Erişim tarihi Kasım 18, 2024.

düşüncelerin yeşermesine imkân tanıdığı için de büyük bir öneme sahiptir.³

Günümüzde dijital medya düzenlemelerinin özgürlük ve güvenlik ekseninde derinlemesine incelenmesi, bu düzenlemelerin toplumsal etkilerini anlamak adına kritik bir öneme sahiptir. Her ülkede internetin düzenlenmesine dair farklı ihtiyaçlardan ve gayelerden kaynaklanan farklı yaklaşımların ve düzenleme pratiklerinin mevcut olduğu bilinmektedir. Alanyazında bu farklılıklara eğilen ve karşılaştırmalı bir perspektiften çeşitli ülkelerdeki internet düzenlemelerini ele alan çalışmalar mevcuttur. Örneğin, May ve arkadaşları tarafından, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ile Avrupa Birliği nezdinde yürütülen mukayeseli bir çalışmada, internet regülasyonuna dair yaklaşımların yalnızca hukuki çerçeveye sınırlı kalmadığı, bunun yanı sıra kültürel öncelikler, ekonomik modeller ve toplumsal değerlerle şekillendiği vurgulanmıştır. Söz konusu çalışmada, özellikle ifade özgürlüğü, gizlilik hakkı ve kamu yararı gibi normatif meseleler üzerinde durulmuş; regülasyon tercihleri arasındaki farklılıkların, bu iki yapının tarihsel ve kurumsal karakteristikleriyle yakından ilişkili olduğu ileri sürülmüştür.⁴ Çin özelinde yürütülen ve Rusya'ya dair de karşılaştırmalara yer verilen başka bir çalışmada ise devlet temelli internet düzenleme pratiklerinin egemenlik ilkesiyle nasıl meşrulaştırıldığına dikkat çekilmiş, bilhassa dijital otoriterliğin norm haline getirilme süreci üzerinde durulmuştur. McKune ve Ahmed tarafından kaleme alınan bahsi geçen çalışmada, veri yerelleştirme, içerik denetimi, VPN kısıtlamaları ve şifreleme düzenlemeleri gibi

³ Kılınç, Doğan. "Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta İnternet Sitelerine Erişimin Engellenmesi ve İfade Hürriyeti". *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 14(2) (2010): 407.

⁴ May, Bruce E., Jeng-Chung V. Chen ve Kuang-Wei Wen. "The Differences of Regulatory Models and Internet Regulation in the European Union and the United States". *Information & Communications Technology Law* 13(3) (2004): 259-272.

uygulamaların hem Çin hem de Rusya bağlamında benzer biçimlerde geliştiği ve bu durumun rejim güvenliği kaygısıyla şekillenen normatif bir yakınlaşmaya işaret ettiği vurgulanmıştır.⁵ Hindistan ve ABD ile karşılaştırmalı bir biçimde tasarlanan bir diğer çalışmada ise sosyal medyanın hukuki düzenlemelere konu edilme biçimleri ele alınmış; iki ülkenin ifade özgürlüğü anlayışları, düzenleyici çerçeveleri ve devlet müdahalesine ilişkin yaklaşımları üzerinde durulmuştur. Hindistan'ın son yıllarda sosyal medya platformlarına yönelik daha müdahaleci ve içerik denetimi odaklı bir politika izlediği, buna karşılık ABD'de anayasal güvenceler çerçevesinde platformların daha özerk bir konumda olduğu ifade edilmiştir. Özellikle kadın ve çocukları koruma, nefret söylemi ve kamu düzeni tehditleri bağlamında Hindistan'ın düzenleyici reflekslerinin daha belirgin olduğu vurgulanırken, ABD'de safe harbor ilkesi⁶ ile ifade özgürlüğünün platformlara daha geniş bir alan tanıdığına dikkat çekilmiştir.⁷

Türkiye'nin internet ve sosyal medya bağlamındaki yasal düzenlemeleri üzerine yürütülen çalışmalar ise çoğunlukla karşılaştırmalı perspektiften uzak bir şekilde ele alınmaktadır. Ancak, farklı ülkelerdeki yasal düzenlemelere değinen veya mukayeseli bir bakış açısına dayanan çalışmaların az da olsa mevcut olduğu görülmektedir. Örneğin, Oymak'ın 7253 sayılı

⁵ McKune, Sarah ve Shazeda Ahmed. "Authoritarian Practices in the Digital Age the Contestation and Shaping of Cyber Norms through China's Internet Sovereignty Agenda". *International Journal of Communication* 12, 21 (2018): 3835-3855.

⁶ Güvenli liman ilkesi: Belirli durumlar veya koşullar altında sorumluluk veya cezalardan koruma sağlayan bir hüküm anlamına gelmektedir. Bu hüküm, aksi takdirde kendi makul kontrolleri dışındaki teknik nedenlerle yasayı ihlal edebilecek iyi niyetli aktörlere yönelik bir güvence sağlamak amacıyla tüzük veya yönetmeliklere dahil edilebilmektedir. Bkz. Legal Information Institute. "Safe harbor" (t.y.). Cornell Law School. Erişim tarihi: Nisan 24, 2025.

⁷ Rana, Raashish ve Rohit Kumar Solanki. "Social Media Regulation: A Comparison of Legal Frameworks in India and the US". *IJAR* 8(6) (2022): 115-118.

Kanun bağlamında kaleme aldığı görüş yazısında ABD, İngiltere, Almanya, Avustralya, Fransa, Çin, Rusya, Avrupa Birliği gibi ülkelerdeki yasal düzenleme çabalarına değinilmiştir.⁸ Şahin'in çalışmasında ise 7253 sayılı Kanun Almanya'da yürürlükte olan NetzDG ile karşılaştırmalı olarak ele alınmış; her iki düzenlemenin sosyal medya platformlarına yönelik yükümlülükleri, temsilcilik şartları ve yaptırım mekanizmaları bakımından benzerlikleri ve farklılıkları tartışılmıştır.⁹ Bu bağlamda, Türkiye'deki internet ve sosyal medya düzenlemelerinin diğer ülke örnekleriyle karşılaştırılmasının ve bu türden çalışmaların sayısının artmasının alanyazının derinleşmesine ve ilgili düzenleme pratiklerini daha iyi anlamaya katkı sağlayacağı ileri sürülebilir. Türkiye ve Hindistan'ı karşılaştırmalı bir yaklaşımla ele alan bu çalışmanın da temel gayesi bundan kaynaklanmaktadır. Bu ülkeler, popülizmin yükselişi ve popülist siyaset yapma tarzları bakımından benzer politik atmosferleri paylaştıkları¹⁰ ve internetle ilgili sorunların çözümünde de benzer refleksler sergiledikleri varsayımından hareketle örneklem olarak seçilmiştir. Belirtmek gerekir ki, Türkiye'deki diğer internet ve dijital mecra düzenlemelerinin başka ülkelerdeki düzenlemelerle karşılaştırmalı bir perspektifle

⁸ Oymak, Hasan. "7253 sayılı 'İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un Getirdikleri". *Yeni Medya* 2020(9) (2020): 129-141.

⁹ Şahin, Zeynep Burcu. "7253 sayılı 'İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'da Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un İfade Özgürlüğü ve Kişilik Hakları Bağlamında Değerlendirilmesi". *Euroasia journal of social sciences & humanities* 9(25) (2022): 28-44.

¹⁰ Rogenhofer, Julius Maximilian ve Ayala Panievsky. "Antidemocratic Populism in Power: Comparing Erdoğan's Turkey with Modi's India and Netanyahu's Israel". *Democratization* 27(8) (2020): 1394-1412.; Yilmaz, Ihsan ve Nicholas Morieson. "The Rise of Authoritarian Civilizational Populism in Turkey, India, Russia and China". *Populism & Politics (P&P)*. *European Center for Populism Studies (ECPS)* (2024).

değerlendirilmesi, ilgili alandaki mukayeseli yaklaşım boşluğunun doldurulması için önem arz etmektedir.

Bu bağlamda, çalışmanın örneklemini oluşturan Türkiye ve Hindistan, dijital medya düzenlemelerine dair farklı yasalar çıkarmış ve bu yasalar, ifade özgürlüğü, sansür ve denetim gibi meselelerle ilgili olarak kamuoyunda önemli tartışmalara konu olmuştur. Türkiye’de, 7253 sayılı “İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” 2020 yılında kabul edilerek yürürlüğe girmiştir. Bu kanun, genel olarak günlük erişimi bir milyondan fazla olan sosyal ağ sağlayıcılarını muhatap alarak, bu platformların denetlenmesi, Türkiye’de temsilci bulundurmaları ve kişilik hakları ihlallerinde muhataplık ilişkisinin kurulması amacıyla önemli düzenlemeler getirmiştir. Ancak, kanunda yer alan bazı maddeler, ifade özgürlüğü üzerindeki kısıtlamalar nedeniyle eleştirilmiş ve tepkilere yol açmıştır.¹¹

Hindistan’da ise 2021 yılında yürürlüğe giren “The Information Technology (Intermediary Guidelines and Digital Media Ethics Code) Rules, 2021” başlığını taşıyan düzenleme,¹² dijital ortamda içerik denetimini artırma hedefiyle çıkarılmıştır. Bu düzenleme, internet üzerindeki araçların, yani ağ sağlayıcıların, içerikleri denetlemeleri ve belirli etik kurallara uymaları gerektiğini belirten yeni yükümlülükler getirmiştir. Düzenleme, ülkede internetle ilişkili ifade özgürlüğü ve sansür konusundaki endişelerin de artmasına neden olmuştur. Özellikle medya özgürlüğü ve sansürle ilgili meseleler, Hindistan’daki dijital medya düzenlemelerinin sıklıkla tartışılan

¹¹ Euronews. “Tepki Çeken Sosyal Medya Yasası Yürürlüğe Girdi” (Ekim 1, 2020), Erişim tarihi: Kasım 18, 2024.; VoA Türkçe. “Muhalefet Sosyal Medya Yasasına Tepkili” (Temmuz 29, 2020), Erişim tarihi: Kasım 18, 2024.

¹² Bilgi Teknolojileri Kuralları (Araç Kılavuz İlkeleri ve Dijital Medya Etik İlkeleri) 2021 şeklinde Türkçe’ye çevrilebilir.

yönlerinden bazıları olarak ön plana çıkmıştır.¹³ Diğer bir ifadeyle hem Türkiye hem de Hindistan'daki düzenlemeler, dijital medya alanındaki güvenliği artırmayı hedeflerken, aynı zamanda ifade özgürlüğü ve sansür gibi etik sorunlara kamuoyunun dikkatlerini çekmiştir.

Bu ekseninde çalışma, yargısal örnekleme tekniğine bağlı kalınarak tespit edilen Türkiye'deki 7253 sayılı Kanuna ve Hindistan'daki IT Rules 2021 olarak bilinen düzenlemelere karşılaştırmalı bir şekilde yaklaşmaktadır. Çalışma temel olarak, "Türkiye'de 7253 sayılı Kanun ve Hindistan'da IT Rules 2021 kapsamında getirilen internet düzenlemeleri, devletlerin dijital ortamlar üzerindeki denetim çabalarını hangi benzerlikler ve farklılıklar üzerinden şekillendirmekte ve bu düzenlemeler ifade özgürlüğü ile dijital güvenlik arasındaki dengeyi nasıl etkilemektedir?" sorusunu odağına almaktadır. İnternet düzenlemelerinin özgürlükler üzerindeki etkisine, Türkiye ve Hindistan örnekleri özelinde odaklanan bu çalışmanın, dijital çağda özgürlük ve güvenlik arasındaki dengenin nasıl sağlanabileceğine dair süregiden tartışmalara karşılaştırmalı perspektifinden bir katkı sunacağı düşünülmektedir.

I. DİJİTAL GÜVENLİK VE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ GERİLİMİ

1990 yılında, internet aracılığıyla dünyanın dört bir yanındaki farklı konumlarda depolanan belgelerin birbirlerine hiper metin bağlantılarıyla bağlanmasını sağlayan bir multimedya bilgi sistemi olan World Wide Web'in¹⁴ toplumsal hayata derinlemesine girmesinden bu yana insan etkileşimi büyük dönüşümlere tanık olmuştur. İnsanların iletişim biçimini,

¹³ Newslandry. "From Social to Antisocial: How the New IT Rules will Accelerate India's Democratic Decline" (Mayıs 29, 2021), Erişim tarihi: Kasım 18, 2024.; The Indian Express. "WhatsApp Moves Delhi HC Against Traceability Clause in IT Rules, Calls It Unconstitutional" (Mayıs 26, 2021), Erişim tarihi: Kasım 18, 2024.

¹⁴ Oxford English Dictionary. "World Wide Web (n.)" (2023), Erişim tarihi: Aralık 17, 2024.

bilgi ve enformasyonla başa çıkma yöntemlerini büyük çapta etkileyen internet, 21. yüzyılın temel toplumsal altyapısı olarak demiryolları ve karayollarına benzer bir dönüşüm sağlayarak demokrasi, eğitim, sağlık, ticaret ve finans gibi pek çok alanda milyarlarca insanın yaşamına nüfuz etmiştir.¹⁵ Coğrafi engellerin siber-uzam vasıtasıyla aşılmasıyla dünyanın farklı yerlerindeki insanlarla anında iletişime geçebilme imkânı doğmuştur. Kullanıcıların içerik üreterek, etkileşim kurarak değer elde etmesine yardımcı olan ve farklı kitlelerle gerçek zamanlı ya da eş-zamansız iletişim kurulmasına olanak tanıyan internet tabanlı kanallar olan sosyal medya¹⁶ sayesinde, fikirler, deneyimler ve bilgiler daha geniş kitlelerle paylaşılmaya başlanmıştır. Başta ticaret ve bilgi ekosistemi olmak üzere internet aracılığıyla neredeyse hemen her alanda zaman ve mekân sınırlamasının ötesine geçilmiştir. Dijital kaynaklar, bilgiye erişim ve onu kullanma biçimlerini dönüştürmüş; bireyler geleneksel ortamlardan bağımsız olarak bilgiye ulaşabilir hale gelmiştir. İş dünyasında e-ticaretin yükselmesiyle, insanlar geleneksel alışveriş yöntemlerinden dijital alışverişe yönelmiş, küresel ticaret hızla büyümüştür. Sınırları aşan e-ticaretin yükselişi, uluslararası ticareti kolaylaştırarak hem işletmelere hem de tüketicilere kapsamlı faydalar sunarken,¹⁷ mobil ticaret, yapay zekâ ve artırılmış gerçeklik gibi teknolojik gelişmeler de kişiselleştirilmiş deneyimleri geliştirip pazar erişimini genişletmiştir.¹⁸ İnternet, insanlar arası iletişimi de etkileyerek küresel çapta bir kültürel etkileşim kavşağı oluşturmıştır. Daha

¹⁵ Jerman-Blažič, Borka. "Four Scenarios for Future Evolution of the Internet". *IEEE Technology and Society Magazine* 30(4) (2011): 39-46.

¹⁶ Carr, Caleb T. ve Rebecca A. Hayes. "Social Media: Defining, Developing, and Divining". *Atlantic Journal of Communication* 23(1) (2015): 8.

¹⁷ Derindağ, Ömer Faruk. "Rise of Cross-border E-commerce: A Systematic Literature Review". *Journal of Applied And Theoretical Social Sciences* 4(3) (2022): 352-372.

¹⁸ Azam, Arshe ve Azhar Mustafa Ansari. "The Emerging Role of E-commerce in Today's Business: A Conceptual Study." *Asian Journal of Management and Commerce* 5(1) (2024): 428-439.

genel anlamda, Castells'in de işaret ettiği gibi, küreselleşmede ifadesini bulan bu yeni toplumsal işlerliğin somutlaştığı yer ağlar üzerinde konumlanmıştır. "Bu yeni toplumsal yapı ve yeni kültürün iletişim araçları ağ teknolojileridir" diyen Castells'e göre, söz konusu yeni yapılanma aynı zamanda da "küresel bir ağ toplumdur, zira küreselleşme bir ağlar ağıdır".¹⁹

İnternet sadece ekonomik faaliyetleri değil, siyasal katılım biçimlerini de dönüştürmüştür. İnternet altyapısının olanak sağladığı ve internet ağlarında yapılandırılmış sosyal medya, siyaset ve ifade özgürlüğü bağlamında bireylerin görüşlerini ifade etmelerini ve çeşitli politik hareketlere katılmalarını kolaylaştırmıştır. Protestoların ve toplumsal hareketlerin hızla yayılmasına olanak tanımıştır. Kamunun siyasi haberlere erişmesine, tartışmalara katılmasına, harekete geçmesine ve kolektif kimlik oluşturmaya katkı sağlamıştır.²⁰ Örneğin, Arap Baharı gibi olaylarda, dijital araçlar, özellikle de sosyal medya halkın sesini duyurmasında ve toplumsal değişim taleplerini dile getirmesinde kritik roller oynamıştır.²¹ İnternet, sosyal medya ve diğer yeni medya ortamları vasıtasıyla insanlar, ulusal ve uluslararası ölçekteki politikaları eleştirme ve kamuoyunu etkileme konusunda daha geniş olanaklara kavuşmuştur. Kamuoyu yaratma olgusu da çevrimiçi tartışmalar, bloglar ve sosyal medya vb. aracılığıyla yeni imkânlarla sahip olmuştur. Kamusal alan, fiziksel sınırların ötesine geçerek dijital ortamlarda da varlık göstermeye başlamıştır. Dijital kamusal alanlar insanların bir araya geldikleri yerler haline gelmiştir. Bu nedenle, internet ortamını artık ne sanal bir alem ne de ayrı bir

¹⁹ Castells, Manuel. *İletişim Gücü*. Çev. Ebru Kılıç. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2016: 10

²⁰ Lee, Sangwon. "Social Media Use and Social Movements and Protests" İç. *The International Encyclopedia of Media Psychology*. Ed. Jan Van den Bulck. John Wiley & Sons Inc., 2020.

²¹ Frangonikolopoulos, Christos. A. ve Ioannis Chapsos. "Explaining the Role and the Impact of the Social Media in the Arab Spring". *Global Media Journal: Mediterranean Edition* 7(2) (2012).

gerçeklik, aksine toplumun ta kendisinin var olduğu bir yer, gerçek toplumun gerçek mekanlarından bir tanesi olarak görebilmek mümkün olmuştur.²²

İnternet o denli büyük bir etkiye sahiptir ki, “kendimizi, siyasi sistemi ve bizi çevreleyen dünyayı nasıl algıladığımızı değiştirme potansiyeli”ni bünyesinde taşımaktadır.²³ Ancak, internetin her yaştan insan tarafından yoğun kullanımı, özel-kamusal alan fark etmeksizin bireylerin hayatlarına derinden nüfuz etmesi, siyasal alana etkisi ve kamusal alanı şekillendirme potansiyeli gibi etkenler göz önüne alındığında, hükümet yetkilileri, uzmanlar ve ilgili kuruluşlar tarafından bu aracın riskler de barındırdığı ve birtakım düzenlemelerle sınırlandırılması gerektiği fikri sıklıkla gündeme getirilmeye başlanmıştır.²⁴

İnternetteki güvenliğin kurumsallaştırılarak tesis edilmesi fikri üzerine temellenen dijital güvenlik de bu bağlamda önem kazanmaktadır. Radanliev, dijital güvenliğin temel amacını işlemler, iletişim, veri işleme ve depolama için güvenli bir ortam sağlamak olarak tanımlamaktadır. Dijital güvenliğin geniş bir kapsama sahip olduğunu dile getiren Radanliev, bunun ağ güvenliği, uygulama güvenliği ve kişisel verilerin korunması gibi unsurları içerdiğini vurgulamaktadır. Ayrıca, dijital güvenliğin yalnızca bireyleri değil, kritik altyapıları da ulusal güvenliği tehdit edebilecek siber saldırılara karşı koruduğunu belirtmektedir.²⁵ Dijital güvenlik söz konusu olduğunda,

²² Binark, Mutlu. *Yeni Medya Çalışmalarında Araştırma Yöntem ve Teknikleri*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2021: 28

²³ Papacharissi, Zizi. “The Virtual Sphere: The Internet as a Public Sphere”. *New media & society* 4(1) (2002): 21.

²⁴ Malik, Nikita. “The Internet: To Regulate or not to Regulate?” (7 Eylül 2018). *Forbes*. Erişim 17 Aralık 2024.; Nee, Eric. “Three Cheers for Regulation”. *Stanford Social Innovation Review (SSIR)*, (2019).

²⁵ Radanliev, Petar. “Digital Security by Design”. *Security Journal* 37(4) (2024): 1641-1643.

kavramın siber güvenlikle yakın bağıntısının da altı çizilmelidir. Buna göre, siber güvenlik, siber uzayın korunmasının yanı sıra bu alanda faaliyet gösteren bireylerin ve siber uzay aracılığıyla erişilebilen varlıkların da güvenliğini sağlamaya yönelik bir anlayışı ifade etmektedir.²⁶

İnternetin ifade ve basın özgürlüğü açısından merkezi bir rol üstlenmeye başlaması, bu araca yönelik çeşitli müdahalelerin de doğmasına yol açmaktadır.²⁷ Bu tartışmaların temel odak noktası, internet ve sosyal medya gibi araçların, bilgiye hızlı erişim ve küresel iletişimin olanaklarını artırma işlevlerine hizmet etmesine rağmen çeşitli tehlikeleri de barındırdığı görüşünden ileri gelmektedir. Çubukçu ve Bayzan, dijital güvenliğin fiziksel güvenlik kadar önemli hale geldiğini vurgulamakta, siber saldırıların ve güvenlik açıklarının bireyleri ve devletleri tehdit ettiğini belirtmektedir. İnternetin içerik, etkileşim ve ticaret bağlamlarında riskler barındırdığına dikkat çeken yazarlar, bu nedenle güvenli internet kavramının günbegün daha fazla önem kazandığını dile getirmektedir.²⁸

İnternette dolaşan çarpıtılmış bilgiler dezenformasyonun artmasına ve bilgi kirliliğinin yayılmasına, toplumsal kutuplaşmanın derinleşmesine ve kamuoyunun aldatılmasına neden olabilmektedir. Nitekim, Dünya Ekonomik Forumu'nun (WEF) 2024 zirvesinde de bu konu ön plana çıkmış ve küresel riskler arasında bilgi kirliliği en büyük tehditlerden biri olarak değerlendirilmiştir. Zirvenin "Güvenin Yeniden İnşası" temasıyla gerçekleşmesi, dezenformasyonun toplumsal yapılar

²⁶ Von Solms, Rossouw ve Johan van Niekerk. "From Information Security to Cyber Security". *Computers & security* 38 (2013): 101.

²⁷ Uçar, Jindar. "İnternet Ortamında İfade ve Basın Özgürlüğü". *İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7(2) (2021): 363.

²⁸ Çubukcu, Ahmet ve Bayzan, Şahin. "Türkiye'de Dijital Vatandaşlık Algısı ve Bu Algıyı İnternetin Bilinçli, Güvenli ve Etkin Kullanımı ile Artırma Yöntemleri". *Middle Eastern & African Journal of Educational Research* 5(1) (2013): 157-158.

üzerindeki yıkıcı etkilerine duyulan endişeyi ortaya koymuştur.²⁹ Ayrıca, sosyal medya bağımlılığı, bireylerin gerçek yaşamla ilişkilerini zedeleyebilmekte, depresyon ve kaygı bozukluklarına yol açabilmektedir. Bu durumun bilhassa gençler açısından endişe verici bir hale geldiğine yönelik mülahazaların ardından Avrupa Parlamentosu da sosyal medya bağımlılığını tetikleyen sonsuz kaydırma ve otomatik oynatma gibi özelliklerin yasaklanmasını gündemine almıştır. İnternet kullanıcılarına “dijital bir rahatsız edilmeme hakkı” tanınmasını savunan Parlamento, özellikle çocuklar ve gençler arasındaki bağımlılık riskine dikkat çekmiştir.³⁰ İnternetteki mahremiyet ihlalleri ve kişisel verilerin kötüye kullanımı da önemli bir risk unsuru olarak ortada durmaktadır. Bunun yanı sıra sosyal medyanın anonimlik sağladığı ortamlar, siber zorbalık ve nefret söylemlerinin artmasına da zemin hazırlayabilmektedir.³¹ Bu husus özellikle gençler söz konusu olduğunda daha büyük bir ehemmiyet taşımaktadır. Öyle ki, 2019 yılında yayımlanan bir raporda, dünya genelinde 15-24 yaş aralığındaki çevrimiçi gençlerin %70,6’sının internette şiddet, siber zorbalık ve dijital taciz gibi olgular nedeniyle tehlikelere maruz kaldığının altını çizilmiştir.³²

Tüm bu olumsuz yanlarına karşılık, internetin bilginin paylaşılmasını ve demokratikleştirilmesini sağlayan, küresel çapta iletişimi gerçekleştiren ve ayrıca bir kamusal alan olarak olumlu bir işlevi de söz konusudur. Dijital Demokrasi

²⁹ Marketing Türkiye. “İletişim Dünyasının Mega Derdi: Misinformation!” (Nisan 13, 2024), Erişim tarihi: Aralık 17, 2024.

³⁰ BBC News Türkçe. “Avrupa Parlamentosu’nun Kabul Ettiği ‘Sosyal Medya Bağımlılığı ile Mücadele Yasa Tasarısı’ Neler Öngörüyor?” (Aralık 13, 2023), Erişim tarihi: Aralık 17, 2024.

³¹ Euronews. “Hate Speech on Social Media Platforms Rising, New EU Report Finds” (Kasım 29, 2023), Erişim tarihi: Aralık 17, 2024.

³² UNICEF. “Dünyada Gençlerin %70’inin Maruz Kaldığı Online Zorbalık ve Tacizin Önlenmesi İçin” (2019), Erişim tarihi: Aralık 17, 2024.

Merkezi'nin belirttiği üzere,³³ internet bir bütün olarak küresel kamusal alanın önemli bir bileşeni haline gelmiştir ve zengin bilgi ve enformasyona erişimin yanı sıra katılım, yaratım ve iletişim imkânı sağlamaktadır. Nitekim internetin yaygın kullanıma girmesiyle, yurttaş etkileşimi çevrimiçi olmanın sağladığı vasıtalar sayesinde önemli bir tarihsel ilerleme kaydetmiş ve kamusal alanın yayılma karakteri de buna bağlı olarak daha önemli bir hale gelmiştir.³⁴

Dijitalleşen iletişimin sağladığı olanaklar, bireylerin siyasal katılımını artırırken aynı zamanda alternatif düşüncelerin görünürlüğünü sağlayarak yeni demokratik tartışma zeminleri oluşturmakta ve kamusal müzakere süreçlerini çeşitlendirmektedir.³⁵ Bu çerçevede, internetin etkileşim odaklı oluşu, kamusal alanın genişlemesi ve farklılaşmasında önemli bir rol oynamaktadır. Göksu, internetin etkileşime dayalı yapısıyla zaman ve mekân sınırlarını ortadan kaldırarak kullanıcılara sınırsız enformasyon sağladığını, siyasal katılımı teknik olarak kolaylaştırdığını, sosyal medya aracılığıyla kamusal bir müzakere alanı oluşturduğunu ve alternatif sesleri, farklı düşünceleri içererek kamuoyunu çeşitlendirdiğini, kamusal alanı canlandırarak siyasal sistemi demokratikleştirdiğini belirtmekte ve bu unsurların günümüzde sıkça altının çizildiğini ifade etmektedir.³⁶ Ancak internetin kamusal alanı genişletme ve demokratik tartışma zeminlerini çeşitlendirme potansiyeli kimi zaman çeşitli siyasi ve ekonomik

³³ Center for Digital Democracy. "Internet as a Commons: Public Space in the Digital Age" (Eylül 18, 2015), Erişim tarihi: Aralık 17, 2024.

³⁴ Dahlgren, Peter. "İnternet, Kamusal Alanlar ve Siyasal İletişim: Dağılma ve Müzakere". *Yeni Medya Kuramları*. Ed. Filiz Aydoğan. 173-195. İstanbul: Der Yayınları, 2017: 176.

³⁵ Feenstra, Ramón A. ve Andreu Casero-Ripollés. "Democracy in the Digital Communication Environment: A Typology Proposal of Political Monitoring Processes". *International Journal of Communication*, 8 (2014).

³⁶ Göksu, Vahap. *Kamusal Alan ve Siyasal Katılma Mecrası Olarak Sosyal Medya*. Çizgi Kitabevi, 2016: 27

güç odaklarının müdahaleleriyle sınırlandırılmak istenmektedir. İnternetin sağladığı sınırsız enformasyon ve alternatif seslerin görünürlüğü, iktidar yapıları tarafından bir tehdit olarak algılanabilmekte ve bu durum sansüre varacak tedbirlerin uygulamaya konulmasına ve ifade özgürlüğüne yönelik kısıtlamalarla sonuçlanabilmektedir. İnternette vuku bulan suçlarla mücadele edilmesi noktasında bir tedbir olarak başvurulması gereken erişim engelleri³⁷ olağan hale getirilebilmekte ve araçsallaştırılabilmektedir. Kitle iletişim araçlarının özgürlüğü, dolayısıyla düşünce özgürlüğü, internete erişimin engellenmesi ve iletişim araçlarının sansürlenmesi yoluyla tamamen ortadan kaldırılabilmektedir.³⁸ Ancak, bilhassa kişilik haklarını ihlal eden içeriklerin paylaşılması gibi durumlarda erişim engellemelerinin gerekli olabileceğini belirten Dülger, internette düşünce oluşturma ve paylaşma özgürlüğünün var olduğunu fakat bu hakkın sınırsız olmadığını da vurgulamaktadır. İnternetin hukuksuz bir alan olmadığını ifade eden Dülger,³⁹ genel hukuk kurallarının dijital ortamda da geçerli olduğunu ve suç oluşturan ya da kişilik haklarını ihlal eden içeriklerin yayılması halinde erişim engeli uygulanabileceğini belirtmektedir.

Özellikle otoriter rejimler, internet üzerindeki kontrolü artırarak eleştirel düşünceleri bastırmayı ve muhalif görüşlerin yayılmasını engellemeyi amaçlayabilmektedir. Toplumsal uzlaşma ve iş birliği sağlanmadan, içerik üzerine getirilen yasal düzenlemeler, sorunları çözmede yetersiz kalabilmekte ve ifade özgürlüğü ile demokratik değerler üzerinde olumsuz etkiler yaratabilmektedir.⁴⁰ Bu bağlamda, internetin demokratik

³⁷ Kılınç, "Türk," 407.

³⁸ Dülger, Murat Volkan. "Erişimin Engellenmesi Kararlarının Uygulanması Karşısındaki Engel Kim: HTTPS Protokolü Mü, İçerik Sağlayanlar Mı?". SSRN (2021).

³⁹ Dülger, "Erişimin".

⁴⁰ Şahin, Zeynep Burcu. "Dezenformasyonla Mücadelede İfade Özgürlüğü: İçeriğin Korunması ve 29. Madde". *Yeni Medya* (15) (2023): 293.

potansiyeli ile ifade özgürlüğüne yönelik tehditler arasındaki gerilim, dijital kamusal alanın sürdürülebilirliği açısından önemli bir tartışma alanı yaratmaktadır. Bu noktaya temas eden Balkin, dijital devrimin canlı bir ifade özgürlüğü sistemi yaratmak için eşsiz fırsatlar sunduğunu fakat ifade özgürlüğüne yönelik yeni tehlikelerin de bu duruma içkin olduğunu vurgulamaktadır.⁴¹

II. İKİ KRİTİK YASA VE TARTIŞMALAR: TÜRKİYE'DE 7253 SAYILI KANUN VE HİNDİSTAN'DA IT RULES 2021

Kamuoyunda “sosyal medya yasası” olarak bilinen 7253 sayılı Kanun, Türkiye’de internet kullanımına ilişkin yasal düzenlemeleri güncellemek ve dijital medyayı denetlemek amacıyla 2020 yılında yürürlüğe girmiştir. Kanun kapsamında özellikle sosyal medya platformlarının faaliyetlerinin düzenlemesine odaklanılırken, ifade özgürlüğü ile dijital platformların yükümlülükleri arasında bir denge kurulmasının da hedeflediğini belirtilmiştir. Sosyal medya platformlarına Türkiye’de temsilcilik açma zorunluluğu getiren ve kişisel hakların korunmasına yönelik mekanizmalar öneren düzenleme, aynı zamanda veri güvenliği, içerik kaldırma süreçleri ve yasal sorumluluklar gibi konularda da önemli yenilikler içermiştir. Bu kanun ile, 5651 sayılı Kanun’un 8. maddesinde yer alan ve ‘katalog suçlar’ (intihara yönlendirme, çocukların cinsel istismarı, Atatürk aleyhine işlenen suçlar, yasa dışı bahis vb.) kapsamında değerlendirilen yayınlarla ilgili olarak içeriğin çıkarılmasına ve/veya erişimin engellenmesine karar verilebileceği belirtilmiştir. Böylece, aynı internet sitesindeki suç teşkil etmeyen içeriklerin ifade ve haber alma özgürlüğü açısından daha güvenceli hale geleceğinin

⁴¹ Balkin, Jack M. “Digital Speech and Democratic Culture: A Theory of Freedom of Expression for the Information Society.” *NYUL Rev.* 79, 1 (2004): 3.

öngörüldüğü ifade edilmiştir.⁴² Ancak bu düzenleme, sansür ve ifade özgürlüğü bağlamında yoğun eleştirilerin de hedefi olmuştur. Uçar, kanunun gerekçesinde belirtilen amaçları aştığını ve orantısız yaptırımlar içerdiğini belirterek, bu düzenlemeyi ifade ve basın özgürlüğüne ciddi bir müdahalenin habercisi olarak nitelemiştir.⁴³

Kanun ile sosyal ağ sağlayıcılarına Türkiye’de temsilcilik bulundurma, kullanıcı verilerini Türkiye’de arşivleme ve belirli içeriklere ilişkin başvurulara kırk sekiz saat içinde cevap verme gibi yükümlülükler getirilmiştir. Bu yükümlülüklerle uymayan platformların, özellikle temsilcilik açma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi durumunda aşamalı olarak para cezası, reklam yasağı ve nihayetinde bant genişliğinin daraltılması gibi yaptırımlarla karşı karşıya kalabileceği belirtilmiştir. Kanunun, sosyal medya şirketlerini daha fazla kontrol altına alarak sansür mekanizmalarını genişlettiği ve veri güvenliği ile ifade özgürlüğü açısından ciddi riskler taşıdığı öne sürülmüştür. Bu nedenle, kimi sivil toplum kuruluşları ve insan hakları savunucuları tarafından düzenleme “sansür yasası” olarak eleştirilmiştir.⁴⁴ 2020 Yılı Türkiye İnsan Hakları İhlalleri Raporu’nda da ilgili kanunun birtakım diğer yasalarla birlikte, ifade özgürlüğü üzerindeki baskıyı arttırdığı iddia edilmiştir.⁴⁵

Twitter’ın 2020 yılına ait Şeffaflık Raporu’na atıfta bulunularak,⁴⁶ Türkiye’nin Twitter’dan en fazla bilgi talep eden, hesap kapatılması ve tweet kaldırılması konusunda yüksek

⁴² Anadolu Ajansı. “Sosyal Medyada Yeni Dönem Başladı.” (Ekim 1, 2020), Erişim tarihi: Şubat 24, 2025.

⁴³ Uçar, Jindar. “İnternet Ortamında İfade ve Basın Özgürlüğü”. *İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7(2) (2021): 371.

⁴⁴ Free Web Turkey. “Haberin Sonu: Türkiye’de İnternet Sansürü” (2020), Erişim tarihi: Ocak 18, 2025.

⁴⁵ İnsan Hakları Derneği. “2020 Yılı Türkiye İnsan Hakları İhlalleri Raporu” (Ağustos 31, 2021), Erişim tarihi: Ocak 18, 2025.

⁴⁶ Euronews. “Twitter Şeffaflık Raporu: Dünyada ve Türkiye’de Kaç Hesap ve İçeriğin Silinmesi İstendi?” (Ocak 12, 2021), Erişim tarihi: Ocak 18, 2025.

talepleri yapan ülkeler arasında olduğu belirtilen bir değerlendirmede, 7253 sayılı Kanun kapsamında getirilen sosyal medya düzenlemelerinin, özellikle KOBİ'ler ve yazılım-bilişim sektörü üzerinde olumsuz ekonomik etkiler yaratabileceği dile getirilmiştir. Sosyal medya reklam yasaklarının, yurt dışına hizmet sunan ve döviz getirme potansiyeline sahip sektörleri zayıflatacağı, dijital ekonomiyi ise işlemez hale getireceği ifade edilmiştir. Ayrıca, bu düzenlemelerin özgürlükleri baskıladığı, ekonomiyi daha da zor duruma soktuğu ve Türkiye'nin internet serbestisi konusunda "özgür olmayan ülkeler" arasında kabul edilmesine yol açtığı ileri sürülmüştür. Tüm bunların yanı sıra hükümetin geleneksel medyadaki kontrolü yeterli görmeyerek sosyal medyayı da baskı altına almak istediği vurgulanmıştır.⁴⁷

Dülger ve Özkan, kaleme aldıkları hukuki değerlendirmede, kanun ile getirilen değişikliklerin "ölçüsüz, hukuksuz ve insan haklarına müdahale oluşturan pek çok düzenleme" içerdiğini öne sürmüştür. Ancak, kanun değişikliğinin arkasında, yurt dışı merkezli sosyal medya platformları üzerinden gerçekleştirilen kişilik hakları ihlalleri ve suçlarda erişim engellemeleri konusunda yaşanan zorluklara yanıt verme gibi makul bir ihtiyacın da bulunduğunu belirten Dülger ve Özkan, bu ihtiyacın karşılanması gayesiyle yapılan düzenlemenin amacını aşan ve aşırı yükümlülükler getiren bir yapıya sahip olduğunu belirtmiştir.⁴⁸

Özetle, 7253 sayılı Kanun, internetin denetlenmesi ve sosyal medya platformlarının sorumluluklarının artırılması amacıyla önemli bir çerçeve ortaya koymuştur. Ancak bu düzenleme, ifade özgürlüğü ve veri güvenliği konusunda ciddi eleştirilerin yükselmesine neden olmuştur. Sosyal medya platformlarına

⁴⁷ CHP. "CHP Genel Başkan Yardımcısı Açıkladı: Türkiye, Dünya'da Twitter'dan En Çok Sansür Talep Eden Ülke, Bu Sansürleri Uygulamak İçin Ofis Açmaları İsteniyor" (Ocak 13, 2021), Erişim tarihi: Ocak 18, 2025.

⁴⁸ Dülger, Murat Volkan ve Onur Özkan. "Sosyal Medya Yasası Meclisten Geçti: Peki, Şimdi?" (2020), Erişim tarihi: Ocak 18, 2025. *Hukuki Haber* 3.

getirilen temsilcilik açma, veri arşivleme ve içerik kaldırma gibi yükümlülüklerin hem ekonomik hem de özgürlükler açısından olumsuz etkilere neden olabileceği ifade edilmiş ve yer yer bu düzenlemenin hükümetin medya üzerindeki denetimini artırma çabası olduğu yönünde değerlendirmeler yapılmıştır. Bu denetim ve düzenleme ihtiyacı, toplumda ifade özgürlüğü ve dijital haklar açısından tartışmalara neden olmuştur.

Hindistan’da 2021 yılında yürürlüğe konulan IT Rules 2021 olarak bilinen düzenleme ise dijital platformlar, sosyal medya şirketleri ve dijital medya kuruluşları için belirlenmiş bir dizi düzenleme ve kuralları kapsamıştır. Hindistan hükümeti, “Open, Safe & Trusted and Accountable Internet” başlığıyla kamuoyu ile paylaştığı bir bilgilendirme broşüründe, IT Rules 2021’in yürürlüğe konulma gerekçesini, “Açık, Emniyetli ve Güvenilir bir İnternet ve değişen ihtiyaçlara uygun olarak sosyal medya araçları da dahil olmak üzere tüm aracı kurumların kullanıcılara karşı hesap verebilirliğini sağlamak” olarak açıklamıştır. Ayrıca, getirilen düzenlemenin düşünce ve ifade özgürlüğü hakkını etkilemediği, Hindistan Anayasası’nın 19’uncu maddesine atıfla,⁴⁹ “Yeni IT Rules 2021, bu haklarla tutarlı bir şekilde çerçevelenmiştir. Kurallar kullanıcılara hiçbir ek yükümlülük getirmemekte ve kullanıcılara uygulanabilecek herhangi bir ceza içermemektedir. Ayrıca, içeriği veya erişimi makul olmayan bir şekilde kaldırılan kullanıcıların düzeltici

⁴⁹ İfade ve düşünce özgürlüğünü vurgulayan Hindistan Anayasası’nın 19. maddesinde, vatandaşlara düşünce, görüş ve fikirlerini özgürce ifade etme hakkı tanınmaktadır. Bu hak, konuşma, yazma, yayımlama, görsel temsiller veya başka herhangi bir yolla kendini ifade etme özgürlüğünü içermektedir. Bkz. Ministry of Law and Justice. “The Constitution of India” (t.y.), Erişim tarihi: Mart 16, 2025.

eylem ...için kapsamlı bir şikâyet giderme mekanizması oluşturulmuştur” sözleriyle vurgulanmıştır.⁵⁰

Ancak, IT Rules 2021 gündeme geldiği andan itibaren yoğun eleştirilerin odağı olmuştur. Çevrimiçi içerik yayıncılığında denetim ihtiyacını karşılama amacıyla yürürlüğe konulan bu kanun, sansür ve ifade özgürlüğüne tehdit olarak görülmüştür.⁵¹ Buna göre, düzenlemenin ifade özgürlüğünü ve kullanıcı gizliliğini zayıflatığı, sosyal medya platformlarına aşırı yük getirdiği ve hükümetin dijital medyayı kontrol etme araçlarını genişlettiği savunulmuştur. Özellikle, içeriklerin izlenebilirliğini sağlama şartı ve hükümete verilen içerik kaldırma yetkisi, düzenlemenin sansür ve bireysel hakların ihlali risklerini artırdığına ilişkin kaygıların güçlenmesine yol açmıştır. Örneğin, içerik kaldırma yükümlülüklerinin belirsiz terimlere dayandırılarak idari görevlilere geniş takdir yetkisi tanınması, temel sivil özgürlüklerin ihlal edilmesine yol açabileceği endişelerine neden olmuştur.⁵² Yine benzer şekilde, düzenlemede geçen bu tarz muğlak terimlerin keyfi kısıtlamalara yol açabileceği ve bir otosansür iklimi yaratabileceği ifade edilmiştir.⁵³

WhatsApp gibi platformların uçtan uca şifreleme sistemlerini zayıflatacak şekilde, “ilk kaynağın” belirlenmesini zorunlu kılan düzenlemeler de kullanıcıların gizliliğini ihlal

⁵⁰ MeitY. “Open, Safe & Trusted and Accountable Internet - Frequently Asked Questions (FAQs) on Part II of the Information Technology (Intermediary Guidelines and Digital Media Ethics Code) Rules, 2021” (Ekim 2021), Erişim tarihi: Ocak 18, 2025.

⁵¹ Shankar, Ravi ve Tabrez Ahmad. “Information Technology Laws: Mapping the Evolution and Impact of Social Media Regulation in India”. *DESIDOC Journal of Library & Information Technology* 41(4) (2021): 296.

⁵² Singh, Tanmay ve Abhinav Sekhri. “India’s New Intermediary Guidelines - The Gloves Come Off in the Assault on Civil Liberties” (Haziran 1, 2021), *Verfassungsblog*. Erişim tarihi: Ocak 17, 2025.

⁵³ The Times of India. “Explained: Why Centre’s New Rules for Digital Media Face Legal Test” (Temmuz 14, 2021), Erişim tarihi: Ocak 18, 2025.

edebileceği gerekçesiyle tepkiyle karşılanmıştır. WhatsApp, bu düzenlemelere karşı dava açarak kullanıcıların mahremiyet hakkına dair kaygılarını dile getirmiş ve bu kuralları “kitlesel gözetim” olarak tanımlamıştır. Dava, Hindistan’daki  evrimi i alanı daha sıkı düzenlemek isteyen Modi hükümeti ile teknoloji şirketleri arasında büyüyen gerilimin bir dışa vurumu olarak değerlendirilmiştir. Dava kapsamında WhatsApp’ın avukatları, izlenebilirlik zorunluluğunun tüm mesajların sürekli bir şekilde izlenmesini gerektirdiğini ve bunun da öngörülemez bir gözetim sistemine yol açacağını ehemmiyetle vurgulamıştır.⁵⁴

Eleştiriler o denli boyutlara ulaşmıştır ki, 14 Ağustos 2021 tarihinde Bombay Yüksek Mahkemesi, bahsi geçen düzenlemenin 9(1) ve 9(3) numaralı maddelerinin uygulanmasını geçici olarak durdurma kararı almıştır. Mahkeme, bu maddeler altında getirilen kuralların, Hindistan Anayasası’nın ifade özgürlüğünü koruyan 19(1)(a) maddesini ihlal ettiğine hükmetmiş, düzenlemelerin parlamentonun hükümete verdiği yetkiyi aştığını vurgulamıştır. Ayrıca bu kuralların yazarlar, editörler ve yayıncılar üzerinde ifade özgürlüğünü baskılayabilecek caydırıcı bir etki yaratma potansiyeline sahip olduğu belirtmiştir.⁵⁵ Hindistan h k metinin özellikle İngilizce yayın yapan haber kuruluşları üzerindeki denetimini artırmak amacıyla bu tür yasal düzenlemelere başvurabileceğine de dikkat çekilmiştir.⁵⁶ Dijital platformların içerikleri kaldırmak için yalnızca otuz altı saat

⁵⁴ The Guardian. “WhatsApp Sues Indian Government Over ‘Mass Surveillance’ Internet Laws” (Mayıs 26, 2021), Erişim tarihi: Ocak 17, 2025.

⁵⁵ Khanna, Tanisha ve Gowree Gokhale. “Bombay High Court Imposes Interim Stay on Provisions of New IT Rules” (Ağustos 26, 2021). *The National Law Review*. Erişim tarihi: Ocak 18, 2025.; Internet Freedom Foundation. “Bombay High Court Stays the Operation of Rule 9(1) and Rule 9(3) of IT Rules, 2021” (Ağustos 17, 2021), Erişim tarihi: Ocak 17, 2025.

⁵⁶ Abhishek, Aman. “The State Deputizing Citizens to Discipline Digital News Media: The Case of the IT Rules 2021 in India.” *Digital Journalism* 11(10) (2022): 1783.

içinde hareket etmek zorunda bırakılması ve veri taleplerine yetmiş iki saat içinde yanıt vermelerinin beklenmesi eleştirilerin hedefi olmuştur. Bu türden kısa süre kısıtlamaları, hataya açık otomatik içerik filtreleme sistemlerinin kullanımını teşvik ederek ifade özgürlüğü açısından riskler yarattığı gerekçesiyle tepkilere zemin hazırlamıştır.⁵⁷ Sosyal medya platformlarında yapay zekâ araçlarıyla içerik denetimi gerçekleştirme gerekliliği, yapay zekânın kusurları ve kullanıcı gizliliği üzerindeki potansiyel olumsuz etkileri nedeniyle eleştirilmiştir.⁵⁸

IT Rules 2021 bağlamında Hindistan'ın dijital alandaki düzenleyici yaklaşımını, ulus inşası çabaları çerçevesinde devlet kontrolünü artırma girişimi olarak değerlendiren Mehta ve Amit-Danhi, içerik üreticileri nezdinde yasal ve ekonomik baskıların otosansürün yaygınlaşmasına neden olabileceğine dikkat çekmişlerdir. IT Rules'un, kamu şikayetleri için resmi bir mekanizma sunarak küresel düzenleme eğilimleriyle uyumlu bir çerçeve oluşturma iddiası taşıdığı, ancak ABD, Avrupa ve Çin gibi örneklerde görülen sınırları daha net çizilmiş düzenleyici hedeflerin aksine Hindistan'daki ilgili düzenlemenin ciddi belirsizlikler içerdiği tespit edilmiştir. Bu belirsizlik ortamının, devletin ifade özgürlüğü, ticari çıkarlar ve ideolojik hedefler arasındaki gerilimleri aynı anda yönetebilmesine olanak sağladığı da öne sürülmüştür.⁵⁹

⁵⁷ Electronic Frontier Foundation. "India's Strict Rules for Online Intermediaries Undermine Freedom of Expression" (Nisan 7, 2021), Erişim tarihi: Ocak 18, 2025.

⁵⁸ East Asia Forum. "Censorship is Plunging Modi's India into Darkness" (Haziran 1, 2021), Erişim tarihi: Ocak 18, 2025.

⁵⁹ Mehta, Smith N. ve Eedan R. Amit-Danhi. "The Road to Censorship: The Case of Digital Audiovisual Industries in India". *International Journal of Cultural Policy*, 1-17 (2024): 14.

III. 7253 SAYILI KANUN VE IT RULES 2021: KARŞILAŞTIRMALI BİR DEĞERLENDİRME

A. Yöntem

Yazılı temelli resmi dokümanlar olarak sınıflandırılabilen 7253 sayılı Kanun (Türkiye) ile IT Rules 2021 (Hindistan), resmî belge kategorisindedir ve metinlere erişim ilgili devlet kurumlarının internet sayfaları üzerinden gerçekleştirilmiştir. Çalışmada hem basılı hem de elektronik belgelerin incelenmesi ve değerlendirilmesine yönelik sistematik bir yöntem olan doküman analizi⁶⁰ kullanılmıştır. Doküman analizinin tercih edilmesinde, yasal metinleri derinlemesine bir şekilde incelemeyi mümkün kılıyor olması belirleyici bir rol oynamıştır. Doküman analizi, içerik veya tematik çözümlemeyi kapsayabilen, belgeleri analiz etmenin genel yöntemi⁶¹ olduğu için, bu çalışmada tematik çözümleme yaklaşımı benimsenmiştir. Doküman analizinin tematik çözümleme prosedürü, belgelerin titizlikle analiz edilmesine ve yorumlanmasına olanak tanımaktadır.⁶² Nitekim, dokümanların analizini yapmak söz konusu olduğunda çok yönlülüğü nedeniyle tematik çözümleme ideal bir yöntem olarak öne çıkmaktadır.⁶³ Tematik doküman analizi süreci, tespit edilen verilerin özelliklerine göre kodlanarak kategorilerine ayrıştırılmasına, yeniden ve odaklı bir şekilde incelenmesine, nihayetinde de ilgili olgunun aydınlatılmasına yardımcı olacak temaların saptanması adımlarını içermektedir.⁶⁴ Bu bağlamda,

⁶⁰ Bowen, Glenn A. "Document Analysis as a Qualitative Research Method". *Qualitative Research Journal* 9(2) (2009): 27.

⁶¹ Mackieson, Penny, Aron Shlonsky ve Marie Connolly. "Increasing Rigor and Reducing Bias in Qualitative Research: A Document Analysis of Parliamentary Debates Using Applied Thematic Analysis". *Qualitative social work* 18(6) (2019): 968-969.

⁶² Armstrong, Chanda. "Key Methods Used in Qualitative Document Analysis." *OSF Preprints* 1(9) (2021): 2.

⁶³ Morgan, Hani. "Conducting a Qualitative Document Analysis". *The qualitative report*, 27(1) (2022): 73.

⁶⁴ Armstrong, Chanda. "Key Methods Used in Qualitative Document Analysis." *OSF Preprints* 1(9) (2021): 5.

çalışma kapsamında öncelikle ilgili yasal düzenlemeler derinlemesine incelenmiş, ardından da her iki mevzuatın içerdiği temel düzenleyici ilkeler manuel olarak tespit edilerek kodlanmıştır. Kodlama süresince, “ilgili yasa maddesi, dijital güvenliği teminat altına almayı vadederken özgürlüklere yönelik herhangi bir kısıtlayıcı unsur barındırıyor mu?” sorusundan hareket edilmiştir. Dijital güvenlik ve ifade özgürlüğü bağlamında yürütülen kodlama sürecinin sonucunda, önemli sonuçlar doğurabilecek maddeler netleştirilmiştir. Buna göre, beş ana temanın ön plana çıktığı gözlemlenmiştir. Bunlar; “temsilcilik ve hukuki yükümlülükler”, “içerik kaldırma ve yasal yanıt süreleri”, “veri yerelleştirme ve dijital mahremiyet”, “ifade özgürlüğü ve erişim engelleme yetkileri”, “etik denetim mekanizmaları ve şeffaflık” temaları altında değerlendirilmiştir. Çözümleme ve analitik yorumlama işlemi, her temanın karşılaştırmalı bağlamında ve yapısal ilişkisi üzerinden olacak şekilde gerçekleştirilmiştir. İlgili yasal düzenlemelerin, bireylerin ve kurumların gündelik pratiklerine yönelik etkilerine odaklanmaktan ziyade normatif ve etik boyutlarıyla değerlendirilmesi ve yalnızca adı geçen iki ülkedeki yine adı geçen düzenlemelerin inceleme nesnesi yapılması, bu çalışmanın sınırlılığını oluşturmuştur. Araştırmacı ve araştırma nesnesi arasındaki muhtemel ön yargıların önüne geçebilmek ve azami nesnelliğin sağlanabilmesi adına, ilgili yasal düzenlemeler üzerine kamuoyunda yürütülen tartışmalara önceki bölümde yer verilmiş olup, bu yasal düzenlemeler bağlamındaki farklı görüş ve yaklaşımlara değinilmeye gayret gösterilmiştir.

B. Bulgular⁶⁵

1. Temsilcilik ve Hukuki Yükümlülükler

7253 sayılı Kanun'da yer alan ve 6'ncı maddeyle esas itibarıyla 5651 sayılı Kanun'a getirilen Ek Madde 4, Türkiye'den günlük erişimi bir milyonu aşan sosyal ağ sağlayıcılarının Türkiye'de bir temsilci belirlemesini zorunlu kılmaktadır. Bu temsilcilerin belirlenmemesi halinde platformlara aşamalı yaptırımlar uygulanmaktadır. Temsilci belirlemeyen platformlara Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK) tarafından bildirim yapılmakta ve otuz gün içinde bu yükümlülüğün yerine getirilmesi beklenmektedir. Yükümlülük yerine getirilmez ise önce 10 milyon TL, ihlalin devam etmesi halinde ise 30 milyon TL tutarında idari para cezası uygulanabilmektedir. Bu aşamalara rağmen temsilci atanmazsa, Türkiye'de mukim gerçek ve tüzel kişilerin bu platforma reklam vermesi yasaklanmakta ve yasak kararından itibaren otuz gün içinde yükümlülük yerine getirilmez ise bant genişliğinin daraltılması için sulh ceza hâkimliğine başvurulabilmektedir. Bant genişliği daraltma oranı ilk etapta yüzde 50, sonraki aşamada ise yüzde 90 oranına kadar artırılabilir (2'nci fıkra). Sulh ceza hâkimi bu oranların uygulanması konusunda hizmetin niteliğini dikkate alarak farklı bir değerlendirme yapma yetkisine haiz bulunmaktadır. Söz konusu bu aşamalı yaptırımlar zinciri, sosyal ağ sağlayıcıların Türkiye'deki hukuki

⁶⁵ Bu başlık altında değerlendirmeye alınan yasal düzenlemeler ve ilgili maddelerin tümü için bkz.: RG. 23.05.2007, S. 26530. "Kanun No. 5651 - İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun" (Mayıs 23, 2007), Erişim tarihi: Ocak 17, 2025. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/05/20070523-1.htm>.; RG. 31.07.2020, S. 31202. "Kanun No. 7253 - İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" (Temmuz 31, 2020), Erişim tarihi: Ocak 17, 2025. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/07/20200731-1.htm>.; MeitY. 06.04.2023. "The Information Technology (Intermediary Guidelines and Digital Media Ethics Code) Rules, 2021" Erişim tarihi: Ocak 17, 2025.

ve idari yükümlülüklerle uymasını teşvik etme amacı gütmektedir. Temsilci atanması yoluyla Türkiye’de işletilecek yasal süreçlerde sosyal ağ sağlayıcılarının daha etkin bir şekilde hesap verebilir olmasının sağlanacağı düşünülmektedir. Bu temsilcilerin atanmasıyla, platformların Türkiye’deki kullanıcıların haklarını koruma konusunda daha şeffaf bir yaklaşım benimseyeceği ifade edilmektedir. Ancak, ilgili madde önemli riskler de içermektedir. Öyle ki, kanun maddesinin en dikkat çeken unsurlarından biri, ifade özgürlüğüne yönelik olası kısıtlamaların gündeme gelebileceği gerçeğidir. Bant genişliği daraltma ve yüksek para cezaları gibi yaptırımlar, sosyal medya platformlarının erişimini engelleyerek bilgiye ulaşımı zorlaştırabilme potansiyeline sahiptir. Bunun yanı sıra yerel temsilci bulundurma zorunluluğu, kimi durumlarda hükümetin içerik kaldırma talepleri söz konusu olduğunda otosansür riskini artırabilir ve kullanıcıların gizlilik haklarını tehlikeye atabilecek bir ortamın doğmasına yol açabilir. Hindistan’da da IT Rules 2021 ile sosyal medya araçlarına benzer yükümlülükler getirilmektedir. İlgili yasal mevzuatın 4’üncü maddesinin 1’inci fıkrasında, yasa kapsamına alınan platformlar tarafından bir uyum sorumlusu, şikâyet sorumlusu ve Hindistan’da mukim bir temsilci atanması zorunlu tutulmaktadır. Bu temsilciler, platformların hukuki ve idari süreçlere uyumunu sağlamak noktasında bireysel olarak da sorumlu tayin edilmekte ve bu sorumluluğa ilişkin bağlayıcı kılınan gerekliliklerin ihlali cezai yaptırımlara kadar varabilmektedir. Bu düzenlemenin yasal yükümlülükleri bireysel sorumluluk seviyesine de taşıyarak daha katı bir yaklaşım sergilediği görülmektedir.

2. İçerik Kaldırma ve Yasal Yanıt Süreleri

Ek Madde 4'ün 3'üncü fıkrasına göre, 5651 sayılı Kanun'un 9. maddesi⁶⁶ ve 9/A maddesi kapsamında, hukuka aykırı içeriklerin sosyal ağ sağlayıcılara bildirilmesi ve bu bildirimlere en geç kırk sekiz saat içinde yanıt verilmesi zorunlu kılınmaktadır. Bu yasal zorunluluk, sosyal medya platformlarının hukuki taleplere hızlı ve etkin bir şekilde yanıt vermesini amaçlamaktadır. Sosyal ağ sağlayıcılar, bildirim olumlu ya da olumsuz cevap vermek zorundadır ve olumsuz cevapları gerekçeli bir şekilde sunmalıdır. Hukuka aykırı içeriklerin belirtilen süre içinde kaldırılmaması durumunda, platformlara 5 milyon TL'ye kadar idari para cezası uygulanabilmektedir. Bu yaptırımlar, sosyal medya sağlayıcıları üzerindeki yasal baskıyı artırmakta ve kullanıcıların haklarını koruma amacı taşıyan bir denetim mekanizması oluşturmaktadır. Ayrıca, mahkeme kararıyla kaldırılması talep edilen içeriklerin çıkarılmaması durumunda, sosyal ağ sağlayıcıların doğan zararların tazmininden sorumlu tutulması söz konusu olmaktadır. Bu yasal düzenleme, sosyal medya platformlarının sadece hukuka uygun davranışını sağlamayı değil, aynı zamanda mağdurların zararlarını gidermeyi de hedeflemektedir. Özellikle, zarara uğrayan bireylerin hukuki haklarını koruma altına alan bu mekanizma, sosyal medya sağlayıcıların sorumluluk alanını genişletmektedir. Fakat, hukuka aykırılık yorumunun belirsizliği, içeriklerin gereksiz yere kaldırılmasına yol açabilir. Kırk sekiz saat içinde yanıt

⁶⁶ Anayasa Mahkemesi'nin 11.10.2023 tarihli ve E: 2020/76, K: 2023/172 sayılı kararı ile 5651 sayılı Kanun'un 9. maddesi iptal edilmiş ve bu iptal hükmü 10.10.2024 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Ancak çalışmanın incelediği dönem ve 7253 sayılı Kanun'un sistematik bütünlüğü açısından, ilgili madde analiz kapsamında değerlendirilmiştir. Bkz. AYM, E.2020/76, K.2023/172, 11.10.2023. Erişim Tarihi: Aralık 6, 2025. <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Dosyalar/Kararlar/KararPDF/2023-172-nrm.pdf>.

verme zorunluluğu, platformlar için ciddi bir baskı oluşturabilir ve yanlış kararlar alınmasına neden olabilir. Yüksek para cezaları ve tazmin sorumlulukları ise özellikle küçük sosyal ağ sağlayıcıları üzerinde caydırıcı bir etki yaratabilecek unsurlar olarak öne çıkmaktadır. IT Rules 2021 düzenlemesi de benzer bir şekilde şikayetlerin zamanında ve etkili bir biçimde ele alınmasını zorunlu kılmaktadır. 3'üncü maddede yer alan 1'inci fıkranın j ve 2'nci fıkranın a bentleri, şikayetlerin yetmiş iki saat içinde çözülmesini şart koşarak, sosyal medya platformlarının bu konuda hızlı aksiyon almasını talep etmektedir. Ancak Hindistan'daki düzenleme, ifade özgürlüğü ve yargı denetimiyle ilgili endişeleri beraberinde getirmektedir. Özellikle, 16'ncı maddenin 2'nci fıkrasında belirtildiği üzere hükümet, acil durumlarda herhangi bir yargı kararına gerek duymaksızın içeriklerin engellenmesine yetkilidir. Bu yetki, bilgiye erişim hakkı ve ifade özgürlüğü açısından ciddi tehditler yaratabilme potansiyeline sahiptir. Hükümetin geniş yetkileri, muhalefete yönelik ya da eleştirilere karşı keyfi engellemelerin hayata geçirilebilmesi riskini taşımaktadır.

3. Veri Yerelleştirme ve Dijital Mahremiyet

Ek Madde 4'ün 5'inci fıkrasında, veri yerelleştirme zorunluluğu, günlük erişimi bir milyondan fazla olan yurt içi veya yurt dışı kaynaklı sosyal ağ sağlayıcıların Türkiye'deki kullanıcıların verilerini Türkiye'de barındırmasının altını çizmektedir. Bu yasal zorunluluk, kullanıcı verilerinin yurt dışına çıkışını sınırlandırarak ulusal güvenlik ve mahremiyetin korunmasını hedeflemektedir. Bunun yanı sıra ilgili düzenleme Türkiye'nin dijital altyapısının güçlendirilmesi ve veri egemenliğinin sağlanması açısından kritik bir önlem olarak tasavvur edilmektedir. Ancak bu zorunluluk, uluslararası platformlar için çeşitli teknik ve operasyonel zorluklar yaratabilmektedir. Verilerin yerel olarak barındırılması için sunucuların Türkiye'de kurulması veya mevcut altyapıların yeniden tasarlanması gerekebilmektedir. Bu da platformların

operasyonel maliyetlerini artırabilmekte ve teknik uyum sürecini zorlaştırabilmektedir. Ayrıca, veri yerelleştirme gerekliliğinin uluslararası teknoloji şirketlerinin Türkiye pazarına yaklaşımını etkileyebilmesi de muhtemeldir. Öyle ki bazı şirketler bu tür bir zorunluluğa uyum sağlamak yerine pazardan çekilmeyi tercih edebilir. Bunun sonucunda ise kullanıcıların dijital hizmetlere erişim imkanlarının kısıtlanması ya da yerel alternatiflere yönelmek zorunda kalması gibi etkiler ortaya çıkabilir. Hindistan düzenlemesi ise farklı bir yaklaşımla, platformların mesaj içeriklerini ifşa etmeden “ilk bilgi kaynağını” belirlemelerini zorunlu kılmaktadır. “...bu karar sadece Hindistan’ın egemenliği ve bütünlüğü, Devletin güvenliği, yabancı Devletlerle dostane münasebetler veya kamu düzeni ile ilgili bir cürmün önlenmesi, saptanması, soruşturulması, kovuşturulması veya cezalandırılması ...ile ilgili olarak alınabilir” gibi muğlak ifadelerin de yer aldığı 4’üncü maddenin 2’nci fıkrası ile getirilen bu zorunluluk, ulusal güvenlik ve kamu düzeni gerekçesiyle meşrulaştırılmakla birlikte, dijital mahremiyet açısından ciddi endişeler yaratmaktadır. İlk bilgi kaynağını belirleme gerekliliği, platformların uçtan uca şifreleme sistemlerinin zayıflatılması anlamına gelebilmektedir. Bu durum da hem bireylerin mahremiyet haklarının ihlal edilmesi riskini taşımakta hem de platformların teknolojik altyapılarının yeniden tasarlanmasına yol açarak ciddi ek maliyetler doğurabilmektedir. Ek olarak, bu gereklilik devletin dijital gözetim kapasitesini artırırken, bireylerin ifade özgürlüğü ve iletişim gizliliği üzerinde bir baskı unsuru oluşturma ihtimali taşımaktadır. Hindistan’daki bu düzenlemenin, eleştirilere karşı keyfi bir baskı aracı olarak kullanılması ihtimali, ulusal güvenlik ile bireysel haklar arasındaki dengeyi sorgulamaya açık hale getirmektedir.

4. İfade Özgürlüğü ve Erişim Engelleme Yetkileri

İfade özgürlüğü bakımından Türkiye ve Hindistan’daki düzenlemeler arasında da kimi farklılıklar gözlemlenmektedir.

Türkiye’de ilgili kısıtlamalar kanun nezdinde çoğunlukla mahkeme kararlarının devreye sokulacağı bir süreç öngörürken, Hindistan’da hükümetin bilgiye erişim engelleme yetkileri oldukça geniş tutulmaktadır. IT Rules 2021’in 3’üncü maddesinin 1’inci fıkrasının b bendinin vii numaralı alt bendindeki ifadede, “Hindistan’ın birliğini, bütünlüğünü, savunmasını, güvenliğini veya egemenliğini, yabancı devletlerle dostane ilişkilerini veya kamu düzenini tehdit eden veya herhangi bir suç işlenmesine tahrik eden veya herhangi bir suçun soruşturulmasını engelleyen veya başka bir millete hakaret eden” içeriklerin aracı tarafından barındırılmamasını sağlamak minvalindeki muğlak tasvirler, ifade özgürlüğü üzerinde baskı yaratabilecek unsurlar taşımaktadır. Aynı bendin v numaralı alt bendindeki açıklamada ise iktidarın yalan haberle mücadele yetkisi genişletilmektedir. Buna göre aldatıcı veya yanıltıcı bilginin kasıtlı olarak yayılması yasaklanmaktadır. Bu düzenleme, mezenformasyon ve dezenformasyonla mücadeleyi desteklemeyi gerekçe göstermekle birlikte, Merkezi Hükümet’in keyfi kararlar alarak politik eleştirileri ya da yasal muhalefet faaliyetlerini baskılama ihtimalini de gündeme getirmektedir. Özellikle 16’ncı maddeye göre hükümet, acil durumlarda yargı kararı olmaksızın bilgiye erişim engellemeleri yapabilmektedir. Bu durum, bilgiye erişim ve ifade özgürlüğü konularında ciddi tehditler oluştururken, yargı denetiminin öncelenmemesi de hukukun üstünlüğü ilkesine aykırı bir uygulama olarak değerlendirilebilir. Hindistan’daki bu uygulamalar, bilgi akışının hükümet tarafından kontrol edilebildiği bir yapıya işaret etmekte ve ifade özgürlüğü üzerinde olumsuz etkiler yaratmaktadır. Türkiye’de ise hukuka aykırı içeriklerin kaldırılması, esas olarak 5651 sayılı Kanun’un 8/A maddesi kapsamında düzenlenmektedir. İlgili kanun maddesinin 1’inci fıkrasında, yaşam hakkı, milli güvenlik, kamu düzeni veya genel sağlık gibi sebeplerden birinin bulunması halinde, Cumhurbaşkanlığı veya ilgili bakanlıkların talebiyle BTK tarafından idari yoldan içeriğin çıkarılmasına veya erişimin engellenmesine karar verilebileceğinin altı çizilmektedir. Bu

durum, idari makamların internet üzerindeki içeriği hızlı bir şekilde denetlemesi anlamına gelirken, yargı denetimini bir denge unsuru olarak öngörmektedir. Buna göre ilgili kanun maddesinin 2'nci fıkrasında, "Cumhurbaşkanlığı veya ilgili Bakanlıkların talebi üzerine Başkan tarafından verilen içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararı, Başkan tarafından, yirmi dört saat içinde sulh ceza hâkiminin onayına sunulur. Hâkim, kararını kırk sekiz saat içinde açıklar; aksi hâlde, karar kendiliğinden kalkar" ifadesine yer verilmektedir. 7253 sayılı Kanun ile getirilen ek maddeler ile bu işleyişe sosyal ağ sağlayıcıları için daha somut yükümlülükler eklenmektedir. Özellikle Ek Madde 4'ün 8'inci fıkrasında, "hukuka aykırılığı hâkim veya mahkeme kararı ile tespit edilen içeriğin sosyal ağ sağlayıcıya bildirilmesi durumunda, bildirimle rağmen yirmi dört saat içinde içeriği çıkarmayan veya erişimi engellemeyen sosyal ağ sağlayıcı, doğan zararların tazmin edilmesinden sorumludur" hükmü yer almaktadır. Bu düzenleme, sosyal ağ sağlayıcılarını hukuki sorumluluklarını yerine getirme konusunda daha dikkatli olmaya teşvik etmektedir. Bununla birlikte, düzenlemede, idari makamların içerik kaldırma veya erişim engelleme yetkilerinin geniş olması, yargı denetimi açısından bir zafiyet yaratabilir. 5651 sayılı Kanun'un yaşam hakkı veya kamu düzeni gibi geniş ve yoruma açık kavramlara dayanması, keyfi uygulamalara yol açma riskini de beraberinde getirmektedir. Sosyal ağ sağlayıcılarının hızlı müdahale zorunluluğu ise ifade özgürlüğünü dolaylı olarak sınırlandırabilir ve sansür uygulamalarının doğmasına neden olabilir.

5. Etik Denetim Mekanizmaları ve Şeffaflık

Hindistan'daki üç kademeli etik denetim sistemi (birinci seviye, yayıncıların kendi kendini düzenlemesi; ikinci seviye, yayıncıların öz-düzenleyici organları tarafından öz-düzenleme; üçüncü seviye Merkezi Hükümet tarafından gözetim mekanizması), dijital medya üzerinde devlet kontrolünü

artırmaktadır. IT Rules 2021'in 9'uncu maddesi ile ortaya konulan bu sistem, dijital yayıncıların kendi kendini denetlemesini şart koşarak ilk iki seviyede sorumluluğu yayıncı ve ilgili kuruluşlara yüklemektedir. Ancak, merkezi hükümetin nihai denetim yetkisine sahip olduğu üçüncü kademe, devletin bu platformlar üzerindeki etkisini önemli ölçülerde genişletmektedir. Bu düzenleme, dijital yayınların özgürlük alanını daraltarak otosansüre yol açabilmekte ve ifade özgürlüğüne zarar verebilmektedir. Yayıncıların etik kurallara uymaması halinde cezai yaptırımlar uygulanabileceği öngörülmekte ve bu durum yayıncılar üzerinde caydırıcı bir baskı unsuru oluşturabilmektedir. Türkiye'deki düzenlemede ise platformların şeffaf olması ve devlete raporlama yapması istenmektedir. Sosyal ağ sağlayıcıların, hukuka aykırı içeriklere dair yılda iki kez rapor sunma yükümlülüğü bulunmaktadır. Ek Madde 4'ün 4'üncü fıkrasında bu konuya açıkça değinilmektedir: "Türkiye'den günlük erişimi bir milyondan fazla olan yurt içi veya yurt dışı kaynaklı sosyal ağ sağlayıcı, kendisine bildirilen içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararlarının uygulanmasına ve üçüncü fıkra kapsamındaki başvurulara ilişkin istatistiksel ve kategorik bilgileri içeren Türkçe hazırlanmış raporları altı aylık dönemlerle Kuruma bildirir. Üçüncü fıkra kapsamındaki başvurulara ilişkin rapor, kişisel verilerden arındırılmak suretiyle sosyal ağ sağlayıcının kendi internet sitesinde de yayınlanır". Aynı zamanda söz konusu gerekliliğin ihlali 6'ncı fıkra ile cezai sorumluluk kapsamına alınmaktadır: "...dördüncü fıkradaki yükümlülüğü yerine getirmeyen sosyal ağ sağlayıcıya ise on milyon Türk lirası idari para cezası Başkan tarafından verilir". Bu raporlar, şeffaflık sağlama amacını taşıırken, devletin sosyal medya platformları üzerindeki kontrolünü artırabilecek bir denetim mekanizmasına da olanak tanıyabilir. Bununla birlikte, bu şeffaflık uygulamalarının, platformların hukuka uygunluğunu artırırken, bazı durumlarda platformların işlevsel esnekliğini sınırlandırdığı da görülebilmektedir.

SONUÇ

Dijital çağda siber uzam, devletlerin dijital egemenlik refleksleriyle sınırlarını yeniden çizdiği ve hukuk sistemleri aracılığıyla tahakküm altına almaya çalıştığı somut bir iktidar sahasına dönüşmektedir. Dijital egemenliğin böylesine hayati bir konuma yükseldiği günümüz dünyasında devletler, siber uzamı denetimsiz bir mecra olmaktan çıkarmak ve ulusal hukuk sistemlerine entegre etmek için yoğun çaba harcamaktadır. Bu çalışma kapsamında incelenen Türkiye'deki 7253 sayılı Kanun ve Hindistan'daki IT Rules 2021 düzenlemesi, bu küresel mücadele eğiliminin iki önemli örneğini teşkil etmektedir. Buna göre, karşılaştırmalı bir bakış açısıyla yapılan analiz sonucunda hem Türkiye'nin hem de Hindistan'ın ilgili düzenlemeler özelinde dijital güvenlik, dezenformasyonla mücadele ve kamu düzeni gerekçeleriyle sosyal medya platformları üzerindeki devlet denetimini artırdığı görülmüştür. Bununla birlikte denetim mekanizmalarının uygulanma yöntemlerinde yapısal farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Her şeyden önce araştırmanın bulguları, ilgili devletlerin platformlara yönelik yaklaşımlarında cezalandırıcı ve zorlayıcı tedbirlere ağırlık verildiğini ortaya koymaktadır. Temsilcilik ve hukuki yükümlölükler teması altında, Türkiye'nin idari para cezaları, reklam yasağı ve bant genişliğinin daraltılması gibi ticari ve teknik yaptırımları öncelediği anlaşılmıştır. Öte yandan Hindistan'daki düzenlemenin, atanan temsilcileri (uyum sorumlularını) doğrudan cezai yaptırımlarla muhatap kılarak mesuliyeti şahsileştirdiği, şirket çalışanlarını hapis cezası tehdidiyle karşı karşıya bıraktığı saptanmıştır. Bu durum, Türkiye ile kıyaslandığında, Hindistan'daki düzenlemenin şirketler üzerinde daha baskıcı bir kişisel sorumluluk rejimi kurduğunu işaret etmektedir.

İki ülkenin, dijital mahremiyet ve veri güvenliği ekseninde birbirlerinden farklı denetim stratejileri benimsediğinin görülmesi, araştırmanın bir diğer önemli bulgusudur. Öyle ki,

Türkiye, veri yerelleştirme koşuluyla kullanıcı verilerinin ülke sınırları içinde tutulmasını ve veri egemenliğini tesis etmeyi önclemiştir. Hindistan ise şifreli mesajların ilk kaynağının tespit edilmesini (traceability) ön plana alarak uçtan uca şifreleme teknolojisini zayıflatma yolunu tercih etmiştir. Türkiye'nin yaklaşımı verinin fiziksel konumu üzerinde yoğunlaşırken, Hindistan'ın yaklaşımı ise doğrudan iletişim gizliliğinin ihlali ve kitlesel gözetim risklerini barındırmaktadır. İfade özgürlüğü ve erişim engelleme pratiklerinde ise yürütme erkinin yetkileri önemli bir fark olarak açığa çıkmaktadır. Hindistan'daki IT Rules 2021, hükümete acil durumlarda yargı kararı olmaksızın içerik engelleme yetkisi vererek yürütmenin yargı üzerindeki tahakkümünü arttırmıştır. Türkiye'de ise 5651 sayılı Kanun ve ek düzenlemeler, erişim engelleme kararlarının kural olarak sulh ceza hakimlikleri tarafından verilmesini veya idari kararların kısa sürede hâkim onayına sunulmasını öngörerek yargısal denetimi sürecin bir parçası olarak tutmuştur. Ancak, "kamu düzeni" ve "milli güvenlik" gibi her iki düzenlemeye de atıf yapılan muğlak kavramların geniş yorumlanma olasılığı, muhalif içeriklerin bastırılmasının yanı sıra otosansür ikliminin oluşması riskini de beraberinde getirmektedir.

Özetle, Türkiye ve Hindistan'daki ilgili yasal mevzuat örnekleri, dijital platformların düzenlenmesinde güvenlik ve özgürlük dengesinin, özgürlük aleyhine kolayca kayabileceğini göstermektedir. Her iki düzenleme de prensipte kullanıcı haklarını korumayı ve siber suçlarla mücadeleyi hedeflemesine rağmen uygulamada devlete sağlanan geniş takdir yetkileri ve ağır yaptırım tehditleri, internetin demokratikleştirici potansiyelini sınırlamaya oldukça müsait bir zemin yaratmaktadır. Öyleyse, dijital mecraların, temel hak ve özgürlükleri güvence altına alan şeffaf, hesap verebilir ve yargı denetimine tabi mekanizmalarla düzenlenmesi, sağlıklı bir dijital kamusal alanın inşası için oldukça elzemdir. Nitekim, ne kadar zor görünürse görünsün, özgürlük ve güvenlik arasındaki dengeyi tesis etmek, dijital dünyanın demokratik değerler ve

bireysel özgürlükler doğrultusunda ilerlemesini sağlayabilecek ve daha sağlıklı bir ekosistem olarak varlığını sürdürmesine zemin hazırlayabilecek yegâne yoldur. Bauman'ın da bir defasında altını çizdiği gibi, özgürlük ile güvenlik arasında kusursuz bir denge sağlamak zor olabilir, ancak tam da bu zorluğun kendisi daha iyi bir denge formülünün bulunması için en güçlü nedendir.⁶⁷

⁶⁷ Bauman, Zygmunt. *Bireyselleşmiş Toplum*. Çev. Yavuz Alogan. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2024: 62.

KAYNAKÇA

- Abhishek, Aman. "The State Deputizing Citizens to Discipline Digital News Media: The Case of the IT Rules 2021 in India." *Digital Journalism* 11(10) (2022): 1769–1787. <https://doi.org/10.1080/21670811.2022.2134163>.
- Anadolu Ajansı. "Sosyal Medyada Yeni Dönem Başladı." (Ekim 1, 2020), Erişim tairih: Şubat 24, 2025. <https://www.aa.com.tr/tr/bilim-teknoloji/sosyal-medyada-yeni-donem-basladi/1991916>.
- Armstrong, Chanda. "Key Methods Used in Qualitative Document Analysis." *OSF Preprints* 1(9) (2021). <https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3996213>.
- Azam, Arshe ve Azhar Mustafa Ansari. "The Emerging Role of E-commerce in Today's Business: A Conceptual Study." *Asian Journal of Management and Commerce* 5(1) (2024): 428-439. <http://dx.doi.org/10.22271/27084515.2024.v5.i1f.289>.
- Balkin, Jack M. "Digital Speech and Democratic Culture: A Theory of Freedom of Expression for the Information Society." *NYUL Rev.* 79, 1 (2004): 1-55. <https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.470842>.
- Bauman, Zygmunt. *Bireyselleşmiş Toplum*. Çev. Yavuz Alogan. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2024.
- BBC News Türkçe. "Avrupa Parlamentosu'nun Kabul Ettiği 'Sosyal Medya Bağımlılığı ile Mücadele Yasa Tasarısı' Neler Öngörüyor?" (Aralık 13, 2023), Erişim tarihi: Aralık 17, 2024, <https://www.bbc.com/turkce/articles/c72y5n48187o>.
- BBC News. "Sri Lanka's Controversial Internet Safety Law Comes Into Force" (Şubat 1, 2024), Erişim tarihi: Kasım 18, 2024, <https://www.bbc.com/news/world-asia-68163414>.
- Binark, Mutlu. *Yeni Medya Çalışmalarında Araştırma Yöntem ve Teknikleri*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2021.
- Bowen, Glenn A. "Document Analysis as a Qualitative Research Method". *Qualitative Research Journal* 9(2) (2009): 27-40. <https://doi.org/10.3316/QRJ0902027>.

- Carr, Caleb T. ve Rebecca A. Hayes. "Social Media: Defining, Developing, and Divining". *Atlantic Journal of Communication* 23(1) (2015): 46-65. <https://doi.org/10.1080/15456870.2015.972282>.
- Castells, Manuel. *İletişim Gücü*. Çev. Ebru Kılıç. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2016.
- Center for Digital Democracy. "Internet as a Commons: Public Space in the Digital Age" (Eylül 18, 2015), Erişim tarihi: Aralık 17, 2024, <https://democraticmedia.org/publishings/internet-commons-public-space-digital-age#:~:text=The%20Internet%20as%20a%20whole,to%20participate%2C%20create%20and%20communicate>.
- CHP. "CHP Genel Başkan Yardımcısı Açıkl: Türkiye, Dünya'da Twitter'dan En Çok Sansür Talep Eden Ülke, Bu Sansürleri Uygulamak İçin Ofis Açmaları İsteniyor" (Ocak 13, 2021), Erişim tarihi: Ocak 18, 2025, <https://chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskan-yardimcisi-acikel-turkiye-dunyada-twitterdan-en-cok-sansur-talep-eden-ulke-bu-sansurleri-uygulamak-icin-ofis-acmalari-isteniyou>.
- Çubukcu, Ahmet ve Bayzan, Şahin. "Türkiye'de Dijital Vatandaşlık Algısı ve Bu Algıyı İnternetin Bilinçli, Güvenli ve Etkin Kullanımı ile Artırma Yöntemleri". *Middle Eastern & African Journal of Educational Research* 5(1) (2013): 148-174. Erişim tarihi: Mart 16, 2025, https://www.researchgate.net/publication/348158490_Turkiye'de_Dijital_Vatandaslik_Algisi_ve_Bu_Algiyi_Internetin_Bilincli_Guvenli_ve_Etkin_Kullanimi_Ile_Artirma_Yontemleri.
- Dahlgren, Peter. "İnternet, Kamusal Alanlar ve Siyasal İletişim: Dağılma ve Müzakere". *Yeni Medya Kuramları*. Ed. Filiz Aydoğan. 173-195. İstanbul: Der Yayınları, 2017.
- Derindağ, Ömer Faruk. "Rise of Cross-border E-commerce: A Systematic Literature Review". *Journal of Applied and*

- Theoretical Social Sciences* 4(3) (2022): 352-372. <https://doi.org/10.37241/jatss.2022.71>.
- Dülger, Murat Volkan ve Onur Özkan. "Sosyal Medya Yasası Meclisten Geçti: Peki, Şimdi?" (2020), Erişim tarihi: Ocak 18, 2025. *Hukuki Haber* 3, <https://www.hukukihaber.net/sosyal-medya-yasasi-meclisten-gecti-pek-simdi>.
- Dülger, Murat Volkan. "Erişimin Engellenmesi Kararlarının Uygulanması Karşısındaki Engel Kim: HTTPS Protokolü Mü, İçerik Sağlayanlar Mı?". SSRN (2021): 1-8. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3792270>.
- East Asia Forum. "Censorship is Plunging Modi's India into Darkness" (Haziran 1, 2021), Erişim tarihi: Ocak 18, 2025. <https://eastasiaforum.org/2021/06/01/censorship-is-plunging-modis-india-into-darkness/>.
- Electronic Frontier Foundation. "India's Strict Rules for Online Intermediaries Undermine Freedom of Expression" (Nisan 7, 2021), Erişim tarihi Ocak 18, 2025. <https://www.eff.org/deeplinks/2021/04/indias-strict-rules-online-intermediaries-undermine-freedom-expression>.
- Electronic Frontier Foundation. "The UK Online Safety Bill: A Massive Threat to Online Privacy, Security, and Speech" (Eylül 19, 2023), Erişim tarihi: Kasım 18, 2024. <https://www.eff.org/pages/uk-online-safety-bill-massive-threat-online-privacy-security-and-speech>.
- Emmanouilidou, Lydia. "Arab Uprisings: What Role Did Social Media Really Play?" *The World* (Aralık 17, 2020), Erişim tarihi: Kasım 18, 2024. <https://theworld.org/stories/2020/12/17/arab-uprisings-what-role-did-social-media-really-play>.
- Eurasianet. "Kyrgyzstan: Internet Gagging Bill Sails Through Parliament" (Haziran 26, 2020), Erişim tarihi: Kasım 18, 2024. <https://eurasianet.org/kyrgyzstan-internet-gagging-bill-sails-through-parliament>.

- Euronews. "Hate Speech on Social Media Platforms Rising, New EU Report Finds" (Kasım 29, 2023), Erişim tarihi: Aralık 17, 2024. <https://www.euronews.com/next/2023/11/29/rise-in-hate-speech-on-social-media-platforms-new-eu-report-finds>.
- Euronews. "Tepki Çeken Sosyal Medya Yasası Yürürlüğe Girdi" (Ekim 1, 2020), Erişim tarihi: Kasım 18, 2024. <https://tr.euronews.com/2020/10/01/resmi-gazete-de-yaymlanan-sosyal-medya-yasas-yururluge-girdi>.
- Euronews. "Twitter Şeffaflık Raporu: Dünyada ve Türkiye’de Kaç Hesap ve İçeriğin Silinmesi İstendi?" (Ocak 12, 2021), Erişim tarihi: Ocak 18, 2025. <https://tr.euronews.com/2021/01/12/twitter-seffafil-k-raporu-dunyada-ve-turkiye-de-kac-hesap-ve-icerigin-silinmesi-istendi>.
- Feenstra, Ramón A. ve Andreu Casero-Ripollés. "Democracy in the Digital Communication Environment: A Typology Proposal of Political Monitoring Processes". *International Journal of Communication*, 8 (2014). <https://ijoc.org/index.php/ijoc/article/view/2815>.
- Frangonikolopoulos, Christos. A. ve Ioannis Chapsos. "Explaining the Role and the Impact of the Social Media in the Arab Spring". *Global Media Journal: Mediterranean Edition* 7(2) (2012). https://www.academia.edu/2370755/Explaining_the_role_and_impact_of_social_media_in_the_Arab_Spring.
- Free Web Turkey. "Haberin Sonu: Türkiye’de İnternet Sansürü" (2020), Erişim tarihi: Ocak 18, 2025. <https://static.bianet.org/system/uploads/1/files/attachments/000/003/278/original/Free-Web-Turkey-2020-rapor.pdf?1611134449>.
- Göksu, Vahap. *Kamusal Alan ve Siyasal Katılma Mecrası Olarak Sosyal Medya*. Çizgi Kitabevi, 2016.

- Internet Freedom Foundation. “Bombay High Court Stays the Operation of Rule 9(1) and Rule 9(3) of IT Rules, 2021” (Ağustos 17, 2021), Erişim tarihi: Ocak 17, 2025. <https://internetfreedom.in/bombay-high-court-stays-the-operation-of-rule-9-1-and-rule-9-3-of-it-rules-2021/>.
- İnsan Hakları Derneği. “2020 Yılı Türkiye İnsan Hakları İhlalleri Raporu” (Ağustos 31, 2021), Erişim tarihi: Ocak 18, 2025. <https://www.ihd.org.tr/wp-content/uploads/2021/08/2020-y%C4%B1%C4%B1-hak-ihlal-raporu.pdf>.
- Jerman-Blažič, Borka. “Four Scenarios for Future Evolution of the Internet”. *IEEE Technology and Society Magazine* 30(4) (2011): 39-46. 10.1109/MTS.2011.943306.
- Khanna, Tanisha ve Gowree Gokhale. “Bombay High Court Imposes Interim Stay on Provisions of New IT Rules” (Ağustos 26, 2021). *The National Law Review*. Erişim tarihi: Ocak 18, 2025. <https://natlawreview.com/article/bombay-high-court-imposes-interim-stay-provisions-new-it-rules>.
- Kılınç, Doğan. “Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta İnternet Sitelerine Erişimin Engellenmesi ve İfade Hürriyeti”. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 14(2) (2010): 407-454. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ahbvuhfd/issue/48120/60854> 2.
- Lee, Sangwon. “Social Media Use and Social Movements and Protests” İç. *The International Encyclopedia of Media Psychology*. Ed. Jan Van den Bulck. John Wiley & Sons Inc., 2020. https://www.researchgate.net/publication/360458440_Social_Media_Use_and_Social_Movements_and_Protests.
- Legal Information Institute. “Safe harbor” (t.y.). *Cornell Law School*. Erişim tarihi: Nisan 24, 2025. https://www.law.cornell.edu/wex/safe_harbor.
- Mackieson, Penny, Aron Shlonsky ve Marie Connolly. “Increasing Rigor and Reducing Bias in Qualitative

- Research: A Document Analysis of Parliamentary Debates Using Applied Thematic Analysis". *Qualitative social work* 18(6) (2019): 965-980.
<https://doi.org/10.1177/1473325018786996>.
- Malik, Nikita. "The Internet: To Regulate or not to Regulate?" (Eylül 7, 2018). *Forbes*. Erişim tarihi: Aralık 17, 2024.
<https://www.forbes.com/sites/nikitamalik/2018/09/07/the-internet-to-regulate-or-not-to-regulate/>.
- Marketing Türkiye. "İletişim Dünyasının Mega Derdi: Misinformation!" (Nisan 13, 2024), Erişim tarihi: Aralık 17, 2024.
<https://www.marketingturkiye.com.tr/haberler/iletisim-dunyasinin-mega-derdi-misinformation/>.
- May, Bruce E., Jeng-Chung V. Chen ve Kuang-Wei Wen. "The Differences of Regulatory Models and Internet Regulation in the European Union and the United States". *Information & Communications Technology Law* 13(3) (2004): 259-272.
<https://doi.org/10.1080/1360083042000289077>.
- McKune, Sarah ve Shazeda Ahmed. "Authoritarian Practices in the Digital Age the Contestation and Shaping of Cyber Norms through China's Internet Sovereignty Agenda". *International Journal of Communication* 12, 21 (2018): 3835-3855. <https://ijoc.org/index.php/ijoc/article/view/8540>.
- Mehta, Smith N. ve Eedan R. Amit-Danhi. "The Road to Censorship: The Case of Digital Audiovisual Industries in India". *International Journal of Cultural Policy*, 1-17 (2024).
<https://doi.org/10.1080/10286632.2024.2402257>.
- MeitY. "Open, Safe & Trusted and Accountable Internet - Frequently Asked Questions (FAQs) on Part II of the Information Technology (Intermediary Guidelines and Digital Media Ethics Code) Rules, 2021" (Ekim 2021), Erişim tarihi: Ocak 18, 2025.
https://www.meity.gov.in/writereaddata/files/FAQ_Intermediary_Rules_2021.pdf.

- MeitY. "The Information Technology (Intermediary Guidelines and Digital Media Ethics Code) Rules, 2021" (Nisan 6, 2023), Erişim tarihi: Ocak 17, 2025. <https://www.meity.gov.in/content/information-technology-intermediary-guidelines-and-digital-media-ethics-code-rules-2021>.
- Ministry of Law and Justice. "The Constitution of India" (t.y.), Erişim tarihi: Mart 16, 2025. <https://cdnbbsr.s3waas.gov.in/s380537a945c7aaa788ccfcdf1b99b5d8f/uploads/2024/07/20240716890312078.pdf>.
- Morgan, Hani. "Conducting a Qualitative Document Analysis". *The qualitative report*, 27(1) (2022): 64-77. <https://doi.org/10.46743/2160-3715/2022.5044>.
- Nee, Eric. "Three Cheers for Regulation". *Stanford Social Innovation Review* (SSIR), (2019). https://ssir.org/articles/entry/its_time_for_government_to_regulate_the_internet.
- NewsLaundry. "From Social to Antisocial: How the New IT Rules will Accelerate India's Democratic Decline" (Mayıs 19, 2021), Erişim tarihi: Kasım 18, 2024. <https://www.newsLaundry.com/2021/05/29/from-social-to-antisocial-how-the-new-it-rules-will-accelerate-indias-democratic-decline>.
- Oxford English Dictionary. "World Wide Web (n.)" (2023), Erişim tarihi: Aralık 17, 2024. <https://doi.org/10.1093/OED/9887854441>.
- Oymak, Hasan. "7253 sayılı 'İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un Getirdikleri". *Yeni Medya* 2020(9) (2020): 129-141. <https://dergipark.org.tr/en/pub/yenimedya/issue/58796/848561>.

- Papacharissi, Zizi. "The Virtual Sphere: The Internet as a Public Sphere". *New media & society* 4(1) (2002): 9-27. <https://doi.org/10.1177/14614440222226244>.
- Radanliev, Petar. "Digital Security by Design". *Security Journal* 37(4) (2024): 1640-1679. <https://doi.org/10.1057/s41284-024-00435-3>.
- Rana, Raashish ve Rohit Kumar Solanki. "Social Media Regulation: A Comparison of Legal Frameworks in India and the US". *IJAR* 8(6) (2022): 115-118. <https://doi.org/10.22271/allresearch.2022.v8.i6b.9832>.
- Rogenhofer, Julius Maximilian ve Ayala Panievsky. "Antidemocratic Populism in Power: Comparing Erdoğan's Turkey with Modi's India and Netanyahu's Israel". *Democratization* 27(8) (2020): 1394-1412. <https://doi.org/10.1080/13510347.2020.1795135>.
- Shankar, Ravi ve Tabrez Ahmad. "Information Technology Laws: Mapping the Evolution and Impact of Social Media Regulation in India". *DESIDOC Journal of Library & Information Technology* 41(4) (2021): 295-301. <http://dx.doi.org/10.14429/djlit.41.4.16966>.
- Singh, Tanmay ve Abhinav Sekhri. "India's New Intermediary Guidelines - The Gloves Come Off in the Assault on Civil Liberties" (Haziran 1, 2021), *Verfassungsblog*. Erişim tarihi: Ocak 17, 2025. <https://verfassungsblog.de/it-rules-21/>.
- Şahin, Zeynep Burcu. "7253 sayılı 'İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'da Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un İfade Özgürlüğü Ve Kişilik Hakları Bağlamında Değerlendirilmesi". *Euroasia journal of social sciences & humanities* 9(25) (2022): 28-44. <http://dx.doi.org/10.38064/eurssh.332>.
- Şahin, Zeynep Burcu. "Dezenformasyonla Mücadelede İfade Özgürlüğü: İçeriğin Korunması ve 29. Madde". *Yeni Medya*

- (15) (2023): 282-299.
<https://doi.org/10.55609/yenimedya.1339504>.
- The Guardian. "WhatsApp Sues Indian Government Over 'Mass Surveillance' Internet Laws" (Mayıs 26, 2021), Erişim tarihi: Ocak 17, 2025.
<https://www.theguardian.com/world/2021/may/26/whatsapp-sues-indian-government-over-mass-surveillance-internet-laws>.
- The Indian Express. "WhatsApp Moves Delhi HC Against Traceability Clause in IT Rules, Calls It Unconstitutional" (Mayıs 26, 2021), Erişim tarihi: Kasım 18, 2024.
<https://indianexpress.com/article/technology/tech-news-technology/whatsapp-moves-delhi-high-court-over-traceability-clause-social-media-rules-7330558/>.
- The New York Times. "Canada Wants to Regulate Online Content. Critics Say It Goes Too Far" (Nisan 9, 2024), Erişim tarihi: Kasım 18, 2024.
<https://www.nytimes.com/2024/04/09/world/canada/canada-hate-speech.html>.
- The Times of India. "Explained: Why Centre's New Rules for Digital Media Face Legal Test" (Temmuz 14, 2021), Erişim tarihi: Ocak 18, 2025.
<https://timesofindia.indiatimes.com/india/why-centres-new-rules-for-digital-media-face-legal-test/articleshow/84396534.cms>.
- Uçar, Jindar. "İnternet Ortamında İfade ve Basın Özgürlüğü". *İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7(2) (2021): 349-81.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/iauhfd/issue/68501/934398>.
- UNICEF. "Dünyada Gençlerin %70'inin Maruz Kaldığı Online Zorbalık ve Tacizin Önlenmesi İçin" (2019), Erişim tarihi: Aralık 17, 2024.
<https://www.unicefturk.org/yazi/guvenliinternetgunu>.

- VoA Türkçe. "Muhalefet Sosyal Medya Yasasına Tepkili" (Temmuz 29, 2020), Erişim tarihi: Kasım 18, 2024. <https://www.voaturkce.com/a/muhalefet-sosyal-medya-yasasina-tepkili/5522536.html>.
- Von Solms, Rossouw ve Johan van Niekerk. "From Information Security to Cyber Security". *Computers & security* 38 (2013): 97-102. <http://dx.doi.org/10.1016/j.cose.2013.04.004>.
- Wike, Richard, Laura Silver, Janell Fetterolf, Christine Huang, Sarah Austin, Laura Clancy ve Sneha Gubbala. "Social Media Seen as Mostly Good for Democracy Across Many Nations, but U.S. is a Major Outlier". *Pew Research Center*. (2022), Erişim tarihi: Kasım 18, 2024. https://www.pewresearch.org/wp-content/uploads/sites/20/2022/12/PG_2022.12.06_Online-Civic-Engagement_REPORT.pdf.
- Yilmaz, Ihsan ve Nicholas Morieson. "The Rise of Authoritarian Civilizational Populism in Turkey, India, Russia and China". *Populism & Politics (P&P). European Center for Populism Studies (ECPS)* (2024). <https://doi.org/10.55271/pp0033>.

Hakem Değerlendirmesi: ift kr hakem.

Finansal Destek: Yazar bu alışma için finansal destek alıp almadığını belirtmemiştir.

ıkar atışması: Yazar ıkar atışması bildirmemiştir.

Etik Kurul Onayı: Yazar etik kurul onayının gerekmediğini belirtmiştir.

Peer Review: Double blind peer-reviewed.

Financial Support: The author has not declared whether this work has received any financial support.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Ethics Committee Approval: The author stated that ethics committee approval is not required.

GELİR VERGİSİ KANUNU'NUN MÜKERRER 20/B MADDESİ KAPSAMINDA SOSYAL İÇERİK ÜRETİCİLİĞİ, İNTERNET VE BENZERİ ELEKTRONİK ORTAMLARDA SUNULAN HİZMETLER İLE MOBİL CİHAZLAR İÇİN UYGULAMA GELİŞTİRİCİLİĞİNDE KAZANÇ İSTİSNASI

Earnings Exemption for Social Content Production, Services Provided on the Internet and Similar Electronic Platforms, and Mobile Application Development Under Repeating Article 20/B of the Income Tax Law

Muhammed Faruk GÜLMEZ*

Öz

Teknolojik gelişmelerin artmasıyla birlikte çağımızda insanların birbirleriyle olan sosyal etkileşimleri artmış bulunmaktadır. Bazı bireyler sosyal ihtiyaçlarını sosyal

* Avukat, Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Bilişim ve Teknoloji Hukuku Anabilim Dalı, e-posta: farukkgulmez@gmail.com, ORCID: 0009-0001-7574-814X

Makale Gönderim Tarihi/Received: 08.10.2025

Makale Kabul Tarihi/Accepted: 22.12.2025

Atıf/Citation: Gülmez, Muhammed Faruk. “Gelir Vergisi Kanunu'nun Mükerrer 20/B Maddesi Kapsamında Sosyal İçerik Üreticiliği, İnternet ve Benzeri Elektronik Ortamlarda Sunulan Hizmetler ile Mobil Cihazlar İçin Uygulama Geliştiriciliğinde Kazanç İstisnası.” *Bilişim Hukuku Dergisi* 7, Sy. 2 (2025): 241-283.

platformlar üzerinden ürettikleri içeriklerle sağlamaktadır. Bazı işletmeler ve kurumlar da mesajlarını bireylere yine bu sosyal platformlar aracılığıyla ulaştırmaktadır. Aynı zamanda teknolojinin gelişmesi ve içerik tüketiminin her geçen gün ihtiyaç niteliğini biraz daha kazanması ile birlikte mobil uygulamaların geliştirilmesi faaliyetleri de yükselişe geçen bir iş kolu haline gelmiştir. Bu doğrultuda, günümüzde, sosyal içerik üreticileri, internet üzerinden hizmet sağlayanlar ve mobil uygulama geliştiricileri ciddi kazançlar sağlamaktadır. Sosyal içerik üreticiliği ve internet üzerinden hizmet sağlayıcılığı sektörlerinin iş kolu haline gelmesi, bu sektörlerden elde edilen kazançların devletler tarafından vergilendirilmesi sürecini beraberinde getirmiştir. Bu noktada, vergi kanunlarının bu duruma adaptasyonun sağlanması devletler açısından büyük önem arz etmektedir. Türk vergi sistemi bakımından, sosyal içerik üreticileri ve mobil uygulama geliştiricilerinin elde etmiş olduğu kazançlar, bu faaliyetlere istinaden özel düzenlemeler yapılmadan önce Gelir Vergisi Kanunu'nun ticari kazanç kategorizasyonuna tabi tutulmuştur. Her geçen gün kitlesi daha da büyüyen mükellef grubunun elde etmiş olduğu kazançlar üzerinden yapılacak vergilendirmenin daha özel bir düzenlemeye ihtiyaç duyduğu kanun koyucu tarafından fark edilmiştir. Bu kapsamda, kanun koyucu Gelir Vergisi Kanunu'nun mükerrer 20/B maddesiyle birlikte, sosyal içerik üreticileri ve mobil uygulama geliştiricilerinin elde etmiş olduğu kazançların gelir vergisinden istisna tutulmasına yönelik olarak kanuni düzenleme getirmiştir. Mezkûr kanuni düzenlemenin uygulanmasına yönelik genel tebliğ ile birlikte de kanun değişikliği kapsamına giren faaliyetlerden elde edilen kazancın vergilendirilmesinin usul ve esasları belirlenmiştir. Akabinde, 28.12.2023 tarihinde yayımlanan 7491 sayılı Kanun'la birlikte istisnanın kapsamı genişletilerek sosyal içerik üreticileri ve mobil cihazlar için uygulama geliştiren kişilere ek olarak internet ve benzeri elektronik ortamlar üzerinden hizmet sunanların da elde etmiş olduğu kazançlar istisna kapsamına dahil edilmiştir. Ayrıca sosyal içerik üreticilerinin istisnadan yararlanabilmesi

için elde etmiş oldukları kazançların sosyal ağ platformları üzerinden elde edilmesi şartı da kaldırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal İçerik reticisi, Mobil Uygulama Geliştiricisi, Kazanç istisnası, Gelir Vergisi.

Abstract

With the increase in technological developments, social interactions between people have increased in our era. Individuals meet some of their social needs by producing content on social platforms, while businesses and institutions also convey their messages to individuals through these platforms. At the same time, with the advancement of technology and the increasing necessity of content consumption, the development of mobile applications has become a booming industry. In this regard, social content creators, online service providers, and mobile application developers are generating significant profits, and it is of great importance for governments to adapt tax laws to this situation. From the perspective of the Turkish tax system, the income earned by social content creators and mobile application developers was subject to the commercial income categorization of the Income Tax Law before any special regulations were made for these activities. The legislator has recognized that this taxpayer group, whose numbers are growing daily, requires more specific regulations. In this context, the legislator introduced a legal regulation with repeating Article 20/B of the Income Tax Law, exempting the income earned by social content creators and mobile application developers from income tax. The procedures and principles for the taxation of activities covered by the law amendment were determined with a general circular regarding the implementation of the aforementioned legal regulation. Subsequently, with Law No. 7491 published on December 28, 2023, the scope of the exemption was expanded to include the income earned by individuals who provide services via the

internet and similar electronic environments, in addition to social content creators and developers of applications for mobile devices. Furthermore, the requirement that social content creators obtain their income through social media platforms in order to benefit from the exemption has been removed.

Keywords: Social Media Content Creator, Mobile Application Developer, Earning Exemption, Income Tax.

GİRİŞ

Sosyal medya günümüzde milyonlarca insanın bir araya geldiği, bilgi paylaştığı ve hızla etkileşim kurduğu bir platform haline gelmiştir. Sosyal medyanın her yaş grubundan bireyler için kolay, ulaşılabilir olması, her bireyin kendi iç dünyasına göre uygun içerik bulabilmesi ve paylaşımında bulunabilmesi nedenleriyle sosyal medya kullanımı günümüzde tercihten öte ihtiyaç haline gelmiştir. Kişi, kurum ve kuruluşlar da hedef kitlelerine sosyal paylaşım ağları aracılığıyla ulaşmaktadır. Bireylerce sosyal medyanın bu kadar sevilmesini ve kullanılmasını sağlayan husus ise her ilgi alanına hitap eden sosyal içerik üreticilerinin bulunması ve bireylerin diledikleri takdirde sosyal medya platformlarında tek tuşla sosyal medya içerik üreticisi konumuna gelmeleridir.¹

“Sosyal içerik üreticisi” kavramı 318 sayılı Gelir Vergisi Genel Tebliği’nin 3’üncü maddesinde “*Sosyal ağ sağlayıcıları aracılığıyla; herhangi bir konuya ilişkin paylaşımlar yapmak suretiyle tanıtım ve tavsiyede bulunarak bir ürün ya da hizmetin satın alınması için diğer kullanıcıları etkilemek suretiyle gelir elde edenler ile paylaşımlarının izlenmesi sayesinde reklam gelirlerinden pay alan başta olmak üzere içerik üreticiliği faaliyeti sonucu her türlü gelir elde eden gerçek kişi*” biçiminde tanımlanmıştır. Tanımı daha iyi

¹ Eyyüp Korkunç ve Aslı Aydemir, “Sosyal Medyada Popüler Olma Arzusu ve Ahlaki Değerler Arasındaki İlişki: TikTok Örneği,” *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi* 69 (2025): 22.

anlayabilmek adına sosyal ağ sağlayıcılarına kanun koyucunun yüklediği anlama bakmak gerekirse sosyal ağ sağlayıcı kavramı mezkûr kanun maddesinde *“Sosyal etkileşim amacıyla kullanıcıların internet ortamında metin, görüntü, ses, video gibi içerikleri oluşturmalarına, görüntülemelerine veya paylaşımlarına imkân sağlayan gerçek veya tüzel kişi”* biçiminde tanımlanmıştır. Bu doğrultuda, 7338 sayılı Kanun kapsamında Gelir Vergisi Kanunu’na eklenen madde ile birlikte sosyal içerik üreticisinin mevzuatta yer alan tanımında *“sosyal ağ sağlayıcısı aracılığıyla”* şartı bulunduğundan, sosyal ağ sağlayıcısı niteliği taşımayan kişisel amaçlarla açılan web siteleri, toplulukların blog yazıları yazdığı siteler, alışveriş yapılması için aracılık hizmeti veren internet siteleri veya haber siteleri gibi etkileşime yönelik içerik sunumunun tali hizmet olarak yer aldığı ortamlarda faaliyet gösteren kişiler, ilgili istisnadan faydalanamamaktaydı.

7338 sayılı Kanunun gelir vergisi istisnası kapsamına dahil ettiği bir diğer grup ise mobil cihazlarda uygulama geliştiren gerçek kişilerdir. Mobil uygulama geliştiricileri, 318 Seri No’lu Gelir Vergisi Genel Tebliği’nin 3’üncü maddesinde *“Elektronik uygulama paylaşım ve satış platformlarında faaliyet göstermek amacıyla uygulama geliştiren ve geliştirdiği uygulamaları bu platformlarda kullanıcıların hizmetine sunan gerçek kişi”* biçiminde tanımlanmıştır. Mobil uygulama geliştiricilerinin yapmış olduğu faaliyetleri daha da somutlaştırmak gerekirse, sosyal medyanın her geçen gün hayatın daha büyük bir parçası olması sebebiyle internet ortamına ve dolayısıyla sosyal medya platformlarına ulaşabilmek için kişilerin akıllı telefon, tablet, bilgisayar teknolojilerini kullanım sıklığı katlanarak artmaktadır. Mobil cihazların kullanımı da arttıkça mobil cihazlar için geliştirilen uygulamaların ve bunu geliştiren kişilerin menfaatlerinin artacağı izahtan varestedir.² Başka bir

² Tahsin Çiloğlu, Eren Özeren ve Ahmet Berk Üstün, “Mobil Uygulama Geliştirme, Yayınlama ve Ekonomik Gelir Etme Aşamalarının İncelenmesi:

deyişle, her geçen gün mobil uygulama geliştiren kişilerin sayısı arttığı gibi aynı zamanda kullanılan uygulamaların getirmekte olduğu maddi menfaat de sürekli artmaktadır.

Önemle belirtmek gerekmektedir ki, Resmi Gazete’de³ yayımlanan 7491 sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun’un 7’nci maddesi kapsamında Gelir Vergisi Kanunu’nun mükerrer 20/B maddesinde değişiklik yapılmıştır. Yayımlanma tarihinde yürürlüğe giren söz konusu değişiklik kapsamında öncelikle kanun maddesinin başlığı değiştirilerek istisnadan yararlanan sosyal içerik üreticileri ve mobil cihazlarda uygulama geliştirmelerine bir sınıf daha eklenerek internet ve benzeri elektronik ortamlar üzerinden hizmet sunanlar da istisna kapsamına dahil edilmiştir. Daha açık bir ifadeyle yukarıda ifade etmiş olduğumuz sosyal içerik üreticisi tanımında yer alan sosyal ağ sağlayıcıları aracılığıyla kazanç elde etme şartı gelir vergisi istisnası açısından bir manada bertaraf edilerek internet ve benzeri elektronik ortam üzerinden metin, görüntü, ses video gibi içerik paylaşan gerçek kişi olma şartı getirilmiştir.

Bu kapsamda 318 sayılı Gelir Vergisi Genel Tebliği’nin 3’üncü maddesinde yer alan tanımlara 325 sayılı Gelir Vergisi Genel Tebliği ile “internet ve benzeri elektronik ortam” ve “hizmet sunucusu” kavramları da eklenilerek uygulamada karışıklık çıkmasının önüne geçilmiştir. “318 sayılı Gelir Vergisi Genel Tebliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair 325 sayılı Tebliğin” 4’üncü maddesi kapsamında istisnadan yararlananlar tekrardan düzenlenmiştir. Buna göre “İstisnadan; internet ve benzeri elektronik ortamlar üzerinden metin, görüntü, ses, video gibi içerikler paylaşan sosyal içerik üreticisi gerçek kişiler, bu ortamlar üzerinden verilen bireysel kurs, eğitim, veri işleme ve geliştirme, ürün tanıtımı gibi hizmetlerden kazanç sağlayan gerçek kişiler ile akıllı

iOS ve Android Sistemlerinin Karşılaştırması,” *Yeni Medya Elektronik Dergisi* 5/1 (2021): 62.

³ Resmî Gazete, 28 Aralık 2023, Sayı 32413.

telefon veya tablet gibi mobil cihazlar için uygulama geliştiren gerçek kişiler” yararlanabilecektir.

Fakat kanımızca mevzuat değişikliğinde bir husus uygulamada çelişki yaratmaya müsait bir şekilde bırakılmıştır. Şöyle ki, 325 sayılı Gelir Vergisi Genel Tebliğinde her ne kadar istisnadan yararlanan kişiler sayılırken “internet ve benzeri elektronik ortamlar üzerinden içerik paylaşan sosyal içerik üreticisi” ifadesi kullanılsa da sosyal içerik üreticisinin 318 sayılı Gelir Vergisi Genel Tebliğinde yer alan tanımı değiştirilmemiştir. Bu doğrultuda sosyal ağ sağlayıcıları aracılığı ile gelir elde eden kişiler olarak tanımlanmaya devam eden sosyal içerik üreticilerinin, internet ve benzeri ortamlarda yaptıkları yayınların tümünün istisna kapsamına alınıp alınmadığı uygulamada belirsizliğe sebep olabilecektir. Bu nedenle, sosyal içerik üreticisi tanımının da yapılan değişikliğe uygun biçimde revize edilmesi daha isabetli olacaktır.

Ayrıca 7491 sayılı Kanun ile birlikte istisna kapsamına “internet ve benzeri elektronik ortamda içerik paylaşan sosyal içerik üreticilerinin elde ettiği kazançlar dışında bu ortamlar üzerinden verilen bireysel kurs, eğitim, veri işleme ve geliştirme, ürün tanıtımı gibi hizmetlerden sağlanan kazançlar” da dahil edilmiştir. Bu düzenleme ile birlikte Kanun’un lafzına bakıldığında bu faaliyetler ile kazanç elde eden kişilerin sosyal içerik üreticisi olarak görülmediği yorumunda bulunmaktadır. Fakat, bu kişilerin tanımı yapılmaksızın sadece faaliyet alanları bildirilerek istisna hükmünün öngörülmesi istisna kapsamını oldukça genişletmektedir. Zira, internet ve benzeri elektronik ortamda sunulan hizmetler biçiminde kapsamın genişletilmesi sadece bireysel manada içerik üreticiliği yapan bireylerin istisnadan yararlanması amacına aykırı olacak biçimde internet sitesi üzerinden faaliyette bulunan kuruluşların da istisnadan yararlanması ihtimalini doğurmaktadır. Bu sebeple, kanun koyucu 325 sayılı Gelir Vergisi Genel Tebliği’nde istisnadan yararlanılması koşulu olarak “gerçek kişi olma” şartını öngörmüştür. Fakat, tüzel

kişiliği bulunmayan ve kurumlar vergisine tabi olmayan adi ortaklıkların durumu uygulamada soru işareti yaratmıştır. Doktrinde bu hususta ileri sürülen görüş; gerçek kişiler tarafından kurulan adi ortaklıklar bünyesinde elde edilen mobil uygulama gelirleri ve üretilen içeriklerden elde edilen gelirlerin istisna kapsamında olmadığı yönündedir.⁴

Nitekim, uygulama açısından da İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı'nın vermiş olduğu 02.02.2023 tarihli Özelgede adi ortaklıkların Gelir Vergisi Kanunu'nun mükerrer 20/B hükmü kapsamında istisnadan yararlanamayacağı, adi ortaklıkta bulunan ortakların bireysel olarak istisna konusu faaliyet alanlarından gelir elde etmesi durumunda kazanç istisnasına tabi olabileceği belirtilmiştir.⁵

Söz konusu düzenlemenin, mükellefler bakımından yönlendirici vergi normu niteliği taşıdığına ifade edilmesi yanlış olmayacaktır. Nitekim, 7338 sayılı Kanun kapsamında yapılan değişiklikle Gelir Vergisi Kanunu'na eklenen mükerrer 20/B maddesinin yasama gerekçesinde; her yaştan bireylerin sosyal ağ sağlayıcıları vasıtasıyla içerik paylaşımında bulunabildiği ve internetin yaygınlaşması hızı karşısında gerçek kişi mükelleflerin kazançlarının vergilendirilmesinin amaçlandığı belirtilmektedir.⁶ Kanun koyucuyu kanun gerekçesinde sosyal medya platformlarının her yaş grubundan,

⁴ Neslihan Karataş Durmuş, *Sosyal Medya ve Vergilendirme* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2025), 116.

⁵ GİB İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı, "Adi ortaklığın mobil cihazlar için uygulama geliştiriciliğinde kazanç istisnasından faydalanıp faydalanamayacağı hk." MevzuatTR, Erişim 8 Temmuz 2025, <https://www.mevzuattr.com/mevzuat/ozelge/adi-ortakligin-mobil-cihazlar-icin-uygulama-gelistiriciliginde-kazanc-istisnasindan-faydalanip-faydalanamayacagi-hk/b500ec596e618239ef580e599ff693eb>.

⁶ TBMM, "7338 Sayılı Kanunun Teklif Metni." *Kanunlar ve Kararlar Erişim Ekranı*, Erişim 20 Haziran 2025, <https://www.tbmm.gov.tr/Yasama/KanunTeklifi/f72877c1-bb8b-037b-e050-007f01005610>

her meslek grubundan ve birbirinden farklı eğitim seviyesinde olan insanlar tarafından kullanılan mecralar olduğunu ve bu kadar geniş kapsamı olan vergi yükümlülerinin ticari kazanç kapsamında vergilendirilmelerinin sonucu olarak ilgililerin uygulamada birçok problemle karşılaştığını tespit etmiştir. Bu sorunlar genellikle ilgililerin defter tutma, beyanname verme, bildirimde bulunma ve makbuz kesme yükümlülükleri olmasına rağmen bunları yerine getirebilecek eğitim durumu ve ticari altyapıda olmamasından kaynaklanmaktaydı. Kanun koyucu, bu sorunların çözümünün vergilendirme sürecinin basitleştirilmesi ve ticari kazanç elde eden kişilerin tabi oldukları diğer yükümlülüklerin sosyal medyadan gelir elde eden kişiler üzerinden kaldırılmasıyla olabileceğini öngörerek Gelir Vergisi Kanunu’nun Mükerrer 20/B maddesini düzenlemiştir.⁷

I. SOSYAL İÇERİK ÜRETİCİLERİ VE MOBİL UYGULAMA GELİŞTİRİCİLERİ AÇISINDAN GELİR VERGİSİ DEĞERLENDİRMESİ

A. 7338 sayılı Vergi Usulü Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Öncesi Durum

Vergi, “devletin veya devletten vergilendirme yetkisi alan diğer kamu idarelerinin kamusal gereksinimlerin karşılanması için kanuna dayanarak ve usulüne uygun yapılarak özel kesimden kamu kesimine hukuksal zor altında, karşılıksız ve kesin olarak yapılan parasal bir aktarımdır”⁸. Anayasa’nın 73’üncü maddesinin 3’üncü fıkrasında, vergilerin yasallığı ilkesi gereği vergi ile ilgili düzenlemelerin ancak kanunla konulabileceği, değiştirilebileceği ve kaldırılabilmesi öngörülmüştür. Ancak, aynı Anayasa hükmünün 4’üncü maddesiyle “vergilerin muaflık, istisnalar ve indirimleriyle oranlarına ilişkin hükümlerinde kanunun belirttiği yukarı ve

⁷ TBMM, 20 Haziran 2025.

⁸ Yusuf Karakoç, *Genel Vergi Hukuku* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2019), 55.

aşağı sınırlar içinde değişiklik yapmak yetkisi Cumhurbaşkanına verilmiştir.”⁹

Çağdaş vergi sistemlerinin en önemli vergilerinden biri, gelir üzerinden alınan vergilerdir. Gelir vergisinin konusunu gerçek kişilerin elde ettikleri kazanç veya irat biçimindeki çeşitli gelirler oluşturmaktadır. “Gelir vergisi bakımından vergiyi doğuran olay, gelirin elde edilmesidir.”¹⁰ Bu doğrultuda, 7338 sayılı Vergi Usulü Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunu’nun yürürlüğe girmesinden önceki tarihlerde sosyal içerik üreticileri açısından gelir vergisi; Gelir Vergisi Kanunu’nun ticari kazançlara ilişkin hükümleri çerçevesinde, vergiye tabi tutulan gerçek kişiler gibi sosyal içerik üreterek elde ettikleri reklam gelirlerini ve diğer gelirlerini elde ettikleri anda vergiyi doğuran olay gerçekleştiğinden gelir vergisi takip edilebilir nitelik kazanmaktaydı. Anılan düzenlemeyle istisna kapsamına alınmadan önce Türkiye’de yerleşmiş sayılan sosyal içerik üreticileri veya mobil uygulama geliştiricileri tam yükümlülükle gelir vergisi mükellefi sayılmaktaydı. Söz konusu durumda gelir vergisinin matrahı ise kazanç ve iratların safi tutarını oluşturmaktaydı. Başka bir anlatımla, sosyal içerik üreticisinin sosyal ağ sağlayıcısı platformlarında yapmış olduğu paylaşımlar dolayısıyla kazanmış olduğu gelirin, sosyal içerik üreticisinin tasarruf alanına girdiği anda gelir vergisini doğuran olay gerçekleşmekte ve bu kazançların toplam tutarı üzerinden matrah oranı ile hesaplanan tutar ticari kazanç niteliğini haiz biçimde tarh edilmekteydi.¹¹

⁹ Yusuf Karakoç, *Vergi Yargılaması Hukuku* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2021), 44.

¹⁰ Mualla Öncel, Ahmet Kumrulu, Nami Çağan ve Cenker Göker, *Vergi Hukuku* (Ankara: Turhan Kitabevi, 2023), 274.

¹¹ Levent Başak, “7338 Sayılı Kanun Kapsamında Sosyal Medya Fenomenlerinin Elde Ettikleri Kazançların Vergilendirilmesi Esasları.” *Yaklaşım Dergisi* 348 (2021): 180.

Fakat internet ortamının çok karmaşık bir yapıya sahip olması, sosyal içerik üreticilerinin elde etmiş olduğu kazançların kaynağının takibinin zor olmasıyla birlikte bu karmaşık yapıdan yararlanmak isteyen bazı oluşumlar da bu süreçte sosyal içerik üreticilerini hedef almışlardır. Şöyle ki, 2021 yılında Twitch isimli sosyal medya platformunun yazılım kodlarının hacklenmesiyle birlikte “Twitch” yayın platformunda içerik üreten kişilerden bazılarına özellikle de abonesi az gelir elde edemeyen kişilere kara para aklama şebekeleri; suçtan elde edilen paraların Amazon ve Twitch bit sistemi vasıtasıyla sosyal içerik üreticilerine bağış olarak aktarılmasını, akabinde de aklanmış olan bu paraların komisyon usulü kesinti yapılarak kendilerine gönderilmelerini teklif etmişlerdir.¹² Özellikle yaş itibariyle küçük sosyal içerik üreticilerini hedef alan suç şebekeleri, bu kişilerin para kazanma isteğini kullanmak suretiyle suça konu paranın yasallaştırılmasını amaçlamışlardır. Söz konusu olayların ortaya çıkmasıyla birlikte devlet olayların ayrıntısını araştırmaya başlamış, o dönemde sosyal içerik üreticisi olan birçok kişi tutuklanmıştır.¹³

Akabinde, kayıt dışı parayı sisteme dahil eden fakat vergi ödemeyen sosyal içerik üreticileri hakkında vergi incelemeleri başlatılmış, vergi müfettişlerinin yapmış olduğu incelemeler sonucunda düzenlenen vergi-ceza ihbarnameleri sosyal içerik üreticisi mükelleflere tebliğ edilmiş, açılan iptal davalarında vergi mahkemeleri çoğunlukla dava konusu vergi-ceza ihbarnamelerinin iptaline hükmetmiştir.¹⁴ Zira vergi

¹² BBC News Türkçe, “Türkiye'deki bazı Twitch yayıncılarının kara para akladığı iddialarına dair neler biliniyor.” Erişim 10 Ağustos 2025, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-59144518>.

¹³ TRT Haber, “İstanbul merkezli 7 ilde Twitch operasyonu:18 gözaltı.” Erişim 1 Temmuz 2025, <https://www.trthaber.com/haber/gundem/istanbul-merkezli-7-ilde-twitch-operasyonu-18-gozalti-680665.html>.

¹⁴ Söz konusu fiil aynı zamanda Türk Ceza Kanunu’nun “Suçtan Kaynaklı Malvarlığı Değerlerini Aklama” başlıklı 282’nci maddesi uyarınca suç olarak tanımlanmıştır.

müfettişlerince düzenlenen ihbarnamelerde inceleme elemanlarınca internet platformlarına çok hakim olunamaması eksik inceleme yapılmasına yol açmış, bu nedenle de kesin tespitler yapılamamıştır.¹⁵ Örneğin, 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'nun (11/1-a) hükmüne göre "yurtdışındaki müşteriler için yapılan hizmetler katma değer vergisinden istisna edilmiştir". Vergi müfettişlerince, sosyal içerik üreticilerinin paylaşmış olduğu içeriklere ilişkin olarak yapılan incelemelerde, müfettişler, bu içeriklerin Türkiye'deki kullanıcılar ile yurtdışındaki kullanıcılar tarafından izlenme oranları konusunda bilgi sahibi olamamaktadır. Zira, sosyal içerik üreticisinin hangi kullanıcılar tarafından izlendiği bilgisi yalnızca yayın yaptıkları sosyal medya platformlarının kayıtlarında/verilerinde yer almaktadır. Bu veriler de ilgili platformlarca devlet makamlarına verilmemektedir. Bu platformların Türkiye merkezli şirketler olmaması ve Türk vergi idarelerinin söz konusu platformlar üzerinde herhangi bir yaptırım gücü bulunmaması sebebiyle vergi incelemeleri sonuçsuz kalmaktadır.

7338 sayılı Kanunun mecliste görüşüldüğü süreçte hazırlanan Etki Analizi Raporu da sosyal medya platformları ve mobil uygulama geliştiriciliği üzerinden gelir elde eden kişilerin kazançlarının ne oranda kayıt dışı kaldığını göstermektedir. Buna göre, 2020 yılında yaklaşık 20.000 kişinin sosyal medya platformları üzerinden gelir elde ettiği ve bu kişilerden 100.000 TL'yi aşan gelir elde eden 975 kişi hakkında vergi incelemelerinin yapıldığı belirtilmiştir.¹⁶ Bu incelemelerin birçoğu yukarıda da açıklandığı üzere akamete uğramıştır.

Bu makale kapsamında incelenmekte olan Gelir Vergisi Kanunu'nun mükerrer 20/B maddesinin düzenlenme

¹⁵ Oğuzhan Aslan (@aslnoguzhan), "Kara Para Nasıl Aklandı." X (Twitter), 26 Kasım 2023, <https://twitter.com/aslnoguzhan/status/1728738636714459577/video/1>.

¹⁶ Karataş Durmuş, *Sosyal Medya ve Vergilendirme*, 111.

amaçlarından biri de bu tür sıkıntılarla mücadele etmeksizin sosyal içerik üreticilerinin belirli bir oranda vergilendirilmelerini sağlamaktır. Başka bir ifadeyle, kanun koyucu bu hükümle kayıt dışılığın önüne geçerek kısmi de olsa bir vergilendirme yapma arzusundadır. Ayrıca kanun koyucu kanun gerekçesinde de ısrarla belirtmiş olduğu her yaş grubundan kişinin söz konusu faaliyetlere dahil olabilmesi gerekçesiyle de yukarıda açıklanan yaş küçüklüğü nedeniyle kara para aklama çetelerinin hedefi haline gelen çocuk sosyal içerik üreticilerinin korunmasını amaçlamıştır.¹⁷

B. 7338 sayılı Vergi Usulü Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile Birlikte Kazançlara Uygulanan İstisna

7338 sayılı Vergi Usulü Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun kapsamında getirilen düzenleme ile sosyal içerik üreticilerinin ve mobil uygulama geliştiricilerinin gelirleri 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 103'üncü maddesinde yazılı tarifenin dördüncü gelir diliminde yer alan tutarı (2025 yılı için 4.300.000 TL) aşmamak kaydıyla istisna kapsamına alınmıştır. Aynı zamanda, söz konusu istisnadan yararlanılabilmesi için tam veya dar mükellef olmanın bir önemi de bulunmamaktadır.¹⁸ Daha açık bir anlatımla, gelir vergisi kanunu kapsamında istisnaya tabi olmak isteyen sosyal içerik üreticilerinden Türkiye'de yerleşim yeri bulunmadığından sadece Türkiye'de elde ettiği gelirler üzerinden vergilendirilebilecek dar yükümlüler de vergi istisnası kapsamına alınmıştır. Gelirlerini Türkiye'de elde eden

¹⁷ Oğuzhan Aslan (@asnoguzhan), "Fenomenler Serveti Nasıl Akıyor." X (Twitter), 06 Aralık 2023, <https://twitter.com/asnoguzhan/status/1732169089034891497/video/1>.

¹⁸ Mahcemal Seyhan, "Influencerların Sosyal Medya Gelirlerinin Vergilendirilmesi." *Vergi Sorunları Derneği* 419 (2023): 76-77.

ve Türkiye’de yerleşim adresi bulunan tam yükümlüler için de keza vergi istisnası uygulanmaktadır.¹⁹

Kazançların istisna kapsamına alınmasının izahından önce hangi kazançların istisna kapsamına dahil edileceğinin incelenmesi gerekmektedir. Makale konusu istisna hükmü doğrultusunda sosyal içerik üreticilerinin istisna kapsamına dahil edilebilecek kazançları ücretli uygulama satış gelirleri, reklam gelirleri, ücretli abonelik geliri, sponsorluk geliri, uygulama içi satış geliri, hediye ve bağış gelirleri olarak sınıflandırmak mümkündür.²⁰ Önemle belirtmek gerekmektedir ki, bu gelirin doğrudan sosyal içerik üreticisine gelmesi zorunlu değildir. Yani bu kazancın üçüncü taraf hizmet sağlayıcılarınca sosyal içerik üreticisine iletildiği durumda da kazanç istisna kapsamına dahil olmaya devam etmektedir.²¹ Yine önemle belirtmek isterim ki, 18 yaşından küçük çocukların sosyal içerik üreticisi, internet ve benzeri elektronik ortamlarda hizmet sunucusu veya mobil uygulama geliştiricisi olması durumunda da elde ettikleri gelirin türü ticari kazanç olarak nitelendirilmekte ve kanuni temsilcisi olan anne ve babalarının çocuklarının vergisel yükümlülüklerini yerine getirmesi için sorumlu oldukları açıktır.²²

Gelir Vergisi Kanunu Mükerrer 20/B maddesinin 2’nci fıkrasında öngörüldüğü üzere söz konusu gelir vergisi istisnadan yararlanabilmesi için Türkiye’de faaliyet gösteren bankalarda bir hesap açılması ve ilgili faaliyetlerden elde edilen

¹⁹ Özgecan Gök, “Sosyal İçerik Üreticilerinin Vergilendirilmesi.” İzmir Barosu Dergisi 88/2 (2023): 60.

²⁰ Gelir İdaresi Başkanlığı, Sosyal İçerik Üreticiliği ile Mobil Cihazlar İçin Uygulama Geliştiriciliğinde Kazanç İstisnası Broşürü (Haziran 2022), 9, https://www.turmob.org.tr/arsiv/mbs/resmigazete/-sosyal_icerik_ureticiligi_brosur.pdf.

²¹ Jestiyon, “Mobil Uygulama ve Sosyal İçerik Üreticiliği İstisnaları Nelerdir?” Erişim 5 Temmuz 2025, <https://jestiyon.com/blog/mobil-uygulama-sosyal-icerik-reticiligi-istisnalari>.

²² Karataş Durmuş, *Sosyal Medya ve Vergilendirme*, 237.

tüm hasılatın yalnızca bu hesap üzerinden tahsil edilmesi şarttır. Bu doğrultuda, sosyal içerik üreticileri ve mobil uygulama geliştiricilerinden söz konusu istisnadan yararlanmak isteyen mükelleflerin ikamet adreslerinin bulunduğu yerdeki yetkili vergi dairesine başvurarak istisna kapsamındaki faaliyetine ilişkin olarak 325 Sıra No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliği'nin ekinde yer alan "193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun Mükerrer 20/B Maddesi Uygulamasına İlişkin İstisna Belgesini" almaları gerekmektedir. Anılan belge 318 Seri No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliği'nin "Bankalar tarafından yapılacak işlemler ve tevkifat uygulaması" başlıklı 5'inci maddesi uyarınca sosyal içerik üreticileri ve uygulama geliştiricilerinin bu faaliyetlerinden elde ettikleri hasılatların yatırılacağı hesap açılışında kullanılmak için bankalara ibraz edilmek üzere verilmektedir. Başvuruda bulunmasının akabinde vergi dairesince mükelleflerin faaliyetlerinin sosyal içerik üreticileri ve mobil uygulama geliştiricileri için getirilen istisna kapsamına giren faaliyetlerden olup olmadığının tespiti yapılacak, uygun faaliyet kodunun tesisinin akabinde başvurularda istisna belgeleri verilecektir.

Burada dikkat edilmesi gereken hususlardan biri de mükelleflere istisna belgelerini ibraz etmeleri sonucu açtırmış oldukları banka hesaplarına ilişkin bilgileri (banka adı, banka şubesi, IBAN numarası) istisna belgesinin bağlı bulundukları vergi dairesine yazılı olarak bildirme yükümlülüğünün getirilmiş olmasıdır.²³ İstisnadan yararlanmak isteyen sosyal içerik üreticisi veya mobil uygulama geliştiricilerinin mutlaka bildirme yükümlülüğüne uyarak banka hesap bilgilerini bağlı bulundukları vergi dairesine yazılı biçimde bildirmeleri gerekmektedir. Bu bildirim yapılmadığı takdirde istisnadan yararlanamayacakları 318 Seri No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliği'nde hüküm altına alınmıştır.

²³ Begüm Dilemre Öden, "Sosyal İçerik Üreticilerinin ve Mobil Cihazlar İçin Uygulama Geliştiricilerinin Türk Vergi Mevzuatı Kapsamında Vergilendirilmesi." *Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 8/1 (2023): 149.

Gelir Vergisi Kanunu Mükerrer 20/B maddesinde istisna kapsamındaki faaliyet nedeniyle açılacak hesaplar için herhangi bir sayı sınırlaması bulunmadığından mükelleflerin açmış oldukları tüm hesapları bağlı bulundukları vergi dairesine bildirmek yükümlülüğü altındadırlar. Kanun koyucunun aynı hükmün 3'üncü fıkrasında düzenlediği üzere faaliyet kapsamında elde eden gelirlerin tahsil edildiği bankalarca hesaplara gönderilen gelir tutarı üzerinden, gönderilme tarihi itibarıyla %15 oranında gelir vergisi tevkifatı yapılması zorunluluğu bulunmaktadır. Bankalarca tevkif edilen vergiler 193 sayılı Kanunun 98 ve 119 uncu maddelerindeki esaslar çerçevesinde muhtasar beyanname ile beyan edilip ödenecektir. Başka bir deyişle, istisna şartlarını taşıyan sosyal içerik üreticileri ve mobil uygulama geliştiricileri istisna kapsamındaki faaliyetleri nedeniyle elde ettikleri kazançlar için yıllık gelir vergisi beyanamesi vermeyeceklerdir. Bu durum, istisnadan yararlanan mükelleflerin vergilendirilme aşamasında kazançlarından yapılan %15 oranındaki vergi kesintisinden/vergi tevkifatından ne anlaşılması gerektiğinin açıklanmasını zorunlu kılmıştır.

1. Genel Anlamda Tevkifat Kavramı

“Tevkifat” kelimesinin kökeni; durdurma, alıkoyma, kesinti anlamlarına gelmekte olan “tevkif” kelimesinden gelmektedir. Arapça kökenli tevkif kelimesine “-at” çoğul ekinin eklenmesi ile ise durdurmalar, para için yapılan kesintiler anlamını taşıyan tevkifat kelimesi türetilmiştir.²⁴ Fransızca kökenli stopaj kavramı ile aynı anlamı taşıyan tevkifat, vergisel anlamda ise “vergiye tabi bir işleme dair gelecekte ödenecek vergiye istinaden verginin peşinen ödenmesi” olarak tanımlanabilmektedir.²⁵

²⁴ Ejder Yılmaz, *Hukuk Sözlüğü* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2024), 20.

²⁵ Ceyhan İnaltong, *Katma Değer Vergisi'nde Tevkifatın Nedenleri, Gelişimi ve Uygulama Esasları* (İstanbul: Maliye ve Hesap Uzmanları Derneği Yayınları, 2013), 12.

Türk vergi sisteminde, vergiyi doğuran olayın meydana gelmesi ile birlikte devlete karşı malvarlığı ile borçlu olan kimselere mükellef denmektedir. Kimi zaman mükellefler verginin ödenmesi hususunda doğrudan vergi dairelerinin muhatabı olsa da kimi zaman mükellefler nezdinde doğan vergi borçlarının sorumluluğu vergi sorumluları olarak ortaya çıkan 3'üncü kişiler bünyesinde doğmaktadır.²⁶

Vergi hukukunda sorumluluk tabiri tam da bu ihtiyaç doğrultusunda hukukumuzda girmiştir. Vergiyi doğuran olayla doğrudan bağlantısı bulunmayan üçüncü kişilerin, yasal düzenlemeler çerçevesinde vergiye ilişkin maddi ya da şekli yükümlülüklerin yerine getirilmesi bakımından vergi idaresi karşısında sorumlu tutulmalarını ve belirli durumlarda da asıl mükellefle birlikte veya onun yerine geçerek vergi borcunu kendi malvarlıklarından ödemeleri vergi hukukunda sorumluluk durumu olarak tanımlanabilmektedir.²⁷ Nitekim, Vergi Usul Kanunu'nun 8'inci maddesinin 2'nci fıkrasında vergi sorumlusu "verginin ödenmesi bakımından, alacaklı vergi dairesine karşı muhatap olan kişidir" biçiminde ifadesini bulmuştur.

Yukarıda bahsedildiği üzere, tevkifat uygulaması ve vergi sorumluları aracılığıyla vergi; mükellefin inisiyatifi dışında doğrudan vergi dairesine aktarılmaktadır. Mükellefin malvarlığından yapılan tevkifat yeni bir vergi niteliği taşımamakta sadece verginin tahsil edilmesi ile ilgili özel bir usul olarak karşımıza çıkmaktadır.²⁸ Tevkifat yönteminin getiriliş amacı verginin mümkün olan en kısa sürede ve en güvenli yolla toplanmasıdır. Zira, vergi verme bilinci olmayan mükelleflerin beyana dayanan vergilendirilmelerinde vergiden kaçınma ve

²⁶ Öncel, Kumrulu, Çağan ve Göker, *Vergi Hukuku*, 97.

²⁷ Mustafa Akkaya, "Vergi Sorumlusunun Vergi Yargısı ve Vergi İdaresi Karşısındaki Konumu." *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 46/1 (1997): 186.

²⁸ Salih Turhan, *Vergi Teorisi ve Politikası* (İstanbul: Filiz Kitabevi, 2020), 143.

vergi kaçakçılığı gibi vergi ziyayı meydana getirebilme ihtimalleri yüksektir. Bu ihtimaller göz önünde bulundurulduğunda, vergilendirmenin mükelleflere bırakılmaksızın tevkifat yolu yapılması, doğmuş olan verginin güvenle tahsil edilmesini sağlayacaktır.

2. Sosyal İçerik Üreticilerinin Kazançları Üzerinde Vergi Tevkifatı

Sosyal içerik üreticileri ve mobil uygulama geliştiricilerinin elde etmiş olduğu gelirler, kazancı elde eden kişilerin gerçek kişi olması sebebiyle Gelir Vergisi Kanunu kapsamında vergilendirmeye tabi tutulmuştur. Gelir Vergisi Kanunu'na eklenen mükerrer 20/B maddesi ile istisna kapsamına alınan söz konusu kazançlarda, istisna uygulamasının gerçekleştirileceği banka hesaplarında tevkifat yoluna başvurulacağı öngörülmüştür. Bu doğrultuda kanun koyucu anılan kanun hükmü ile bankalara vergi sorumlusu sıfatını vererek tevkifatın bankalar aracılığıyla yapılmasını sağlamış olup böylece istisnadan yararlanan mükelleflerin herhangi bir şekilde vergi vermekten kaçınmalarına da engel olunmuştur.

Ayrıca, 318 Sıra No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliği'nin 4'üncü maddesinin 9'uncu fıkrasında istisna şartlarının ihlal edildiği, istisna şartlarının sonradan ortadan kalktığı durumlarda şartın kaybedildiği veya ihlal edildiği yıl için internet üzerinden içerik üreticilerinin söz konusu istisnadan yararlanamayacak olduğu, bu kapsamda elde edilen kazançların tamamının yıllık gelir vergisi beyannamesine konu edileceği düzenlenmiştir. Bu durumda mükelleflerin bankalar aracılığıyla tevkif edilen kazançları beyanname verilmesi suretiyle tarh edilen gelir vergisinden mahsup edilecektir. Bunlara ek olarak anılan hükmün devamında istisna şartlarını ihlal eden veya istisna şartlarının bünyesinde ortadan kalktığı mükelleflerin istisna şartlarını tekrardan sağladığı durumlarda takip eden takvim yılında istisnadan yararlanmasının mümkün olduğu düzenlenmiştir. Fakat istisna hükmünde vergi istisnasına ilişkin

şartları taşımadığı halde istisnadan yararlanarak verginin ziyaa uğramasına sebep olan mükellefler açısından tespitin yapılması halinde eksik tahakkuk eden vergi, vergi ziyayı cezası kesilmek suretiyle gecikme faiziyle birlikte tahsil edileceği öngörülmüştür.

Bütün bunlara ek olarak makalenin konusunu oluşturan kazanç istisnasından sadece gelir vergisi mükellefleri yararlanabilmekte olup kurumlar vergisi mükellefleri bu istisnadan yararlanamamaktadır. Zira, anılan kanun kapsamında getirilen istisna sadece gerçek kişiler için öngörülmüş olup tüzel kişiliklerin bu istisnadan yararlanmasının önüne geçilmiştir.²⁹

C. İstisna Kazançlarının Ayni Olarak Elde Edilmesi Hususu

318 Seri No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliği'nin 4'üncü maddesinin 15'inci fıkrasında sosyal içerik üreticilerinin faaliyetlerinden elde ettikleri kazancın ayni olması durumunda ne yapılacağı düzenlenmiştir. Zira, kanuni düzenleme uyarınca istisnaya tabi kazancın vergi dairesine bildirilen banka hesabına nakden yatırılmış olması ve bu kazanç üzerinden bankanın %15 oranında tevkifat yapması gerekmektedir. Ayni olarak kişinin sicilde üzerine devri gerçekleşen taşınır veya taşınmazın nakden değerinin banka hesabında görünmemesi dolayısıyla vergi ziyayı doğabileceğini öngören Hazine ve Maliye Bakanlığı bu hususta istisnanın devamının sağlanması için söz konusu boşluğu doldurmuştur. İlgili istisnadan yararlanabilmek için, ayni olarak elde edilen kazancın tahsil tarihindeki rayiç değerinin, içinde bulunulan ay içerisinde banka hesabına yatırılması gerekmektedir. Ancak, söz konusu ayni kazanç, ayın son yedi günü içerisinde tahsil edilmişse; bu durumda tutarın en geç takip eden ayın ikinci iş günü sonuna kadar banka hesabına

²⁹ Muhammet Durdu, "Türkiye'de Sosyal Medya İşletmelerinin Vergilendirilmesi." *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 10/2 (2019), 483.

aktarılması da istisna şartlarını ihlal etmemiş olacak, istisnadan yararlanılabilecektir.

Söz konusu düzenleme doktrinde eleştiri konusu edilmiştir. Şöyle ki, her mükellefin elde ettiği aynı kazancın maddi para karşılığını istisnai kazanca özgülenmiş banka hesabına yatırma imkanının olmayacağı, imkânı olsa dahi mükelleflerin bu maddi para karşılığını banka hesabına yatırmaktan imtina edebileceği savunulmuştur.³⁰ Gerçekten de, aynı olarak elde edilen kazancın değerinin mükelleflerce doğrudan banka hesabına yatırılacağı düşüncesi gerçekçi olmaktan uzak bir yaklaşımdır. Bunun yerine bankaya aynı kazancın rayiç bedelinin bildirilerek buna göre tevkiyat yapılacak tutar hesaplamasına dahil edilmesi ve böylece banka hesabında biriken toplam kazançtan tevkiyat yapılması usulünün tercih edilmesi daha doğru bir yaklaşım olacaktır.

D. Yabancı Para Üzerinden Kazanç Elde Edilmesi Hususu

Sosyal medya aracılığıyla dünyanın hemen her yerindeki insanların birbirleriyle etkileşim halinde bulunması, içerik üreticilerinin sürekli birbirlerini takip ederek yapmış oldukları faaliyetleri daha iyi yapma çalışmaları, sosyal medya kullanıcılarının sadece kendi ülkelerinde içerik üreten sosyal içerik üreticileri ile sınırlı kalmayarak yabancı kişilerin içeriklerini tüketmeleri ve mobil cihazlarda geliştirilen uygulamaların dünya çapında kullanılmaları söz konusu faaliyetleri sadece Türk Lirası kazancı sağlayan iş kapsamından çıkarmıştır. Öyle ki, yapılan anlaşmalar gereği örneğin üretmekte olduğu sosyal içerikte yabancı bir markanın reklamını yapmakta olan sosyal içerik üreticileri veya mobil cihaz geliştirerek bunu elektronik uygulama satış platformundan satan mobil cihaz geliştiricileri elde etmiş oldukları kazancı döviz cinsinden tahsil etme imkanına sahip olmaktadır. Bu doğrultuda, istisna kapsamında yürütülen faaliyetlerden elde edilen döviz kazancının vergi istisnasına özgülenmiş banka

³⁰ Öden, “Sosyal İçerik Üreticilerinin Vergilendirilmesi,” 149.

hesabına geldiği durumda ne olacağı Hazine ve Maliye Bakanlığı'nca düzenlenmiştir. 318 Seri No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliği'nin 5'inci maddesinin 5'inci fıkrasında düzenlendiği üzere açılan banka hesaplarına yabancı para cinsinden maddi değerin yatırılması durumunda hesaba aktarılan döviz tutarları, transferin yapıldığı tarihte geçerli döviz alış kuru üzerinden Türk Lirasına çevrilerek değerlendirilecek ve buna göre tevkifata esas alınacak matrah belirlenecektir. Böylelikle getirilen istisna düzenlemesinin arka planına uygun olarak para transferlerinin çeşitli döviz bedelleri üzerinden yapılabileceği öngörülmüştür. Böylelikle, vergi tevkifatı yapılması açısından oluşması muhtemel belirsizliklerin önüne geçilmiştir.³¹

E. Sosyal İçerik  reticileri ve Mobil Uygulama Geliştiricilerinin İstisna Kapsamında Olmayan Faaliyetlerde de Bulunması Durumu

Ayrıca belirtilmesi gerekmektedir ki, aynı anda hem sosyal içerik üreticiliği hem de başka bir ticari iş yaparak iki ayrı iş kolundan kazanç sağlayan mükellefler, istisna kapsamında tutulmayan ticari gelirleri için verecekleri gelir vergisi beyannamelerine istisna faaliyetler kapsamında yer alan ve istisna tutarı aşmayan sosyal içerik üreticiliği kazancını dahil etmeyeceklerdir. 318 Seri No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliğ'in 4'üncü maddesinin 8'nci fıkrasında yer alan söz konusu düzenlemeye ve yine aynı hükmün altında yer verilen örnek 4'e göre 2022 yılında sosyal içerik üreticiliği faaliyetinden 450.000 TL ve şehirlerarası yolcu taşımacılığından 550.000 TL gelir elde eden mükellef açısından, sosyal içerik üretiminden sağlanan kazanç istisna sınırını aşmadığından, bu kazanç yıllık gelir vergisi beyannamesine dâhil edilmeyecek; yalnızca şehirlerarası

³¹ Betül Açıkgöz, "Sosyal Medya Platformları  zerinden Sunulan Online Hizmetlerin Vergisel Boyutu: Hukuki  er eve ve Uygulama Süreci." *Maliye ve Finans Yazıları* 123 (2025): 143.

yolcu taşımacılığı faaliyetinden elde edilen gelir beyannameye konu edilecektir.

Önemle belirtmekte fayda var ki, sosyal içerik üreticisi mükelleflerin istisna kapsamında tutulmayan başkaca gelirlerinin istisnaya özgülenmiş banka hesabına girmemesine dikkat etmeleri gerekmektedir. Zira, istisna belgesi ibraz edilerek açtırılan banka hesabına giriş yapan bütün tutarlar üzerinden %15 vergi tevkifatı yapılması zorunluluğu bulunmaktadır.³² İstisna kapsamına dahil olmayan bir ticari kazanç üzerinden kesinti yapılmaması veya vergilendirilmiş saf paranın üzerinden kesinti yapılmaması için mükelleflerin bu hesapları sadece özgülenmiş olduğu amaçlara yönelik kullanmaları gerekmektedir.³³

II. SOSYAL İÇERİK ÜRETİCİLERİNİN VE MOBİL UYGULAMA GELİŞTİRİCİLERİNİN DEFTER TUTMA YÜKÜMLÜLÜĞÜ

318 Seri No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliği ile getirilen önemli düzenlemelerden biri de 6'ncı maddenin 3'üncü fıkrasında öngörülen sosyal içerik üreticilerinin ve mobil uygulama geliştiricisi kişilerin defter tutma, defter tasdik ettirme ve belge düzenleme zorunluluklarının kaldırılmasıdır. Bu kapsamda Hazine ve Maliye Bakanlığı 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun mükerrer 257'nci maddesiyle kendisine verilen yetkiye istinaden sosyal içerik üreticileri ve mobil uygulama geliştiricilerinin elde etmiş oldukları kazançlarının toplamının istisna tutarını (2025 yılı için 4.300.000 TL) aşp aşmamasına bakmaksızın ilgili kişilerin defter tutma ve belge düzenleme yükümlülüklerini kaldırmıştır. Anılan mevzuat hükmünün getiriliş amacı da her ne kadar ticari kazanç olarak nitelendirilse de sosyal içerik üreticilerinin ve mobil uygulama geliştiricilerinin her yaş ve her türden insan olması karşısında böyle geniş bir kitlenin mükellefiyetinin kolay uygulanabilir bir hukuki zemine

³² Gök, "Sosyal İçerik Üreticilerinin Vergilendirilmesi," 66.

³³ Seyhan, "Influencerların Sosyal Medya Gelirlerinin Vergilendirilmesi," 72.

oturtulmasıdır. Fakat belirtmek gerekmektedir ki, istisnaya tabi tutulan sosyal içerik üreticiliği ve mobil uygulama geliştiriciliği kazancının haricinde mükelleflerce ticari, zirai veya serbest meslek kazancı yönünden başka faaliyetlerin bulunması durumunda, anılan faaliyetler kapsamında defter tutma, defter tasdik ettirme ve belge düzenleme zorunlulukları devam etmektedir.³⁴ Başka bir deyişle, istisna kapsamındaki faaliyetlere ek olarak başka herhangi bir ticari, zirai veya serbest meslek kazancı sağlayan mükelleflerin defter tutma yükümlülükleri devam etmektedir. Zira, 318 Seri No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliği'nin 6'ncı maddesinin 4'üncü fıkrasında öngörüldüğü üzere istisna kapsamına giren ve girmeyen faaliyetlere ilişkin hasılat, maliyet ve giderlerin birbirinden ayrılması ve böylelikle istisnadan yararlanan mükelleflerin istisnadan sağladığı avantajlarla gelir ve giderlerini diğer faaliyetleriyle ilişkilendirmesinin önüne geçilmesi gerekmektedir. Bu hükmün getirilmesindeki amaç faaliyet konuları bağlamında istisnadan yararlanacak mükelleflerin istisnadan yararlanma yolunu diğer ticari kazançları için denetimsiz kılma yolu olarak görmelerinin önüne geçilmesidir.

Mezkûr Genel Tebliğ'de ayrıca, istisna kapsamına giren faaliyetler ile istisna kapsamına girmeyen faaliyetlerin birlikte yapılması halinde müşterek genel giderlerin hesaplanmasına ilişkin hükümler de yer almaktadır. Buna göre; ilgili yılda elde edilen gelirlerin toplam gelirler içindeki oranına göre, müşterek genel giderlerin istisna kapsamındaki faaliyete düşen kısmı hesaplanacak ve bu gider payı, diğer faaliyetlerden doğan vergiye tabi kazanç ve matrahın belirlenmesinde göz önünde bulundurulmayacaktır. Burada dikkat edilmesi gereken husus, müşterek genel giderler bakımından istisna kapsamındaki faaliyetlerden elde edilen kazancın toplam hasılat üzerinden oranına bakılarak istisna kapsamında olmayan faaliyetlerin vergilendirilmesi aşamasında istisna kapsamında icra edilen

³⁴ Karataş Durmuş, *Sosyal Medya ve Vergilendirme*, 185.

faaliyetlere düşen müşterek giderlerin matrah hesabına dahil edilmemesidir.³⁵

III. SOSYAL İÇERİK ÜRETİCİLERİ VE MOBİL UYGULAMA GELİŞTİRİCİLERİ AÇISINDAN KATMA DEĞER VERGİSİ İSTİSNASI

Sosyal içerik üreticileri ve mobil cihazlarda uygulama geliştiren gerçek kişiler için kanun koyucu tarafından getirilen vergi istisnası sadece gelir vergisi ile sınırlı tutulmamıştır. Resmi Gazete’de³⁶ yayımlanan 7338 sayılı Vergi Usul Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un 55’inci maddesinde 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu’nun 17’nci maddesinin (4) numaralı fıkrasının (a) bendine eklendiği üzere Gelir Vergisi Kanunu’nun mükerrer 20/B maddesi kapsamında vergilendirilen kazançlara konu teslim ve hizmetler Katma Değer Vergisinden istisna edilmiştir. Daha açık bir anlatımla, sosyal içerik üreticileri ve mobil cihazlarda uygulama geliştiren kişilerin sağlamış olduğu kazançlar için gelir vergisi istisnası ile birlikte katma değer vergisi istisnası da getirilmiştir. Gelir Vergisi Kanunu’nda yapılan değişiklik gibi 01.01.2022 tarihinde yürürlüğe giren kanuni düzenlemenin usul ve esaslarının belirlenmesi için Hazine ve Maliye Bakanlığı’nca 38 Seri No’lu Katma Değer Vergisi Genel Uygulama Tebliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ 21.12.2021 tarihinde yayımlanmıştır. Anılan tebliğin ikinci maddesinde öngörüldüğü üzere mükerrer 20/B hükmü uyarınca gelir vergisi açısından istisnaya konu kazançlara konu teslim ve hizmetler üzerinden KDV hesaplanmayacaktır. Söz konusu 38 Seri No’lu Tebliğ’de Gelir Vergisi için istisna tutarı olarak belirlenen tutarın aşılmasının KDV açısından bir etkisinin bulunmadığı düzenlenmektedir. Daha açık bir anlatımla sosyal içerik üreticilerinin elde etmiş

³⁵ Açıkgöz, “Sosyal Medya Platformları Üzerinden Sunulan Online Hizmetlerin Vergisel Boyutu,” 156-157.

³⁶ Resmi Gazete, 26 Ekim 2021, Sayı 31640.

olduğu kazançların toplamının gelir vergisi istisna tutarını (2025 yılı için 4.300.000 TL) geçmesi ve böylece bu kazançların Gelir Vergisi Kanunu'nun ticari kazanç olarak nitelendirilerek yıllık beyannameye konu edilmesinin KDV istisnasını ortadan kaldıran, KDV için ayrı bir beyanname verilmesi zaruretinin doğuran bir durum değildir.³⁷

Burada kanun koyucunun gelir vergisi istisna tutarının geçildiği durumda KDV istisnasının kalkmayacağını düzenlemesinin vergi tekniği açısından doğru olduğu düşünülmektedir. Zira bu makalenin 2.1 bölümünde de anlatıldığı üzere sosyal içerik üreticilerinin elde etmiş olduğu abonelik, reklam veya izlenme gelirlerinin yurt dışı kullanıcılardan veya yurt içindeki kullanıcılardan elde edildiğinin tespiti oldukça güçtür. Hal böyleyken 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 11'inci maddesinin 1'inci fıkrasının a bendinde öngörülen “yurtdışındaki müşteriler için yapılan hizmetlerin katma değer vergisinden istisna tutulmaktadır” hükmüyle birlikte değerlendirildiğinde istisna tutarı aştığı anda iptal davasına konu edilebilecek bir mükellefiyetin tesis edilmesi hem mükellefler hem de kamu idareleri açısından büyük bir sıkıntı doğuracaktır. Bu sebeple gelir vergisi istisna tutarını aşan kazancın elde edilmesi durumunda dahi KDV istisnasının devam etmesi yerinde bir düzenleme niteliği taşımaktadır.

IV. İSTİSNA HÜKÜMLERİN VERGİDE ADALET İLKESİ BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

“Vergilendirme yetkisi, devletin ülkesi üzerindeki egemenliğe dayanarak vergi alma konusunda sahip olduğu hukuki ve fiili gücüdür.”³⁸ Anayasa'nın “Vergi Ödevi” başlıklı 73'üncü maddesinin ilk iki fıkrasında, “Herkes, kamu giderlerini

³⁷ Gök, “Sosyal İçerik Üreticilerinin Vergilendirilmesi,” 61.

³⁸ Uğur Yiğit, *Vergi Hukuku- Genel Hükümler ve Türk Vergi Sistemi* (İstanbul: On iki Levha Yayınları, 2025), 74.

karşılama üzere, mali gücüne göre, vergi ödemekle yükümlüdür. Vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımı, maliye politikasının sosyal amacıdır.” biçiminde hüküm altına alındığı üzere vergi, bireylerin mali gücüne göre, adaletli ve dengeli biçimde ödemek zorunda oldukları bir yükümlülüktür.

Vergide adalet ilkesinin sağlanmasının yolu, soyut vergi normlarının herkesin mali gücüne göre vergilendirilmesine, vergi kaçakçılığının önlenmesine ve çifte vergilendirmenin önlenmesine yönelik olarak düzenlenmesidir.³⁹ Vergide eşitlik ilkesi ise mali gücü aynı olanların aynı, malî gücü farklı olanların ise farklı oranda vergilendirilmesidir.⁴⁰ Anglo Amerikan Vergi Sistemine göre de adaletli vergi sistemi hem yatay hem de dikey adaleti sağlamaya yönelik olmalıdır. Burada yatay adaletten kasıt benzer durumda olan kişilerin eşit işleme tabi tutulması, dikey adalet ise benzer şartlarda olmayan bireylerin farklı işlemlere tabi tutularak aralarında eşitliğin sağlanmasına yönelik denkleştirmenin yapılmasıdır.⁴¹

Vergilendirmede mali gücün esas alınmasından kasıt, mali gücü bulunan herkesin vergi mükellefi olarak vergi ödemekle yükümlü bulunması ve eşit iktisadi güce sahip vergi mükelleflerinin yasal ya da yasal olmayan yollarla bu yükümlülüğü yerine getirmekten kaçınmasının engellenmesidir. Daha açık bir ifadeyle mali güce göre vergilendirilme ilkesi gereği eşit durumda olan kişilerin yasal yollarla dahi eşit olduğu diğer kişilere göre vergisel avantaj sağlamaları bu ilkeye ve bu ilkedен türetilen ekonomik yaklaşım ilkesine aykırılık teşkil etmektedir.⁴²

³⁹ Öden, “Sosyal İçerik Üreticilerinin Vergilendirilmesi,” 153.

⁴⁰ AYM, E. 1994/80, K.1995/27, 06.07.1995.

⁴¹ Funda Başaran Yavaşlar, *Gelir Vergilendirmesinin Temelleri* (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2011), 62.

⁴² Mustafa Akkaya, *Vergi Hukukunda Ekonomik Yaklaşım* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2021), 29-30.

Ekonomik yaklaşım ilkesinin rolü açıklanacak olursa; bu ilke, mali güce göre vergilendirme esasının özel hukuk işlemleri aracılığıyla etkisiz duruma getirilmesini engellemeyi ve benzer ekonomik güce sahip mükelleflerin aynı biçimde vergilendirilmesini sağlayarak vergilemede eşitliği gerçekleştirmeyi amaçlar.⁴³ Nitekim ekonomik yaklaşım ilkesinin Türk hukukundaki dayanağını Vergi Usul Kanunu'nun 3'üncü maddesinin (B) bendi oluşturmaktadır. Buna göre "vergilendirmede vergiyi doğuran olay ve bu olaya ilişkin muamelelerin gerçek mahiyeti esastır" hükmü doğrultusunda ekonomik yorum ilkesi amaçsal olarak vergi kanunlarının düzenlenmesindeki amaca ve mahiyetine göre bir yorum yapılmasına dayanak teşkil etmektedir.⁴⁴

Ekonomik yaklaşım ilkesinin uygulamadaki en önemli örneklerden biri Alman İmparatorluk Mali Mahkemesinin "Fenik" kararıdır.⁴⁵ Alman hükümeti işsizliği azaltmak maksadıyla aylık 500 mark ve üzerinde kazanç elde eden kişilerden %5; aylık 500 markın altında gelir eden kişilerden ise %4 vergi alınacağını öngören bir vergi kanununu düzenlemiştir. Anılan karara konu olayda da bir işveren çalışanları ile uzlaşarak maaşlarını 499,99 mark olarak ödemiştir. Böylece işçilere 0.01 mark eksik ödenmek suretiyle işçilerin ödemesi gereken vergi 5 mark azaltmıştır. Ekonomik bakımdan hiçbir anlamı olmayan, yalnızca vergi yükünü azaltmak amacıyla yapılan bu değişikliğin biçimsel manada vergi hukukunda geçerli olmadığı gerekçesiyle vergi idaresi vergi tarhiyatı yapmıştır. Bunun üzerine vergi mükellefleri tarafından açılan davada Alman İmparatorluk Mali Mahkemesi vermiş olduğu kararda vergi hukukunda biçimin değil ekonomik içeriğin önemli olduğuna ve 0,01 markın iktisadi bir değeri olmadığından vergi hukuk

⁴³ Akkaya, *Vergi Hukukunda Ekonomik Yaklaşım*, 30.

⁴⁴ Karakoç, *Genel Vergi Hukuku*, 144.

⁴⁵ Reichsfinanzhof (RFH), VI A 467/34, 22.05.1935.

kuralının kötüye kullanılarak vergisel avantaj elde edilmesinin hukuk düzeni tarafından korunmayacağına hükmetmiştir.⁴⁶

Mali güce göre vergilendirme ilkesi ile yasallık ilkesi arasındaki çatışmanın bu uyuşmazlığın doğmasına sebebiyet verdiği açıktır. Vergide kanunilik ilkesi vergilendirme faaliyetine hukuki güvenlik ve belirlilik sağlarken ekonomik yaklaşım ilkesi mali gerçekliğe uygunluk ve vergi adaleti sağlamaktadır. Vergide yasallık ilkesi katı biçimde uygulandığında vergilendirme sistemi kanunun boşluklarından yararlanılmaya açık, ekonomik olarak adaletsizlik sonuçlar doğuran ve kimi mükelleflerin vergiden kaçınmasına sebebiyet verebilecek bir biçimde devam edebilecektir.

Ekonomik yaklaşım ilkesinin katı bir şekilde uygulandığı durumda ise vergilendirme faaliyetlerinde idarenin takdir yetkisi olabildiğince geniş tutularak keyfi uygulamalara sebebiyet verilebilecek ve mükelleflerin hukuk belirlilik hakkı zarar görebilecektir. Türk hukukunda doktrinde ve yargı kararlarında ağırlıklı olan görüş vergide yasallık ilkesinin ön planda tutulması ve amaçsal yorum yapılırken ekonomik yaklaşım ilkesinin dikkate alınmasıdır.⁴⁷ Zira vergide yasallık ilkesi uyarınca idarenin uygulamada keyfi tutum sergilenmesi engellenmekte ve mükelleflerin vergi yükümlülükleri açısından hukuki belirlilik hakları korunmaktadır. Bunun yanında vergide yasallık ilkesi ile çatışmadığı durumlarda ekonomik yaklaşım ilkesi de vergi hukukunun yorumlanması yöntemlerinden biri olarak kullanılabilecektir.⁴⁸ Kanımızca da ekonomik yaklaşım ilkesinin mükelleflerin adalet duygusunu tatmin etmek ve özel hukuk işlemleriyle biçimsel vergi hükümlerini kullanarak vergiden kaçınma eylemlerini azaltmak için büyük önemi bulunmakta olup vergi kanunlarının olabildiğince mali güce göre vergi alınmasına yönelik düzenlenmesinde büyük fayda

⁴⁶ Akkaya, *Vergi Hukukunda Ekonomik Yaklaşım*, 31.

⁴⁷ Danıştay 9. Dairesi, E.2023/6872, K.2024/5563, 21.10.2024.

⁴⁸ Akkaya, *Vergi Hukukunda Ekonomik Yaklaşım*, 102.

olduğu düşünülmektedir. Bu makalenin konusunu oluşturan istisna hükmü de uygulamada ekonomik yaklaşım, mali güce göre vergilendirme ve vergide adalet ilkeleri bağlamında eleştirilmekte olup bu kısma kadar anlatılan hususlar doğrultusunda istisna hükümlerinin incelenmesi büyük önem arz etmektedir.

Gelir Vergisi Kanunu'nun mükerrer 20/B maddesi uyarınca sosyal içerik üreticilerinin, internet ve benzeri elektronik ortamlar üzerinden hizmet sunanların ve mobil uygulama geliştiricilerinin gelirleri 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 103'üncü maddesinde yazılı tarifenin dördüncü gelir diliminde yer alan tutarı (2025 yılı için 4.300.000 TL) aşmamak kaydıyla istisna kapsamına alınmıştır. İstisna tutarı aşan bir kazancın elde edilmesi durumunda istisna tamamen ortadan kalkmakta ve sosyal içerik üreticilerinin elde etmiş olduğu kazançlar ticari kazanç olarak nitelendirilerek 103'üncü maddede yazılı tarifeye göre gelir vergisi tarhiyatı yapılmaktadır.

Bankaların istisna tutarını aşan bir gelirin olup olmadığını denetleme yetkisi olmadığından istisna tutarı aşılsa dahi banka hesabından tevkifat yapılmaya devam edilmektedir. Mükerrer vergilendirmenin meydana gelmemesi için de beyanname üzerinden hesaplanan vergiden, banka hesabından tevkifat yapılan tutar mahsup edilerek mükellefin ödemekle yükümlü olduğu vergi tutarı belirlenecektir. İstisna tutarının aşılması (2025 yılı için 4.300.000 TL) halinde kazancın istisna tutarını aşan kısmı için değil de tamamı için istisnanın kaldırılmış olması doktrinde eleştirilen bir husustur. Zira istisna tutarının 1 TL aşılması halinde dahi mükellefler hem beyanname verme zorunluluğunda kalacaklar hem de 103'üncü maddede yazılı tarife üzerinden vergi ödemekle yükümlü olacaklardır.⁴⁹

Gerçekten de vergide adalet ve ekonomik yaklaşım ilkelerine taban tabana zıt olan bu kuralın örnek verilerek

⁴⁹ Gök, "Sosyal İçerik Üreticilerinin Vergilendirilmesi," 55.

açıklanmasında fayda bulunmaktadır. Örneğin sosyal içerik üreticisi A'nın 2025 yılı içinde sosyal içerik üreticiliğinden elde etmiş olduğu kazancın 4.300.000 TL olduğunu düşündüğümüzde 103'üncü maddede hüküm altına alınan tarifiedeki dördüncü gelir dilimindeki sınır aşılmamış olacağından tevkifat yapılacak tutar 645.000 TL'dir. Banka tarafından 645.000 TL'nin kesilmesi ile birlikte mükellef A'nın herhangi vergi borcu ve ek yükümlülüğü kalmamaktadır.

Diğer taraftan sosyal içerik üreticisi B'nin 2025 yılı içinde sosyal içerik üreticiliğinden elde etmiş olduğu kazancın 4.300.001 TL olduğunun varsayıldığı durumda, kazanç miktarı 103'üncü maddede yazılı tarifenin dördüncü gelir dilimindeki tutarı aşmış olduğundan istisna tümüyle ortadan kalkacaktır. Önce bankanın istisna tutarın aşıp aşılmadığını denetleme yetkisi olmadığından bankaca 645.000,15 TL tevkifat yapılacaktır. Ayrıca istisna tutarın aşılması ile birlikte beyanname verme zorunluluğu doğduğundan sosyal içerik üreticisi B, 1.410.000,40 TL vergi ödemekle yükümlü olacaktır. Tevkif edilen 645.000,15 TL mahsup edildiğinde ise sosyal içerik üreticisi B, 765.000,25 TL fazladan ödeme yapmak durumunda kalacaktır. Daha açık bir ifadeyle kazancın 1 TL artması ile birlikte istisna tutar aşıldığında mükelleflerin 765.000,25 TL fazla vergi ödemesi gerekmektedir. Bu durum açıkça göstermektedir ki, vergi kurumunun Anayasal temellerini ihtiva eden vergide eşitlik, vergide adalet, mali güce göre vergilendirilme ve ekonomik yaklaşım ilkeleri ihlal edilmektedir.

Zira eşit durumda olan ve aynı muameleye tabi tutulması gereken bireylere Gelir Vergisi Kanunu'nun mükerrer 20/B hükmü uyarınca farklı işlem uygulanmakta bu durum da yatayda adalet ilkesini açıkça ihlal etmektedir.⁵⁰ Ayrıca istisna tutarın aşılması halinde doğrudan bütün kazancın istisnadan çıkarılmasının sosyal içerik üreticilerinin kazançlarını kayıtlı

⁵⁰ Süleyman Emre Zorlu ve Gülen Çataloğlu, *AIHS ve Anayasa Hukuku Bağlamında Vergide Adalet İlkesi* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2023), 40-50.

hale getirilmesi amacına da ters düştüğünü tespit etmek gerekmektedir. Zira mükellefler istisna tutarını aşmamak için gerçekte elde etmiş olduğu tüm kazançları banka hesaplarına koymak istemeyecekler ve böylece yine vergi ziyanının doğmasına sebep olacaklardır.

Nitekim yukarıda izah edilen “Fenik” kararına konu somut olayda da işçilerin gelir vergisi ödemelerinde daha az bir vergi oranına tabi olabilmek için sınır kazanç tutarının çok cüzi bir miktar altında maaş alıyormuş gibi göstermeleri de mükelleflerin bu yönde eğilim sergileyeceklerine bir örnek teşkil etmektedir.

Bütün bu problemlerin önüne geçilmesinin yolu istisna tutarı aşan kazanç elde edilmesi durumlarında istisna tutarına kadar vergi tevkifatının yapılması, aşan kısmı için de Gelir Vergisi Kanunu’nun 103’üncü maddesinde yazılı tarife üzerinden vergilendirmenin yapılması olarak düşünülmektedir.

V. YABANCI ÜLKELERDE SOSYAL İÇERİK ÜRETİCİLERİNİN VERGİLENDİRİLMESİ HAKKINDA

A. Hindistan Bakımından

Hindistan’da sosyal içerik üreticileri ve mobil cihaz geliştirici bireyler serbest meslek sahibi kişiler olarak nitelendirilmektedir. Bu sebeple sosyal içerik üreticileri diğer serbest meslek sahibi bireyler gibi yıl sonunda gelir vergisi beyannamesi vererek bu kişilerin yıl boyunca elde etmiş olduğu toplam kazanç matrahı üzerinden vergilendirme gerçekleşmektedir.⁵¹

Hindistan vergi sisteminde, sosyal içerik üreticileri ve mobil cihaz geliştiricilerinin yıllık kazanç miktarının 250.000 Hindistan Rupisi kadar miktarı gelir vergisinden istisna edilmiştir. 250.000-

⁵¹ M. M. Sury, *Taxation in India: History, Policy and Practice* (New Delhi: New Century Publications, 2022), 214–216.

500.000 Hindistan Rupisi arasındaki yıllık kazanç miktarından ise %5 oranında gelir vergisi alınmaktadır. 500.000-1.000.000 Hindistan Rupisi arasındaki kazanç miktarından %20 oranında, 1.000.000 Hindistan Rupisini geçen kazançlar için ise %30 oranında gelir vergisi alınmaktadır. Söz konusu kurallardan yola çıkılarak Hindistan'da Türkiye'deki düzenlemeye benzer bir istisna düzenlemesi olmadığı ve sosyal medya fenomenlerinin elde etmiş olduğu kazançların ticari kazanç olarak nitelendirildiğini belirtmek yanlış olmayacaktır. Fakat belirtmekte fayda var ki, Hindistan Maliye Bakanlığı 2023 yılında yeni bir vergi matrah oranı belirlemiş bulunmaktadır. Bu matrah kurallarına göre ticari kazanç elde eden sosyal içerik üreticilerinin vergilendirilmesinde daha sık aralıklarla vergi matrahı ve oranı değiştirilerek vergide adalet ilkesinin uygulamaya daha fazla yansıtılması amaçlanmaktadır. Hindistan Maliye Bakanlığı'nca opsiyonel olarak düzenlenen söz konusu vergi matrah kuralları çerçevesinde mükellefler menfaatlerine hangi matrah kuralı uygun düşmekteyse o vergi dilimlerine göre gelir vergisi beyannamesi vermekte özgürdürler. Buna göre, 300.000 Hindistan Rupisine kadar kazanç elde eden kişiler gelir vergisinden istisna edilmiş, bunu takip eden her 300.000 Hindistan Rupisi kazançta ise gelir vergisi oranı yüzde 5 oranında artırılmıştır. Yani 300.000-600.000 arası kazanç matrahı için oran %5 iken, 600.000-900.000 arası kazanç matrah oranı %10, 900.000-1.200.000 arası kazanç %15, 1.200.000-1.500.000 %20 ve son olarak 1.500.000 Hindistan Rupisi üstü kazanç matrahı için gelir vergisi oranı %30 olarak belirlenmiştir.⁵² Görüldüğü üzere daha sık aralıklarla öngörülen vergi dilimlerine göre mükelleflere kendileri için daha avantajlı vergi beyannamesini verme imkanı tanınarak vergilendirme adaletinin sağlanması adına olumlu bir adım atılmıştır.

⁵² Bankbazaar, "Comprehensive Guide on Income Tax in India." Erişim 15 Ağustos 2025, <https://www.bankbazaar.com/income-tax.html>.

(4.) Numaralı bölümde de bahsedildiği üzere, sosyal içerik üreticileri için Türkiye’de getirilen vergi istisnalarına katma değer vergisi de dahil edilmiştir. Hindistan’da da katma değer vergisine benzer biçimde Ürün ve Hizmetler Vergisi (Goods and Services Tax) mevcuttur. Ürün ve Hizmetler Vergisi düzenlemelerine göre 2.000.000 Hindistan Rupisi üzerindeki kazanç elde eden sosyal içerik üreticileri faaliyetlerini Ürün ve Hizmetler Vergisi Kapsamında bildirmek ve bunun sonucunda saf kazançlarının yani elde etmiş olduğu gelirlerden sosyal medya için yapmış oldukları giderler çıktıktan sonra kalan saf kazançtan %18 oranında Ürün ve Hizmetler Vergisi ödemekle yükümlüdürler.⁵³

B. Kanada Bakımından

Sosyal içerik üreticileri ve mobil cihazlarda uygulama geliştiricilerinin elde etmiş olduğu kazançlar, Kanada Vergi Sisteminde ticari kazanç olarak nitelendirilmektedir.⁵⁴ Kanada’da sosyal içerik üreticilerinin elde etmiş olduğu kazançların nitelendirilmesinde önemli bir diğer husus ise bu faaliyetlerin bir şirket adı altında mı yoksa bireysel olarak mı elde edildiğidir. Zira, şirket adına elde edilen gelirler sosyal medyadan elde edilmiş olsa dahi Kanada Gelir Ajansına (CRA) bildirilmek zorundadır. Fakat bireysel olarak bu geliri elde eden sosyal içerik üreticilerinin bu gelirleri serbest meslek kazancı olarak değerlendirilmektedir.⁵⁵

⁵³ Varun Sharma, “Taxation and Legal Compliance for Social Media Influencers.” LinkedIn, Erişim 6 Temmuz 2025, <https://www.linkedin.com/pulse/taxation-legal-compliance-social-media-influencers-varun-sharma>.

⁵⁴ Öden, “Sosyal İçerik Üreticilerinin Vergilendirilmesi,” 150.

⁵⁵ BDO Global, “Income Tax Considerations for Social Media Influencers.” Erişim 20 Ağustos 2025, <https://www.bdo.global/en-gb/microsites/tax-newsletters/ges-news/november-2022-issue/canada-income-tax-considerations-for-social-media-influencers>

Kanada Gelir Ajansı sosyal içerik üreticilerinin aynı olarak elde ettiği mal ve ürün kazançlarının eşdeğer parasal değerlerinin bildirilmesini ve böylece malın gerçek değeri üzerinden herhangi bir para akışı olmaksızın vergilendirmenin tamamlanmasını amaçlamaktadır.⁵⁶ Buna göre, örneğin, sosyal içerik üreticisinin reklam hizmeti karşılığı kendisine hediye adı altında gönderilen bir arabanın rayiç bedelini Kanada Gelir Ajansına bildirmesi ve böylece söz konusu tutarın gelir olarak sayılması vergilendirmenin hukuka uygun biçimde gerçekleşmesi için yeterli olacaktır. Türkiye'dekinin aksine fiziki bir parasal değer aranmayan Kanada Vergi Sistemi'nin Türkiye'den farklı olan bir diğer özelliği ise sosyal içerik üreticiliği için yapılan masrafların Türkiye Vergi Sistemi'nde tevkifat usulüne geçildiği için dikkate alınmamasıdır. Zira Kanada'da şirket adı altında yapılan sosyal içerik üreticiliğinin ticari kazanç, bireysel anlamda yapılan sosyal içerik üreticiliğinin ise serbest meslek kazancı olarak değerlendirilmesiyle birlikte mükelleflerin elde ettiği kazançların vergilendirilmesi aşamasında giderlerin mahsup edilmesi de gündeme gelmektedir. Böylece Kanada'da sosyal içerik üreticiliği yapan sosyal içerik üreticileri elde ettikleri gelirle ilişkilendirilebilir harcamaları (ekipmanlar, içerik üretmek için kullandıkları abonelikler, yeme içme, seyahat, eğitim gibi masraflar) gelirlerinden mahsup edebilmektedirler.⁵⁷ Fakat Kanada Hükümet sitesinde de açıkça yer verildiği üzere gelirden mahsup edilecek harcamaların sosyal medyadan elde edilen kazançla mutlaka mantıklı ve doğrudan bir bağlantısı

⁵⁶ Ali Ladha, "A Tax Guide for Social Media Influencers." Vertical CPA, Erişim 8 Ağustos 2025, <https://verticalcpa.ca/a-tax-guide-for-social-media-influencers/>.

⁵⁷ Intuit TurboTax, "Canadian Tax Guide for YouTubers and Influencers." Erişim 7 Haziran 2025, <https://turbotax.intuit.ca/tips/making-money-on-youtube-and-social-media-10500>.

bulunmak zorundadır.⁵⁸ Söz konusu ilişkilendirilebilir harcamaların yapılması durumunda mükelleflerin bu hususlara da gelir vergisi beyannamelerinde yer vermeleri gerekmektedir.

Son olarak Kanada Vergi Sistemi'nde sosyal içerik üreticilerinin vergiye tabi kazançlarının son 4 takvim çeyreğinde 30.000 \$'ı aşması durumunda sosyal içerik üreticilerinin ürün ve hizmetler vergisine (GST- Goods and Services Tax) ve karma satış vergisine (HST- Harmonized Sales Tax) kaydolmaları gerekmektedir.

SONUÇ

7338 sayılı Vergi Usulü Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunu'nun 2'nci maddesiyle 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'na eklenen mükerrer 20/B maddesiyle sosyal medya üzerinden paylaşım yapan sosyal içerik üreticilerinin elde ettikleri kazançlar ile mobil cihazlarda uygulama geliştirenlerin bu uygulamalardan elde ettikleri kazançlar istisna kapsamına alınmıştır. Anılan kanun değişikliğinin yürürlüğe girdiği tarih ise 01.01.2022 tarihidir. Söz konusu düzenlemenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Resmi Gazete'de⁵⁹ yayınlanan 318 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğinde açıklanmıştır.

Anılan kanun maddesi uyarınca kanunun yayımlandığı tarihe kadar Gelir Vergisi Kanunu'nun ticari kazançlara ilişkin hükümleri çerçevesinde vergiye tabi tutulan sosyal içerik üreticileri, anılan kanun değişikliğinin akabinde sosyal içerik üreticilerinin ve mobil cihazlarda uygulama geliştiriciliği yapan girişimcilerin kazançları istisna kapsamına alınmıştır.

⁵⁸ Government of Canada, "Are You a Social Media Influencer? Here's What You Need to Know." Erişim 1 Eylül 2025, <https://www.canada.ca/en/revenue-agency/news/newsroom/tax-tips/tax-tips-2021/are-you-social-media-influencer-what-to-know.html>.

⁵⁹ Resmi Gazete, 12 Ocak 2022, Sayı 31717.

7338 sayılı Vergi Usulü Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunu'nun gerekçesinde anılan kanun değişikliğine gerekçe olarak çağın getirdiği yeniliklerle birlikte internetin yoğun kullanımı ve bu alandaki gelişmelerin daha önce vergi kanunlarında öngörülme-yen faaliyet konuları oluşturması, söz konusu girişimlerin toplum arasında kolay ulaşılabilir ve çok çeşitli şekilde icra edilebilir olması, tüm yaş kesimlerince sosyal içerik üreticiliği yapılabilmesi olarak gösterilmiştir. Böylece sosyal içerik üreticilerinin ve mobil cihazlarda uygulama geliştiricilerinin kazançları istisna altına alınarak söz konusu faaliyet alanlarında vergilendirmede basitlik sağlanmıştır. Anılan kanun gerekçesinde aynı zamanda yapılan düzenlemeyle tevkifatın nihai vergi olmasının bu alanda vergiye uyumu da artıracığı ve bu sebeple kamu yararı olduğu da belirtilmiştir.

Makalemizin önceki bölümlerinde ayrıntılı olarak izah edildiği üzere, Hazine ve Maliye Bakanlığı çıkartmış olduğu 318 Seri No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliği ile anılan Kanun'un uygulanmasına yönelik esas ve usul hükümlerini düzenlemiştir. Düzenlemeler kapsamında ilgililerin banka hesaplarından tevkifat yapılması, defter tutma yükümlülüklerinin kaldırılması, döviz cinsinden kazanç sağlandığı durumda tevkifatın hangi usullere göre yapılacağının düzenlenmesi ve uygulamada karşı karşıya kalınabilecek problemlere ilişkin olarak Genel Tebliğ içinde örnek durumlara yer verilmesi sosyal içerik üreticilerinin vergilendirilmesi faaliyetlerini kolaylaştıran düzenlemeler niteliğini taşımaktadır. Teknolojik çağın getirmiş olduğu durumla beraber herkesin bir sosyal içerik üreticisi olma potansiyeli taşıdığı da düşünüldüğünde vergi mevzuatının mükellefler açısından olabildiğince kolaylaştırılmasının doğru olduğu tespitini yapmak gerekmektedir. Fakat gelir vergisi açısından istisna tutarın kazanç anlamında aşılması durumunda istisnanın bütünüyle ortadan kalkacağının düzenlendiği 318 Seri No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliği'nin 4'üncü maddesinin 13'üncü fıkrasının vergilendirmede adalet ilkesine aykırı olduğunu

düşünmekteyiz. Zira istisna tutulan kazancı küçük de olsa aşan mükelleflerin gelir vergisi istisnadan hiç yararlandırılmaması eşit işleme tabi tutulması gerekmekte olan mükelleflere farklı işlemlerin uygulanması sonucunu doğuracaktır. Bu durumda Anayasa'nın 73'üncü maddesince korunan vergide adalet, vergide eşitlik ve mali güce göre vergilendirme ilkelerine aykırı olan bu hükmün değiştirilerek istisna tutarın aşıldığı durumda sadece istisna tutarı aşan kısmının Gelir Vergisi Kanunu'nun 103'üncü maddesinde yer verilen tarifeye göre vergilendirilmesi daha doğru olacaktır.

Bunlara ek olarak, sosyal içerik üreticileri ve mobil cihazlarda uygulama geliştiricilerinin aynı olarak elde ettikleri kazancın nakdi değerinin banka hesabına yatırılmasının da mükelleflere beklenenden fazla bir yük getirdiği ve her mükellefin bu aynı kazancı kolay bir şekilde nakdi olarak banka hesabına yatıramayacağı izahtan varestedir. Bu sebeplerle aynı kazancın elde edildiği durumlarda mükelleflerin aynı kazancın rayiç bedelini bankaya bildirmesi ve bu soyut tutar üzerinden bankada biriken paradan tevkifat yapılmasının eğer yeterince para bulunmuyor ise ancak bu tutarın yatırılmasının kanuni olarak düzenlenmesinin daha doğru olacağını düşünmekteyiz.

Ayrıca son olarak 7491 sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 7'nci maddesi kapsamında Gelir Vergisi Kanunu'nun mükerrer 20/B maddesinde yapılan değişiklikle birlikte istisnanın uygulanacağı kitle biraz daha genişletilmiştir. Böylece internet ve benzeri elektronik ortamlar üzerinden içerik paylaşan kişiler de sosyal içerik üreticileri gibi vergi istisnasında yararlanabileceklerdir. Burada özellikle sosyal içerik üreticisi kapsamına bu kişilerin alınmamasının nedeni sosyal içerik üreticilerinin tanımının 325 sayılı Gelir Vergisi Genel Tebliği ile değiştirilmemesi ve önceki 318 sayılı Genel Tebliğindeki tanımında sosyal ağ sağlayıcıları aracılığıyla kazanç elde eden tanımının korunuyor olmasıdır. Bu tanımın değiştirilerek sosyal içerik üreticilerinin sosyal ağ sağlayıcıları aracılığıyla kazanç

elde eden sınırlamasının kaldırılması gerektiği düşünülmektedir.

Ek olarak, internet ve benzeri elektronik ortamlarda verilen bireysel kurs, eğitim, veri işleme ve geliştirme, ürün tanıtımı gibi hizmetlerden elde edilen kazançlar da istisna kapsamına alınmıştır. İstisna kapsamının genişlemesine neden olan kanun hükmünün de vergide adalet ilkesine ve istisna hükmünün getiriliş gerekçesine aykırı olabileceğini düşünmekteyiz. Zira örneğin elektronik ortamda bireysel kurs ve eğitim vererek kazanç elde eden kişiler ile fiziki ortamda bu hizmetleri sağlayarak kazanç elde eden bireyler arasında vergisel bir eşitsizliğin doğmasına neden olunmuştur. Daha açık bir ifadeyle fiziki ortamda eğitim hizmeti sağlayan mükelleflerin elde ettiği kazançlar ticari kazanç olarak Gelir Vergisi Kanunu'nun 103'üncü maddesindeki gelir dilimi tablosuna göre vergilendirilirken ve defter tutma, beyanname verme gibi yükümlülükleri devam ederken, aynı hizmeti internet ve benzeri elektronik ortamda veren mükelleflerin elde ettiği kazançlar istisna kapsamında olacak ve bu mükelleflerin defter tutma, beyanname verme gibi yükümlülükleri bulunmayacaktır. Yatay adalet ilkesine aykırı olduğunu düşünmekte olduğumuz söz konusu kanun değişikliğinin uygulamada nasıl karşılanacağını gözlemek gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, Betül. "Sosyal Medya Platformları Üzerinden Sunulan Online Hizmetlerin Vergisel Boyutu: Hukuki Çerçeve ve Uygulama Süreci." *Maliye ve Finans Yazıları* 123 (2025): 132–165.
- Akkaya, Mustafa. *Vergi Hukukunda Ekonomik Yaklaşım*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2021.
- Akkaya, Mustafa. "Vergi Sorumlusunun Vergi Yargısı ve Vergi İdaresi Karşısındaki Konumu." *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 46, no. 1 (1997): 185–208.
- Aslan, Oğuzhan (@aslnoguzhan). "Kara Para Nasıl Aklanıyor." X (Twitter), 26 Kasım 2023. <https://twitter.com/aslnoguzhan/status/1728738636714459577/video/1>
- Aslan, Oğuzhan (@aslnoguzhan). "Fenomenler Serveti Nasıl Akıyor." X (Twitter), 6 Aralık 2023. <https://twitter.com/aslnoguzhan/status/1732169089034891497/video/1>
- Bankbazaar. "Comprehensive Guide on Income Tax in India." Erişim 15 Ağustos 2025. <https://www.bankbazaar.com/income-tax.html>
- Başak, Levent. "7338 Sayılı Kanun Kapsamında Sosyal Medya Fenomenlerinin Elde Ettikleri Kazançların Vergilendirilmesi Esasları." *Yaklaşım Dergisi* 348 (2021): 172-187.
- Başaran Yavaşlar, Funda. *Gelir Vergilendirmesinin Temelleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2011.
- BBC News Türkçe. "Türkiye'deki Bazı Twitch Yayıncılarının Kara Para Akladığı İddialarına Dair Neler Biliniyor." Erişim 10 Ağustos 2025. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-59144518>
- BDO Global. "Income Tax Considerations for Social Media Influencers." Erişim 20 Ağustos 2025. <https://www.bdo.global/en-gb/microsites/tax->

- newsletters/ges-news/november-2022-issue/canada-income-tax-considerations-for-social-media-influencers
- Çiloğlu, Tahsin, Eren Özeren ve Ahmet Berk Üstün. "Mobil Uygulama Geliştirme, Yayımlama ve Ekonomik Gelir Etme Aşamalarının İncelenmesi: iOS ve Android Sistemlerinin Karşılaştırması." *Yeni Medya Elektronik Dergisi* 5, no. 1 (2021): 60–77.
- Dilemre Öden, Begüm. "Sosyal İçerik Üreticilerinin ve Mobil Cihazlar İçin Uygulama Geliştiricilerinin Türk Vergi Mevzuatı Kapsamında Vergilendirilmesi." *Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 8, no. 1 (2023): 139–161.
- Durdu, Muhammet. "Türkiye'de Sosyal Medya İşletmelerinin Vergilendirilmesi." *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 10/2 (2019): 470-488.
- Gelir İdaresi Başkanlığı. *Sosyal İçerik Üreticiliği ile Mobil Cihazlar İçin Uygulama Geliştiriciliğinde Kazanç İstisnası Broşürü*. No. 431, 2022.
https://www.turmobil.org.tr/arsiv/mbs/resmigazete/-sosyal_icerik_ureticiligi_brosur.pdf
- Gelir İdaresi Başkanlığı İstanbul Vergi Dairesi. "Adi Ortaklığın Mobil Cihazlar İçin Uygulama Geliştiriciliğinde Kazanç İstisnasından Faydalanıp Faydalanamayacağı Hakkında." *MevzuatTR*. Erişim 8 Temmuz 2025.
<https://www.mevzuattr.com/mevzuat/ozelge/adi-ortakligin-mobil-cihazlar-icin-uygulama-gelistiriciliginde-kazanc-istisnasindan-faydalanip-faydalanamayacagi-hk/b500ec596e618239ef580e599ff693eb>
- Government of Canada. "Are You a Social Media Influencer? Here's What You Need to Know." Erişim 1 Eylül 2025.
<https://www.canada.ca/en/revenue-agency/news/newsroom/tax-tips/tax-tips-2021/are-you-social-media-influencer-what-to-know.html>
- Gök, Özgecan. "Sosyal İçerik Üreticilerinin Vergilendirilmesi." *İzmir Barosu Dergisi* 88/2 (2023): 39-71.

- Intuit TurboTax. "Canadian Tax Guide for YouTubers and Influencers." Erişim 7 Haziran 2025. <https://turbotax.intuit.ca/tips/making-money-on-youtube-and-social-media-10500>
- İnaltong, Ceyhan. *Katma Değer Vergisi'nde Tevkifatın Nedenleri, Gelişimi ve Uygulama Esasları*. İstanbul: Maliye ve Hesap Uzmanları Derneği Yayınları, 2013.
- Jestiyon. "Mobil Uygulama ve Sosyal İçerik Üreticiliği İstisnaları Nelerdir?" Erişim 5 Temmuz 2025. <https://jestiyon.com/blog/mobil-uygulama-sosyal-icerik-reticiligi-istisnaları>
- Karakoç, Yusuf. *Genel Vergi Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2019.
- Karakoç, Yusuf. *Vergi Yargılaması Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2021.
- Karataş Durmuş, Neslihan. *Sosyal Medya ve Vergilendirme*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2025.
- Korkunç, Eyyüp ve Aslı Aydemir. "Sosyal Medyada Popüler Olma Arzusu ve Ahlaki Değerler Arasındaki İlişki: TikTok Örneği." *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi* 69 (2025): 21–44.
- Ladha, Ali. "A Tax Guide for Social Media Influencers." Vertical CPA. Erişim 8 Ağustos 2025. <https://verticalcpa.ca/a-tax-guide-for-social-media-influencers/>
- Seyhan, Mahcemal. "Influencerların Sosyal Medya Gelirlerinin Vergilendirilmesi." *Vergi Sorunları Dergisi* 419 (2023): 70-78.
- Sharma, Varun. "Taxation and Legal Compliance for Social Media Influencers." LinkedIn. Erişim 6 Temmuz 2025. <https://www.linkedin.com/pulse/taxation-legal-compliance-social-media-influencers-varun-sharma>
- Sury, M. M. *Taxation in India: History, Policy and Practice*. New Delhi: New Century Publications, 2022.
- TBMM. "Kanunlar ve Kararlar Erişim Ekranı." Erişim 20 Haziran 2025.

<https://www.tbmm.gov.tr/Yasama/KanunTeklifi/f72877c1-bb8b-037b-e050-007f01005610>

TRT Haber. “İstanbul Merkezli 7 İlde Twitch Operasyonu: 18 Gözaltı.” Erişim 1 Temmuz 2025.
<https://www.trthaber.com/haber/gundem/istanbul-merkezli-7-ilde-twitch-operasyonu-18-gozalti-680665.html>

Turhan, Salih. *Vergi Teorisi ve Politikası*. İstanbul: Filiz Kitabevi, 2020.

Öncel, Mualla, Ahmet Kumrulu, Nami Çağın ve Cenker Göker. *Vergi Hukuku*. Ankara: Turhan Kitabevi, 2023.

Yılmaz, Ejder. *Hukuk Sözlüğü*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2024.

Yiğit, Uğur. *Vergi Hukuku – Genel Hükümler ve Türk Vergi Sistemi*. İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2025.

Zorlu, Süleyman Emre ve Gülen Çataloğlu. *AİHS ve Anayasa Hukuku Bağlamında Vergide Adalet İlkesi*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2023.

Hakem Değerlendirmesi: Çift kör hakem.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek alıp almadığını belirtmemiştir.

ıkar atışması: Yazar çıkar atışması bildirmemiştir.

Etik Kurul Onayı: Yazar etik kurul onayının gerekmediğini belirtmiştir.

Peer Review: Double blind peer-reviewed.

Financial Support: The author has not declared whether this work has received any financial support.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Ethics Committee Approval: The author stated that ethics committee approval is not required.
